

Dit document maakt gebruik van bladwijzers

INGETROKKEN PER 1 MAART 2019
OPGEDEELD in HR 1142 t/m HR 1145

NBA-handreiking 1104

**Specifieke wettelijke verplichtingen van de
interne auditor en de externe accountant in
de financiële sector**

24 juli 2015

Koninklijke Nederlandse
Beroepsorganisatie
van Accountants

NBA

OPGEDEELD in HR 1142 t/m HR 1145

NBA-handreiking 1104 Specifieke wettelijke verplichtingen van de interne auditor en de externe accountant in de financiële sector

NBA-handreiking 1104:	Specifieke wettelijke verplichtingen van de interne auditor en de externe accountant in de financiële sector
Van toepassing op:	<ul style="list-style-type: none">• Controle jaarrekening• Controle staten• Interne audits• Onderzoek vermogensscheiding• Onderzoek kostprijsmodel• Onderzoek in onderpand geven van kredietvorderingen• Werkzaamheden gegevensaanlevering Belastingdienst.
Onderwerp:	Specifieke wettelijke verplichtingen van de interne auditor en de externe accountant in de financiële sector
Datum:	12 februari 2013
Laatst herzien:	24 juli 2015
Status:	NBA-handreiking, geen dwingende bepalingen. Wanneer in de tekst het woord 'dient' of een synoniem daarvan wordt gebruikt, betreft het een verwijzing naar wettelijke of overige verplichtingen.
Relevante regelgeving:	<ul style="list-style-type: none">• Wet op het financieel toezicht (Wft)• Pensioenwet (Pw)

Gebruikte afkortingen en internetpagina's

ABTN	Actuariële en bedrijfstechnische nota
AIFMD	Alternative Investments Fund Managers Directive
AFM	Autoriteit Financiële Markten - www.afm.nl
AO/IB	Administratieve organisatie en interne beheersing
Art.	artikel(en)
AVA	Additional value adjustment
AWR	Algemene wet rijksbelastingen
BCBS	Basel Committee on Banking Supervision - www.bis.org/bcbs/
Bftp	Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen
Bgfo	Besluit gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft
Bpr	Besluit prudentiële regels Wft
Bup	Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling
Buprk	Besluit uitvoering publicatieverplichtingen richtlijn kapitaalvereisten
BW2	Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek
Corep	Common reporting
CRD (IV)	Capital Requirements Directive - Directive 2013/36/EU
CRR	Capital Requirements Regulation - Regulation (EU) 575/2013
CCR	Counterparty credit risk
DNB	De Nederlandsche Bank - www.dnb.nl
DUFAS	Dutch Fund and Asset Management Association – www.dufas.nl
EBA	European Banking Authority - www.eba.europa.eu/
ECB	Europese Centrale Bank - www.ecb.eu
EEA	European Economic Area (Nederlands: EER)
EER	Europese Economische Ruimte (Engels: EEA)
EU	Europese Unie
Finrep	Financial reporting
G-SIB	Global systemically important bank
HG	Handleiding Gegevensaanlevering van bank- en beleggingsproducten Deel 1 (Belastingdienst)
HMB	Handleiding Monetaire Beleidstransacties - www.dnb.nl/binaries/HMB2_tcm46-305299.pdf
HRA	Handleiding Regelgeving Accountants - www.nba.nl/Wet-en-regelgeving/Beroepsregels/HRA/
Icbe	Instelling voor Collectieve Belegging in Effecten (Engels: UCIT)
IIA	Institute of Internal Auditors
IAASB	International Auditing and Assurance Standards Board
ICAAP	Internal capital adequacy assessment process
LCR	Liquidity coverage ratio
LR	Leverage ratio
MiFID	Markets in Financial Instruments Directive
NACE	Statistische naamgeving van de economische activiteiten in de Europese Gemeenschap
NBA	Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants - www.nba.nl
NIVRA	Nederlands Instituut van Registeraccountants - www.nba.nl
Nrgfo	Nadere Regeling gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft
NSFR	Net stable funding ratio
NV COS	Nadere voorschriften controle- en overige standaarden - www.nba.nl/Wet-en-regelgeving/Beroepsregels/HRA/
NVB	Nederlandse Vereniging van Banken - www.nvb.nl
OOB	Organisatie van openbaar belang
Pf	Pensioenfederatie - www.pensioenfederatie.nl
PPI	Premiepensioeninstelling
Pw	Pensioenwet
Rsfo	Regeling staten financiële ondernemingen Wft
Standaard	De desbetreffende standaard van de NV COS
UCIT	Undertaking for Collective Investments in Transferable Securities (Nederlands: icbe)
Vygb	Verklaring van geen bezwaar
VvV	Verbond van Verzekeraars - www.verzekeraars.nl
Wft	Wet op het financieel toezicht
Wge	Wet giraal effectenverkeer
Wta	Wet toezicht accountantsorganisaties
Wvb	Wet verplichte beroepspensioenregeling

Specifieke wettelijke verplichtingen van de interne auditor en de externe accountant in de financiële sector

Inhoudsopgave

1	Inleiding en leeswijzers	5
2	Verantwoordelijkheden	10
3	Wettelijke verplichtingen interne auditor en externe accountant	11
3.1	Meldingen en inlichtingen aan en overleg met toezichthouders	11
3.2	Toetsing en beoordeling organisatie-inrichting en risicobeheersing	12
3.3	Controle staten	13
3.4	Onderzoek vermogensscheiding	13
3.5	Onderzoek kostprijsmodel	13
3.6	Onderzoek in onderpand geven van kredietvorderingen	14
3.7	Werkzaamheden gegevensaanlevering Belastingdienst	14
4	Oprachtbevestiging externe accountant	17
5	Werkzaamheden interne auditor en externe accountant	18
5.1	Meldingen en inlichtingen aan en overleg met toezichthouders	18
5.2	Toetsing en beoordeling organisatie-inrichting en risicobeheersing	21
5.3	Controle staten	24
5.4	Onderzoek vermogensscheiding	38
5.5	Onderzoek kostprijsmodel	40
5.6	Onderzoek in onderpand geven van kredietvorderingen	44
5.7	Werkzaamheden gegevensaanlevering Belastingdienst	44
6	Bijlagen	46
	Bijlage 1: Wegwijzer toepasselijke wet- en regelgeving	46
	Bijlage 2: Soort entiteiten volgens de Wft, de Pw en de Wvb	61
	Bijlage 3: Wettelijke verplichtingen interne auditor en externe accountant	64
	Bijlage 4: Themalijs t beleggingsonderneming	71
	Bijlage 5: Themalijs t (beheerder van een) beleggingsinstelling en (beheerder van een) icbe	75
	Bijlage 6: Themalijs t elektronischgeldinstelling	81
	Bijlage 7: Themalijs t betaalinstelling	84
	Bijlage 8: Themalijs t clearinginstelling	87
	Bijlage 9: Themalijs t bank	92
	Bijlage 10: Themalijs t verzekeraar	96
	Bijlage 11: Themalijs t pensioenfonds	101
	Bijlage 12: Interpretaties vermogensscheiding	105
	Bijlage 13: Assurance-rapport onderzoek kostprijsmodel	109
	Bijlage 14: Assurance-rapport in onderpand geven van kredietvorderingen	113
	Bijlage 15: Rapport gegevensaanlevering Belastingdienst	115
	Bijlage 16: Voorbeelden van teksten	117

1 Inleiding en leeswijzers

In dit hoofdstuk worden het doel, de reikwijdte en de inhoud van de handreiking uiteengezet.

- 1.1 In de toezichtwetgeving voor de financiële sector zijn verplichtingen opgenomen voor de interne auditor en voor de externe accountant die de jaarrekening of de staten ten behoeve van DNB¹ controleert. In deze toezichtwetgeving en andere wet- en regelgeving zijn voorts enkele andere specifieke verplichtingen opgenomen voor de interne auditor en de externe accountant in de financiële sector. In deze handreiking wordt hierover uitleg gegeven. De handreiking is bijgewerkt naar de stand van de wet- en regelgeving op 30 juni 2014, tenzij anders is vermeld.
- 1.2 Deze handreiking is niet bedoeld om een volledig overzicht te geven van de toezichtwetgeving. Evenmin wordt hiermee beoogd een handreiking te bieden voor alle werkzaamheden van de interne auditor en de externe accountant. De handreiking is beperkt tot uitleg over enkele specifieke verplichtingen voor de interne auditor en de externe accountant die voortvloeien uit de (toezicht)wetgeving. De als [bijlagen 4](#) tot en met 11 opgenomen themalijsten bevatten per soort entiteit de wet- en regelgeving waarmee de externe accountant bij de controle van de jaarrekening of de staten voor DNB geconfronteerd kan worden ten behoeve van eventuele meldingen aan DNB en AFM.
- 1.3 Het doel van deze handreiking is om uitleg te geven over²:
- De specifieke wettelijke verplichtingen van de externe accountant die de jaarrekening of de staten controleert van een financiële onderneming³, een elektronischgeldinstelling of een premiepensioeninstelling die ingevolge de Wft, of een pensioenfonds dat ingevolge de Pw of de Wvb onder toezicht staat;
 - De specifieke wettelijke verplichtingen van de interne auditor van een financiële onderneming, een elektronischgeldinstelling of een premiepensioeninstelling;
 - Het onderzoek door de externe accountant van de maatregelen voor vermogensscheiding van een beleggingsonderneming⁴;
 - Het onderzoek door de externe accountant van het kostprijsmodel voor de begrote kosten voor advies over en distributie van bepaalde financiële producten en de toerekening van kosten aan deze financiële producten;
 - Het onderzoek door de externe accountant van het door een bank aan DNB ter belening in onderpand geven van kredietvorderingen;
 - De werkzaamheden van de interne auditor en de externe accountant betreffende de aanlevering van gegevens aan de Belastingdienst.
- 1.4 In de Wft, de Pw, de Wvb en lagere regelgeving worden onder meer de volgende entiteiten⁵ gedefinieerd. [Bijlage 2](#) bevat meer details en een toelichting op de activiteiten. In het vervolg van deze handreiking wordt het begrip 'entiteit' gebruikt als algemene aanduiding en is vermeld op welke soort entiteiten het een en ander van toepassing is. Niet voor al deze entiteiten zijn specifieke verplichtingen van toepassing voor de interne auditor of de externe accountant.

¹ De controle van de staten is een Nederlands vereiste. Ook wanneer een bank onder direct toezicht staat van de ECB, vindt de controle van de staten ten behoeve van DNB plaats.

² In deze versie van de handreiking worden de Code Banken en de Governance Principles van verzekeraars niet langer behandeld. Met werking vanaf 1 januari 2015 is de wettelijke verankering van de Governance Principles ingetrokken. In 2015 zal ook de wettelijke verankering van de Code Banken worden ingetrokken. In 2013 hebben de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid de Code Pensioenfondsen opgesteld die van kracht is vanaf 1 januari 2014. Deze code stelt geen eisen aan de interne auditfunctie of de externe accountant. Dit laat onverlet dat de externe accountant bepaalde werkzaamheden verricht rond de volledigheid van het bestuursverslag en mogelijke strijdigheid met de jaarrekening, mede in relatie tot de Nederlandse Corporate Governance Code voor beursgenoteerde ondernemingen en de daarin genoemde gedragscodes.

³ Dit is een verzamelbegrip dat is gedefinieerd in de Wft waaronder een aantal typen entiteiten valt.

⁴ In de praktijk betreft dit banken die ook als beleggingsonderneming optreden.

⁵ Het aantal afwikkelondernemingen, clearinginstellingen, entiteiten voor risicoacceptatie, premiepensioeninstellingen en pensioenbewaarders in Nederland is gering of nihil. In het vervolg van de tekst wordt daarom aan deze entiteiten slechts beperkt aandacht gegeven.

Wft	Wft
Bewaarinstelling Beleggersgiro Elektronischgeldinstelling Financiële onderneming <ul style="list-style-type: none"> • Afwikkelonderneming • Bank • Beheerder van een beleggingsinstelling⁶ • Beheerder van een icbe • Beleggingsinstelling <ul style="list-style-type: none"> ○ Beleggingsfonds ○ Beleggingsmaatschappij • Icbe <ul style="list-style-type: none"> ○ Fonds ○ Maatschappij • Beleggingsonderneming • Betaalinstelling / betaaldienstverlener • Bewaarder / bewaarder van een icbe • Clearinginstelling 	<ul style="list-style-type: none"> • Entiteit voor risicoacceptatie • Financiële dienstverlener • Financiële instelling • Pensioenbewaarder • Verzekeraar <ul style="list-style-type: none"> ○ Herverzekeraar ○ Levensverzekeraar ○ Natura-uitvaartverzekeraar ○ Schadeverzekeraar • Wisselinstelling Plaatselijke onderneming Premiepensioeninstelling
	Pw, Wvb
	Pensioenfonds <ul style="list-style-type: none"> • Bedrijfstakpensioenfonds • Beroepspensioenfonds Ondernemingspensioenfonds

- 1.5 Deze handreiking heeft uitsluitend betrekking op verplichtingen die voortvloeien uit de genoemde wetgeving voor de interne auditor en de externe accountant die de in paragraaf 1.3 genoemde werkzaamheden uitvoeren. Naast de verplichtingen die voortvloeien uit deze wetgeving zijn ook andere verplichtingen op de interne auditor en de externe accountant van toepassing. Deze worden in de handreiking niet behandeld.
- 1.6 De externe accountant kan onder voorwaarden gebruik maken van de werkzaamheden van interne auditors in overeenstemming met Standaard 610 "Gebruikmaken werkzaamheden interne auditors". Een deel van de werkzaamheden die voor de externe accountant uit de genoemde wetgeving voortvloeien, betreffen onderzoeksobjecten die ook tot het aandachtsgebied van de interne auditor behoren. Om deze reden is de handreiking ook van belang voor de interne auditor.
- 1.7 Om de toegankelijkheid van de handreiking te vergroten zijn hierna twee leeswijzers opgenomen:
- Een overzicht van de inhoud van de hiernavolgende hoofdstukken en bijlagen;
 - Een overzicht van de per soort entiteit van toepassing zijnde paragrafen en bijlagen.

⁶ De beheerder van een beleggingsinstelling en de beheerder van een icbe worden in deze handreiking soms gezamenlijk aangeduid met 'beheerder'.

Leeswijzer: inhoud van hoofdstukken en bijlagen

Hoofdstuk 2 Verantwoordelijkheden	In dit hoofdstuk worden de verantwoordelijkheden genoemd van het bestuur van de entiteit, de interne auditor, de externe accountant en de toezichthouder, in het kader van de tripartiete relatie tussen onderneming, externe accountant en toezichthouder.
Hoofdstuk 3 Wettelijke verplichtingen interne auditor en externe accountant	In dit hoofdstuk worden de wettelijke verplichtingen van de interne auditor en de externe accountant samengevat.
Hoofdstuk 4 Opdrachtbevestiging externe accountant	In dit hoofdstuk is weergegeven op welke wijze de externe accountant de werkzaamheden in zijn opdrachtbevestiging verwoordt.
Hoofdstuk 5 Werkzaamheden interne auditor en externe accountant	Dit hoofdstuk vormt de kern van de handreiking. Hierin worden de werkzaamheden van de interne auditor en de externe accountant beschreven.
Bijlage 1 Wegwijzer toepasselijke wet- en regelgeving	Deze bijlage geeft een beschrijving van de toezichtwetgeving die van toepassing is op de entiteiten en waarmee de interne auditor en de externe accountant bij de uitvoering van hun werkzaamheden kunnen worden geconfronteerd.
Bijlage 2 Entiteiten volgens de Wft, de Pw en de Wvb	Deze bijlage geeft in detail weer welke soort entiteiten in de toezichtwetgeving worden onderkend.
Bijlage 3 Wettelijke verplichtingen interne auditor en externe accountant	In deze bijlage worden de wettelijke verplichtingen van de interne auditor en de externe accountant in detail weergegeven.
Bijlagen 4 t/m 11 Themalijsten	De themalijsten bevatten per soort entiteit de wet- en regelgeving waarmee de externe accountant bij de controle van de jaarrekening of de staten voor DNB geconfronteerd kan worden ten behoeve van eventuele meldingen aan toezichthouders. Deze lijsten zijn 'thematisch' opgezet en niet uitputtend. De externe accountant zal deze lijsten aanpassen aan de specifieke omstandigheden.
Bijlage 12 Interpretaties vermogensscheiding	In deze bijlage zijn de door de NBA met de AFM afgestemde interpretaties van de wet- en regelgeving en vragen en antwoorden over vermogensscheiding opgenomen.
Bijlage 13 Assurance-rapport onderzoek kostprijsmodel	Deze bijlage bevat een voorbeeld van een assurance-rapport voor het onderzoek van het kostprijsmodel voor de begrote kosten voor advies over en distributie van bepaalde financiële producten en de toerekening van kosten aan deze financiële producten.
Bijlage 14 Assurance-rapport in onderpand geven van kredietvorderingen	Deze bijlage bevat een voorbeeld van een assurance-rapport voor het onderzoek van het door een bank aan DNB ter belening in onderpand geven van kredietvorderingen.
Bijlage 15 Rapport aanlevering gegevens aan de Belastingdienst	Deze bijlage bevat een voorbeeld van een rapport van feitelijke bevindingen over overeengekomen specifieke werkzaamheden betreffende de aanlevering van gegevens aan de Belastingdienst.
Bijlage 16 Voorbeelden van teksten	Deze bijlage bevat voorbeelden van teksten voor opdrachtbevestigingen, bevestigingen bij de jaarrekening of staten en directiebrieven of accountantsverslagen.

Leeswijzer: per soort entiteit van toepassing zijnde paragrafen

	EA	EA	EA	EA	EA	EA	EA	EA
	Melden strijdigheid met Wft of bedreiging voortbestaan aan DNB	Melden strijdigheid met Pw/WvB of bedreiging nakoming verplichtingen aan DNB	Melden niet afgeven goedkeurende verklaring aan DNB	Verstrekken inlichtingen aan DNB	Melden strijdigheid met Wft aan AFM	Melden niet afgeven goedkeurende verklaring aan AFM	Verstrekken inlichtingen aan AFM	Themalijs
Beleggingsonderneming	§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1				§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1	§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1	§3.1.2, §4.1, §5.1.2, bijlage 16.1.1	Bijlage 4
(Beheerder) beleggingsinstelling en icbe	§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1				§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1	§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1	§3.1.2, §4.1, §5.1.2, bijlage 16.1.1	Bijlage 5
Elektronischgeldinstelling	§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1				§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1			Bijlage 6
Betaalinstelling	§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1				§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1			Bijlage 7
Afwikkelonderneming	§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1		§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1	§3.1.2, §4.1, §5.1.2, bijlage 16.1.1	§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1	§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1	§3.1.2, §4.1, §5.1.2, bijlage 16.1.1	
Clearinginstelling	§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1		§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1	§3.1.2, §4.1, §5.1.2, bijlage 16.1.1	§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1			Bijlage 8
Bank	§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1		§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1	§3.1.2, §4.1, §5.1.2, bijlage 16.1.1	§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1			Bijlage 9
Verzekeraar	§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1		§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1	§3.1.2, §4.1, §5.1.2, bijlage 16.1.1	§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1			Bijlage 10
Pensioenfonds		§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1	§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1	§3.1.2, §4.1, §5.1.2, bijlage 16.1.1		§3.1.1, §4.1, §5.1.1, bijlage 16.1.1, bijlage 16.3.1	§3.1.2, §4.1, §5.1.2, bijlage 16.1.1	Bijlage 11

Leeswijzer: per soort entiteit van toepassing zijnde paragrafen

	IA	EA	EA	EA	EA	EA	IA/EA
	Interne controlefunctie resp. auditor	Toetsing en beoordeling organisatie-inrichting en risicobeheersing	Controle staten	Onderzoek vermogensscheiding	Onderzoek kostprijsmodellen	Onderzoek in onderpand geven van kredietvoorwaarden	Werkzaamheden gegevensaanlevering Belastingdienst
Beleggingsonderneming	§3.2.1 , §5.2.1						
(Beheerder) beleggingsinstelling en icbe	§3.2.1 , §5.2.1		§3.3 , §4.3 , §5.3.1 , §5.3.2 , bijlage 16.1.3				
Elektronischgeldinstelling	§3.2.1 , §5.2.1	§3.2.2 , §4.2 , §5.2.2 , bijlage 16.1.2 , bijlage 16.3.2					
Betaalinstelling	§3.2.1 , §5.2.1	§3.2.2 , §4.2 , §5.2.2 , bijlage 16.1.2 , bijlage 16.3.2					
Afwikkelonderneming			§3.3 , §4.3 , §5.3.1 , §5.3.2 , bijlage 16.1.3				
Clearinginstelling	§3.2.1 , §5.2.1	§3.2.2 , §4.2 , §5.2.2 , bijlage 16.1.2 , bijlage 16.3.2	§3.3 , §4.3 , §5.3.1 , §5.3.2 , bijlage 16.1.3				
Wisselinstelling	§3.2.1 , §5.2.1						
Bank	§3.2.1 , §5.2.1	§3.2.2 , §4.2 , §5.2.2 , bijlage 16.1.2 , bijlage 16.3.2	§3.3 , §4.3 , §5.3.1 , §5.3.2 , bijlage 16.1.3	§3.4 , §4.4 , §5.4 , bijlage 12 , bijlage 16.1.4	§3.5 , §4.5 , §5.5 , bijlage 3 , bijlage 13 , bijlage 16.1.6 , bijlage 16.1.5	§3.6 , §4.6 , §5.6 , bijlage 14 , bijlage 16.1.6	§3.7 , §4.7 , §5.7 , bijlage 15 , bijlage 16.1.7
Verzekeraar	§3.2.1 , §5.2.1	§3.2.2 , §4.2 , §5.2.2 , bijlage 16.1.2 , bijlage 16.3.2	§3.3 , §4.3 , §5.3.1 , §5.3.4 , bijlage 16.1.3		§3.5 , §4.5 , §5.5 , bijlage 3 , bijlage 13 , bijlage 16.1.6 , bijlage 16.1.5		
Entiteit voor risico-acceptatie	§3.2.1 , §5.2.1	§3.2.2 , §4.2 , §5.2.2 , bijlage 16.1.2 , bijlage 16.3.2	§3.3 , §4.3 , §5.3.1 , bijlage 16.1.3				
Premiepensioeninstelling	§3.2.1 , §5.2.1	§3.2.2 , §4.2 , §5.2.2 , bijlage 16.1.2 , bijlage 16.3.2	§3.3 , §4.3 , §5.3.1 , bijlage 16.1.3				
Pensioenfonds			§3.3 , §4.3 , §5.3.1 , §5.3.5 , bijlage 16.1.3				

17145

2 Verantwoordelijkheden

In dit hoofdstuk worden de verantwoordelijkheden genoemd van het bestuur van de entiteit, de interne auditor, de externe accountant en de toezichthouder, in het kader van de tripartiete relatie tussen onderneming, externe accountant en toezichthouder.

- 2.1 Met 'toezicht' wordt bedoeld het externe toezicht zoals dat is geregeld in de wet- en regelgeving. Voor de financiële onderneming, de elektronischgeldinstelling en de premiepensioeninstelling is dit de Wft en de CRR en voor het pensioenfonds de Pw of de Wvb. De toezichthouders zijn DNB, de ECB⁷ en de AFM.
- 2.2 In het kader van de relatie tussen de bovengenoemde entiteiten, de interne auditor, de externe accountant en de toezichthouder worden de volgende verantwoordelijkheden onderscheiden:
- Het bestuur is verantwoordelijk voor de bedrijfsvoering en de externe rapportage (jaarrekening en staten) daarover, waarbij onder meer de eisen van wet- en regelgeving in acht moeten worden genomen.
 - De interne auditor is verantwoordelijk voor de onafhankelijke toetsing van de effectiviteit van de organisatie-inrichting en van de procedures en maatregelen.
 - De externe accountant is verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening en de staten⁸ (en voor overige werkzaamheden waartoe hij opdracht heeft verkregen). Bij de controle van de jaarrekening of de staten gaat de externe accountant in het kader van Standaard 250 "Het in overweging nemen van wet- en regelgeving bij een controle van financiële overzichten" na of de entiteit aan de voor deze controle relevante wet- en regelgeving heeft voldaan. Wanneer de externe accountant werkzaamheden verricht bestaat, afhankelijk van de omstandigheden, een zekere verantwoordelijkheid jegens derden, zoals toezichthouders⁹.
 - De externe accountant kan onder voorwaarden gebruik maken van de werkzaamheden van interne auditors in overeenstemming met Standaard 610 "Gebruikmaken van de werkzaamheden van interne auditors"
 - De toezichthouder is verantwoordelijk voor de uitoefening van het toezicht.
- 2.3 De relatie tussen de entiteit en haar externe accountant is een contractuele relatie, waarbij wettelijke bepalingen van belang zijn. In dit kader verstrekt de entiteit de opdracht(en) aan de externe accountant. De externe accountant richt zijn accountantsrapportage aan de entiteit. De externe accountant dient deze rapportage, op grond van wettelijke bepalingen, in veel gevallen ter kennis van de toezichthouder te brengen.
- 2.4 [Bijlage 1](#) bevat een wegwijzer voor de toezichtwetgeving die van toepassing is op de hiervoor vermelde soort entiteiten.

⁷ In de loop van 2014 is het toezicht op de 'significante' banken door de nationale toezichthouders in de Europese Banken-
uite overgedragen aan de ECB. Deze grote banken houden circa 80% van de bancaire activa in de eurozone. Het toezicht
op de overige banken wordt uitgeoefend door de nationale toezichthouders, in nauwe samenwerking met de ECB. De ECB
en de nationale toezichthouders in de deelnemende landen worden gezamenlijk aangeduid met Single Supervisory Mecha-
nism (SSM).

⁸ De controle van de jaarrekening ingevolge BW2 of de Wft en de controle van de staten ingevolge de Wft worden volgens de
Wta aangemerkt als wettelijke controles. Voor het verrichten van wettelijke controles heeft een accountantsorganisatie een
vergunning van de AFM nodig.

⁹ Het BCBS heeft haar verwachtingen en aanbevelingen voor de controle van de jaarrekening van banken gepubliceerd met
het document 'External audits of banks' van maart 2014. Het BCBS is niet bevoegd om standaarden vast te stellen voor ex-
terne accountants maar verwacht dat goede toepassing van bestaande standaarden mede omvat de juiste afstemming van
de controlewerkzaamheden op de risico's en omstandigheden die gelden voor banken. Sommige aanbevelingen van de
BCBS gaan verder dan de controlestandaarden. Het BCBS heeft de IAASB in maart 2013 een brief geschreven met aanbe-
velingen voor de verbetering van de controlestandaarden en de standaarden voor kwaliteitsbeheersing. DNB heeft kenbaar
gemaakt dat zij als prudentieel toezichthouder de richtlijnen van het BCBS voor de externe controle van banken als norm
hanteert.

3 Wettelijke verplichtingen interne auditor en externe accountant

In dit hoofdstuk worden de wettelijke verplichtingen van de interne auditor en de externe accountant samengevat.

3.1 Meldingen en inlichtingen aan en overleg met toezichthouders

3.1.1 Meldingsplicht van externe accountant aan toezichthouders

3.1.1.1 Voor de externe accountant die de jaarrekening of de staten controleert van een:

- Beleggingsonderneming;
- Beleggingsinstelling;
- Icbe;
- Beheerder van een beleggingsinstelling;
- Beheerder van een icbe;
- Elektronischgeldinstelling;
- Betaalinstelling;
- Afwikkelonderneming;
- Clearinginstelling;
- Bank¹⁰;
- Verzekeraar;

en de externe accountant die de staten controleert van een pensioenfonds bestaat op basis van de Wft, de Pw en de Wvb de verplichting om de toezichthouders, DNB en de AFM, van bepaalde omstandigheden op de hoogte te brengen en om de toezichthouders bepaalde inlichtingen te verstrekken.

3.1.1.2 De verplichting van de externe accountant om de toezichthouders DNB en de AFM van bepaalde omstandigheden bij financiële ondernemingen en elektronischgeldinstellingen op de hoogte te stellen heeft betrekking op omstandigheden die:

- In strijd zijn met ingevolge deel 3 (melding aan DNB) of deel 4 (melding aan de AFM) van de Wft opgelegde verplichtingen;
- Het voortbestaan bedreigen (melding aan DNB);
- Leiden tot weigering van het afgeven van een verklaring omtrent de getrouwheid bij de jaarrekening of de staten of tot het maken van voorbehouden (kort gezegd: het niet afgeven van een goedkeurende verklaring¹¹, melding aan DNB of aan de AFM). Dit vereiste is niet van toepassing op een elektronischgeldinstelling en een betaalinstelling.

3.1.1.3 De verplichting van de externe accountant om DNB van bepaalde omstandigheden bij pensioenfondsen op de hoogte te stellen heeft betrekking op omstandigheden die:

- In strijd zijn met de Pw of de Wvb;
- De nakoming van de aangegane verplichtingen bedreigen;
- Leiden tot weigering van het afgeven van een verklaring omtrent de getrouwheid bij de staten of tot het maken van voorbehouden (kort gezegd: het niet afgeven van een goedkeurende verklaring).

3.1.2 Verstrekken van inlichtingen door externe accountant aan toezichthouders

3.1.2.1 De verplichting van de externe accountant om de toezichthouder (alleen de primaire¹² toezichthouder, DNB of de AFM¹³) bepaalde inlichtingen betreffende een:

- Beleggingsonderneming (AFM);

¹⁰ Met ingang van 2014 wordt ook een staat van een branche van een bank in een andere lidstaat gecontroleerd door een externe accountant, te weten de staat over verliezen die voortvloeien uit door onroerend goed gedekte leningen.

¹¹ Hiermee wordt niet bedoeld de opname van een onverplichte of verplichte paragraaf ter benadrukking van aangelegenheden in een goedkeurende controleverklaring.

¹² DNB (of de ECB bij significante banken) is verantwoordelijk voor prudentieel toezicht, de AFM voor gedragstoezicht. DNB is primair toezichthouder op en verstrekt vergunningen aan ondernemingen waarbij prudentieel toezicht van overwegend belang is. De AFM is primair toezichthouder op en verstrekt vergunningen aan ondernemingen waarbij gedragstoezicht van overwegend belang is.

¹³ Dat geldt niet voor de afwikkelonderneming. De externe accountant van een afwikkelonderneming verstrekt deze inlichtingen aan en aan de AFM.

- Beleggingsinstelling (AFM);
- Icbe (AFM);
- Beheerder van een beleggingsinstelling (AFM);
- Beheerder van een icbe (AFM);
- Afwikkelonderneming (DNB en AFM);
- Clearinginstelling (DNB);
- Bank (DNB);
- Verzekeraar (DNB);

te verstrekken heeft betrekking op:

- Het accountantsverslag aan de bestuurders en de raad van commissarissen;
- De directiebrief¹⁴; en
- Overige correspondentie tussen de externe accountant en de financiële onderneming die rechtstreeks betrekking heeft op de verklaring omtrent de getrouwheid van de jaarrekening of de staten van de financiële onderneming.

3.1.2.2 De verplichting van de externe accountant om DNB bepaalde inlichtingen betreffende pensioenfondsen te verstrekken heeft betrekking op alle inlichtingen die de toezichthouder redelijkerwijs nodig heeft voor het toezicht op de naleving van de Pw en de Wvb¹⁵.

3.1.3 *Overleg tussen de entiteit, DNB en de externe accountant*

3.1.3.1 Indien DNB daarom verzoekt, verstrekt de externe accountant van een afwikkelonderneming, clearinginstelling, bank, verzekeraar of pensioenfonds een nadere toelichting. DNB stelt de afwikkelonderneming, clearinginstelling, bank, verzekeraar of het pensioenfonds in de gelegenheid om aanwezig te zijn bij de kennisgeving en bij het verstrekken van inlichtingen door de externe accountant¹⁶.

3.1.3.2 De toezichthouders (DNB en AFM) kunnen vertrouwelijke gegevens of inlichtingen die zijn verkregen bij de vervulling van de toezichttaak, verstrekken aan onder andere de externe accountant die is belast met de wettelijke controle van de jaarrekening van een financiële onderneming, voor zover de vertrouwelijke gegevens of inlichtingen betrekking hebben op die financiële onderneming en noodzakelijk zijn voor de controle.

3.2 Toetsing en beoordeling organisatie-inrichting en risicobeheersing

3.2.1 *Interne controlefunctie, interne auditor*

3.2.1.1 De effectiviteit van de organisatie-inrichting en van de procedures en maatregelen van een elektronischgeldinstelling, betaalinstelling, clearinginstelling, wisselinstelling, bank, verzekeraar, entiteit voor risicoacceptatie en een premiepensioeninstelling dient ten minste jaarlijks intern op onafhankelijke wijze te worden getoetst. Daartoe dient de organisatie te beschikken over een organisatieonderdeel dat deze interne controlefunctie uitoefent, doorgaans aangeduid als de interne auditor. De taak van dit organisatieonderdeel van een bank die beleggingsdiensten mag verlenen of beleggingsactiviteiten mag verrichten is in de Wft verder uitgewerkt.

3.2.1.2 De effectiviteit van de organisatie-inrichting en van de procedures en maatregelen dient bij een beleggingsonderneming, icbe, beheerder van een icbe, bewaarder van een icbe en een pensioenbewaarder onafhankelijk te worden getoetst door een organisatieonderdeel dat een interne controlefunctie uitoefent.

3.2.2 *Externe accountant*

3.2.2.1 De opdracht tot onderzoek van de jaarrekening door de externe accountant van een elektronischgeldinstelling, betaalinstelling, clearinginstelling, bank, verzekeraar, entiteit voor risico-

¹⁴ Brief met bevindingen en aanbevelingen, ook aangeduid als management letter.

¹⁵ In de praktijk neemt DNB het initiatief om desgewenst bepaalde stukken bij de externe accountant op te vragen.

¹⁶ Er zijn destijds afspraken gemaakt met de NVB, het VvV, DNB en de NBA over de wijze waarin dit is vormgegeven in een zogenoemd tripartiet overleg voor banken en verzekeraars. Deze afspraken zijn verwerkt in deze handreiking. Inmiddels is een dergelijk overleg ook ingevoerd voor grote pensioenfondsen. Een dergelijk overleg met de ECB is nog niet vormgegeven.

acceptatie en een premiepensioeninstelling dient te voorzien in een toetsing en beoordeling op hoofdlijnen met betrekking tot de toereikendheid van de organisatie-inrichting en risico-beheersing.

3.3 Controle staten

- 3.3.1 Beleggingsondernemingen, beheerders van beleggingsinstellingen, beheerders van icbe's, elektronischgeldinstellingen, betaalinstanties, afwikkelondernemingen, clearinginstellingen, banken, verzekeraars, entiteiten voor risicoacceptatie (, premiepensioeninstellingen¹⁷) en pensioenfondsen dienen periodiek staten te verstrekken aan DNB¹⁸, die deze nodig heeft voor het toezicht op de naleving van het bij of krachtens de Wft of de Pw bepaalde.
- 3.3.2 De interne auditor van een bank voert bepaalde audit-werkzaamheden uit aangaande de kapitaalvereisten, onder meer betreffende de waardering van handelsposities, toepassing van de IRB-benadering en het gebruik van interne modellen.
- 3.3.3 Een aantal staten van beheerders van beleggingsinstellingen¹⁹, beheerders van icbe's²⁰, afwikkelondernemingen, clearinginstellingen, banken²¹, verzekeraars, entiteiten voor risico-acceptatie, premiepensioeninstellingen²² en pensioenfondsen wordt eenmaal per jaar gecontroleerd door een externe accountant.

3.4 Onderzoek vermogensscheiding

- 3.4.1 Een beleggingsonderneming die financiële instrumenten respectievelijk gelden onder zich houdt die toebehoren aan een cliënt, dient eenmaal per jaar aan de AFM een verslag te overleggen van een externe accountant over de deugdelijkheid van de maatregelen van de beleggingsonderneming voor de scheiding van gelden en financiële instrumenten die voor een cliënt worden aangehouden, gelden en financiële instrumenten die voor andere cliënten worden aangehouden en eigen gelden en financiële instrumenten. Veel banken zijn tevens als beleggingsonderneming actief. Alleen beleggingsondernemingen die tevens bank zijn houden financiële instrumenten of gelden onder zich die toebehoren aan cliënten.

3.5 Onderzoek kostprijsmodel

- 3.5.1 Vanaf 1 januari 2013 is het 'provisieverbod' van kracht. Aanbieders van bepaalde financiële producten (veelal banken en verzekeraars) mogen geen vergoeding meer betalen aan financiële dienstverleners (tussenpersonen) voor de bemiddeling bij de verkoop van bepaalde producten aan cliënten.
- 3.5.2 Advies en bemiddeling door financiële dienstverleners zijn aparte diensten die de cliënt los van het product afneemt een waarvoor de cliënt apart betaalt. De financiële dienstverlener brengt zijn kosten bij de cliënt in rekening.
- 3.5.3 Om vergelijkbaarheid met de kosten van de tussenpersoon mogelijk te maken, moeten aanbieders inzicht geven in de kosten van advies en distributie met behulp van het 'dienstverleningsdocument'. Daartoe stellen zij een kostprijsmodel op dat door een externe accountant moet worden gecontroleerd, evenals de toerekening van de begrote kosten voor advies en distributie aan de financiële producten.
- 3.5.4 Het kostprijsmodel en het rapport van de externe accountant hoeven niet openbaar gemaakt te worden maar staan ter beschikking van de toezichthouder, de AFM.

¹⁷ Zie art. 3:72 lid 1 Wft. In dit artikel wordt de premiepensioeninstelling niet genoemd.

¹⁸ Dit geldt ook voor banken die onder direct toezicht staan van de ECB. DNB zendt de informatie door aan de ECB.

¹⁹ Volgens art. 133 lid 1 Bpr voldoet een beheerder die eenmaal per jaar een door een accountant geaarmerkte jaarrekening verstrekt daarmee aan deze verplichting.

²⁰ Volgens art. 133 lid 1 Bpr voldoet een beheerder die eenmaal per jaar een door een accountant geaarmerkte jaarrekening verstrekt daarmee aan deze verplichting.

²¹ Met ingang van 2014 wordt ook een staat van een branche van een bank gecontroleerd door een externe accountant, te weten de staat over verliezen die voortvloeien uit door onroerend goed gedekte leningen.

²² Zie art. 3:72 lid 7 Wft. In dit artikel wordt de premiepensioeninstelling wel genoemd.

3.6 Onderzoek in onderpand geven van kredietvorderingen

- 3.6.1 Banken kunnen onder voorwaarden geld opnemen bij DNB. Als zekerheid kunnen banken kredietvorderingen in onderpand geven aan DNB. Hieraan worden eisen gesteld die zijn uitgewerkt in de Handleiding Monetaire Beleidstransacties (HMB).
- 3.6.2 Wanneer een bank van deze faciliteit gebruik maakt onderzoekt de externe accountant jaarlijks of de administratieve organisatie en de hierin opgenomen interne beheersingsmaatregelen voldoen aan de bepalingen van de HMB. Voorts onderzoekt de externe accountant jaarlijks of de kenmerken van door DNB geselecteerde, in onderpand gegeven, kredietvorderingen, aansluiten op de administratie van de bank en of deze kredietvorderingen bestaan.

3.7 Werkzaamheden gegevensaanlevering Belastingdienst

- 3.7.1 Bepaalde financiële ondernemingen leveren gegevens over cliënten en producten aan de Belastingdienst ('renseignering'). Deze gegevens worden door de Belastingdienst onder andere gebruikt bij het vooraf invullen van de aangiftes inkomstenbelasting en bij de controle op aangiftes.
- 3.7.2 De Belastingdienst en de financiële ondernemingen hebben afgesproken dat interne auditors of externe accountants werkzaamheden uitvoeren betreffende de gegevensaanlevering. In de praktijk voeren interne auditors en externe accountants doorgaans overeengekomen specifieke werkzaamheden uit.
- 3.7.3 Het door de interne auditor of de externe accountant opgestelde rapport van specifieke bevindingen is gericht aan het bestuur van de financiële onderneming en kan beschikbaar worden gesteld aan de Belastingdienst.

Overzicht wettelijke verplichtingen interne auditor en externe accountant

	EA	EA	EA	EA	EA	EA	EA	EA
	Melden strijdigheid met Wft of bedreiging voortbestaan aan DNB	Melden strijdigheid met Pw/WvB of bedreiging nakoming verplichtingen aan DNB	Melden niet afgeven goedkeurende verklaring aan DNB	Verstrekken inlichtingen aan DNB	Melden strijdigheid met Wft aan AFM	Melden niet afgeven goedkeurende verklaring aan AFM	Verstrekken inlichtingen aan AFM	Themalijst in handreiking
Beleggingsonderneming	art. 3:88 lid 1 Wft				art. 4:27 lid 1 Wft	art. 4:27 lid 2 Wft	art. 4:27 lid 4 Wft	✓
(Beheerder) beleggingsinstelling en icbe	art. 3:88 lid 1 Wft				art. 4:27 lid 1 Wft	art. 4:27 lid 2 Wft	art. 4:27 lid 4 Wft	✓
Elektronisch-geldinstelling	art. 3:88 lid 1 Wft				art. 4:27 lid 1 Wft			✓
Betaalinstelling	art. 3:88 lid 1 Wft				art. 4:27 lid 1 Wft			✓
Afwikkelonderneming	art. 3:88 lid 1 Wft		art. 3:88 lid 2 Wft	art. 3:88 lid 4 Wft	art. 4:27 lid 1 Wft	art. 4:27 lid 2 Wft	art. 4:27 lid 4 Wft	
Clearinginstelling	art. 3:88 lid 1 Wft		art. 3:88 lid 2 Wft	art. 3:88 lid 4 Wft	art. 4:27 lid 1 Wft			✓
Bank	art. 3:88 lid 1 Wft		art. 3:88 lid 2 Wft	art. 3:88 lid 4 Wft	art. 4:27 lid 1 Wft			✓
Verzekeraar	art. 3:88 lid 1 Wft		art. 3:88 lid 2 Wft	art. 3:88 lid 4 Wft	art. 4:27 lid 1 Wft			✓
Pensioenfonds		art. 170 lid 1 Pw, art. 165 lid 1 WvB	art. 170 lid 1 Pw, art. 165 lid 1 WvB	art. 170 lid 3 Pw, art. 165 lid 3 WvB				✓

4 Opdrachtbevestiging externe accountant

In dit hoofdstuk is weergegeven op welke wijze de externe accountant de werkzaamheden in zijn opdrachtbevestiging verwoord.

- 4.1 De wettelijke verplichting voor de externe accountant tot meldingen en inlichtingen aan de toezichthouder vloeit, voor zover van toepassing, voort uit de opdracht tot controle van de jaarrekening of de staten. De externe accountant vermeldt dat de werkzaamheden niet zijn gericht op een systematische vaststelling dat aan wet- en regelgeving wordt voldaan.
- 4.2 De opdracht aan de externe accountant tot controle van de jaarrekening moet, voor zover van toepassing, voorzien in het toetsen van de toereikendheid van de organisatie-inrichting en risicobeheersing.
- 4.3 De opdracht aan de externe accountant moet, voor zover van toepassing, voorzien in controle van de staten. Dit is een separate opdracht die niet rechtstreeks uit de controle van de jaarrekening voortvloeit.
- 4.4 De opdracht aan de externe accountant moet, voor zover van toepassing, voorzien in onderzoek van de vermogensscheiding door beleggingsondernemingen. Dit is een separate opdracht die niet rechtstreeks uit de controle van de jaarrekening voortvloeit.
- 4.5 De opdracht aan de externe accountant moet, voor zover van toepassing, voorzien in onderzoek van het kostprijsmodel en de toerekening van kosten aan financiële producten. Dit is een separate opdracht die niet rechtstreeks uit de controle van de jaarrekening voortvloeit.
- 4.6 De opdracht aan de externe accountant moet, voor zover van toepassing, voorzien in onderzoek van het aan DNB in onderpand geven van kredietvorderingen. Dit is een separate opdracht die niet rechtstreeks uit de controle van de jaarrekening voortvloeit.
- 4.7 De opdracht aan de externe accountant moet, voor zover van toepassing, voorzien in overeengekomen specifieke werkzaamheden betreffende de aanlevering van gegevens ('rengesignering') aan de Belastingdienst. Dit is een separate opdracht die niet rechtstreeks uit de controle van de jaarrekening voortvloeit.
- 4.8 [Bijlage 16](#) bevat voorbeelden van teksten voor opdrachtbevestigingen.

5 Werkzaamheden interne auditor en externe accountant

Dit hoofdstuk vormt de kern van de handreiking. Hierin worden de werkzaamheden van de interne auditor en de externe accountant beschreven.

5.1 Meldingen en inlichtingen aan en overleg met toezichthouders

5.1.1 Meldingsplicht van externe accountant aan toezichthouders

- 5.1.1.1 De externe accountant ontleent zijn verantwoordelijkheid voor het melden van omstandigheden aan de toezichthouders aan de wettelijke meldingsplicht ingevolge de Wft, de Pw of de Wvb²³. Omdat deze verantwoordelijkheid voortvloeit uit een wettelijk voorschrift handelt de externe accountant niet in strijd met de geheimhoudingsbepalingen van de Wta (art. 26) en de Verordening Gedragscode (A-140.1 a 1).
- 5.1.1.2 Het is van belang dat de externe accountant in die gevallen waarin daartoe aanleiding bestaat tot melding aan de toezichthouders overgaat. Hierbij wordt een proactieve rol van de externe accountant verwacht, ook in die situaties waarin de entiteit al contact heeft opgenomen met de toezichthouders. De externe accountant is ervoor verantwoordelijk dat hij zelf zo spoedig mogelijk bepaalde omstandigheden waarvan hij kennis heeft gekregen aan de toezichthouders meldt.
- 5.1.1.3 De meldingsplicht van de externe accountant betreft omstandigheden die:
- In strijd zijn met ingevolge deel 3 of 4 van de Wft resp. de Pw of de Wvb opgelegde verplichtingen;
 - Het voortbestaan bedreigen resp. de nakoming van de aangegane verplichtingen van pensioenfondsen bedreigen;
 - Leiden tot het niet afgeven van een goedkeurende verklaring.
- 5.1.1.4 Bij het eerste aandachtspunt hiervoor kan gedacht worden aan de bepalingen betreffende:
- Vergunningvereisten in het algemeen;
 - Deskundigheid, betrouwbaarheid en integriteit van de beleidsbepalers;
 - Structurering en inrichting van de organisatie, integere en beheerste uitoefening van het bedrijf en uitbesteding;
 - Solvabiliteit en liquiditeit;
 - Financieel toetsingskader van pensioenfondsen;
 - Zorgvuldige dienstverlening.
- 5.1.1.5 De controles van de jaarrekeningen en de staten van financiële ondernemingen, elektronischgeldinstellingen en pensioenfondsen zijn gericht op de getrouwheid daarvan, respectievelijk opstelling in overeenstemming met de bepalingen van en ingevolge de Wft dan wel de Pw of de Wvb. Bij zijn controlewerkzaamheden besteedt de externe accountant niet noodzakelijkerwijs aandacht aan naleving door de entiteit van alle ingevolge de toezichtwetgeving opgelegde verplichtingen. Om die reden bestaat geen zekerheid dat de toezichthouders alle voor hen belangrijke omstandigheden (tijdig) krijgen gemeld.
- 5.1.1.6 De werkzaamheden van de externe accountant bij de controle van de jaarrekening of de staten worden op basis van de opdrachtbevestiging uitgevoerd in overeenstemming met de standaarden en de wet- en regelgeving die geldt voor de entiteit. De externe accountant hoeft op grond van de meldingsplicht geen andere werkzaamheden te verrichten dan de werkzaamheden die op grond van de opdracht tot controle van de jaarrekening of de staten zullen worden uitgevoerd. De externe accountant zal evenwel kennis nemen van de correspondentie met de toezichthouders en de rapportages van de toezichthouders.

²³ Hiermee wordt niet bedoeld de wettelijke meldingsplicht van de externe accountant ingevolge de Wet toezicht accountantsorganisaties of enige meldingsplicht ingevolge andere wetgeving.

- 5.1.1.7 De externe accountant dient zich bij de uitvoering van zijn werkzaamheden af te vragen of hij kennis heeft gekregen van omstandigheden die aan de toezichthouders moeten worden gemeld. De externe accountant zal dit met het bestuur bespreken en dit formeel laten bevestigen door in een paragraaf in de bevestigingsbrief bij de jaarrekening of de staten te laten opnemen dat het bestuur de externe accountant volledig op de hoogte gesteld heeft van omstandigheden die aanleiding geven tot melding en tevens van invloed kunnen zijn op de jaarrekening of de staten. Hiervoor wordt verwezen naar Standaard 580 "Schriftelijke bevestigingen".
- 5.1.1.8 De externe accountant maakt, mede in verband met de vereiste zorgvuldigheid, de inhoud van een eventuele voorgenomen melding kenbaar aan het bestuur. Alvorens hij de melding doet stelt hij het bestuur in de gelegenheid om de toezichthouder te informeren. Dit laat onverlet de wettelijke eis aan de externe accountant om zo spoedig mogelijk zelf tot melding over te gaan. Dit betekent dat de externe accountant normaliter binnen enkele werkdagen nadat hij kennis heeft gekregen van de omstandigheden die aan de toezichthouders moeten worden gemeld, tot melding overgaat. De melding door de externe accountant vindt in alle gevallen (ook) schriftelijk plaats.
- 5.1.1.9 De NBA heeft themalijsten per soort entiteit opgesteld. De themalijsten bevatten per soort entiteit²⁴ de wet- en regelgeving waarmee de externe accountant bij de controle van de jaarrekening of de staten voor DNB geconfronteerd kan worden ten behoeve van eventuele meldingen aan toezichthouders. De themalijsten zijn als [bijlagen 4](#) tot en met 11 bij deze handreiking opgenomen. [Bijlage 16](#) bevat voorbeelden van teksten voor bevestigingen bij de jaarrekening of staten en directiebrieven of accountantsverslagen.
- 5.1.2 *Verstrekken van inlichtingen door externe accountant aan toezichthouders*
- 5.1.2.1 De externe accountant verstrekt alle inlichtingen zoals bedoeld in de wet aan de toezichthouders of stelt vast dat de entiteit de desbetreffende inlichtingen namens hem aan de toezichthouders doet toekomen.
- 5.1.2.2 De externe accountant van een beleggingsonderneming, beleggingsinstelling, icbe, beheerder, afwikkelonderneming, clearinginstelling, bank of verzekeraar is verplicht om aan de AFM respectievelijk DNB het accountantsverslag aan de bestuurders en de raad van commissarissen, de directiebrieven en overige correspondentie die rechtstreeks betrekking heeft op de verklaring omtrent de getrouwheid van de jaarrekening of de staten te verstrekken.
- 5.1.2.3 De externe accountant van een pensioenfonds is verplicht om aan DNB alle inlichtingen te verstrekken die de toezichthouder redelijkerwijs nodig heeft voor het toezicht op de naleving van de Pw of de Wvb, indien en voor zover DNB daarom verzoekt²⁵. Hierbij kan gedacht worden aan het accountantsverslag aan het bestuur, de directiebrieven en overige correspondentie die rechtstreeks betrekking heeft op de verklaring omtrent de getrouwheid van de jaarrekening of de staten.
- 5.1.3 *Overleg tussen de entiteit, DNB en de externe accountant*
- 5.1.3.1 Indien DNB daarom verzoekt, verstrekt de externe accountant een nadere toelichting. DNB stelt de entiteit in de gelegenheid om aanwezig te zijn bij de kennisgeving en bij het verstrekken van inlichtingen door de externe accountant.
- 5.1.3.2 Financiële ondernemingen, pensioenfondsen, hun externe accountants en DNB²⁶ zijn gebaat bij goede samenwerking bij het uitwisselen van informatie zoals hiervoor bedoeld. Daarom zijn afspraken gemaakt tussen de NVB, het VvV, de NBA en DNB over een zogenoemd tripartiet overleg²⁷. Deze afspraken zijn gebaseerd op de bepalingen van art. 1:93 lid 1 b²⁸,

²⁴ Het aantal afwikkelondernemingen in Nederland is gering. Hiervoor is geen themalijst uitgewerkt.

²⁵ In de praktijk neemt DNB het initiatief om desgewenst inlichtingen bij de externe accountant op te vragen.

²⁶ Een dergelijk op Europese schaal te organiseren overleg is nog niet vormgegeven.

²⁷ Deze afspraken zijn verwerkt in de handreiking.

²⁸ De toezichthouders kunnen vertrouwelijke gegevens of inlichtingen verkregen bij de vervulling van de toezichttaak, verstrekken aan onder andere de accountant die is belast met de wettelijke controle van de jaarrekening van een financiële

3:88 lid 4, 3:90, 3:91 en 3:93 Wft en betreffen onder toezicht staande clearinginstellingen, banken en verzekeraars. Inmiddels is een dergelijk overleg ook ingevoerd voor grote pensioenfondsen op basis van art. 170 lid 4 Pw en art. 165 lid 4 WvB.

- 5.1.3.3 De doelstelling van het tripartiete overleg is om retrospectieve en prospectieve informatie te delen waarmee wordt bijgedragen aan de effectiviteit en efficiëntie van de werkzaamheden van de betrokken partijen. Indachtig de doelstellingen van de informatie-uitwisseling en de randvoorwaarden die daaraan zijn gesteld, stelt de Wft de geheimhoudingsplicht van de externe accountant ingevolge de Wta en de geheimhoudingsplicht van DNB ingevolge de Wft buiten werking.
- 5.1.3.4 Aan het tripartiete overleg nemen deel:
- De financiële onderneming of het pensioenfonds, vertegenwoordigd door één of meer leden van het bestuur, de leiding van de interne auditfunctie en andere medewerkers. Het is wenselijk dat één of meer leden van het bestuur aan het tripartiete overleg deelnemen, maar de financiële onderneming of het pensioenfonds kan besluiten om zich te laten vertegenwoordigen door alleen de leiding van de interne auditor en/of (ook) andere medewerkers;
 - De externe accountant en eventueel één of meer leden van zijn controleteam;
 - DNB, vertegenwoordigd door de voor de financiële onderneming of het pensioenfonds verantwoordelijke toezichthouders.
- Bovengenoemde deelnemers aan het tripartiete overleg kunnen andere personen, bijvoorbeeld een (certificerend) actuaaris, verzoeken om deel te nemen aan het overleg.
- 5.1.3.5 Het tripartiete overleg vindt in beginsel ten minste twee keer per jaar plaats, eenmaal gedurende het boekjaar (tussentijds overleg) en eenmaal na afloop van het boekjaar²⁹ (jaaroverleg). Bij kleine en weinig complexe financiële ondernemingen of pensioenfondsen kunnen de deelnemers besluiten dat het tripartiete overleg minder frequent of in het geheel niet plaatsvindt. Bij grote en meer complexe financiële ondernemingen of pensioenfondsen kan het overleg met hogere, al dan niet vooraf bepaalde, frequentie plaatsvinden.
- 5.1.3.6 Binnen een groep van financiële ondernemingen wordt tevoren bepaald op welk niveau het overleg plaatsvindt, bijvoorbeeld een vergunninghoudende entiteit, een (sub)groep, nationaal of internationaal, met inachtneming van de status van de betrokken entiteiten en het van toepassing zijnde toezichtregime.
- 5.1.3.7 De datum van een tripartiet overleg wordt bepaald op basis van de planning van de werkzaamheden van de deelnemers. Zo zal de externe accountant de meest relevante informatie voor het tussentijdse overleg kunnen aanleveren na de planningsfase en na de uitvoering van de tussentijdse controlewerkzaamheden.
- 5.1.3.8 De agenda voor het overleg wordt vastgesteld in overleg door de deelnemers. De financiële onderneming of het pensioenfonds legt voor het overleg een conceptagenda aan de deelnemers voor. Alle deelnemers kunnen vooraf agendapunten aandragen en stemmen in met de agenda.
- 5.1.3.9 Gedurende het tussentijdse overleg kunnen onder meer de volgende onderwerpen worden besproken:
- Ontwikkelingen betreffende de financiële onderneming of het pensioenfonds;
 - Het risicoprofiel en de risicobeheerorganisatie van de financiële onderneming of het pensioenfonds;
 - Risicoanalyses van de interne auditor, de externe accountant en DNB;
 - De planning van werkzaamheden en attentiepunten van de interne auditor, de externe accountant en DNB;
 - Onderzoeksbevindingen van de interne auditor, de externe accountant en DNB en de reactie van het bestuur.

onderneming, voor zover de vertrouwelijke gegevens of inlichtingen betrekking hebben op die financiële onderneming en noodzakelijk zijn voor de controle.

²⁹ Hiermee wordt tevens bedoeld: na afronding van de controle van de jaarrekening en de staten door de externe accountant en rapportage hierover.

- 5.1.3.10 Gedurende het jaaroverleg kunnen onder meer de volgende onderwerpen worden besproken:
- Ontwikkelingen betreffende de financiële onderneming of het pensioenfonds;
 - Het risicoprofiel en de risicobeheerorganisatie van de financiële onderneming of het pensioenfonds;
 - De jaarrekening;
 - De staten;
 - Het actuariële verslag;
 - De toereikendheidstoets;
 - Onderzoeksbevindingen van de interne auditor, de externe accountant (directiebrief, accountantsverslag) en DNB en de reactie van het bestuur.
- 5.1.3.11 Bij het overleg wordt openheid betracht door de deelnemende partijen.
- Verstrekken van informatie: De deelnemers verstrekken informatie die op zorgvuldige wijze tot stand is gekomen zonder dat onnodige beperkingen worden opgelegd aan de bespreking van onderwerpen. Zo nodig geven de deelnemers een toelichting op de aard en de status van de informatie die zij verstrekken.
 - Verkrijgen van informatie: De deelnemers betrachten de nodige zorgvuldigheid ten aanzien van de informatie die zij gedurende het overleg verkrijgen, onder meer betreffende de vertrouwelijkheid van deze informatie, de geheimhoudingsplicht en de wijze waarop zij de verkregen informatie voor de eigen werkzaamheden te gebruiken. Tijdens het overleg maken de deelnemers hun mening ten aanzien van informatie die zij van andere deelnemers verkrijgen, zoals de risicoanalyses, kenbaar aan de andere deelnemers.
- 5.1.3.12 Tijdens het overleg kunnen stukken worden uitgewisseld. Het overleg wordt genotuleerd. De notulen worden na instemming van alle deelnemers definitief gemaakt.
- 5.1.3.13 De toezichthouders kunnen vertrouwelijke gegevens of inlichtingen die zijn verkregen bij de vervulling van de toezichttaak, verstrekken aan onder andere de accountant die is belast met de wettelijke controle van de jaarrekening van een financiële onderneming of de jaarrekening of staten van het pensioenfonds, voor zover de vertrouwelijke gegevens of inlichtingen betrekking hebben op die financiële onderneming of dat pensioenfonds en noodzakelijk zijn voor de controle (art. 1:93 lid 1b Wft, art. 208 lid 1a Pw, art. 202 lid 1a Wvb). De externe accountant kan in overweging nemen om in aanvulling op het tripartiete overleg, bijvoorbeeld nadat hij zijn risicoanalyse heeft uitgevoerd of voordat hij de controle van de jaarrekening of de staten wordt afgerond, te informeren bij de toezichthouders of zij dergelijke gegevens of inlichtingen bij de vervulling van de toezichttaak hebben verkregen.

5.2 Toetsing en beoordeling organisatie-inrichting en risicobeheersing

5.2.1 Interne controlefunctie, interne auditor

- 5.2.1.1 Gelet op de wettelijke bepalingen acht de wetgever de interne onafhankelijke toetsing van belang van de effectiviteit van de organisatie-inrichting en van de procedures en maatregelen van een:
- Elektronischgeldinstelling;
 - Betaalinstelling;
 - Clearinginstelling;
 - Wisselinstelling;
 - Bank;
 - Verzekeraar;
 - Entiteit voor risicoacceptatie;
 - Premiepensioeninstelling.

De organisatie dient te beschikken over een organisatieonderdeel dat deze functie³⁰ uitoe-

³⁰ Volgens art. 17 Bpr gaat het om een 'interne controlefunctie'. Dat roept onbedoeld de suggestie op van een functie in de eerste of tweede lijn. Uit de wetsgeschiedenis en de toelichting op het Bpr blijkt dat een 'interne auditfunctie' wordt bedoeld zonder daarbij gekwalificeerde interne auditors te vereisen.

fent, doorgaans aangeduid als 'interne auditor'³¹.

- 5.2.1.2 De bepalingen van en ingevolge de Wft geven geen nadere voorschriften voor de toetsing, met uitzondering van de taak van dit organisatieonderdeel van een bank die beleggingsdiensten mag verlenen of beleggingsactiviteiten mag verrichten. Deze is in de Wft verder uitgewerkt:
- Vaststellen en uitvoeren van een controleplan om de deugdelijkheid en effectiviteit van de systemen, interne controleprocedures en regels van de bank te onderzoeken en te beoordelen;
 - Doen van aanbevelingen op basis van de resultaten van deze werkzaamheden;
 - Controleren of aan deze aanbevelingen gevolg wordt gegeven;
 - Ten minste jaarlijks rapporteren aan de personen die het dagelijks beleid van de bank bepalen en aan het orgaan, indien aanwezig, dat is belast met toezicht op het beleid en de algemene gang van zaken van de bank over aangelegenheden met betrekking tot de interne controle en de genomen maatregelen in geval van gesignaleerde tekortkomingen.
- 5.2.1.3 De effectiviteit van de organisatie-inrichting en van de procedures en maatregelen dient bij een beheerder van een icbe of een beleggingsonderneming onafhankelijk te worden getoetst door een organisatieonderdeel dat een interne controlefunctie uitoefent.
- 5.2.1.4 Dit organisatieonderdeel heeft als taak:
- Het vaststellen en uitvoeren van een controleplan om de deugdelijkheid en effectiviteit van de systemen, interne controleprocedures en regels van de financiële onderneming te onderzoeken en te beoordelen;
 - Het doen van aanbevelingen op basis van de resultaten van deze werkzaamheden;
 - Het controleren of aan deze aanbevelingen gevolg wordt gegeven;
 - Het ten minste jaarlijks rapporteren aan de personen die het dagelijks beleid van de financiële onderneming bepalen en aan het orgaan, indien aanwezig, dat is belast met toezicht op het beleid en de algemene gang van zaken van de financiële onderneming over aangelegenheden met betrekking tot de interne controle en de genomen maatregelen in geval van gesignaleerde tekortkomingen.
- 5.2.1.5 Het BCBS heeft richtlijnen uitgevaardigd voor de beoordeling van de effectiviteit van de interne auditor bij banken. Het document 'The internal audit function in banks' van juni 2012 behandelt de verwachtingen van toezichthouders over de interne auditor van banken, de relatie van de toezichthouder met de interne auditor en de beoordeling door de toezichthouder van de interne auditor. Hiermee beoogt de BCBS de bevordering van een sterke interne auditor bij banken.
- 5.2.1.6 Het document bevat 20 beginselen over de volgende onderwerpen:
- Verwachtingen van toezichthouders over de interne auditor;
 - Relatie van de toezichthouder met de interne auditor;
 - De beoordeling door toezichthouders van de interne auditor.
- 5.2.1.7 DNB heeft kenbaar gemaakt dat zij de richtlijnen van het BCBS voor de interne auditor van banken als norm hanteert.
- 5.2.2 *Externe accountant*
- 5.2.2.1 Gelet op de wettelijke bepalingen acht de wetgever de toetsing en beoordeling op hoofdlijnen door de externe accountant met betrekking tot de toereikendheid van de organisatie-inrichting en risicobeheersing bij:
- Elektronischgeldinstellingen;
 - Betaalinstellingen;
 - Clearinginstellingen;
 - Banken;

³¹ Hierna wordt in deze paragraaf meer aandacht besteed aan de rol van de externe accountant dan aan de rol van de interne auditfunctie omdat de toezichtwetgeving meer specifieke eisen stelt aan de rol van de externe accountant. Dit laat onverlet dat de interne auditfunctie een belangrijke rol vervult bij financiële ondernemingen en ook veel werkzaamheden uitvoert waarvan de externe accountant gebruikmaakt.

- Verzekeraars;
- Entiteiten voor risicoacceptatie;
- Premiepensioeninstellingen;

van belang. De bepalingen van en ingevolge de Wft geven geen nadere voorschriften voor de toetsing en beoordeling.

- 5.2.2.2 Volgens de toelichting op het Bpr richt de toetsing en beoordeling zich voornamelijk op de beheersing van die risico's die een materiële invloed kunnen hebben op de financiële prestaties, financiële positie en continuïteit. Belangrijk is volgens de wetgever dat de externe accountant aandacht besteedt aan ICT-risico's. De externe accountant heeft, met inachtneming van zijn opdracht, een eigen taak en verantwoordelijkheid ter zake van de inrichting en uitvoering van zijn werkzaamheden. De externe accountant brengt verslag uit van zijn onderzoek aan het bestuur en de raad van commissarissen in zijn directiebrief of accountantsverslag. Daarin vermeldt de externe accountant ook zijn bevindingen met betrekking tot de organisatie-inrichting en risicobeheersing.
- 5.2.2.3 De wetgever gaat ervan uit dat de werkzaamheden die door de externe accountant moeten worden verricht zoveel mogelijk worden geïntegreerd met de werkzaamheden die worden uitgevoerd voor de controle van de jaarrekening.
- 5.2.2.4 De toevoeging 'op hoofdlijnen' refereert aan de diepgang van de toetsing en beoordeling, die in samenhang moet worden gezien met het door de entiteit tot stand te brengen niveau van risicobeheersing, namelijk de beheersing van die risico's die een materiële invloed kunnen hebben op de financiële prestaties, financiële positie, continuïteit of reputatie van de onderneming.
- 5.2.2.5 Samengevat impliceert de toevoeging 'op hoofdlijnen' dat de te verrichten werkzaamheden zijn gericht op de toetsing en beoordeling van de toereikendheid van de opzet, alsmede van de implementatie in de bedrijfsprocessen (het bestaan), van de organisatie-inrichting en risicobeheersing, en derhalve niet op de (doorlopend goede) werking. De werking is wel van belang in de context van de jaarrekeningcontrole, maar de toetsing hiervan maakt geen onderdeel uit van de ingevolge de Wft te verrichten (additionele) werkzaamheden betreffende de organisatie-inrichting en risicobeheersing.
- 5.2.2.6 De concrete invulling van de te verrichten (additionele) werkzaamheden is sterk afhankelijk van de aard van de entiteit en moet daarom van geval tot geval worden vastgesteld. De entiteit dient zelf op grond van de toezichtwetgeving vast te stellen in hoeverre de bepalingen van en ingevolge de Wft worden nageleefd. De externe accountant zal waar mogelijk vanuit efficiëntieoogpunt gebruik maken van hetgeen aan interne analyses, onder meer door de interne auditor, is opgesteld.
- 5.2.2.7 De toetsing en beoordeling kunnen worden uitgevoerd op basis van onder meer:
- Eerdere ervaringen met de entiteit;
 - Kennisnemen van verantwoordingen over interne onderzoeken door de entiteit;
 - Gesprekken met bestuur, raad van commissarissen of auditcommissie, en anderen van de entiteit;
 - Gesprekken met de staf van de interne auditor en het kennisnemen en beoordelen van het auditplan, de werkdoSSIERS en de rapportages van de interne auditor;
 - Kennisnemen van de rapportages van toezichthouders;
 - Kennisnemen van overige interne (beleids-)documenten;
 - Kennisnemen van notulen van vergaderingen van bestuur, raad van commissarissen, auditcommissie en risicobeheercommissie.
- 5.2.2.8 De externe accountant kan onder voorwaarden gebruik maken van de werkzaamheden van interne auditors in overeenstemming met Standaard 610 "Gebruikmaken van de werkzaamheden van interne auditors".
- 5.2.2.9 De externe accountant hoeft geen algeheel oordeel te formuleren over de organisatie-inrichting en risicobeheersing. De externe accountant maakt ten minste melding van de bevindingen van materieel belang betreffende de beheersing van ICT-risico's en andere ge-

constateerde belangrijke afwijkingen van de desbetreffende bepalingen van en ingevolge de Wft. Gesignaleerde belangrijke tekortkomingen en gebreken ter zake van de toereikendheid van de organisatie-inrichting en risicobeheersing worden door de externe accountant gerapporteerd. Deze rapportage vindt plaats in de jaarlijks uit te brengen directiebrief of het accountantsverslag.

- 5.2.2.10 In de directiebrief of het accountantsverslag wordt een afzonderlijke paragraaf over de toetsing en beoordeling van de organisatie-inrichting en risicobeheersing opgenomen. Hierin wordt aangegeven dat de toetsing en beoordeling heeft plaatsgevonden en dat voor de uitkomsten, voor zover voortvloeiend uit de jaarrekeningcontrole, wordt verwezen naar de andere onderdelen van de brief of het verslag. In deze afzonderlijke paragraaf kan dan worden ingegaan op de eventuele uitkomsten van de werkzaamheden die additioneel, dus los van de jaarrekeningcontrole, zijn uitgevoerd. Indien geen additionele werkzaamheden zijn verricht of geen bevindingen zijn geconstateerd, dan wordt dit vermeld.
- 5.2.2.11 [Bijlage 16](#) bevat voorbeelden van teksten voor de directiebrief of het accountantsverslag.

5.3 Controle staten³²

5.3.1 Algemeen

- 5.3.1.1 Het belang van de staten die financiële ondernemingen aan DNB verstrekken is groot. Toezichthouders maken bij hun werkzaamheden gebruik van de informatie die zij hiermee verkrijgen. De kwaliteit van het toezicht is sterk afhankelijk van de kwaliteit van de informatie in de staten.
- 5.3.1.2 De datakwaliteit moet van dien aard zijn dat aan alle verplichtingen uit hoofde van de wet- en regelgeving wordt voldaan, hetgeen financiële ondernemingen moeten kunnen aantonen. Hierop blijft DNB in het toezicht scherp letten. DNB kondigt van tevoren aan welke specifieke onderdelen van de rapportage zij extra gaat toetsen.
- 5.3.1.3 Het toezicht brengt een hoge rapportagelast met zich mee. Financiële ondernemingen moeten aan alle rapportage-eisen voldoen. DNB verwacht dat de operationele organisatie van financiële ondernemingen zodanig is ingericht dat de financiële ondernemingen de kwaliteit en tijdigheid van de rapportages voldoende kunnen waarborgen.
- 5.3.1.4 DNB treedt stringenter handhavend op als de kwaliteit van aangeleverde rapportages te wensen overlaat. Dit betekent dat bij vaststelling van ernstige overtredingen boetes en lasten onder dwangsom worden opgelegd. DNB heeft de interactie op dit terrein tussen DNB, financiële ondernemingen en externe accountants geïntensiveerd om de keten van kwaliteitsbewaking effectiever te maken.
- 5.3.1.5 De staten zijn van groot belang voor DNB. Omdat een groeipad wordt voorzien waarbij financiële ondernemingen de komende jaren de kwaliteit van de aangeleverde informatie en de processen voor de totstandkoming van de rapportages stapsgewijs zullen verbeteren, wil DNB de ontwikkeling hiervan op de voet volgen. Daarbij maakt DNB onder meer gebruik van informatie van de externe accountant.
- 5.3.1.6 De externe accountant heeft, met inachtneming van zijn opdracht, een eigen taak en verantwoordelijkheid ter zake van de inrichting en uitvoering van zijn werkzaamheden voor de controle van de staten. Hij betreft bij zijn overwegingen het feit dat de staten, met uitzondering van de openbaar te maken staten van verzekeraars, zijn bedoeld voor het toezicht dat door DNB wordt uitgeoefend. Indien de entiteit per kwartaal staten indient bij DNB verdient het de voorkeur om de eindejaarstaten te betrekken bij het onderzoek om aansluiting te houden met de controle van de jaarrekening.
- 5.3.1.7 Gelet op de aan de organisatie-inrichting en risicobeheersing gestelde eisen ligt het voor de hand dat de controle van de staten vooral systeemgericht wordt uitgevoerd. Dat betekent dat

³² Het aantal afwikkelondernemingen, clearinginstellingen, entiteiten voor risicoacceptatie en premiepensioeninstellingen is gering of nihil. Hiervoor is de controle van de staten hierna niet uitgewerkt.

de externe accountant bij zijn werkzaamheden de organisatie rond de totstandkoming van de staten onderzoekt en over zijn bevindingen rapporteert. Deze werkwijze ligt ook besloten in de vereiste toetsing en beoordeling op hoofdlijnen met betrekking tot de toereikendheid van de organisatie-inrichting en risicobeheersing bij clearinginstellingen, banken, verzekeraars, entiteiten voor risicoacceptatie en premiepensioeninstellingen.

- 5.3.1.8 De externe accountant kan onder voorwaarden gebruik maken van:
- de werkzaamheden van interne auditors in overeenstemming met Standaard 610 “Gebruikmaken van de werkzaamheden van interne auditors”;
 - de werkzaamheden van een certificerend actuaaris in overeenstemming met NBA-handreiking 1120 “Gebruikmaken van de werkzaamheden van de certificerend actuaaris bij de controle van de jaarrekening en staten van pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen”.
- 5.3.1.9 Omdat de staten geen volledige set van financiële overzichten voor algemene doeleinden vormen, wordt over het onderzoek van de staten gerapporteerd met een controleverklaring conform Standaard 800.
- 5.3.1.10 Welke staten gecontroleerd moeten worden blijkt uit bepalingen van en ingevolge de Wft en de Pw of de Wvb. In de opdrachtparagraaf van de controleverklaring worden de gecontroleerde staten geïdentificeerd door verwijzing naar de unieke waarmerkcode die door de applicatie e-Line DNB aan de staten wordt toegekend. Hiermee is voldaan aan de waarmerking van de staten zoals vereist in art. 133 lid 1 van het Bpr respectievelijk art. 147 lid 5 Pw of art. 142 lid 5 Wvb.
- 5.3.1.11 Bij de bepaling van de materialiteit voor de controle is onder meer het effect van mogelijke onjuistheden op de solvabiliteit van belang. De maximaal acceptabele fout als basis voor de inrichting voor de controlewerkzaamheden, zal hierbij ruimer bepaald kunnen worden naar mate de solvabiliteit verder af ligt van het wettelijke of door DNB geaccepteerde minimum³³. Voorts is een te lage weergave van de solvabiliteit van minder belang voor het toezicht dan een te hoge weergave. Naast de solvabiliteit zijn andere informatie-elementen in de rapportage van belang voor de toezichthouder.
- 5.3.1.12 DNB informeert de externe accountant desgewenst of in de specifieke omstandigheden zo nodig afwijkende materialiteitscriteria en controletoleranties moeten worden gehanteerd.
- 5.3.1.13 Bij gebruik van interne modellen wordt in de paragraaf ‘Verantwoordelijkheid van de accountant’ van de controleverklaring de volgende zin toegevoegd: “Onze controle omvat niet een zelfstandige validatie van de door ... (naam cliënt) gebruikte interne modellen. Deze door De Nederlandsche Bank geaccepteerde interne modellen inclusief de daarbij behorende procesbeschrijvingen zijn in onze controle als norm gehanteerd.”. Dit laat onverlet dat de externe accountant nagaat of de gebruikte intern modellen zijn gevalideerd en door DNB zijn geaccepteerd.
- 5.3.1.14 In de oordeelparagraaf van de controleverklaring wordt aangegeven of de staten op alle van materieel belang zijnde aspecten in overeenstemming met de bepalingen van en ingevolge de CRR, de Wft respectievelijk de Pw of de Wvb zijn opgesteld. Bij gebruik van interne modellen wordt aan de oordeelparagraaf de volgende zin toegevoegd: “, waaronder begrepen de door De Nederlandsche Bank geaccepteerde interne modellen inclusief de daarbij behorende procesbeschrijvingen”.
- 5.3.1.15 Omdat de staten en de verklaring daarbij alleen zijn bedoeld voor DNB wordt aan de controleverklaring een paragraaf ‘Bepanking in gebruik en verspreidingskring’ toegevoegd.
- 5.3.1.16 Bepaalde staten bevatten informatie die door de externe accountant alleen marginaal kan worden getoetst (bijvoorbeeld het bestuursverslag). Het is niet noodzakelijk om hiervan melding te maken in de controleverklaring omdat de reikwijdte en diepgang van de werkzaamheden per staat afdoende blijken uit de verwijzingen naar de CRR, de Wft, de Pw respectievelijk de Wvb. Voorts wordt hieraan tegemoet gekomen door gebruik te maken van de for-

³³ De externe accountant gaat hiertoe na of DNB specifieke eisen heeft gesteld aan de entiteit.

mulering in de oordeelparagraaf dat de staten in alle van materieel belang zijnde aspecten zijn opgesteld in overeenstemming met de bepalingen van en ingevolge de CRR, de Wft, de Pw respectievelijk de Wvb, waarmee het verschil in niveau van assurance wordt benadrukt.

- 5.3.1.17 Bij de openbaar te maken staten van verzekeraars wordt in de praktijk ook een controleverklaring gevoegd. Deze verschilt op de volgende punten van de controleverklaring bij de staten voor DNB:
- In de verklaring wordt gerefereerd aan de 'openbaar te maken staten'.
 - De staten worden niet geïdentificeerd door verwijzing naar de unieke waarmerkcde die door de applicatie e-Line DNB wordt toegekend. De staten worden gewaarmerkt en bij de controleverklaring gevoegd.
 - In de controleverklaring wordt geen beperking in verspreidingskring opgenomen.
- 5.3.1.18 De externe accountant rapporteert over de controle van de staten met een gedetailleerd rapport. In dit rapport neem hij zijn controleverklaring op. Voorts rapporteert de externe accountant over de aanpak van de controle, de door hem onderkende controlerisico's, bevindingen en aanbevelingen. Daarbij besteedt hij bij voorkeur aandacht aan de interpretatie en naleving van de gedetailleerde voorschriften, de kwaliteit van de rapportageprocessen, de ICT, de beheersingsmaatregelen die relevant zijn voor de kwaliteit van de rapportages en in hoeverre zwakten in de interne organisatie van invloed zijn geweest op zijn werkzaamheden, bijvoorbeeld omdat hierdoor meer gegevensgerichte en aanvullende controlewerkzaamheden moesten worden uitgevoerd. In het geval dat de externe accountant geen ongeclausuleerde controleverklaring afgeeft worden de oorzaken hiervan in detail uiteengezet³⁴.
- 5.3.1.19 Tijdens het tripartiete overleg dat na afronding van de controlewerkzaamheden plaatsvindt, worden de controle van de staten en de rapportage van de externe accountant daarover in detail besproken door de bank, de externe accountant en DNB. Daarbij worden de onderwerpen zoals hiervoor beschreven aan de orde gesteld en, voor zover relevant, de maatregelen die de bank neemt om de kwaliteit van de staten en de organisatie rond de totstandkoming van de staten te verbeteren.
- 5.3.1.20 In deze handreiking wordt verder geen aandacht besteed aan de staten die beleggingsondernemingen opmaken ten behoeve van DNB. Deze staten worden alleen incidenteel op verzoek van DNB door de externe accountant gecontroleerd. De staten van beleggingsondernemingen komen in opzet overeen met de staten van banken. In de praktijk zullen bepaalde staten en delen van staten niet van toepassing zijn op beleggingsondernemingen.
- 5.3.1.21 In Deel 3 van de HRA zijn voorbeelden van teksten voor controleverklaringen en een rapport van feitelijke bevindingen opgenomen. Zie ook de internetpagina's van de NBA.
- 11.1.1 Controleverklaring bij staten verzekeringsmaatschappij ex art. 3:72 lid 3 Wft
- 11.2.1 Controleverklaring bij openbaar te maken staten verzekeringsmaatschappij ex.art. 134 Besluit prudentiële regels Wft
- 12.1.1 Controleverklaring ex art. 3:72 lid 7 Wft bij staten kredietinstelling ex art. 3:72 lid 1 Wft³⁵
- 12.4.1 Rapport van feitelijke bevindingen ex art. 3:72 lid 7 Wft bij Rapportage renterisico kredietinstelling ex art. 3:72 lid 1 Wft³⁶
- 14.2.1 Controleverklaring ex artikel 147 lid 5 Pw bij staten van een pensioenfonds ex artikel 147 lid 2 Pw

5.3.2 *Beheerder van een beleggingsinstelling of van een icbe*

- 5.3.2.1 Volgens art. 133 lid 1 Bpr voldoet een beheerder die eenmaal per jaar een door een accountant gewaarmerkte jaarrekening verstrekt daarmee aan deze verplichting. In de praktijk ma-

³⁴ Dit laat onverlet dat de externe accountant ingevolge art. 3:88 lid 1 Wft verplicht is om DNB onverwijld te melden dat hij geen goedkeurende controleverklaring zal afgeven.

³⁵ De controleverklaring voor banken moet worden aangepast aan de in 2014 gewijzigde regelgeving. Deze wijzigingen waren eind 2014 nog niet in de HRA doorgevoerd. Zie ook 5.3.3.47.

³⁶ Het sjabloon is eind 2013 aangepast. De tekst in de HRA is ten tijde van het schrijven van deze handreiking nog niet geactualiseerd.

ken beheerders doorgaans van deze mogelijkheid gebruik.

5.3.3 Banken

Inleiding

- 5.3.3.1 Met de invoering van de CRD IV en de CRR zijn de vereisten voor de verstrekking van rapportagestaten door banken aan DNB met ingang van boekjaar 2014 gewijzigd. De rapportageverplichtingen zijn ten opzichte van het verleden flink uitgebreid. Het aantal staten is verdrievoudigd en het aantal datavelden in de staten is met een factor 10 toegenomen³⁷. DNB en Europese organisaties (waaronder de ECB en de EBA) stellen als primaire gebruikers hoge eisen aan de kwaliteit van de staten. De reden hiervan is dat het toezicht in belangrijke mate is gebaseerd op analyse van de door banken aangeleverde informatie.
- 5.3.3.2 De gewijzigde vereisten hebben grote gevolgen voor de banken die de staten moeten indienen. Binnen de bestaande rapportageprocedures moeten veel nieuwe gegevens worden aangeleverd. Niet alle vereiste gegevens zijn al routinematig in geautomatiseerde vorm beschikbaar. In een aantal gevallen zijn handmatige procedures, 'workarounds', noodverbanden of aanvullende handelingen nodig om gegevens te verzamelen en te bewerken tot de vereiste informatie. Hierdoor staat de kwaliteit van de rapportages onder druk.
- 5.3.3.3 Er wordt door DNB een groeipad voorzien waarbij banken de komende jaren de kwaliteit van de aangeleverde informatie voor de totstandkoming van de rapportages stapsgewijs zullen verbeteren. Hiertoe moeten interne systemen en procedures aangepast of ontwikkeld worden. DNB wil de ontwikkeling hiervan op de voet volgen en maakt daarbij onder meer gebruik van informatie en rapportages van de banken, de interne auditors van de banken en de externe accountants. Op basis daarvan bepaalt DNB onder meer de diepgang van de eigen toezichtactiviteiten.
- 5.3.3.4 In Nederland worden de staten eenmaal per jaar door de externe accountant gecontroleerd. De bevindingen die de externe accountant opdoet bij de controle van de staten zijn van belang voor de toezichthouder. DNB wil regelmatig worden geïnformeerd over de aanpak, diepgang en reikwijdte van de controle en de bevindingen en aanbevelingen van de externe accountant over de informatie in de staten en het proces van de totstandkoming van de staten.
- 5.3.3.5 Om te bewerkstelligen dat externe accountants de controles van de staten conform de vereisten en de verwachtingen van DNB uitvoeren en de communicatie hierover met DNB aan de verwachtingen van DNB voldoet, zijn in deze handreiking de afspraken hierover met DNB vastgelegd. De NVB is hierover geraadpleegd. De uitwerking in detail van de controleaanpak en de communicatie hierover is de verantwoordelijkheid van de individuele externe accountant en wordt mede bepaald door de aard, omvang, activiteiten en complexiteit van de desbetreffende bank.

Gewijzigde vereisten

- 5.3.3.6 Met de gewijzigde vereisten wordt beoogd de banken sterker te maken zodat zij beter in staat zijn om financiële tegenvallers op te vangen. De belangrijkste aanpassing van de vereisten is dan ook dat banken meer kapitaal moeten aanhouden van hogere kwaliteit. Dit geldt in het bijzonder voor systeemrelevante banken. Bepaalde bestanddelen van het kapitaal onder de oude vereisten worden geleidelijk afgeschaft. Door de directe werking van de CRR zijn de aftrekposten van het kapitaal geharmoniseerd waardoor de onderlinge vergelijkbaarheid van de kapitaalratio's van banken toeneemt. Met een gunstiger weging van derivaten die via centrale tegenpartijen worden afgewikkeld tracht men de kredietrisico's te reduceren. Voorts is een aantal technische details van de risicowegingen bijgesteld.

³⁷ De meeste banken verstrekken circa 100 staten die bijna allemaal eenmaal per jaar door de externe accountant moeten worden gecontroleerd. Omdat veel staten meerdere pagina's kunnen bevatten telt de volledige rapportage van grote banken vele honderden tot meer dan duizend pagina's.

- 5.3.3.7 Om de liquiditeit van de banken te versterken is de LCR³⁸ geïntroduceerd. De vereiste samenstelling hiervan worden in de komende jaren bepaald. Door de introductie van de NSFR³⁹ wordt bewerkstelligd dat banken langlopende activa financieren met langlopende financieringen. De NSFR wordt waarschijnlijk in 2018 definitief. Met de introductie van de LR⁴⁰ wordt beoogd paal en perk te stellen aan de hefboomwerking van bancaire financiering. Ook deze ratio wordt in de komende jaren in de praktijk getoetst alvorens deze definitief wordt vastgesteld.
- 5.3.3.8 De staten betreffende het vereiste kapitaal (Corep) zijn niet wezenlijk veranderd. De opbouw van het beschikbare kapitaal is wel fundamenteel gewijzigd en daarmee de bepaling van de solvabiliteitsratio's. Nieuwe staten zijn toegevoegd waarmee gerapporteerd wordt over de overgangsmatregelen voor de samenstelling van het beschikbare kapitaal, de uitsplitsing van uitzettingen, voorzieningen en afboekingen naar het land van herkomst van de kredietnemer en het vereiste kapitaal per land.
- 5.3.3.9 De staten betreffende de financiële rapportages (Finrep) zijn fors uitgebreid. Banken verstrekken details en uitsplitsingen naar type product en type tegenpartij en detailinformatie over (wijzigingen in) reële waarde, afwaarderingen, voorzieningen, marktsegmenten van kredietnemers en geografische uitsplitsingen. De verschillen in de consolidatiekring tussen de staten en de jaarrekening worden gespecificeerd op het niveau van de balansposten. Banken rapporteren over beheerd vermogen van cliënten en de baten en lasten die daaraan zijn gerelateerd. Bepaalde posten van de winst-en-verliesrekening worden meer gedetailleerd weergegeven.
- 5.3.3.10 De set staten bevat gedetailleerde rapportages over grote posten (large exposures). Voorts zijn gedetailleerde staten toegevoegd waarmee wordt gerapporteerd over de nieuwe ratio's LCR, NSFR en LR. Een geheel nieuwe staat, ook in te dienen door branches, geeft inzicht in de verliezen uit kredieten met onroerend goed als onderpand⁴¹.
- 5.3.3.11 De belangrijkste Nederlandse staten betreffen het renterisico en de liquiditeit (staten 8028 en 8029)⁴². Een nieuwe staat betreft de rapportage door G-SIB's.
- 5.3.3.12 De vereiste controle van de staten is vanaf 1 januari 2014 uitgebreid. Dit is een Nederlandse vereiste die is vastgelegd in de Wft. In de Rsfo is vermeld welke staten gecontroleerd moeten worden. Op hoofdlijnen zijn dit de Corep en de Finrep maar niet de staten over de LCR, de NSFR en de LR waarvoor de CRD IV en de CRR nog geen bindende voorschriften bevatten.
- 5.3.3.13 De verplichting dat de accountant voor de Rapportage renterisico overeengekomen specifieke werkzaamheden uitvoert blijft gehandhaafd. Voor de staat Concentratierisico landen is deze verplichting met ingang van 2014 vervallen.
- 5.3.3.14 De onderstaande tabel bevat een overzicht van de controlevereisten. Deze zijn van toepassing op alle staten die een bank indient, solo ('vennootschappelijk'), subgeconsolideerd en geconsolideerd, tenzij DNB de bank een ontheffing heeft verleend.

³⁸ De liquidity coverage ratio is de verhouding tussen de voorraad van onbezwaarde hoogwaardige liquide activa en de netto uitgaande kasstromen in de komende 30 kalenderdagen. Het vereiste wordt in Europa opgebouwd van 60% in 2015 tot 100% in 2018. DNB heeft kenbaar gemaakt de LCR met ingang van 2016 als norm te zullen hanteren en het vereiste meteen te stellen op 100%. De rapportage wordt vanaf 2016 door de externe accountant gecontroleerd.

³⁹ De net stable funding ratio is de verhouding tussen de beschikbare stabiele financiering in de komende jaren en de benodigde stabiele financiering in de komende jaren. De beschikbare stabiele financiering dient minimaal gelijk te zijn aan de benodigde stabiele financiering.

⁴⁰ De leverage ratio is de verhouding tussen het eigen vermogen en het balanstotaal. Het BCBS heeft een minimum voorgesteld van 3%. De Nederlandse wetgever overweegt een minimum van 4%. Enkele leden van de Tweede Kamer stellen nog strengere eisen voor.

⁴¹ Eind 2014 zijn staten F 32 – F 36 over 'asset encumbrance' geïntroduceerd. Deze staten zijn gebaseerd op art. 100 CRR en vallen niet onder de controleverplichting.

⁴² Inmiddels is besloten dat staten 8028 en 8029 eind 2015 komen te vervallen in verband met de invoering van de LCR. In de Rsfo is eind 2014 nog vermeld dat staten 8028 en 8029 gecontroleerd moeten worden. DNB heeft kenbaar gemaakt dat deze controle niet langer noodzakelijk is en dat de Rsfo zal worden aangepast.

Staten	T/m 2013		M.i.v. 2014	
	Bank	Aantal ⁴³	Bank	Branche
Europa				
Corep: own funds and own funds requirements	√	29	√	-
Corep: losses from lending collateralised by immovable property	n.v.t.	1	√	√
Corep: large exposures and concentration risk	n.v.t.	6	√	-
Finrep: financial information	√	65	√	-
Nederland				
Concentratierisico op landen	√	1	-	-
Rapportage renterisico ⁴⁴	√	1	√	-

Verwachtingen van de toezichthouder

- 5.3.3.15 Het belang van de staten die banken aan DNB verstrekken is groot. Toezichthouders maken bij hun werkzaamheden gebruik van de informatie die zij hiermee verkrijgen. De kwaliteit van het toezicht is sterk afhankelijk van de kwaliteit van de informatie in de staten.⁴⁵
- 5.3.3.16 De financiële crisis heeft aanleiding gegeven tot ingrijpende institutionele hervormingen in de financiële sector. Binnen het SSM⁴⁶ heeft de ECB de directe leiding bij het toezicht op banken. DNB wijst onder meer op de verstreckende eisen uit hoofde van het nieuwe rapportage-
 raamwerk van de ECB waaraan de Nederlandse banken moeten voldoen, zowel voor de tijdigheid als voor de kwaliteit van dataverstrekking.
- 5.3.3.17 In 2014 vond de migratie plaats naar de CRD IV en de CRR en de uitwerking van onderdelen in technische standaarden van de EBA. De CRR heeft directe werking, waarmee binnen Europa een meer eenduidig stelsel van regelgeving is ontstaan met minder ruimte voor nationale vrijheidsgraden. Naast kapitaal- en liquiditeitsratio's en de bijbehorende bufferversterking, houden de CRD IV en de CRR ook een aanzienlijke aanscherping in van wet- en regelgeving en van bijbehorende rapportageverplichtingen. Ook de datakwaliteit moet van dien aard zijn dat aan alle verplichtingen uit hoofde van de wet- en regelgeving wordt voldaan, hetgeen banken moeten kunnen aantonen. Hierop blijft DNB in het toezicht scherp letten. DNB stuurt actiever op de nieuwe vereisten en kondigt van tevoren aan welke specifieke onderdelen van de rapportage zij extra gaat toetsen.
- 5.3.3.18 Het toezicht brengt een hoge rapportagelast met zich mee, vooral in Europees verband uit hoofde van het SSM en de CRD IV en de CRR, maar ook vanuit Nederlandse wet- en regelgeving. Banken moeten aan alle rapportage-eisen voldoen. DNB verwacht dat de operationele organisatie van banken zodanig is ingericht dat de banken de kwaliteit en tijdigheid van de rapportages voldoende kunnen waarborgen.
- 5.3.3.19 DNB toetst op kwartaalbasis diepgaand de kwaliteit van één of meerdere onderdelen van de rapportage. De aard en het aantal van eventuele fouten in de rapportage van banken worden onderling vergeleken als onderdeel van een root cause-analyse. Op basis van de bevindingen onderneemt DNB – indien nodig – aanvullend actie. DNB treedt stringenter handhavend op als de kwaliteit van aangeleverde rapportages te wensen overlaat. Dit betekent dat bij vaststelling van ernstige overtredingen boetes en lasten onder dwangsom worden opgelegd. DNB heeft de interactie op dit terrein tussen DNB, banken en externe accountants geïntensiveerd om de keten van kwaliteitsbewaking effectiever te maken.
- 5.3.3.20 De staten zijn van groot belang voor DNB en Europese organisaties zoals de ECB en de EBA. Omdat een groeipad wordt voorzien waarbij banken de komende jaren de kwaliteit van de aangeleverde informatie en de processen voor de totstandkoming van de rapportages stapsgewijs zullen verbeteren, wil DNB de ontwikkeling hiervan op de voet volgen. Daarbij

⁴³ Een staat kan meerdere pagina's bevatten. Uitsplitsingen naar landen zijn dikwijls tientallen pagina's lang.

⁴⁴ Geen controle maar overeengekomen specifieke werkzaamheden.

⁴⁵ De tekst hierna is ten dele gebaseerd op of ontleend aan de brochure 'Thema's DNB toezicht 2014'.

⁴⁶ Single Supervisory Mechanism.

maakt DNB onder meer gebruik van informatie van de externe accountant. Over de informatie-uitwisseling met DNB zijn de volgende afspraken gemaakt.

- 5.3.3.21 Tijdens de planning van de controle van de staten en de risicoanalyse die de externe accountant uitvoert, komt informatie beschikbaar over de organisatie rond de totstandkoming van de staten die belangrijk is voor DNB. DNB stelt het op prijs om daarover te worden geïnformeerd. Na de planningsfase en risicoanalyse bepaalt de externe accountant de aanpak van de controle en de daarbij te hanteren controlematerialiteit. DNB stelt het op prijs om ook daarover te worden geïnformeerd. DNB heeft de gelegenheid om als primaire gebruiker van de staten en de controleverklaring van de externe accountant, met redenen omkleed en beargumenteerd wensen ten aanzien van de reikwijdte, diepgang en materialiteit van de controle kenbaar te maken en hierover afspraken te maken met de bank en de externe accountant. Om aan het voorgaande gevolg te geven wordt zo snel mogelijk na de planning en risicoanalyse door de externe accountant een tussentijds tripartiete overleg gepland tussen de bank⁴⁷, DNB en de externe accountant over de controle van de staten waarbij de reikwijdte, diepgang en materialiteit van de controle worden besproken en worden vastgelegd.
- 5.3.3.22 De externe accountant rapporteert over de controle van de staten met een gedetailleerd accountantsverslag. In dit verslag neem hij zijn controleverklaringen en rapport van feitelijke bevindingen op. Voorts rapporteert de externe accountant over de aanpak van de controle, de door hem onderkende controlerisico's, de controlematerialiteit, bevindingen en aanbevelingen. Daarbij besteedt hij bij voorkeur aandacht aan het project waarmee de rapportage onder de nieuwe vereisten door de bank is ingevoerd, de interpretatie en naleving van de gedetailleerde voorschriften, de kwaliteit van de rapportageprocessen, de ICT, de beheersingsmaatregelen die relevant zijn voor de kwaliteit van de rapportages en in hoeverre zwakten in de interne organisatie van invloed zijn geweest op zijn werkzaamheden, bijvoorbeeld omdat hierdoor meer gegevensgerichte en aanvullende controlewerkzaamheden moesten worden uitgevoerd. In het geval dat de externe accountant geen ongeclassuleerde controleverklaring afgeeft worden de oorzaken hiervan in detail uiteengezet⁴⁸.
- 5.3.3.23 Tijdens het tripartiete overleg dat na afronding van de controlewerkzaamheden plaatsvindt, worden de controle van de staten en de rapportage van de externe accountant daarover in detail besproken door de bank, de externe accountant en DNB. Daarbij worden de onderwerpen zoals hiervoor beschreven aan de orde gesteld en, voor zover relevant, de maatregelen die de bank neemt om de kwaliteit van de staten en de organisatie rond de totstandkoming van de staten te verbeteren.

Gevolgen voor de interne auditor

- 5.3.3.24 De interne auditor van een bank voert ingevolge de CRR bepaalde audit-werkzaamheden uit aangaande de kapitaalvereisten, onder meer betreffende de waardering van handelsposities, toepassing van de IRB-benadering en het gebruik van interne modellen. Dit betreft geen volledig onderzoek van alle vereisten maar onderzoek van bepaalde deelaspecten. In paragraaf 1.3.6 van [Bijlage 1](#) zij de desbetreffende vereisten gerecapituleerd.

Gevolgen voor de externe accountant

- 5.3.3.25 In het verleden werd met de werkzaamheden voor de controle van de jaarrekening al in belangrijke mate voorzien in voldoende en geschikte controle-informatie voor de controle van de staten. Omdat de nieuwe staten meer en andere informatie bevatten dan de jaarrekening, is dat niet langer het geval en zullen aanvullende werkzaamheden noodzakelijk zijn. Het object van onderzoek is belangrijk omvangrijker dan voorheen.
- 5.3.3.26 De reikwijdte en de diepgang van de werkzaamheden van de accountant worden primair, zoals voorheen, in belangrijke mate bepaald door de invloed van mogelijke onjuistheden op de belangrijkste toetsingsuitkomst, de solvabiliteit, maar ook de overige gegevens in de sta-

⁴⁷ Doorgaans zal de interne auditfunctie van de bank op enigerlei wijze betrokken zijn bij onderzoek van de staten en de organisatie rond de totstandkoming van de staten. Het spreekt voor zich dat de werkzaamheden, bevindingen, conclusies en aanbevelingen van de interne auditfunctie hierbij betrokken worden.

⁴⁸ Dit laat onverlet dat de externe accountant ingevolge art. 3:88 lid 1 Wft verplicht is om DNB onverwijld te melden dat hij geen goedkeurende controleverklaring zal afgeven.

ten dienen binnen een redelijke foutmarge juist en volledig te zijn. De accountant zal het accent bij de controle leggen op de nieuwe en gewijzigde elementen in de rapportages. Tot slot betreft de accountant nadrukkelijk de organisatie rond de totstandkoming van de staten bij zijn werkzaamheden en rapporteert zijn bevindingen hierover tezamen met de controleverklaring. Zoals eerder uiteen is gezet, communiceert de accountant regelmatig gedurende en na de controle met de bank en DNB over de controleaanpak en zijn bevindingen, tijdens een tussentijds tripartiet overleg, met een gedetailleerd accountantsrapport en tijdens een afrondend tripartiet overleg.

- 5.3.3.27 DNB verwacht niet dat de staten al direct aan alle vereisten zullen voldoen. Hiervoor is waarschijnlijk een groeipad nodig waarbij onder andere de datakwaliteit moet worden verbeterd. Voor een aantal banken betekent dit dat geïnvesteerd moet worden in ICT en rapportagesystemen. Voorts dient de aansluiting van financiële informatie en risico-informatie dikwijls nog te worden verbeterd. Om deze redenen zal de accountant mogelijk niet in alle gevallen een ongeclausuleerde controleverklaring kunnen afgeven. In die gevallen is het van belang dat de accountant in zijn rapportage beschrijft wat hiervan de oorzaken zijn en welke verbeteringen in de organisatie en de rapportageprocessen nodig zijn om wel de vereiste kwaliteit te leveren.
- 5.3.3.28 De staten die de externe accountant controleert zijn de staten per jaareinde, tenzij er aanleiding is om andere staten te selecteren, bijvoorbeeld op verzoek van DNB. Het komt voor dat de bank zelf of op verzoek van DNB herziene staten indient ter vervanging van de eerder ingediende staten omdat daarin onjuistheden zijn gesignaleerd. Dan worden doorgaans de herziene staten door de externe accountant gecontroleerd. Het is daarbij van belang dat de externe accountant nagaat waarom herziene staten zijn ingediend, wie daarom heeft verzocht of daartoe heeft besloten en wat de oorzaak was van eventueel gesignaleerde onjuistheden. De bevindingen uit deze analyse kunnen inzicht geven in de kwaliteit van het proces van totstandkoming van de staten en de effectiviteit van de beheersingsmaatregelen. De externe accountant verwerkt zijn bevindingen en conclusies over deze onderwerpen in zijn rapportage.
- 5.3.3.29 Bij de bepaling van de solvabiliteitsratio kunnen banken een keuze maken uit eenvoudige methoden en meer geavanceerde methoden waarbij gebruik gemaakt wordt van modellen. Voor zover de gegevens in de staten gebaseerd zijn op modellen stelt de externe accountant vast dat deze modellen juist zijn. Dat wil zeggen dat de modellen zijn gevalideerd en dat DNB met het gebruik ervan heeft ingestemd. Ter verkrijging van voldoende en geschikte controle-informatie stelt de externe accountant vast dat de permanente goede werking van de modellen wordt gewaarborgd door adequate interne change management-procedures. Deskundigheid over het doel van de modellen, de rekenregels en de parameters die de uitkomsten in belangrijke mate kunnen beïnvloeden, zijn van belang. Voorts besteedt de externe accountant aandacht aan de beheersingsmaatregelen rond de volledige aanlevering en verwerking van gegevens in de modellen, alsmede de plausibiliteit van de uitkomsten. Controle van de modellen als zodanig is geen onderdeel van de controle van de staten, hetgeen expliciet in de controleverklaring wordt verwoord.

Samenhang controle staten en controle jaarrekening

- 5.3.3.30 Omdat de nieuwe staten meer en andere informatie bevatten dan de jaarrekening, kan voor de controle van de staten niet langer in belangrijke mate gebruik worden gemaakt van de werkzaamheden die voor de controle van de jaarrekening worden uitgevoerd. Al vanaf de planningsfase worden de controlewerkzaamheden afgestemd op de betrouwbaarheidsaspecten van enerzijds de staten en anderzijds de jaarrekening. Hierbij worden de werkzaamheden zoveel mogelijk geïntegreerd uitgevoerd waarbij aan beide verantwoordingen evenwichtig aandacht wordt gegeven.
- 5.3.3.31 De gegevens in de Finrep kwamen voorheen grotendeels overeen met de gegevens in de jaarrekening. Voor de controle van deze gegevens maakt de accountant zoveel mogelijk gebruik van de werkzaamheden die hij uitvoert voor de controle van de jaarrekening. De nieuwe staten van de Finrep bevatten meer dan alleen gegevens die ook in de jaarrekening zijn opgenomen, zoals gedetailleerde informatie over activa naar type product en type tegenpartij, uitsplitsingen naar land van herkomst en categorisering naar NACE-codes.

- 5.3.3.32 Ook de Corep is uitgebreid met informatie die de externe accountant niet onderzoekt voor de controle van de jaarrekening, waaronder informatie over infasering en uitfasering van vermogenscomponenten en gedetailleerde uitsplitsingen per land. De bron van de gegevens is vaak niet de financiële administratie. Deze gegevens worden veelal ontleend aan systemen voor de beheersing van de bancaire risico's. Dat betekent dat de externe accountant extra werkzaamheden moet uitvoeren om vast te stellen dat ook deze gegevens juist en volledig zijn.
- 5.3.3.33 Daarnaast is de mate van detaillering van de gegevens in de staten groter dan de gegevens die in de jaarrekening worden gepresenteerd. De externe accountant zal daarom zijn controleaanpak anders inrichten dan in het verleden om voldoende en geschikte controle-informatie voor de controle van de staten te verkrijgen.
- 5.3.3.34 Bepaalde specifieke vereisten vragen om een uitleg of interpretatie door de bank om deze in de praktijk toe te kunnen passen. De externe accountant toetst deze uitleg of interpretatie van de vereisten aan de beschikbare informatie, zoals de Q&A's die de EBA publiceert. Hierbij is het van belang dat de accountant zelfstandig tot zijn oordeel komt en zich niet laat leiden door de uitleg en interpretatie van de bank. Bij twijfel neemt de externe accountant contact op met DNB om vast te stellen of de uitleg of interpretatie van de bank door DNB (EBA/ECB) wordt gedeeld⁴⁹. Uit correspondentie en documentatie zal blijken dat de bank hierover in veel gevallen al contact heeft gehad met DNB.
- 5.3.3.35 Het resultaat over het lopende boekjaar wordt niet in het toetsingsvermogen opgenomen anders dan na voorafgaande toestemming van ECB (voor significante banken) of DNB (voor de overige banken). Het verzoek hiertoe van een bank aan de ECB of DNB dient onder meer vergezeld te gaan van een brief van de accountant waarin deze verklaart dat de resultaten zijn 'geverifieerd' in overeenstemming met de van toepassing zijnde standaarden. Hiermee wordt bedoeld 'beoordeeld' of 'gecontroleerd'.

Controlematerialiteit

- 5.3.3.36 De accountant houdt bij het bepalen van de materialiteit rekening met de verwachtingen van de toezichthouder over de kwaliteit van de rapportages. De materialiteit bij de controle van de staten is afhankelijk van het effect van mogelijke onjuistheden in de rapportage voor de toezichtstaak van DNB. Het belang van de staten voor het toezicht is groot. De toezichthouders vereisen hoge kwaliteit van de aangeleverde informatie en de controles die externe accountants uitvoeren.
- 5.3.3.37 Het is van belang om de afwegingen over de controlematerialiteit niet te beperken tot het resultaat, het eigen vermogen of de solvabiliteitsratio. De uitwerking in de praktijk van dit vereiste is maatwerk. De controlematerialiteit van de staten is in beginsel gelijk aan de controlematerialiteit voor de jaarrekening tenzij afwegingen omtrent mogelijke fouten in de toetsingsuitkomsten een geringere controlematerialiteit vereisen.
- 5.3.3.38 Omdat de nieuwe staten zeer veel gedetailleerde uitsplitsingen bevatten met soms relatief geringe bedragen, is het niet economisch verantwoord om alle uitsplitsingen met een beperkte fouttolerantie te controleren. Om deze reden stelt de accountant ook een absolute ondergrens aan de materialiteit voor de staten die niet van invloed zijn op de solvabiliteit, bijvoorbeeld een percentage van het totaal toetsingsvermogen.
- 5.3.3.39 De externe accountant documenteert de wijze waarop hij de materialiteit heeft bepaald en de uitgangspunten, veronderstellingen en overwegingen die daarbij zijn gehanteerd.

Procesgerichte en gegevensgerichte werkzaamheden

- 5.3.3.40 De accountant richt zijn werkzaamheden zo efficiënt mogelijk in. Dat betekent dat hij waar mogelijk gebruik maakt van de effectieve opzet en werking van de interne beheersingsmaatregelen door de processen rond de totstandkoming van de informatie in de staten te onder-

⁴⁹ DNB heeft aangegeven hier prijs op te stellen.

zoeken en de testen. Hierbij wordt onder meer een representatief aantal mutaties en transacties onderzocht om een uitspraak te kunnen doen over de effectieve werking van de interne beheersingsmaatregelen.

- 5.3.3.41 In aanvulling op deze procesgerichte werkzaamheden voert de accountant ook gegevensgerichte werkzaamheden uit. In welke mate en met welke diepgang wordt door de specifieke omstandigheden bepaald. Te denken valt hierbij onder meer aan cijferanalyses en gedetailleerde controles op de juistheid en volledigheid van de informatie in de staten. Aan de hand van de informatie in bronsystemen (financiële systemen en systemen met risico-informatie) stelt de accountant op basis van deelwaarnemingen vast of gegevens volgens de juiste methoden en rekenregels van en ingevolge CRD IV en de CRR juist en volledig in de staten zijn opgenomen en goed zijn gerubriceerd en gewaardeerd. Aan de hand van de informatie in de staten stelt de accountant vast of gegevens volgens de juiste methoden en rekenregels juist en volledig aan bronsystemen (financiële systemen en systemen met risico-informatie) zijn ontleend en goed zijn gerubriceerd en gewaardeerd.
- 5.3.3.42 De externe accountant gaat na op welke wijze de informatie die in de jaarrekening en in de staten wordt opgenomen, vanuit brongegevens via rapportageprocessen tot stand komt. De datamodellen van banken worden of zijn aangepast aan de vereisten die voortvloeien uit de rapportages aan DNB, maar het is niet uitgesloten dat er nog werk te verzetten is. De vereisten zijn zo gedetailleerd dat de systemen lang niet altijd de gegevens bevatten die benodigd zijn.
- 5.3.3.43 De externe accountant betreft bij zijn testwerkzaamheden alle gegevens en gegevensverwerkende processen die relevant zijn voor de hiervoor genoemde getrouwheidsaspecten, enerzijds voor de jaarrekening en anderzijds voor de staten. Daarbij moet worden gelet op de overeenkomsten maar vooral de verschillen in beschikbaarheid van gegevens voor beide financiële verantwoordingen, de kwaliteit van de gegevensverwerkende processen en de totstandkoming van de rapportages.
- 5.3.3.44 Bij het testen van de effectiviteit van de interne beheersingsmaatregelen besteedt de accountant aandacht aan de verwerking van mutaties betreffende nieuwe transacties die zich in het boekjaar hebben voorgedaan. Het geheel van de posities en risico's waarover met de staten wordt gerapporteerd betreft evenwel voor een groot deel transacties en posities die voor de start van het lopende boekjaar zijn ontstaan. De nieuwe vereisten over informatieverstrekking aan de toezichthouder betreffen vanzelfsprekend ook deze transacties en posities. Bij de controlewerkzaamheden zal de accountant daarom evenredig veel aandacht moeten geven aan de getrouwheidsaspecten van deze al langer lopende transacties en bestaande posities door deze in voldoende mate bij zijn testwerkzaamheden te betrekken.
- 5.3.3.45 De staten stellen hoge eisen aan de systemen en processen van banken. Met de staten wordt gerapporteerd over risico-informatie en financiële informatie. Hiertoe is een veelheid aan bewerkingen nodig van gegevens die aan veelal geïsoleerde bronsystemen moeten worden ontleend, als deze gegevens hierin al beschikbaar zijn. Voorts moeten de gegevens in de staten consistent zijn en op elkaar aansluiten en overeenkomen met informatie die banken op andere wijze aan de toezichthouder verstrekken.
- 5.3.3.46 Hoewel banken gewend waren om te rapporteren onder Basel II heeft de uitbreiding van de omvang en de reikwijdte van de staten onder CRD IV en CRR de rapportage door de financiële afdelingen, risicoafdelingen en compliance-afdelingen complexer gemaakt. De omvang van de rapportageverplichtingen is ook aanzienlijk groter dan banken voorheen gewend waren.
- 5.3.3.47 Om betrouwbare informatie op te leveren in de staten is accuraat en consistent gegevensbeheer noodzakelijk, alsmede precieze naleving van de regelgeving. De gegevens die worden gebruikt om de staten te voeden zijn opgeslagen in een veelheid aan verschillende bronsystemen, in verschillende formaten en niet altijd gelijke normen ten aanzien van de datakwaliteit.
- 5.3.3.48 De meeste banken zagen zich gesteld voor de taak om een breed scala aan datasets te integreren in een enkele, coherente dataset die bestaat uit risico-informatie en financiële in-

formatie op transactie- en productniveau. De kwaliteit van een dergelijk bestand is zo goed als de kwaliteit van de individuele gegevens. Het is daarom essentieel dat alle gegevens zijn gevalideerd voordat deze aan de dataset worden toegevoegd, om onjuistheden te voorkomen, te waarborgen dat data volledig zijn en dat de data voldoen aan de kwaliteitseisen die de toezichthouders stelt. Deze validatie blijft ook later nodig, tijdens de bewerking van gegevens en het proces van totstandkoming van de staten.

Rapportage door de accountant

- 5.3.3.49 De accountant verstrekt bij de gecontroleerde staten als geheel, met uitzondering van de Rapportage renterisico⁵⁰, een controleverklaring. De inhoud van de controleverklaring is niet anders dan voorheen, met uitzondering van de verwijzing naar de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Het goedkeurende oordeel luidt:
"Naar ons oordeel zijn de staten van ... (naam en rechtsvorm bank), per ... (datum) in alle van materieel belang zijnde aspecten opgesteld in overeenstemming met de bepalingen van en ingevolge Verordening nr. 575/2013 van de Europese Unie betreffende prudentiële vereisten voor kredietinstellingen en beleggingsondernemingen en de Wet op het financieel toezicht."
- 5.3.3.50 Niet in alle gevallen zal de totstandkoming van de staten al omgeven zijn door routinematige processen met effectieve interne beheersingsmaatregelen. Daarom moet niet uitgesloten worden dat de staten van een aantal banken nog niet aan alle vereisten voldoen of dat de externe accountant niet in staat is om voldoende en geschikte controle-informatie te verzamelen. Om deze redenen zal de accountant mogelijk in een aantal gevallen een geclausuleerde controleverklaring afgeven en toelichten welke verbeteringen in de organisatie en de rapportageprocessen nodig zijn om wel de vereiste kwaliteit te leveren.
- 5.3.3.51 De externe accountant voert ingevolge artikel 22 Bpr een toetsing en beoordeling op hoofdlijnen uit met betrekking tot de toereikendheid van de organisatie-inrichting en risicobeheersing. Uit dien hoofde neemt de externe accountant in de rapportage over de controle van de staten tevens de bevindingen en conclusies op over het proces van de totstandkoming van de staten en de daarin begrepen interne beheersingsmaatregelen⁵¹.
- 5.3.3.52 Het heeft de voorkeur om de controleverklaring en de bevindingen en conclusies over het proces van de totstandkoming van de staten en de daarin begrepen interne beheersingsmaatregelen, te combineren in één stuk, onder meer omdat daarmee het risico wordt weggenomen dat DNB niet beide stukken onder ogen krijgen. In de rapportage zet de externe accountant uiteen met welke diepgang (materialiteit) de controle van de staten is uitgevoerd. De rapportage van de externe accountant over de controle van de staten wordt voorgelegd aan het bestuur en het auditcomité of de raad van commissarissen.
- 5.3.3.53 De aard van de 'Rapportage renterisico' en het ontbreken van duidelijke normen voor de rapportage maken het de externe accountant onmogelijk om zekerheid te verschaffen over de vraag of deze staat is opgesteld in overeenstemming met de bepalingen van de Wft. Om deze reden is overeengekomen met DNB dat de externe accountant voor deze staat overeengekomen specifieke werkzaamheden uitvoert conform standaard 4400 'Opdrachten tot het verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden met betrekking tot financiële informatie'.
- 5.3.3.54 De gebruikers van het rapport van feitelijke bevindingen zijn de bank en DNB. De reikwijdte en de diepgang van de werkzaamheden dienen in overleg met de bank en DNB te worden vastgesteld. Daarbij spelen de aard, de grootte en de complexiteit van de bank een belangrijke rol. Op basis van een risicoanalyse zou DNB bijvoorbeeld kunnen concluderen dat niet alle landen waarin een internationaal opererende bank gevestigd is, binnen de reikwijdte van de werkzaamheden vallen.
- 5.3.3.55 De externe accountant doet alleen verslag van de feitelijke bevindingen uit de overeengekomen werkzaamheden. De bank en DNB zullen zich een oordeel moeten vormen over de werkzaamheden en de bevindingen die door de externe accountant in het rapport zijn weer-

⁵⁰ De externe accountant stelt een rapport van feitelijke bevindingen op bij de Rapportage renterisico.

⁵¹ Zie ook de toelichting in 5.3.3.23.

gegeven en hieruit zelf conclusies moeten trekken.

5.3.4 Verzekeraars

- 5.3.4.1 Binnen e-Line DNB wordt een keuze gemaakt voor levensverzekering, schadeverzekering, natura-uitvaartverzekering of herverzekering. Er kan worden gekozen voor toepassing van Titel 9 BW2 of IFRS. DNB publiceert via haar website onder 'open boek toezicht' spreadsheetversies van de in te vullen staten (één voor leven/schade/natura-uitvaart en één voor herverzekeraars).
- 5.3.4.2 Bij de controle van de financiële positie is het van belang dat de externe accountant zich ervan bewust is dat de verzekeraar in bepaalde situaties aanpassingen (prudentiële correcties) op de cijfers in de jaarrekening moet aanbrengen om te komen tot de voor het toezicht toegestane of vereiste voorzieningen en solvabiliteit, zoals deze in de staten tot uitdrukking komen. De werking van deze correcties kan, afhankelijk van de gekozen verwerkingswijze en de gesloten verzekeringen, tamelijk complex zijn. Vooral verschillen in de waarderinggrondslagen tussen de beleggingen en de technische voorzieningen zijn hierbij van belang. Een deel van de staten dient openbaar te worden gemaakt. Bij deze openbaar te maken staten wordt in de praktijk ook een controleverklaring gevoegd.
- 5.3.4.3 Bij de bepaling van de materialiteit voor de controle van de staten kan aansluiting worden gezocht bij de controle van de jaarrekening. Daarbij is het effect van mogelijke onjuistheden op de vereiste en aanwezige solvabiliteit vooral van belang. Naast de solvabiliteitsratio kunnen andere informatie-elementen in de staten als van belang voor de toezichthouder worden aangemerkt. DNB informeert de externe accountant desgewenst of in de specifieke omstandigheden zo nodig afwijkende materialiteitscriteria en controle toleranties moeten worden gehanteerd.
- 5.3.4.4 Jaarverslag, jaarrekening en overige gegevens, openbare staten: Alle staten in deze sectie worden in de controle betrokken. De controle van de staten 'Balans', 'Winst- en verliesrekening', een aantal toelichtende staten en de staat 'Jaarverslag' valt grotendeels samen met de controle van de jaarrekening. De informatie in deze staten kan gelijk zijn aan de informatie in de jaarrekening, maar vaak zijn er verschillen. De toelichting is gebaseerd op de enkelvoudige staten hetgeen in de jaarrekening niet het geval is. De toelichtende staten zullen soms ook meer details bevatten dan de toelichting van de jaarrekening. Bij de wettelijke controlevereisten van de staten wordt geen onderscheid gemaakt tussen de jaarrekeningstaten en de staat 'Jaarverslag'. De externe accountant stelt evenwel slechts vast dat de staat 'Jaarverslag' de onderwerpen bevat die de wet voor het jaarverslag vereist en dat deze informatie niet in strijd is met de jaarrekeningstaten.
- 5.3.4.5 Aanvullende financiële gegevens, openbare staten: Alle staten in deze sectie worden in de controle betrokken, met uitzondering van de staat 'Actuarieel verslag'.
- 5.3.4.6 Andere financiële gegevens, niet-openbare staten: In de controle worden betrokken de staten 'Solvabiliteit', 'Herverzekering', 'Standgegevens', 'Resultaten per te rapporteren groep (schade)', 'Schade- en afloopstatistiek', 'Aanvullende informatie zorgverzekeraars' en 'Pakketwaarde'. De overige staten worden marginaal getoetst en geanalyseerd waarbij de externe accountant vaststelt dat de informatie niet strijdig is met de jaarrekeningstaten. Indien de externe accountant daarbij vaststelt dat informatie onjuist of onvolledig is wordt dit aan de opdrachtgever gemeld. Indien aanpassing achterwege blijft besluit de externe accountant over eventuele verdere actie, na afweging van het belang van de onjuiste of onvolledige informatie in het kader van de staten.
- 5.3.4.7 De staat 'Organisatie en risico's' wordt niet in de controle betrokken. De opdracht aan de externe accountant tot onderzoek van de jaarrekening dient ingevolge de Wft te voorzien in een toetsing en beoordeling op hoofdlijnen met betrekking tot de toereikendheid van de organisatie-inrichting en risicobeheersing. De externe accountant stelt in dat kader vast dat de informatie in de staat 'Organisatie en risico's' niet in strijd is met de uitkomsten van zijn toetsing en beoordeling op hoofdlijnen.
- 5.3.4.8 In het overzicht hierna is vermeld welke staten gecontroleerd moeten worden. Deze informa-

tie is ontleend aan Bijlage 7 bij de Regeling staten financiële ondernemingen Wft 2011.

Categorie	IFRS/BW
<i>L e v e n</i>	
<i>Jaarverslag, jaarrekening, overige gegevens</i>	
• Alle hier opgenomen tabbladen	ja
<i>Aanvullende financiële gegevens</i>	
• Alle hier opgenomen tabs behalve actuarieel verslag	ja
• Actuarieel verslag	nee
<i>Andere financiële gegevens</i>	
• Solvabiliteit	ja
• Herverzekering	ja
• Standgegevens	ja
• Alle andere tabs	nee
<i>S c h a d e</i>	
<i>Jaarverslag, jaarrekening, overige gegevens</i>	
• Alle hier opgenomen tabbladen	ja
<i>Aanvullende financiële gegevens</i>	
• Resultatendeling en kortingen	ja
• Actuarieel verslag	nee
<i>Andere financiële gegevens</i>	
• Solvabiliteit	ja
• Herverzekering	ja
• Standgegevens	ja
• Resultaten per te rapporteren groep	ja
• Schade- en afloopstatistiek	ja
• Aanvullende informatie zorgverzekeraars	ja
• Alle andere tabs	nee
<i>H e r v e r z e k e r i n g</i>	
<i>Jaarverslag, jaarrekening, overige gegevens</i>	
• Alle hier opgenomen tabbladen	ja
<i>Aanvullende financiële gegevens</i>	
• Alle hier opgenomen tabs behalve actuarieel verslag	ja
• Actuarieel verslag	nee
<i>Andere financiële gegevens</i>	
• Solvabiliteit	ja
• Herverzekering	ja
• Standgegevens	ja
<i>(s c h a d e)</i>	
• Resultaten per te rapporteren groep	ja
• Schade- en afloopstatistiek	ja
• Aanvullende informatie zorgverzekeraars	ja

Categorie	IFRS/BW
<i>N a t u r a - u i t v a a r t</i>	
<i>Jaarverslag, jaarrekening, overige gegevens</i>	
• Alle hier opgenomen tabbladen	ja
<i>Aanvullende financiële gegevens</i>	
• Alle hier opgenomen tabs behalve actuariel verslag	ja
• Actuariel verslag	nee
<i>Andere financiële gegevens</i>	
• Solvabiliteit	ja
• Herverzekering	ja
• Standgegevens	ja
• Pakketwaarde	ja
• Alle andere tabs	nee

5.3.5 *Pensioenfondsen*

5.3.5.1 De rapportageverplichting van pensioenfondsen is uitgewerkt in het Rapportagekader pensioenfondsen. De externe accountant dient volgens het Rapportagekader pensioenfondsen de gehele set jaarstaten (niet de kwartaalstaten) te 'waarmerken' (zie ook paragraaf Controle staten, Algemeen hiervoor). DNB heeft volgens het Rapportagekader pensioenfondsen naast de toezichttaak, ook een informatietaak. Daarom wordt in de jaarstaten ook gevraagd naar de belangrijkste kenmerken van het pensioenfonds en de pensioenregelingen. De controle beperkt zich, conform de Pw en de Wvb, evenwel tot de staten die de toezichthouder nodig heeft voor de juiste uitoefening van de toezichttaak.

5.3.5.2 Bij bepaling van de materialiteit voor de controle van de staten kan aansluiting worden gezocht bij de controle van de jaarrekening. Voorts is het effect van mogelijke onjuistheden op de dekkingsgraad en het (minimaal) vereiste eigen vermogen van belang. Naast de dekkingsgraad en het (minimaal) vereiste eigen vermogen kunnen andere informatie-elementen in de rapportage als van belang voor de toezichthouder worden aangemerkt.

5.3.5.3 Algemeen en Governance, Bestuursverslag: De staten in de sectie Algemeen en Governance bevatten onder meer informatie over een eventueel lopend herstelplan en over uitbesteding. De staat Bestuursverslag bevat ook een beschrijving van de voornaamste risico's en onzekerheden waarmee het pensioenfonds wordt geconfronteerd. De externe accountant zal deze informatie marginaal toetsen.

5.3.5.4 Balans, Rekening van baten en lasten en bijbehorende secties: De staten in deze secties worden opgemaakt op basis van de gangbare grondslagen voor jaarverslaggeving. De controle van deze staten valt grotendeels samen met de controle van de jaarrekening. De informatie in deze staten kan gelijk zijn aan de informatie in de jaarrekening, maar vaak zijn er verschillen. De staten zullen soms meer details bevatten dan de jaarrekening.

5.3.5.5 Solvabiliteit: In deze sectie zijn staten opgenomen over de solvabiliteit, de dekkingspositie en het (minimaal) vereiste eigen vermogen. Een pensioenfonds past het voorgeschreven standaardmodel toe, tenzij de toezichthouder een intern model heeft goedgekeurd. Voor zover de gegevens zijn gebaseerd op een intern model stelt de externe accountant vast dat dit model is getest en dat DNB met het gebruik ervan heeft ingestemd. De externe accountant stelt vast dat de permanente goede werking van het model wordt gewaarborgd door adequate interne change management-procedures rond dit model. Hierbij spelen aspecten van geautomatiseerde gegevensverwerking een belangrijke rol. Voorts is deskundigheid met betrekking tot het doel van het model en de rekenregels en de parameters die de uitkomsten in belangrijke mate kunnen beïnvloeden van belang. Controle van het model als zodanig is geen onderdeel van de controle van de staten, hetgeen expliciet in de controleverklaring wordt verwoord.

- 5.3.5.6 Deelnemers en regelingen, Herverzekeringen en Overige: De staten in deze sectie worden aan DNB verstrekt in het kader van de informatietaak van de toezichthouder.

5.4 Onderzoek vermogensscheiding

- 5.4.1 De externe accountant dient ingevolge art. 165 d Bgfo, jaarlijks de deugdelijkheid van de door de beleggingsonderneming ingevolge art. 165 tot en met 165 c Bgfo getroffen regelingen (ten dele uitgewerkt in art. 6:14 tot en met 6:20 Nrgfo) te onderzoeken. Het onderzoek betreft de opzet en het bestaan van de regelingen. Het besluit vereist geen onderzoek van de doorlopend goede werking van regelingen.⁵²
- 5.4.2 De verplichting van art. 165d Bgfo is van toepassing op beleggingsondernemingen die financiële instrumenten of gelden voor cliënten aanhouden. De bepalingen van de Nrgfo leiden er in Nederland in principe toe dat een bank betrokken is bij de afwikkeling van transacties en de bewaring van financiële instrumenten van cliënten. Dit betekent dat een dergelijke bank die tevens beleggingsonderneming is, jaarlijks een verslag van een externe accountant aan de AFM dient te overleggen over de deugdelijkheid van de in haar bedrijfsvoering getroffen maatregelen om te voldoen aan de art. 165 tot en met 165c.
- 5.4.3 Het onderzoek van de externe accountant naar de deugdelijkheid van de regelingen voor de vermogensscheiding dient ingevolge de Wft uit te monden in een verslag dat door de beleggingsonderneming aan de AFM dient te worden overlegd. Uit het verslag dient te blijken of de door de beleggingsonderneming ingevolge art. 165 tot en met 165 c getroffen regelingen deugdelijk zijn.
- 5.4.4 De externe accountant heeft, met inachtneming van zijn opdracht, een eigen taak en verantwoordelijkheid ter zake van de inrichting en uitvoering van zijn werkzaamheden. Het onderzoek door de externe accountant wordt bij voorkeur zoveel mogelijk geïntegreerd binnen het kader van het onderzoek van de jaarrekening.
- 5.4.5 De externe accountant kan onder voorwaarden gebruik maken van de werkzaamheden van interne auditors in overeenstemming met Standaard 610 "Gebruikmaken van de werkzaamheden van interne auditors".
- 5.4.6 Met de AFM is afgestemd dat het onderzoek naar de vermogensscheiding dient uit te monden in een assurance-rapport conform Standaard 3000, betreffende naleving van wet- en regelgeving. De gebruiker van het rapport is de AFM. Het object van onderzoek is kwalitatief van aard en heeft betrekking op de getroffen regelingen per de onderzoeksdatum of -data.
- 5.4.7 Met de AFM is afgestemd dat de externe accountant zijn onderzoek kan beperken tot de selectie, aanwijzing en periodieke beoordeling van de primaire derde bewaarder. Daarbij dient te worden nagegaan of de onderneming onderzoek doet naar de reputatie en de deskundigheid van de primaire derde bewaarder, de specifieke regels waaraan het aanhouden en bewaren van financiële instrumenten is gebonden in het rechtsgebied van de primaire derde bewaarder en of deze onder toezicht staat. Bij de bewaring is voorts relevant of stukken op naam van de bewaarinstelling of van de cliënt worden bewaard. De (sub)bewaarders die worden ingeschakeld door een derde bewaarder waarmee de onderneming direct zaken doet vallen buiten de reikwijdte van het onderzoek.
- 5.4.8 De AFM is van mening dat elke situatie waarbij de cliënt van een financiële onderneming een verlies kan leiden wanneer de onderneming failliet gaat, materieel en relevant is. Een tekortkoming op dit terrein moet door de externe accountant als materieel en relevant worden beschouwd voor zijn onderzoeksbevindingen en zijn assurance-rapport. Onderwerpen van procedurele aard (ontbreken van een vastlegging van beleid of procedures of een late toedeling van block deals aan cliënten) zijn niet noodzakelijkerwijs materieel omdat deze niet

⁵² De AFM heeft de voorkeur dat financiële instrumenten die onder de reikwijdte van de Wge vallen op Wge-conforme wijze worden bewaard. Dergelijke stukken die worden bewaard door een bewaarbedrijf kunnen worden overgebracht naar een bewaardepot op naam van de bank waardoor de juridische bescherming verbetert, omdat de contractuele aanspraak van een cliënt op een bewaarbedrijf daarmee wordt vervangen door een rechtstreekse goederenrechtelijke aanspraak van de cliënt op de stukken.

zonder meer leiden tot een verlies voor de cliënt wanneer de onderneming failliet gaat, maar kunnen relevant zijn.

- 5.4.9 De reikwijdte van het onderzoek van de externe accountant omvat ook de desbetreffende activiteiten van buitenlandse bijkantoren in de EER. Het is niet noodzakelijk dat aan deze reikwijdte specifiek aandacht wordt besteed in de rapportage omdat deze reeds voortvloeit uit de wet- en regelgeving. De externe accountant kan zich bij zijn onderzoek primair richten op de administratieve organisatie in Nederland indien en voor zover de activiteiten in het buitenland vanuit Nederland worden aangestuurd en de onderneming vanuit Nederland de naleving van de vereisten bewaakt. Wanneer het buitenlandse bijkantoor autonoom opereert of de aansturing en bewaking vanuit Nederland te wensen over laten, dan kan de externe accountant van mening zijn dat onderzoek in het buitenland noodzakelijk is.
- 5.4.10 De AFM heeft de met NBA afgestemde interpretaties van de wet- en regelgeving en vragen en antwoorden over vermogensscheiding gepubliceerd. Deze interpretaties zijn opgenomen in [bijlage 12](#) bij deze handreiking.
- 5.4.11 Bij een 'oordeelonthouding' of een 'afkeuring' verdient het aanbeveling om ten behoeve van de AFM als goed ingevoerde gebruiker van het rapport een duidelijke en gedetailleerde toelichting te verstrekken, in het bijzonder wanneer de bevindingen die hiertoe leiden slechts een deel van de vereisten betreffen. Het verdient de voorkeur om in detail aan te duiden aan welke vereisten wel is voldaan en aan welke niet.
- 5.4.12 Wanneer sprake is van aangelegenheden die geen afbreuk doen aan de conclusie dan kunnen deze worden opgenomen in de paragraaf 'toelichting' van het assurance-rapport.
- 5.4.13 Wanneer sprake is van tekortkomingen van materieel belang die niet van wezenlijk belang zijn voor de conclusie dan dient een assurance-rapport met beperking te worden verstrekt. In het assurance-rapport met beperking dient een paragraaf te worden opgenomen die een beschrijving geeft van de tekortkomingen die aanleiding zijn voor de aanpassing van het assurance-rapport. Deze paragraaf dient in het assurance-rapport direct vooraf te gaan aan de conclusieparagraaf en als titel te hebben 'Onderbouwing van de conclusie met beperking'. De conclusieparagraaf dient als titel te hebben 'Conclusie met beperking'.
- 5.4.14 Dit is bijvoorbeeld het geval bij derivaten die voor cliënten worden aangehouden. In dat geval kan de tekst van de paragraaf 'Onderbouwing van de conclusie met beperking' als volgt luiden: "... (naam entiteit) houdt per ... (datum) posities in derivaten aan voor rekening en risico van cliënten. Onder de thans geldende wet- en regelgeving is het niet mogelijk om uitvoering geven aan de verplichtingen op het gebied van vermogensscheiding met betrekking tot derivaten die worden aangehouden voor rekening en risico van cliënten. Om deze reden voldoet ... (naam entiteit) op dit punt niet aan de verplichtingen."
- 5.4.15 Wanneer sprake is van tekortkomingen die van wezenlijk belang zijn voor de conclusie dan dient een afkeurend assurance-rapport te worden verstrekt. In het afkeurende assurance-rapport dient een paragraaf te worden opgenomen die een beschrijving geeft van alle tekortkomingen. Deze paragraaf dient in het assurance-rapport direct vooraf te gaan aan de conclusieparagraaf en als titel te hebben 'Onderbouwing van de afkeurende conclusie'. De conclusieparagraaf dient als titel te hebben 'Afkeurende conclusie'.
- 5.4.16 Het verdient de voorkeur om in de rapporten niet in te gaan op initiatieven die de onderneming heeft ontplooid naar aanleiding van de bevindingen van de externe accountant en om geen procesbeschrijvingen of interne analyses van de naleving van de bepalingen als bijlagen bij de rapporten te voegen. Het is de verantwoordelijkheid van de onderneming om de AFM hierover te informeren. De externe accountant kan de onderneming wijzen op de mogelijkheid om in een begeleidend schrijven bij het assurance-rapport de AFM te informeren over de getroffen en nog te treffen maatregelen met bijbehorende tijdslijnen. De AFM zal ondernemingen waarbij tekortkomingen zijn signaleerd, desgewenst verzoeken om aan te geven hoe deze zullen worden weggenomen.
- 5.4.17 Hoewel de termijn waarbinnen het rapport van de externe accountant door de AFM moet zijn ontvangen, niet is geformaliseerd, dringt de AFM er op aan dat dit rapport binnen 6 maanden

na het einde van het boekjaar wordt ingediend. Overigens kan het onderzoek ook gedurende het boekjaar, tijdens de tussentijdse werkzaamheden voor de controle van de jaarrekening, worden uitgevoerd, zodat het rapport al voor jaareinde aan de AFM kan worden gezonden.

- 5.4.18 In de HRA deel 3 is een voorbeeld van een assurance-rapport opgenomen. Zie ook de internetpagina's van de NBA.

5.5 Onderzoek kostprijsmodel

5.5.1 Aard van het onderzoek

- 5.5.1.1 Het onderzoek betreft het kostprijsmodel en de toerekening van kosten aan de adviezen en producten in de vorm van een adviestarief, inclusief winstopslag. Hoewel in het besluit veelal het begrip 'kosten' wordt gehanteerd, blijkt uit het feit dat een winstopslag moet worden gehanteerd dat de bepalingen in feite doelen op het (standaard) tarief dat aan de cliënten in rekening wordt gebracht.

- 5.5.1.2 Bij de tariefstelling is differentiatie mogelijk, op voorwaarde dat gemiddeld de begrote kosten met een positieve winstopslag worden doorberekend. De begroting die aan de basis ligt van de gegevens voor het kostprijsmodel is geen object van onderzoek, hoewel wel wordt verwacht dat de accountant nagaat of de gegevens worden ontleend aan een deugdelijk proces van begroting en budgettering en of de toegerekende kosten zijn gerelateerd aan de totale kosten van de financiële onderneming.

- 5.5.1.3 Het tarief voor een individuele cliënt komt als volgt tot stand:

$$\text{tarief individuele cliënt} = \frac{\text{begrote kosten advies en distributie}}{\text{begroot aantal adviezen en producten}} + \text{winstopslag} \pm \text{tariefdifferentiatie}$$

- 5.5.1.4 Twee belangrijke subjectieve componenten van het adviestarief waarover de accountant zich niet of nauwelijks een oordeel kan vormen, zijn het aantal naar verwachting te verstrekken adviezen of te verkopen producten en de winstopslag. Deze behoren in beginsel tot de reikwijdte van het onderzoek. Omdat het vooraf vaststaat dat de accountant zich hierover niet of nauwelijks een oordeel kan vormen worden deze onderwerpen expliciet buiten de reikwijdte van het onderzoek geplaatst. De accountant maakt hiervan melding in het assurance-rapport in de paragraaf 'Werzaamheden'.

- 5.5.1.5 Bij een dergelijk onderzoek is het van groot belang dat de accountant goed omschrijft welke werkzaamheden hij heeft verricht. Daarmee wordt ook duidelijk welke werkzaamheden niet zijn verricht. Omdat al snel het misverstand kan ontstaan dat de accountant ook de cijfers die worden ontleend aan de begroting heeft gecontroleerd, maakt de accountant expliciet melding van het feit dat dit niet het geval is. In het model van het assurance-rapport dat in deze handreiking is opgenomen zijn de werkzaamheden in detail beschreven. Hoewel de voorbeeldtekst aan de specifieke omstandigheden moet worden aangepast, is deze tekst richtinggevend voor de inrichting van het onderzoek. Desgewenst kan de gedetailleerde omschrijving van de werkzaamheden als bijlage bij het rapport worden opgenomen.

- 5.5.1.6 Het is waarschijnlijk, zeker in het eerste jaar van het provisieverbod, dat financiële ondernemingen bepaalde veronderstellingen hanteren of interpretaties van de open normen toepassen waarvan niet met zekerheid is vast te stellen dat deze aan de vereisten voldoen of daarmee in strijd zijn. De kans is daarom groot dat de accountant zal komen tot een oordeel met beperking. In het model van het assurance-rapport dat in deze notitie is opgenomen is daarmee rekening gehouden. Ook is voorzien in voorbeeldteksten die vanzelfsprekend moeten worden aangepast aan de specifieke omstandigheden.

5.5.2 Kanttekeningen bij het kostprijsmodel

- 5.5.2.1 Het kostprijsmodel is open genormeerd. Het hoofdprincipe is dat alle kosten⁵³ die worden

⁵³ Met 'kosten' wordt bedoeld 'begrote kosten', niet de werkelijke kosten. Het spreekt voor zich dat de begrote kosten niet structureel mogen afwijken van de werkelijke kosten. Dit impliceert dat de aanbieder op enigerlei wijze achteraf zal moeten

gemaakt om advies en distributie van het desbetreffende financieel product te verzorgen in de advies- en distributiekosten moeten worden meegenomen. Dit geldt eveneens voor eventuele indirecte kosten voor zover die redelijkerwijs kunnen worden toegerekend aan het advies en de distributie van het desbetreffende financieel product. Vertrouwend op de redelijkheid blijft enige onduidelijkheid bestaan met betrekking tot de toerekening van de indirecte kosten.

- 5.5.2.2 De verwachting van het ministerie van Financiën is dat aanbieders op een verstandige wijze omgaan met kostenposten die niet expliciet in de toelichting bij het Bgfo worden genoemd. Dat wil zeggen, als investeringen, afschrijvingen, uitbestedingen, ongespecificeerde indirecte kosten, reclame, financieringskosten, redelijkerwijs toegerekend kunnen worden aan advies en distributie van het desbetreffende financieel product, dan moeten die kosten in het kostprijsmodel worden opgenomen.
- 5.5.2.3 Voor variabele kosten dient een redelijke inschatting gemaakt te worden bijvoorbeeld op basis van historische gegevens en deze dienen jaarlijks bijgewerkt te worden. Sommige elementen zijn gebaseerd op ex ante inschattingen die kunnen afwijken van de werkelijkheid (bijvoorbeeld verwachte productie). Dat is waarschijnlijk onvermijdelijk. Wat betreft de winstmarge geldt dat marktwerking daar de belangrijkste rem op zal zijn. Van een negatieve winstmarge kan structureel ook geen sprake zijn. Hetzelfde geldt voor overcapaciteit en reorganisaties, dat zijn ook geen normale situaties en kunnen misschien een keer doorwerken via het kostprijsmodel, maar niet structureel.
- 5.5.2.4 De daadwerkelijke advies- en distributiekosten kunnen in een individueel concreet geval afwijken van wat in het dienstverleningsdocument staat. Hoewel dat losstaat van het kostprijsmodel dat door de accountant moet worden gecontroleerd, mag de gemiddelde adviesprijs niet structureel afwijken van de adviesprijs die in het dienstverleningsdocument is opgenomen. Wel is het toegestaan dat sommige klanten meer en andere klanten minder betalen dan de gemiddelde adviesprijs⁵⁴.
- 5.5.3 *Kanttekeningen bij het onderzoek*
- 5.5.3.1 De open normering van het kostprijsmodel laat veel ruimte voor interpretatie bestaan. Dat leidt er toe dat de accountant geen 'controle' kan uitvoeren zoals wordt vereist, die op alle onderdelen tot een positief oordeel leidt. De kans bestaat dat hierdoor niet tegemoet kan worden gekomen aan de verwachtingen die het maatschappelijk verkeer over de controle van het kostprijsmodel door de accountant heeft. Na verloop van tijd zal door het ministerie en de AFM worden bezien hoe de regelgeving in de praktijk wordt toegepast en of deze aanpassing behoeft.
- 5.5.3.2 In art. 86g lid 2 van het besluit wordt het begrip 'controleren' gebruikt. Dit begrip past in formele zin binnen de beroepsregels van de accountants niet bij het onderhavige onderzoek. Het ministerie heeft bevestigd dat het woord 'controleren' in het besluit niet in de enge vaktechnische betekenis van accountants is gebruikt en dat hiervoor ook 'onderzoeken' mag worden gelezen.
- 5.5.3.3 Het onderzoeksobject valt uiteen in informatie waarover een zekere mate van *assurance* is te geven, bijvoorbeeld het kostprijsmodel als zodanig, en informatie waarover de accountant zich geen of slechts in beperkte mate een oordeel kan vormen, bijvoorbeeld gehanteerde veronderstellingen over het aantal producten dat naar verwachting wordt verkocht of de winstmarge die wordt gehanteerd. De winstmarge blijkt in de praktijk dikwijls een 'sluitpost' bij de bepaling van marktconforme tarieven. Het ministerie en de AFM hebben er begrip voor dat accountants dienaangaande voorbehouden zullen moeten maken.
- 5.5.3.4 Het is daarom bezwaarlijk om een redelijke mate van *assurance* te verstrekken bij het kostprijsmodel en de kostenallocatie als geheel, omdat daarin niet-toetsbare veronderstellingen

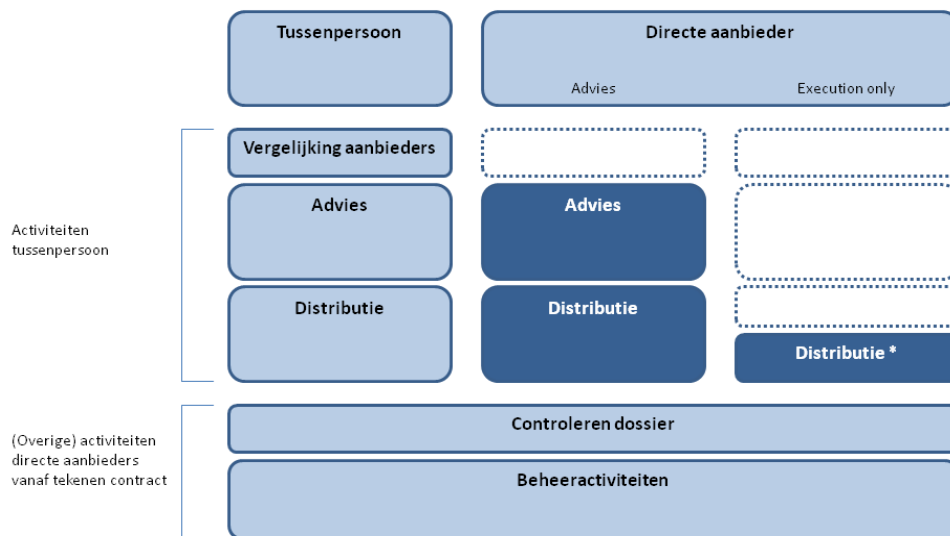
vaststellen dat de werkelijke kosten niet structureel afwijken van de begrote kosten. De externe accountant besteedt hieraan aandacht bij zijn onderzoek.

⁵⁴ Er is geen directe relatie tussen de kostprijs volgens het kostprijsmodel en het tarief dat aan een individuele cliënt in rekening wordt gebracht. Enerzijds moet in het tarief (gemiddeld) een positieve winstmarge zijn begrepen, anderzijds mag sprake zijn van tariefsdifferentiatie tussen verschillende product- en cliëntgroepen.

hun weerslag kunnen vinden. Voor zover veronderstellingen toetsbaar zijn worden deze vanzelfsprekend door de accountant onderzocht. De nadruk van het onderzoek ligt op de juiste toepassing van het kostprijsmodel, de rekenkundige juistheid van het kostprijsmodel en de allocatie van kosten aan producten, waarbij niet-toetsbare veronderstellingen als premisse worden beschouwd. Daarbij verdient het aanbeveling dat de accountant hiervan in de rapportage melding maakt.

5.5.4 Resumé advies- en distributiekosten

5.5.4.1 De illustratie hierna is ontleend aan het adviesrapport 'Inzicht in advies- en distributiekosten' d.d. 11 oktober 2011 en geeft de reikwijdte van de advies- en distributiekosten van de aanbieders schematisch weer.

Scope advies- en distributiekosten transparantie directe aanbieders

* Onder andere: toelichting over product, toelichting bij invullen aanvraagformulier en completeren aanvraagdossier.

Bron: Inzicht in advies- en distributiekosten, SIS Finance, 11 oktober 2011

5.5.4.2 Op basis van dit rapport kunnen de desbetreffende kosten als volgt worden omschreven. Het betreft de kosten die gemaakt worden vanaf de eerste fase van het klantcontact tot aan het sluiten van het contract. Het controleren van het cliëntdossier en beheeractiviteiten vallen buiten de reikwijdte. Voorts is het onderscheid relevant tussen de kosten van de 'dienst' (advies en distributie) die binnen de reikwijdte van de regeling vallen en de kosten die direct samenhangen met het product (zoals een hypotheeklening of een verzekering) die buiten de reikwijdte van de regeling vallen. Bij *execution only* zijn de desbetreffende kosten beperkt tot het beantwoorden van vragen over de aanvraag en het product en ondersteuning bij het completeren van het dossier. Deze activiteiten vinden ook bij directe aanbieders en adviseurs/bemiddelaars plaats.

5.5.4.3 In de overzichten hierna zijn de kosten gerecapituleerd naar de drie categorieën 'advies', 'distributie' en 'kantooractiviteiten', alsmede naar kostensoorten.

Advies

- Kennismaking
- Beeldvorming
- Oplossing

Distributie (activiteit tot aan sluiten contract)

- Maken van afspraken (promotie, reclame adviesdienst, logistiek om met klant in contact te komen)

- Aanvraag en opstellen offertes⁵⁵
- Completeren dossier
- Klantcontact en administratieve afhandeling (niet beheeractiviteiten)

Kantooractiviteiten

- Administratie
- Personeel
- ICT
- Facilitair
- Management

Kostensoorten

- Personeel (incl. externen, salaris, onkosten, opleiding, incl. adm. afhandeling tot opstellen contract)
- Marketing (incl. advies en reclamecampagnes, lokale marktwerking gekoppeld aan adviesdienst en klantcontact over producten en productaanvraag, excl. productmarketing)
- ICT (incl. huur en onderhoud, afschrijving, personeel)
- Kantoor (incl. huur en onderhoud gebouw, energie, schoonmaak)
- Management

5.5.4.4 Aan de hand van de toelichting op het besluit kunnen de kosten als volgt worden opgesomd.

- Directe en indirecte kosten toe te rekenen aan advies en gericht op tot stand brengen overeenkomst
- Advieskosten
 - Inwinnen van informatie over cliënt
 - Informeren van cliënt over inhoud van dienstverlening
 - Nadere inventarisatie van behoeften en profiel van cliënt
 - Advies op basis van verzamelde informatie
- Distributiekosten
 - Kosten reclame gericht op advies
 - Completeren dossier ten behoeve van aanvraag offerte
 - Ondersteunen consument/cliënt bij aanvraag en aangaan van overeenkomst
- Relevante kosten
 - Personeelskosten adviseurs en overige personeel dat klantgesprekken voert en werkzaamheden gericht op tot stand brengen overeenkomst
 - Salariskosten
 - Onkostenvergoedingen
 - Opleidingskosten
 - Managementkosten leidinggevenden van adviseurs en andere medewerkers hiervoor genoemd
 - Salariskosten
 - Onkostenvergoedingen
 - Opleidingskosten
 - Kantoorkosten
 - Reclamekosten
 - Kosten direct gekoppeld aan onder de aandacht brengen van advies en klantcontact
 - Niet reclame voor product
 - Logistiek om met potentiële of bestaande klant afspraak te maken
 - Automatiseringskosten
 - Adviesapplicaties
 - Klantcontactapplicaties
 - Inclusief huur-, lease-, afschrijvingskosten en personeelskosten
 - Kantoorkosten voor zover gericht op tot stand brengen van overeenkomst
 - Huisvesting
 - Werkplekken
 - Administratieve en facilitaire ondersteuning
 - Desbetreffende kosten van een andere juridische entiteit binnen een groep

⁵⁵ In het rapport wordt op pagina 12 het 'aanvragen en opstellen van offertes' tot de distributiekosten gerekend. Op basis van het besluit zouden deze kosten ook als advieskosten kunnen worden aangemerkt.

- Uitbestede desbetreffende kosten
- Winstmarge
- Geen andere kosten dan de advieskosten en distributiekosten in rekening brengen
- Advies- en distributiekosten voor verschillende financiële producten berekenen

5.5.5 Assurance-rapport

5.5.5.1 Het onderzoek mondt uit in een assurance-rapport waarin de accountant, indien en voor zover mogelijk, een redelijke mate van zekerheid verschaft dat het kostprijsmodel en de toerekening van de begrote kosten voor advies en distributie aan de financiële producten op een bepaalde datum, in alle van materieel belang zijnde aspecten in overeenstemming zijn met de vereisten, uitgezonderd het mogelijke effect van de aangelegenheid beschreven in de paragraaf "Onderbouwing van het oordeel met beperking".

5.5.5.2 [Bijlage 13](#) bevat een voorbeeld van een assurance-rapport.

5.6 Onderzoek in onderpand geven van kredietvorderingen

5.6.1 Banken kunnen onder voorwaarden geld opnemen bij DNB. Als zekerheid kunnen banken aan DNB kredietvorderingen in onderpand geven. Hieraan worden eisen gesteld die zijn uitgewerkt in het Handleiding Monetaire Beleidstransacties (HMB). De criteria voor beleenbaarheid zijn vastgesteld door de Europese Centrale Bank (ECB).

5.6.2 De criteria voor beleenbaarheid betreffen alleen de bepalingen van paragraaf 7.3 van het handboek. De criteria voor beleenbaarheid staan volgens paragraaf 7.1.1 van het handboek vermeld in hoofdstuk 6 van Bijlage I bij het Richtsnoer van de Europese Centrale Bank van 20 september 2011 betreffende monetaire beleidsinstrumenten en -procedures van het Eurosysteem (ECB/2011/14), en de daarbij behorende Appendix 7 'Vestiging van een geldig zekerheidsrecht op kredietvorderingen'.

5.6.3 Wanneer een bank van deze faciliteit gebruik maakt onderzoekt de externe accountant jaarlijks of de administratieve organisatie en de hierin opgenomen interne beheersingsmaatregelen voor het aan DNB in onderpand geven van kredietvorderingen voldoen aan de bepalingen van de HMB. Voorts onderzoekt de externe accountant jaarlijks of de kenmerken van door DNB geselecteerde, per jaareinde in onderpand gegeven, kredietvorderingen, aansluiten op de administratie van de bank en of deze kredietvorderingen bestaan⁵⁶.

5.6.4 Het onderzoek wordt uitgevoerd ten behoeve van DNB, niet in haar hoedanigheid van prudentieel toezichthouder maar als contractpartij bij een financieringsovereenkomst. Wanneer de bank niet voldoet aan de criteria voor beleenbaarheid kan DNB boetes en sancties opleggen. De fouttolerantie is gering.

5.6.5 In het assurance-rapport geeft de externe accountant zijn oordeel of de administratieve organisatie en de hierin opgenomen interne beheersingsmaatregelen voor het aan DNB in onderpand geven van kredietvorderingen van de bank voldoen aan de bepalingen van de HMB en of deze in alle van materieel belang zijnde opzichten effectief zijn. Voorts geeft de externe accountant zijn oordeel of de kenmerken van de door DNB geselecteerde, per jaareinde door de bank aan DNB in onderpand gegeven, kredietvorderingen, aansluiten op de administratie van de bank en of deze kredietvorderingen bestaan.

5.6.6 [Bijlage 14](#) bevat een voorbeeld van een assurance-rapport.

5.7 Werkzaamheden gegevensaanlevering Belastingdienst

5.7.1 Aangewezen financiële ondernemingen die als administratieplichtigen⁵⁷ als bedoeld in art.

⁵⁶ De accountant onderzoekt opzet, bestaan en werking van de administratieve organisatie en de hierin opgenomen interne beheersingsmaatregelen gedurende het boekjaar, onder meer aan de hand van een door hem of haar zelf te bepalen deelwaarneming van kredietvorderingen. Daarenboven onderzoekt de accountant een aantal door DNB geselecteerde, per 31 december van het boekjaar aan DNB in onderpand gegeven, kredietvorderingen.

⁵⁷ Volgens artikel 22 van het Uitvoeringsbesluit Inkomstenbelasting zijn als administratieplichtige aangewezen: banken, beheerders, beleggingsinstellingen, beleggingsondernemingen, betaaldienstverleners, elektronischgeldinstellingen, financiële instellingen, levensverzekeraars en schadeverzekeraars in de zin van de Wft.

10.8 eerste lid van de Wet inkomstenbelasting worden aangemerkt, leveren ingevolge de Algemene wet rijksbelastingen (AWR) gegevens aan bij de Belastingdienst. Deze gegevensaanlevering wordt ook aangeduid als renseignering.

- 5.7.2 De aanlevering betreft bank- en beleggingsproducten. Deze omvatten:
- betaal- en spaarproducten;
 - leenproducten;
 - beleggingsproducten.
- 5.7.3 De gegevens die aan de Belastingdienst worden aangeleverd worden onder andere gebruikt bij het vooraf invullen van de aangiftes inkomstenbelasting en als 'contra-informatie' voor het houden van toezicht.
- 5.7.4 Voor een adequate gegevensaanlevering en voor een efficiënt toezicht hierop door de '(interne) accountant'⁵⁸ en de Belastingdienst acht de Belastingdienst⁵⁹ het noodzakelijk dat het aanleveringsproces helder en eenduidig is ingericht en gedocumenteerd. Hieruit moeten duidelijk de opzet en het bestaan van de in het aanleveringsproces opgenomen beheersingsmaatregelen (inclusief uitvoeringsinstructies) blijken.
- 5.7.5 De uitvoering van het aanleveringsproces wordt volgens de Belastingdienst zo vastgelegd dat deze gemonitord kan worden en dat de accountant achteraf de werking van de beheersingsmaatregelen kan vaststellen. De beheersingsmaatregelen:
- maken zoveel mogelijk onderdeel uit van het aanleveringsproces zelf;
 - zijn gebaseerd op een vorm van risicomanagement.
- 5.7.6 De Belastingdienst en financiële instellingen hebben de afspraak dat het toezicht op de kwaliteit van de gegevensaanlevering in eerste instantie door de financiële instellingen zelf wordt vormgegeven. Ook is afgesproken dat de financiële instelling daarbij een interne auditor of een externe accountant inschakelt. De aspecten juistheid, tijdigheid en volledigheid van de aangeleverde gegevens zijn daarbij van belang. De accountant zal daarbij vaak steunen op de blijvende adequate opzet, het bestaan en de – geconstateerde – werking van het verankerde beheersingsraamwerk in het aanleveringsproces.
- 5.7.7 In de praktijk voeren interne auditors en externe accountants doorgaans overeengekomen specifieke werkzaamheden uit betreffende de gegevensaanlevering.
- 5.7.8 Het door de interne auditor of de externe accountant opgestelde rapport van specifieke bevindingen is een rapportage aan het bestuur van de financiële onderneming die beschikbaar kan worden gesteld aan de Belastingdienst.
- 5.7.9 [Bijlage 15](#) bevat een voorbeeld van een rapport van specifieke bevindingen.

⁵⁸ Hierna aangeduid als interne auditor resp. externe accountant.

⁵⁹ Zie 2014 Handleiding 'Gegevensaanlevering van bank- en beleggingsproducten'.

6 Bijlagen

Bijlage 1: Wegwijzer toepasselijke wet- en regelgeving

Deze bijlage geeft een beschrijving van de toezichtwetgeving die van toepassing is op de soort entiteiten en waarmee de interne auditor en de externe accountant bij de uitvoering van hun werkzaamheden kunnen worden geconfronteerd.

1.1 *Wet op het financieel toezicht*

De wet bestaat uit de volgende delen:

- 1 Algemeen deel
- 2 Deel Markttoegang financiële ondernemingen
- 3 Deel Prudentieel toezicht financiële ondernemingen
- 4 Deel Gedragstoezicht financiële ondernemingen
- 5 Deel Gedragstoezicht financiële markten
- 6 Deel Bijzondere maatregelen betreffende de stabiliteit van het financiële stelsel
- 7 Deel Slotbepalingen

Het Algemeen deel vormt de basis van het wettelijke kader waarop de bijzondere delen over de toegang tot de markten en het feitelijke toezicht voortbouwen. In dit deel wordt een groot aantal begrippen gedefinieerd, de uitgangspunten voor de inrichting van het toezicht worden bepaald en de instrumenten die de toezichthouders ter beschikking staan.

Het Deel Markttoegang financiële ondernemingen bevat de bepalingen die de toegang tot de financiële markten regelen (vergunning) en de voorwaarden waaronder een Nederlandse onderneming toegang tot buitenlandse markten kan verkrijgen.

Het Deel Prudentieel toezicht financiële ondernemingen bevat de regels voor het prudentiële toezicht op ondernemingen: kunnen partijen op de financiële markten aan hun financiële verplichtingen voldoen?

Het Deel Gedragstoezicht financiële ondernemingen bevat de regels voor het gedragstoezicht op ondernemingen: worden consumenten op de financiële markten correct geïnformeerd en gedragen de ondernemingen zich netjes?

Het Deel Gedragstoezicht financiële markten bevat de regels voor het aanbieden van effecten, het houden van een 'beurs', het melden van kapitaalbelangen en zeggenschap, alsmede regels ter voorkoming van marktmisbruik.

Het Deel Bijzondere maatregelen betreffende de stabiliteit van het financiële stelsel geeft de minister van Financiën bijzondere bevoegdheden in situaties waarin hij van oordeel is dat het financiële stelsel ernstig en onmiddellijk in gevaar komt door de situatie waarin een financiële onderneming met zetel in Nederland zich bevindt. Denk aan onteigening.

De bepalingen van de Wft worden uitgewerkt in een aantal besluiten (algemene maatregelen van bestuur). Voorts hebben de toezichthouders (nadere) regelingen opgesteld om verdere uitwerking te geven aan hetgeen in de wet en de besluiten is bepaald. DNB heeft uitwerking gegeven aan de prudentiële regels in een aantal regelingen die vooral de toetsing van de solvabiliteit betreffen. Deze zijn in 2014 voor een groot deel vervangen door de CRR, een verordening die directe werking. De gedragsregels zijn door de AFM op detailniveau uitgewerkt in de Nrgfo.

Veelal wordt op het niveau van artikelen van de wet, de besluiten of de regelingen aangeduid voor welk type onderneming een bepaling van toepassing is.

De structuur en de inhoud van de Wft, de besluiten en de regelingen kunnen als volgt globaal worden weergegeven.

Wet	Besluiten (AMvB's)	Toezichthouderregelingen
Algemeen deel	<ul style="list-style-type: none"> • Besluit bekostiging financieel toezicht • Besluit definitiebepalingen Wft • Besluit bestuurlijke boetes financiële sector • Besluit reikwijdtebepalingen Wft 	
Deel markttoegang financiële ondernemingen	<ul style="list-style-type: none"> • Besluit markttoegang financiële ondernemingen Wft 	
Deel prudentieel toezicht financiële ondernemingen	<ul style="list-style-type: none"> • Besluit prudentiële regels Wft • Besluit bijzondere prudentiële maatregelen, beleggerscompensatie en depositogarantie Wft • Besluit prudentieel toezicht financiële groepen Wft • Besluit implementatie kapitaalakkoord Bazel 2 • Besluit beheerst beloningsbeleid Wft 	<ul style="list-style-type: none"> • Regeling afgeschermde rekeningen Wft • Regeling beheerst beloningsbeleid Wft 2011 • Regeling CDD kredietinstellingen en verzekeraars • Regeling hybride instrumenten verzekeraars Wft 2010 • Regeling liquiditeit Wft 2011 • Regeling prudentieel toezicht financiële groepen Wft • Regeling staten financiële ondernemingen Wft 2011 • Beleidsregel behandeling concentratierisico opkomende landen • Beleidsregel geschiktheid 2012 • Beleidsregel Integriteitbeleid ten aanzien van zakelijke vastgoedactiviteiten • Beleidsregel liquiditeit Wft 2011 • Beleidsregel maximering ratio deposito's en uitzettingen Wft • Beleidsregel toepassing richtsnoeren ESA's Wft • Regeling specifieke bepalingen CRD IV en CRR • Beleidsregel partieel gebruik van de standaardbenadering onder de IRB • Beleidsregel versoepeling ervaringsvereiste voor de toepassing van de IRB • Regeling DNB afwikkelondernemingen Wft • Regeling theoretisch solvabiliteitscriterium levensverzekeraars Wft
Deel gedragstoezicht financiële ondernemingen	<ul style="list-style-type: none"> • Besluit gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft 	<ul style="list-style-type: none"> • Nadere regeling gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft
Deel gedragstoezicht financiële markten	<ul style="list-style-type: none"> • Besluit melding zeggenschap en kapitaalbelang in uitgevende instellingen 	

<i>Wet</i>	<i>Besluiten (AMvB's)</i>	<i>Toezichthouderregelingen</i>
Deel Bijzondere maatregelen betreffende de stabiliteit van het financiële stelsel	<ul style="list-style-type: none"> • Besluit marktmisbruik Wft • Besluit openbare biedingen Wft • Besluit gereguleerde markten Wft • Besluit uitvoeringsrichtlijn transparantie uitgevende instellingen • Besluit implementatie herziene richtlijn beleggingsinstellingen 	

1.1.1 Meldingsplicht van externe accountant aan toezichthouders

De meldingsplicht van de externe accountant betreft onder meer de omstandigheden waarvan hij bij de uitvoering van het onderzoek van de jaarrekening of de staten kennis heeft gekregen en die in strijd zijn met de ingevolge deel 3 respectievelijk deel 4 van de Wft aan de ondernemingen opgelegde verplichtingen. Dat impliceert dat de externe accountant kennis moet hebben van deze verplichtingen. De externe accountant zal niet noodzakelijkerwijs van elke omstandigheid die in strijd is met de ingevolge deel 3 respectievelijk deel 4 van de Wft opgelegde verplichtingen kennis hoeven te verkrijgen omdat zijn onderzoek van de jaarrekening of de staten niet alle aspecten van naleving van wet- en regelgeving raakt.

Bij het onderzoek van de jaarrekening of de staten zal de externe accountant gebruik maken van het stelsel van maatregelen ter beheersing en sturing van de organisatie, waaronder de administratieve organisatie en daarin opgenomen maatregelen van interne controle. De opzet en de werking hiervan wordt door de externe accountant onderzocht voor zover hij dit voor de controle van de jaarrekening of de staten noodzakelijk vindt. Hierbij is het waarschijnlijk, maar niet noodzakelijk, dat hij de volgende elementen van deel 3 respectievelijk deel 4 van de Wft raakt.

1.1.2 Controle jaarrekening

<i>Wet</i>	<i>Besluiten (AMvB's)</i>	<i>Toezichthoudersregelingen</i>
<i>Deel prudentieel toezicht financiële ondernemingen</i>	<i>Besluit prudentiële regels Wft</i>	
Afdeling 3.3.2. Geschiktheid, betrouwbaarheid en integriteit		
Afdeling 3.3.3. Structureren en inrichting	Hoofdstuk 3. Integere uitoefening van het bedrijf	Regeling afgeschermd rekeningen Wft
	Hoofdstuk 4. Beheerste uitoefening van het bedrijf	Regeling beheerst beloningsbeleid Wft 2011
	Hoofdstuk 5. Uitbesteden van werkzaamheden	Regeling CDD kredietinstellingen en verzekeraars
Afdeling 3.3.5. Minimum vermogen	Hoofdstuk 9. Minimum vermogen	
Afdeling 3.3.6. Solvabiliteit ⁶⁰	Hoofdstuk 10. Solvabiliteit	

⁶⁰ Hiertoe is ook kennis nodig van de CRD IV en de CRR en lagere regelgeving.

<i>Wet</i>	<i>Besluiten (AMvB's)</i>	<i>Toezichthoudersregelingen</i>
Afdeling 3.3.6a. Kapitaalbuffer	Hoofdstuk 10a. Kapitaalbuffer	
Afdeling 3.3.7. Liquiditeit	Hoofdstuk 11. Liquiditeit	
Afdeling 3.3.8. Technische voorzieningen	Hoofdstuk 12. Technische voorzieningen	
Afdeling 3.3.9. Boekhouding en rapportage	Hoofdstuk 13. Boekhouding en rapportage	
Afdeling 3.3.10. Meldingsplichten van de accountant en de actuaris	Hoofdstuk 14. Meldingsplichten van de accountant en de actuaris	
Afdeling 3.3.11. Gekwalificeerde deelnemingen in en door financiële ondernemingen	Hoofdstuk 15. Gekwalificeerde deelnemingen	
<i>Deel gedragstoezicht financiële ondernemingen</i>	<i>Besluit gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft</i>	
Afdeling 4.2.1. Geschiktheid, betrouwbaarheid en integriteit	Hoofdstuk 4. Integere uitoefening van het bedrijf	
Afdeling 4.2.2. Structurering en inrichting	Hoofdstuk 5. Beheerste uitoefening van het bedrijf	
	Hoofdstuk 6. Uitbesteden van werkzaamheden	
	Hoofdstuk 7. Klachtenafhandeling	

1.1.3 Controle staten⁶¹

<i>Wet</i>	<i>Besluiten (AMvB's)</i>	<i>Toezichthoudersregelingen</i>
<i>Deel prudentieel toezicht financiële ondernemingen</i>	<i>Besluit prudentiële regels Wft</i>	Regeling hybride instrumenten verzekeraars Wft 2010
Afdeling 3.3.5. Minimumvermogen	Hoofdstuk 9. Minimumvermogen	Regeling liquiditeit Wft 2011
Afdeling 3.3.6 Solvabiliteit	Hoofdstuk 10. Solvabiliteit	Regeling prudentieel toezicht financiële groepen Wft
Afdeling 3.3.6a. Kapitaalbuffer	Hoofdstuk 10a. Kapitaalbuffer	Regeling staten financiële ondernemingen Wft 2011
Afdeling 3.3.8. Technische voorzieningen verzekeraars	Hoofdstuk 12. Technische voorzieningen	Beleidsregel behandeling concentratierisico opkomende landen
		Beleidsregel liquiditeit Wft 2011
Afdeling 3.3.9. Boekhouding en rapportage	Hoofdstuk 13. Boekhouding en rapportage	Beleidsregel maximering ratio deposito's en uitzettingen Wft
		Regeling specifieke bepalingen CRD IV en

⁶¹ Hiertoe is ook kennis nodig van de CRD IV en de CRR en lagere regelgeving.

<i>Wet</i>	<i>Besluiten (AMvB's)</i>	<i>Toezichthoudersregelingen</i>
		CRR
		Beleidsregel partieel gebruik van de standaardbenadering onder de IRB
		Beleidsregel versoepeling ervaringsvereiste voor de toepassing van de IRB
		Regeling theoretisch solvabiliteitscriterium levensverzekeraars Wft

1.1.4 Toetsing en beoordeling organisatie-inrichting en risicobeheersing

De reikwijdte en diepgang van de toetsing en beoordeling op hoofdlijnen door de externe accountant van de toereikendheid van de organisatie-inrichting en risicobeheersing is niet expliciet in de wet of de besluiten uitgewerkt. Materieel zijn de normen vastgelegd in het Bpr, en de Regeling afgeschermderekeningen Wft.

<i>Wet</i>	<i>Besluiten (AMvB's)</i>	<i>Toezichthoudersregelingen</i>
<i>Deel prudentieel toezicht financiële ondernemingen</i>	<i>Besluit prudentiële regels Wft</i>	Regeling afgeschermderekeningen Wft
Afdeling 3.3.2. Geschiktheid, betrouwbaarheid en integriteit	Hoofdstuk 3. Integere uitoefening van het bedrijf	Regeling beheerst beloningsbeleid Wft 2011
Afdeling 3.3.3. Structurering en inrichting	Hoofdstuk 4. Beheerste uitoefening van het bedrijf Hoofdstuk 5. Uitbesteden van werkzaamheden	Regeling CDD kredietinstellingen en verzekeraars

1.1.5 Onderzoek vermogensscheiding beleggingsondernemingen

De vereisten voor vermogensscheiding zijn in het deel gedragstoezicht van de wet en het daarbij behorende besluit en de nadere regeling opgenomen.

<i>Wet</i>	<i>Besluiten (AMvB's)</i>	<i>Toezichthoudersregelingen</i>
<i>Deel gedragstoezicht financiële ondernemingen</i>	<i>Besluit gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft</i>	<i>Nadere Regeling gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft</i>
Afdeling 4.3.7. Verlenen van beleggingsdiensten, verrichten van beleggingsactiviteiten en systematische interne afhandeling art. 4:87	Hoofdstuk 14. Aanvullende regels betreffende verlenen van beleggingsdiensten en verrichten van beleggingsactiviteiten art. 165 - 165 d	§ 6.5. Regels met betrekking tot de bescherming van de rechten, financiële instrumenten of gelden van de cliënt art. 6.14 – 6.20

1.1.6 BGfo, controle kostprijsmodellen

Wettelijke vereisten

De bepalingen over het provisieverbod en het kostprijsmodel staan in het Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft (BGfo)⁶².

⁶² De vereisten zijn uitgewerkt in de Nota van toelichting bij het ontwerp Wijzigingsbesluit financiële markten 2013. Het ministerie van Financiën heeft zich laten adviseren over het kostprijsmodel. Het adviesrapport 'Inzicht in advies- en distributiekosten' d.d. 11 oktober 2011, maakt geen formeel onderdeel uit van het wettelijk kader, maar het wettelijk kader is er wel op gebaseerd. Het rapport kan daarom als deel van de normering ingevolge het besluit worden beschouwd. Overigens bevat het rapport geen elementen die ongebruikelijk zijn voor een dergelijk kostprijsmodel.

Artikel 86g BGfo

- 1 Een aanbieder van een financieel product stelt een kostprijsmodel op. Dit kostprijsmodel wordt gebruikt voor de berekening van de advieskosten en distributiekosten die zijn gericht op het tot stand brengen van een overeenkomst ten aanzien van de genoemde producten met een consument of, indien het een verzekering betreft, cliënt.
- 2 De aanbieder laat de juistheid van het kostprijsmodel controleren door een accountant. Tevens controleert een accountant jaarlijks of de begrote kosten voor advies en distributie juist en volledig zijn toegerekend aan de financiële producten, bedoeld in het eerste lid.

De volgende teksten zijn ontleend aan de nota van toelichting bij het ontwerp Wijzigingsbesluit financiële markten

Vanaf 1 januari 2013 is het niet langer toegestaan om bij het bemiddelen of adviseren over een betalingsbeschermer, complex product, hypotheclair krediet, inkomensverzekering, overlijdensrisicoverzekering, uitvaartverzekering, of een bij ministeriële regeling aan te wijzen ander financieel product, beloond te worden in de vorm van provisie die door de aanbieder wordt betaald aan de bemiddelaar of adviseur. Voortaan zal de betaling voor advies en bemiddeling inzake bovenvermelde financiële producten rechtstreeks door de consument of cliënt geschieden. Het provisieverbod is uitgewerkt in art. 86c van het besluit gedragstoezicht financiële ondernemingen (Bgfo).

In art. 86g is bepaald dat een aanbieder een kostprijsmodel dient te ontwikkelen. De aanbieder dient dit kostprijsmodel te gebruiken voor de berekening van de advieskosten en distributiekosten die zijn gericht op het tot stand brengen van de overeenkomst. Deze advies- en distributiekosten dient een aanbieder in het dienstverleningsdocument te vermelden. De advies- en distributiekosten dienen rechtstreeks in rekening te worden gebracht bij de consument of cliënt. De aanbieder mag geen andere kosten in rekening brengen dan de advieskosten en distributiekosten voor het tot stand brengen van een overeenkomst met betrekking tot de financiële producten.

Artikel 86 is gebaseerd op art. 4:25b, eerste lid, onderdeel c, van de wet. Op grond van art. 86f, tweede lid, onderdeel j, dient een aanbieder de kosten voor advies en distributie op te nemen in het dienstverleningsdocument. Om ervoor te zorgen dat de kosten die in het dienstverleningsdocument zijn opgenomen vergelijkbaar, juist en controleerbaar zijn, is in art. 86g, eerste lid, bepaald dat een aanbieder van een betalingsbeschermer, complex product, hypotheclair krediet, inkomensverzekering, overlijdensrisicoverzekering of uitvaartverzekering een kostprijsmodel dient te ontwikkelen. De advies- en distributiekosten hebben betrekking op de eerste fase van een klantcontact tot het sluiten van de overeenkomst. Op grond van het kostprijsmodel worden de advies- en distributiekosten voor de verschillende financiële producten berekend. Dit kostprijsmodel hoeft niet aan de consument of cliënt verstrekt te worden.

Voor de berekening van de advies- en distributiekosten worden alle (directe en indirecte) kosten van dienstverlening meegenomen die zijn toe te rekenen aan advies en zijn gericht op het tot stand brengen van een overeenkomst inzake het desbetreffende financieel product.

Onder advieskosten vallen in ieder geval de kosten voor de volgende werkzaamheden:

- het inwinnen van informatie over de cliënt;
- het informeren van de cliënt over de inhoud van de dienstverlening;
- nadere inventarisatie van de behoeften en het profiel van de cliënt; en
- het advies op basis van de verzamelde informatie.

Onder distributiekosten worden verstaan:

- de kosten voor het maken van reclame gericht op advies;
- het completeren van het dossier ten behoeve van de aanvraag van de offerte; en
- het ondersteunen van de consument en, indien het een verzekering betreft, de cliënt bij de aanvraag en bij het aangaan van een overeenkomst inzake een financieel product.

De relevante kosten die moeten worden meegenomen in de berekening van de advies- en distributiekosten zijn: personeelskosten (eigen personeel en externe inhuur), managementkosten, reclamekosten, automatiseringskosten en kantoorkosten voor zover die gericht zijn op het tot stand brengen van een overeenkomst met een consument of, indien het een verzekering betreft, cliënt inzake het desbe-

treffende product en een winstmarge. Personeelskosten zijn in ieder geval salariskosten, onkostenvergoedingen, opleidingskosten van de adviseurs en het overige personeel dat klantgesprekken voert en werkzaamheden gericht op het tot stand brengen van de overeenkomst met betrekking tot het desbetreffende financiële product. Managementkosten zijn in ieder geval de salariskosten, onkostenvergoedingen, opleidingskosten en kantoorkosten van de leidinggevende van adviseurs en andere medewerkers die werkzaamheden verrichten met betrekking tot de totstandkoming van de overeenkomst ten aanzien van het desbetreffende financiële product. Kosten voor reclame omvat in ieder geval die kosten die direct gekoppeld zijn aan het onder de aandacht brengen van het advies en het klantcontact over producten en de productaanvraag (exclusief reclame voor het product). Tevens behelst dit de logistiek om met een potentiële of bestaande klant een afspraak te maken. Automatiseringskosten zijn in ieder geval kosten van adviesapplicaties en klantcontact-applicaties (inclusief huur-, lease-, afschrijvingskosten en personeelskosten). Kantoorkosten zijn in ieder geval kosten met betrekking tot huisvesting van adviseurs en medewerkers die klanten ondersteunen bij genoemde werkzaamheden. Tevens kunnen onder kantoorkosten worden verstaan: kosten met betrekking tot werkplekken en kosten met betrekking tot administratieve en facilitaire ondersteuning van de adviseurs en medewerkers. Het kan voorkomen dat meer dan één juridische entiteit binnen een groep van een aanbieder betrokken is bij de relevante werkzaamheden die in het kostprijsmodel moeten worden opgenomen. In een dergelijk geval, moeten ook deze kosten worden meegenomen. Als een aanbieder werkzaamheden uitbesteedt aan een derde – al dan niet binnen de groep - dient hij, de kosten die hij hiervoor maakt, mee te nemen in de berekening van de advies- en distributiekosten.

Indien aanbieders niet adviseren hoeven zij geen advieskosten op te nemen in het kostprijsmodel. Deze aanbieders maken wel kosten voor bijvoorbeeld het completeren van het dossier en ondersteuning bij het afsluiten van het product, zoals het bellen van klanten en het beantwoorden van vragen van klanten door bijvoorbeeld een “call center”. Deze distributiekosten dienen wel te worden opgenomen in het kostprijsmodel.

In het tweede lid is opgenomen dat de aanbieders hun kostprijsmodel op juistheid dienen te laten controleren door een accountant. Tevens controleert een accountant jaarlijks of de begrote kosten voor advies en distributie juist en volledig zijn toegerekend aan de financiële producten, bedoeld in het eerste lid. De controle door de accountant is opgenomen om te waarborgen dat de advies- en distributiekosten die dienen te worden opgenomen in het dienstverleningsdocument aansluiten bij de daadwerkelijk begrote kosten.

Om de accountant in staat te stellen te controleren of de begrote kosten voor advies en distributie juist en volledig zijn toegerekend aan de desbetreffende financiële producten dient de aanbieder inzicht te geven in de wijze waarop de totale personeels-, management-, reclame-, automatisering- en kantoorkosten aan de advies- en distributieactiviteiten kunnen worden toegerekend. Tevens wordt inzicht gegeven in de totale uren die adviseurs en medewerkers naar verwachting zullen besteden aan advies- en distributieactiviteiten en de daarmee verband houdende personeelskosten.

1.2 Pensioenwet

De in het kader van deze handreiking relevante wetgeving voor pensioenfondsen is met name vastgelegd in de Pw. De Wvb bevat gelijklopende bepalingen. In materiële zin komen de verplichtingen rondom de meldingsplicht van de externe accountant, de controle van de jaarrekening en de controle van de staten overeen met wat hierover in de Wft is geregeld voor de overige entiteiten. Volledigheidshalve volgt hieronder een opsomming van de relevante onderdelen uit de Pw, met name hoofdstuk 6 Financieel toetsingskader inzake pensioenfondsen (FTK) waarin de wettelijke financiële eisen aan pensioenfondsen zijn vastgelegd.

Het FTK is opgebouwd rond de principes van marktwaardering, risicogebaseerde financiële eisen en transparantie. De marktwaardering brengt met zich mee dat de beleggingen en de pensioenverplichtingen op eenzelfde manier worden gewaardeerd. Zo wordt de technische voorziening vastgesteld door discontering van verwachte toekomstige kasstromen tegen de actuele rentetermijnstructuur. De bepaling van het vereiste eigen vermogen vindt risicogebaseerd plaats, zodat de eisen toe- of afnemen met de mate waarin het fonds aan risico's blootstaat. Met transparantie, ten slotte, wordt beoogd op een zuivere en objectieve manier de financiële positie van het fonds in kaart te brengen en openbaar te maken.

1.2.1 Meldingsplicht van externe accountant aan toezichthouder

De meldingsplicht van de externe accountant betreft onder meer de omstandigheden waarvan hij bij de uitvoering van het onderzoek van de staten kennis heeft gekregen en die in strijd zijn met de ingevolge de Pw of de Wvb aan het pensioenfonds opgelegde verplichtingen. Dat impliceert dat de externe accountant kennis moet hebben van deze verplichtingen. De externe accountant zal niet noodzakelijkerwijs van elke omstandigheid die in strijd is met de ingevolge de Pw of de Wvb aan het pensioenfonds opgelegde verplichtingen kennis hoeven te verkrijgen omdat zijn onderzoek van de staten niet alle aspecten van naleving van wet- en regelgeving raakt.

Bij het onderzoek van de staten zal de externe accountant gebruik maken van het stelsel van maatregelen ter beheersing en sturing van de organisatie, waaronder de administratieve organisatie en daarin opgenomen maatregelen van interne controle. De opzet en de werking hiervan wordt door de externe accountant onderzocht voor zover hij dit voor de controle van de staten noodzakelijk vindt. Hierbij is het waarschijnlijk, maar niet noodzakelijk, dat hij de volgende elementen van de Pw⁶³ raakt.

Hoofdstuk 5. Algemene bepalingen met betrekking tot pensioenfonds (ten dele)

Art. 99	Samenstelling bestuur pensioenfonds
Art. 102	Melding oprichting van een pensioenfonds
Art. 106	Statuten
Art. 116	Verbod van nevenactiviteiten
Art. 117	Uitvoering vrijwillige pensioenregeling
Art. 118	Eisen uitkeringsovereenkomsten
Art. 119	Eisen kapitaalovereenkomsten
Art. 120	Eisen premieovereenkomsten
Art. 123	Uitvoeren van meerdere pensioenregelingen
Art. 124	Inkoop van pensioenopbouw
Art. 125	Vergunning en kennisgeving grensoverschrijdende activiteit

Hoofdstuk 6. Financieel toetsingskader inzake pensioenfonds (ten dele)

Art. 126	Vaststelling technische voorzieningen
Art. 127	Financiering ouderdomspensioen
Art. 128	Hoogte kostendekkende premie
Art. 129	Terugstorting of premiekorting
Art. 130	Vermelding premie in jaarrekening en jaarverslag
Art. 131	Minimaal vereist eigen vermogen
Art. 132	Vereist eigen vermogen
Art. 133	Dekking door waarden
Art. 134	Korting pensioenaanspraken en pensioenrechten door pensioenfonds
Art. 135	Eisen ten aanzien van beleggingen
Art. 136	Leningen
Art. 137	Financiering voorwaardelijke toeslagverlening
Art. 138	Langetermijnherstelplan
Art. 139	Ingrijpende wijzigingen tijdens uitvoering langetermijnherstelplan
Art. 140	Kortetermijnherstelplan
Art. 141	Mogelijkheid tot ontheffing
Art. 142	Langere termijnen bij uitzonderlijke situatie
Art. 143	Beheerste en integere bedrijfsvoering
Art. 144	Parameters
Art. 145	Actuariële en bedrijfstechnische nota
Art. 146	Jaarrekening en jaarverslag
Art. 147	Staten ⁶⁴
Art. 148	Onafhankelijkheid actuaris
Art. 149	Verplichting tot overdracht, herverzekering of onderbrenging
Art. 150	Overdracht, herverzekering of onderbrenging bij eindigen pensioenregeling

⁶³ De Wvb bevat vergelijkbare bepalingen.

⁶⁴ Op grond van artikel 147 lid 4 Pw bevestigt de actuaris in zijn verklaring dat is voldaan aan de art. 126 tot en met 140.

1.2.2 Controle jaarrekening

Art. 146 Pw en art. 141 Wvb vereisen dat een pensioenfonds met zetel in Nederland binnen zes maanden na afloop van het boekjaar de jaarrekening en het jaarverslag vaststelt overeenkomstig titel 9 BW2, met dien verstande dat art. 390 niet van toepassing is en dat de in art. 360, derde lid, 396 en 397 geformuleerde uitzonderingen niet van toepassing zijn. Dit betekent dat alle pensioenfondsen op basis van dit artikel worden aangemerkt als een 'grote rechtspersoon' en vallen onder de controleplicht ex art. 393 BW2.

1.2.3 Controle staten

De verplichting voor pensioenfondsen tot het indienen van staten is vastgelegd in art. 147 Pw en art. 142 Wvb en is nader uitgewerkt in art. 30 en volgende van het Bftp. De staten zijn onder te verdelen in jaarstaten en kwartaalstaten. In de Regeling informatieverstrekking pensioenfondsen zijn de regels met betrekking tot indieningstermijn en –frequentie vastgelegd. De bijlage bij deze regeling legt de modellen van de staten en de daarbij behorende aanwijzingen vast.

In art. 147 lid 5 Pw en art. 141 lid 5 Wvb is geregeld dat de staten zijn voorzien van een verklaring omtrent de getrouwheid, afgegeven door een externe accountant. Dit geldt momenteel alleen voor de jaarstaten.

1.3 CRD IV en CRR

1.3.1 Capital Requirements Directive - Directive 2013/36/EU

Deze Europese richtlijn betreft, anders dan wat de titel doet vermoeden, vooral de wijze waarop banken en beleggingsondernemingen een vergunning verkrijgen, de eisen die daaraan gesteld worden en hoe het toezicht is geregeld. Belangrijke onderwerpen zijn:

- Vereisten voor het verkrijgen van een vergunning, waaronder het programma van werkzaamheden, de organisatiestructuur en het aanvangskapitaal.
- Vrijheid van vestiging in Europa, Europees 'paspoort'.
- Meldingsplicht externe accountant.
- Interne governance, herstel- en ontwikkelingsplannen (procedures, interne beheersing, ICAAP, verslaggeving per land en rendement op activa, beloningsbeleid).
- Algemene vereisten voor de kapitaalbuffers (kapitaalconserveringsbuffer, instellingsspecifieke contracyclische kapitaalbuffer, systeemrelevante instellingen, systeemrisicobuffer).

In de richtlijn wordt de EBA verzocht voorstellen te doen voor technische reguleringsnormen (*regulatory technical standards*) en technische uitvoeringsnormen (*implementing technical standards*) over een aantal onderwerpen en ter goedkeuring voor te leggen aan de Europese Commissie.

Een richtlijn heeft geen directe werking in de lidstaten en moet worden verwerkt in nationale wet- en regelgeving. In Nederland is deze richtlijn verwerkt in de Wft en bijbehorende besluiten en regelingen.

De vereisten omtrent verslaggeving per land en rendement op activa zijn in de Nederlandse wetgeving op basis van art. 3:74a 3^e lid Wft, uitgewerkt in art. 3 Buprk. Deze vereisten zijn ook relevant voor de externe accountant die de jaarrekening controleert.

Een bank of beleggingsonderneming doet met ingang van boekjaren die aanvangen op of na 1 januari 2014, op geconsolideerde basis mededeling over de volgende informatie, voor elke staat waarin zij of haar dochterondernemingen een vestiging hebben:

- a de naam, aard van de activiteiten en geografische locatie;
- b de omzet;
- c het gemiddelde aantal werknemers, uitgedrukt in voltijdequivalenten;
- d de winst of het verlies voor belasting;
- e de belasting over winst of verlies; en
- f de ontvangen overheidssubsidies.

Deze informatie, die wordt gecontroleerd door een externe accountant, wordt, indien mogelijk, gelijktijdig met de (geconsolideerde) jaarrekening openbaar gemaakt. Indien de informatie niet in de jaarrekening wordt opgenomen, maakt de onderneming bekend waar en wanneer de informatie kan worden gevonden.

Een bank of beleggingsonderneming maakt met ingang van boekjaren die aanvangen op of na 1 januari 2014, in haar jaarverslag als een van de belangrijkste indicatoren haar rendement op activa bekend, berekend als de nettowinst gedeeld door het balanstotaal.

1.3.2 Capital Requirements Regulation - Regulation (EU) 575/2013

Deze Europese verordening betreft de prudentiële vereisten voor banken en beleggingsondernemingen betreffende kapitaal en liquiditeit en de rapportage daarover aan de toezichthouder. Belangrijke onderwerpen zijn:

- Eigen vermogen (bestanddelen, minderheidsbelangen, eigen vermogen dochterondernemingen).
- Kapitaalvereisten (kredietrisico, operationeel risico, marktrisico, ontwikkelingsrisico, aanpassing van de kredietwaardering⁶⁵, grote posten, overgedragen kredietrisico's⁶⁶).
- Liquiditeit (rapportage, stabiele financiering, hefboomfinanciering)⁶⁷.
- Openbaarmakingen (publicatieverplichtingen onder de derde pijler van Basel III).

In de verordening wordt de EBA verzocht voorstellen te doen voor technische reguleringsnormen (*regulatory technical standards*) en technische uitvoeringsnormen (*implementing technical standards*) over een aantal onderwerpen en ter goedkeuring voor te leggen aan de Europese Commissie.

In de CRR zijn de rapportagevereisten over solvabiliteit en liquiditeit met 'staten' bepaald.

Een verordening heeft directe werking in de lidstaten en hoeft niet te worden verwerkt in nationale wet- en regelgeving. Met het van kracht worden van de verordening op 1 januari 2014 is een aantal bepalingen van Wft en bijbehorende besluiten en regelingen niet langer van kracht. Dit geldt met name voor het Bpr en bijbehorende regelingen van DNB over de kapitaalvereisten.

1.3.3 Implementing Technical Standards, Regulatory Technical Standards (EBA)

In de richtlijn en de verordening wordt de EBA verzocht voorstellen te doen voor technische reguleringsnormen (*regulatory technical standards*) en technische uitvoeringsnormen (*implementing technical standards*) over een aantal onderwerpen en ter goedkeuring voor te leggen aan de Europese Commissie.

De stand van zaken medio 2014 is als volgt.

	EBA			EC	Totaal
	Niet gestart	Onderhanden	Gereed	Akkoord	
RTS	6	19	8	15	48
ITS	2	7	10	7	26

Het kan gaan om eenvoudige onderwerpen als de definitie van het begrip 'markt', die in een gedelegeerde verordening (delegated regulation) van de EC van twee pagina's is vastgelegd, en zeer complexe onderwerpen als de rapportage aan toezichthouders, die in een uitvoeringsverordening (implementing regulation) van de EC is vastgelegd die ruim 1800 pagina's telt.

1.3.4 Commission Implementing Regulation (EU) No 680/2014 - supervisory reporting

In deze verordening zijn de gedetailleerd vereisten vastgesteld met betrekking tot de rapportage aan de toezichthouder op de volgende gebieden:

- eigenvermogensvereisten en financiële informatie⁶⁸;
- verliezen die voortvloeien uit door onroerend goed gedekte leningen;
- grote blootstellingen;
- de hefboomratio overeenkomstig⁶⁹;

⁶⁵ CVA/DVA.

⁶⁶ Securitatisaties.

⁶⁷ LCR, NSFR en LR.

⁶⁸ Corep en Finrep (IFRS resp. N-GAAP).

⁶⁹ LR.

- liquiditeitsdekkingsvereisten en vereisten inzake netto stabiele financiering⁷⁰.

De hoofdtekst van de verordening is 10 pagina's lang. De meeste informatie is opgenomen in de bijlagen. Bijlagen I tot en met XIII (ruim 600 pagina's) bevatten de rapportagestaten en de toelichting daarop. Bijlage XIV (ruim 1100 pagina's) beschrijft het gegevenspuntenmodel (data point model). Bijlage XV (ruim 100 pagina's) vermeldt de validatieformules (validation formulae).

1.3.5 Single Rulebook Q&A – Published Answers Supervisory Reporting

Met het Single Rulebook wordt voorzien in één enkele set van geharmoniseerde prudentiële regels die financiële ondernemingen in de EU moeten naleven. De term Single Rulebook werd in 2009 bedacht door de Raad van Europa onder verwijzing naar het doel van een uniform regelgevend kader voor de financiële sector in de EU, waarmee de interne markt voor financiële diensten zou worden voltooid. Met het Single Rulebook wordt uniforme toepassing van Basel III in alle lidstaten gewaarborgd. Maken in de regelgeving worden gedicht hetgeen zal bijdragen aan een efficiëntere werking van de interne markt.

Het Single Rulebook bestaat uit:

- CRD (circa 100 pagina's);
- CRR (circa 335 pagina's);
- RTS's (48 stuks, veelal een beperkt aantal pagina's, deels nog in bewerking);
- ITS's (46 stuks, van tientallen tot vele honderden pagina's, deels nog in bewerking);
- Richtsnoeren van de EBA;
- Q&A's:
 - Single Rulebook Q&A – Published Answers Supervisory Reporting, June 2014;
 - Single Rulebook Q&A – Published Answers (Excluding Supervisory Reporting), June 2014.

Zodra deze gereed is zal ook de Bank Recovery and Resolution Directive aan het Single Rulebook worden toegevoegd.

Het doel van de Q&A's is om consequente en effectieve toepassing van de nieuwe regelgeving in de gehele interne markt te waarborgen en daarmee bij te dragen aan de totstandkoming van het Single Rulebook. In samenwerking tussen de EBA en de EC wordt ervoor gezorgd dat de antwoorden op de gestelde vragen volledig in overeenstemming zijn met de Europese wetteksten. De antwoorden hebben geen kracht van wet en het 'comply or explain' is niet van toepassing. Niettemin zullen de EBA en de nationale toezichhouders streng toezien op de naleving vanwege het grote belang van het bereiken van een gelijk speelveld.

Deze documenten worden elk kwartaal bijgewerkt om de aanvullende vragen en antwoorden weer te geven die in de voorafgaande drie maanden zijn gepubliceerd.

1.3.6 Werkzaamheden interne auditor bank betreffende kapitaalvereisten ingevolge de CRR

CRR

Article 104

Inclusion in the Trading Book

- 1 Institutions shall have in place clearly defined policies and procedures for determining which position to include in the trading book for the purposes of calculating their capital requirements, in accordance with the requirements set out in Article 102 and the definition of trading book in accordance with point (86) of Article 4(1), taking into account the institution's risk management capabilities and practices. The institution shall fully document its compliance with these policies and procedures and shall subject them to periodic internal audit.

Article 105

⁷⁰ LCR en NSFR.

Requirements for Prudent Valuation

1 All trading book positions shall be subject to the standards for prudent valuation specified in this Article. Institutions shall in particular ensure that the prudent valuation of their trading book positions achieves an appropriate degree of certainty having regard to the dynamic nature of trading book positions, the demands of prudential soundness and the mode of operation and purpose of capital requirements in respect of trading book positions.

14 EBA shall develop draft regulatory technical standards to specify the conditions according to which the requirements of Article 105 shall be applied for the purposes of paragraph 1 of this Article.

EBA shall submit those draft regulatory technical standards to the Commission by 1 February 2015.

Power is delegated to the Commission to adopt the regulatory technical standards referred to in the first subparagraph in accordance with Articles 10 to 14 of Regulation (EU) No 1093/2010.

EBA FINAL draft Regulatory Technical Standards on prudent valuation under Article 105(14) of Regulation (EU) No 575/2013 (Capital Requirements Regulation — CRR) January, 2015

Article 19

Systems and controls requirements

- 1 AVAs shall be authorised initially, and monitored subsequently, by an independent control unit.
- 2 Institutions shall have effective controls related to the governance of all fair-valued positions, and adequate resources to implement those controls and ensure robust valuation processes even during a stressed period. These shall include all of the following:
 - a At least an annual review of valuation model performance;
 - b Management sign-off on all significant changes to valuation policies;
 - c A clear statement of the institution's appetite for exposure to positions subject to valuation uncertainty which is monitored at an aggregate institution-wide level;
 - d Independence in the valuation process between risk taking and control units; and
 - e A comprehensive internal audit process related to valuation processes and controls.
- 3 Institutions shall ensure there are effective and consistently applied controls related to the valuation process for fair-valued positions. These controls shall be subject to regular internal audit review. The controls shall include all of the following:
 - a A precisely defined institution-wide product inventory, ensuring that every valuation position is uniquely mapped to a product definition;
 - b Valuation methodologies, for each product in the inventory covering choice and calibration of model, fair value adjustments, AVAs, independent price verification methodologies applicable to the product, and the measurement of valuation uncertainty;
 - c A validation process ensuring that, for each product, both the risk-taking and relevant control departments approve the product-level methodologies described in (b) and certify that they reflect the actual practice for every valuation position mapped to the product;
 - d Defined thresholds based on observed market data for determining when valuation models are no longer sufficiently robust;
 - e A formal IPV process based on prices independent from the relevant trading desk;
 - f A new product approval processes referencing the product inventory and involving all internal stakeholders relevant to risk measurement, risk control, financial reporting and the assignment and verification of valuations of financial instruments;
 - g A new deal review process to ensure that pricing data from new trades are used to assess whether valuations of similar valuation exposures remain appropriately prudent.

Article 106

Internal Hedges

- 1 An internal hedge shall in particular meet the following requirements:
 - b it shall be properly documented and subject to particular internal approval and audit procedures;

(Section 6 Requirements for the IRB approach)

Article 179

Overall requirements for estimation

- 1 In quantifying the risk parameters to be associated with rating grades or pools, institutions shall apply the following requirements:
 - e the institution shall maintain sufficient in-house understanding of its rating systems, including the ability to effectively monitor and audit the rating process.

Article 184

Requirements for purchased receivables

- 6 The institution shall have an effective internal process for assessing compliance with all internal policies and procedures. The process shall include regular audits of all critical phases of the institution's receivables purchase programme, verification of the separation of duties between firstly the assessment of the seller and servicer and the assessment of the obligor and secondly between the assessment of the seller and servicer and the field audit of the seller and servicer, and evaluations of back office operations, with particular focus on qualifications, experience, staffing levels, and supporting automation systems.

Article 191

Internal Audit

Internal audit or another comparable independent auditing unit shall review at least annually the institution's rating systems and its operations, including the operations of the credit function and the estimation of PDs, LGDs, ELs and conversion factors. Areas of review shall include adherence to all applicable requirements.

(Chapter 4 Credit Risk mitigation)

Article 221

Using the Internal Models Approach for Master netting agreements

- h the institution conducts, as part of its regular internal auditing process, an independent review of its risk measurement system. This review shall include both the activities of the business trading units and of the independent risk-control unit;

Article 225

Own estimates of volatility adjustments under the Financial Collateral Comprehensive Method

- d an independent review of the institution's system for the estimation of volatility adjustments shall be carried out regularly within the institution's own internal auditing process. A review of the overall system for the estimation of volatility adjustments and for the integration of those adjustments into the institution's risk management process shall take place at least once a year. The subject of that review shall include at least the following:
 - i the integration of estimated volatility adjustments into daily risk management;
 - ii the validation of any significant change in the process for the estimation of volatility adjust-

- ments;
- iii the verification of the consistency, timeliness and reliability of data sources used to run the system for the estimation of volatility adjustments, including the independence of such data sources;
- iv the accuracy and appropriateness of the volatility assumptions.

(Chapter 5 Securitisation, Sub-Section 4, Calculation of risk-weighted exposure amounts under the IRB Approach)

Article 259

Hierarchy of methods

- g internal or external auditors, an ECAI, or the institution's internal credit review or risk management function shall perform regular reviews of the internal assessment process and the quality of the internal assessments of the credit quality of the institution's exposures to an ABCP programme. If the institution's internal audit, credit review, or risk management functions perform the review, then these functions shall be independent of the ABCP programme business line, as well as the customer relationship;

(Chapter 6 Counterparty credit risk, Section 6 Internal Model Method)

Article 288

Review of CCR management system

An institution shall regularly conduct an independent review of its CCR management system through its internal auditing process. That review shall include both the activities of the control and collateral management units required by Article 287 and shall specifically address, as a minimum:

- a the adequacy of the documentation of the CCR management system and process required by Article 286;
- b the organisation of the CCR control unit required by Article 287(1)(a);
- c the organisation of the collateral management unit required by Article 287(1)(b);
- d the integration of CCR measures into daily risk management;
- e the approval process for risk pricing models and valuation systems used by front and back-office personnel;
- f the validation of any significant change in the CCR measurement process;
- g the scope of CCR captured by the risk measurement model;
- h the integrity of the management information system;
- i the accuracy and completeness of CCR data;
- j the accurate reflection of legal terms in collateral and netting agreements into exposure value measurements;
- k the verification of the consistency, timeliness and reliability of data sources used to run models, including the independence of such data sources;
- l the accuracy and appropriateness of volatility and correlation assumptions;
- m the accuracy of valuation and risk transformation calculations;
- n the verification of the model's accuracy through frequent back-testing as set out in points (b) to (e) of Article 293(1);
- o the compliance of the CCR control unit and collateral management unit with the relevant regulatory requirements.

Article 292

Integrity of the modelling process

- 1 An institution shall ensure the integrity of modelling process as set out in Article 284 by adopting at least the following measures:
 - c those terms and specifications shall be maintained in a database that is subject to formal and periodic audit;

- f the transmission of transaction terms and specification data to the EPE model shall be subject to internal audit;

Article 293

Requirements for the risk management system

- h an independent review of the risk measurement system shall be carried out regularly in the institution's own internal auditing process. This review shall include both the activities of the business trading units and of the independent risk

(Title III Own funds requirements for operational risk)

Advanced measurement approaches

Article 321

Qualitative standards

- e an institution shall subject its operational risk management processes and measurement systems to regular reviews performed by internal or external auditors;

(Title III Own funds requirements for market risk, Chapter 5 Use of internal models to calculate own funds requirements)

Article 368

Qualitative requirements

- 1 (d) the institution shall have sufficient numbers of staff skilled in the use of sophisticated internal models, and including those used for purposes of this Chapter, in the trading, risk-control, audit and back-office areas;
- 1 (h) the institution shall conduct, as part of its regular internal auditing process, an independent review of its internal models, and including those used for purposes of this Chapter.
- 2 The review referred to in point (h) of paragraph 1 shall include both the activities of the business trading units and of the independent risk-control unit. At least once a year, the institution shall conduct a review of its overall risk-management process. The review shall consider the following:
 - a the adequacy of the documentation of the risk-management system and process and the organisation of the risk-control unit;
 - b the integration of risk measures into daily risk management and the integrity of the management information system;
 - c the process the institution employs for approving risk-pricing models and valuation systems that are used by front and back-office personnel;
 - d the scope of risks captured by the risk-measurement model and the validation of any significant changes in the risk-measurement process;
 - e the accuracy and completeness of position data, the accuracy and appropriateness of volatility and correlation assumptions, and the accuracy of valuation and risk sensitivity calculations;
 - f the verification process the institution employs to evaluate the consistency, timeliness and reliability of data sources used to run internal models, including the independence of such data sources;
 - g the verification process the institution uses to evaluate back-testing that is conducted to assess the models' accuracy;

Bijlage 2: Soort entiteiten volgens de Wft, de Pw en de Wvb

Deze bijlage geeft in detail weer welke soort entiteiten in de toezichtwetgeving worden onderkend.

In de Wft en lagere regelgeving worden onder meer de volgende soort entiteiten gedefinieerd.

Bewaarinstelling: degene die cliëntrekeningen beheert ten behoeve van een beleggingsonderneming.

Beleggersgiro: degene die cliëntrekeningen beheert ten behoeve van een beleggingsonderneming.

Elektronischgeldinstelling: degene die zijn bedrijf maakt van de uitgifte van elektronisch geld.

Financiële onderneming:

- *Afwikkelonderneming*: degene die afwikkeldiensten verleent (het doorzenden door een ander dan een aanbieder van communicatienetwerken van verzoeken die betrekking hebben op de goedkeuring van betaelopdrachten, het goedkeuren van dergelijke verzoeken namens een betalende betaaldienstverlener of het salderen).
- *Bank*: degene die zijn bedrijf maakt van het buiten besloten kring ter beschikking verkrijgen van opvorderbare gelden van anderen dan professionele marktpartijen, en van het voor eigen rekening verrichten van kredietuitzettingen.
- *Beheerder van een beleggingsinstelling*: degene die in de uitoefening van een beroep of bedrijf het beheer voert over een of meer beleggingsinstellingen.
- *Beheerder van een icbe*: degene die in de uitoefening van een beroep of bedrijf het beheer voert over een of meer icbe's.
- *Beleggingsinstelling*: beleggingsinstelling als bedoeld in art. 4, eerste lid, onderdeel a, van de richtlijn beheerders van alternatieve beleggingsinstellingen in de vorm van een beleggingsfonds of een beleggingsmaatschappij:
 - *Beleggingsfonds*: een niet in een beleggingsmaatschappij ondergebracht vermogen waarin ter collectieve belegging gevraagde of verkregen gelden of andere goederen zijn of worden opgenomen teneinde de deelnemers in de opbrengst van de beleggingen te doen delen.
 - *Beleggingsmaatschappij*: een rechtspersoon die gelden of andere goederen ter collectieve belegging vraagt of verkrijgt teneinde de deelnemers in de opbrengst van de beleggingen te doen delen, niet zijnde een maatschappij voor collectieve belegging in effecten.
- *Icbe*: maatschappij voor collectieve belegging in effecten of fonds voor collectieve belegging in effecten, in de vorm van:
 - een instelling als bedoeld in art. 1, tweede lid, van de richtlijn instellingen voor collectieve belegging in effecten.
 - een feeder-icbe.
 - een master-icbe die ten minste twee feeder-icbe's als deelnemer heeft en waarvan de rechten van deelneming verhandelbaar zijn en op verzoek van de deelnemers ten laste van de activa direct of indirect worden ingekocht of terugbetaald.
- *Beleggingsonderneming*: degene die een beleggingsdienst verleent of een beleggingsactiviteit verricht:
 - Verlenen van een beleggingsdienst:
 - in de uitoefening van een beroep of bedrijf ontvangen en doorgeven van orders van cliënten met betrekking tot financiële instrumenten ('orderremisier').
 - in de uitoefening van beroep of bedrijf voor rekening van die cliënten uitvoeren van orders met betrekking tot financiële instrumenten ('effectencommissie', 'effectenmakelaar').
 - beheren van een individueel vermogen ('vermogensbeheerder').
 - in de uitoefening van beroep of bedrijf adviseren over financiële instrumenten ('beleggingsadviseur').
 - in de uitoefening van beroep of bedrijf overnemen of plaatsen van financiële instrumenten bij aanbieding ervan met plaatsingsgarantie ('emissiebedrijf', 'underwriter').
 - in de uitoefening van beroep of bedrijf plaatsen van financiële instrumenten bij aanbieding ervan zonder plaatsingsgarantie ('emissiebedrijf', 'underwriter').
 - Verrichten van een beleggingsactiviteit:
 - in de uitoefening van beroep of bedrijf handelen voor eigen rekening ('effectenhandelaar').
 - in de uitoefening van een beroep of bedrijf exploiteren van een multilaterale handelsfaciliteit.
- *Betaalinstelling*: een betaaldienstverlener waaraan een vergunning is verleend; / betaaldienstverle-

ner: degene die zijn bedrijf maakt van het verlenen van betaaldiensten.

- *Bewaarder*: degene die belast is met de bewaring van de activa van een beleggingsinstelling.
- *Bewaarder* van een icbe: degene die is belast met de bewaring van de activa van een icbe.
- *Clearinginstelling*: degene die zijn bedrijf maakt van het sluiten van overeenkomsten betreffende financiële instrumenten met een centrale tegenpartij die optreedt als exclusieve wederpartij bij deze overeenkomsten, waarvan de bedingen die de kern van de prestaties aangeven overeenkomen met de bedingen die deel uitmaken van overeenkomsten, gesloten door derden of door hemzelf in zijn hoedanigheid van partij, op een handelsplatform en die in de laatstbedoelde overeenkomsten de kern van de prestaties aangeven.
- *Entiteit voor risicoacceptatie*: instelling, niet zijnde een verzekeraar, die door een verzekeraar overgedragen risico's accepteert en de acceptatie van die risico's uitsluitend financiert door van derden gelden aan te trekken terzake waarvan de terugbetalingsverplichtingen zijn achtergesteld bij de betalingsverplichtingen die ontstaan uit het accepteren van de overgedragen risico's.
 - Financiële dienstverlener degene die een ander financieel product dan een financieel instrument aanbiedt, die adviseert over een ander financieel product dan een financieel instrument of die bemiddelt, herverzekering bemiddelt, optreedt als gevolmachtigd agent of optreedt als ondergevolmachtigde agent.
 - *Aanbieder*: degene die aanbiedt.
 - *Adviseur*: degene die adviseert.
 - *Bemiddelaar*: degene die bemiddelt, onderbemiddelaar: een bemiddelaar die bemiddelt voor een andere bemiddelaar.
 - *Herverzekering bemiddelaar*: degene die werkzaamheden verricht in de uitoefening van beroep of bedrijf gericht het op als tussenpersoon tot stand brengen van een overeenkomst waarbij risico's uit overeenkomsten inzake verzekering worden overgenomen of op het assisteren bij beheer en uitvoering van een dergelijke overeenkomst.
 - *Gevolmachtigd agent*: in de uitoefening van beroep of bedrijf als gevolmachtigde van verzekeraar voor diens rekening sluiten van verzekering met een cliënt.
 - *Ondergevolmachtigde agent*: in uitoefening van beroep of bedrijf op grond van ondervolmacht afgegeven door gevolmachtigde agent of door ondergevolmachtigde agent als gevolmachtigde van verzekeraar voor diens rekening sluiten van verzekering met een cliënt.
- *Financiële instelling*: degene die, geen bank zijnde, in hoofdzaak zijn bedrijf maakt van verrichten van werkzaamheden, bedoeld onder 2 tot en met 12 en 15 van de lijst in bijlage I van de herziene richtlijn banken, of van het verwerven of houden van deelnemingen.
- *Pensioenbewaarder*: rechtspersoon die belast is met de bewaring van het vermogen van een premiepensioeninstelling voor zover dat voortvloeit uit uitvoering van premieregelingen.
- *Verzekeraar*: degene die zijn bedrijf maakt van het sluiten van levensverzekeringen voor eigen rekening en het afwickelen van die levensverzekeringen.
 - *Herverzekeraar*: degene die zijn bedrijf maakt van het sluiten van herverzekeringen voor eigen rekening en het afwickelen van die herverzekeringen, waarbij risico's worden geaccepteerd die door een verzekeraar worden overgedragen.
 - *Levensverzekeraar*: degene die zijn bedrijf maakt van het sluiten van levensverzekeringen voor eigen rekening en het afwickelen van die levensverzekeringen.
 - *Natura-uitvaartverzekeraar*: degene die, geen levensverzekeraar zijnde, zijn bedrijf maakt van het sluiten van natura-uitvaartverzekeringen voor eigen rekening en het afwickelen van die natura-uitvaartverzekeringen.
 - *Schadeverzekeraar*: degene die zijn bedrijf maakt van het sluiten van schadeverzekeringen voor eigen rekening en het afwickelen van die schadeverzekeringen, rechtsbijstandverzekeraar: schadeverzekeraar die branche rechtsbijstand uitoefent.
- *Wisselinstelling*: degene die zijn bedrijf maakt van het verrichten van wisseltransacties.

Plaatselijke onderneming: degene die uitsluitend voor eigen rekening of voor rekening van beleggingsondernemingen die tot die markten zijn toegelaten, of deze beleggingsondernemingen een prijs geeft voor zover de uitvoering en afwikkeling van de transacties geschieden onder de verantwoordelijkheid van en worden gegarandeerd door een clearinginstelling met zetel in Nederland, handelt op de markten voor:

- a opties ter verwerving of vervreemding van financiële instrumenten;
- b rechten op overdracht op termijn van goederen of gelijkwaardige instrumenten die gericht zijn op verrekening in geld;
- c andere afgeleide financiële instrumenten;
- d financiële instrumenten waarop de afgeleide financiële instrumenten, bedoeld in de onderdelen a

tot en met c, betrekking hebben, uitsluitend om posities op markten voor die afgeleide financiële instrumenten af te dekken.

Premiepensioeninstelling: onderneming die is opgericht met als doel om premieregelingen en andere regelingen waarbij de premiepensioeninstelling geen verzekeringstechnisch risico draagt uit te voeren welke op grond van de toepasselijke wetgeving zijn aangemerkt als arbeidsgerelateerde pensioenregelingen.

OPGEDEELD in HR 1142 t/m HR 1145

Bijlage 3: Wettelijke verplichtingen interne auditor en externe accountant

In deze bijlage worden de wettelijke verplichtingen van de interne auditor en de externe accountant in detail weergegeven.

3.1 Meldingen en inlichtingen aan toezichthouders

Voor de externe accountant die de jaarrekening of de staten controleert van een financiële onderneming en de externe accountant die de staten controleert van een pensioenfonds bestaat op basis van de Wft respectievelijk de Pw de verplichting om de toezichthouder van bepaalde omstandigheden op de hoogte te brengen en om de toezichthouder bepaalde inlichtingen te verstrekken.

3.1.1 Meldingsplicht van externe accountant aan DNB - Wft

In art. 3:88 lid 1 Wft is bepaald dat een externe accountant die het onderzoek uitvoert van de jaarrekening van een:

- beleggingsonderneming die beleggingsdiensten verleent of beleggingsactiviteiten verricht;
- beleggingsinstelling;
- icbe;
- beheerder van een beleggingsinstelling;
- beheerder van een icbe;
- elektronischgeldinstelling;
- betaalinstelling;
- afwikkelonderneming;
- clearinginstelling;
- bank;
- verzekeraar;

dan wel van de staten van een financiële onderneming⁷¹, DNB zo spoedig mogelijk kennis geeft van elke omstandigheid waarvan hij bij de uitvoering van het onderzoek kennis heeft gekregen en die:

- in strijd is met de ingevolge deel 3 van de wet opgelegde verplichtingen; of
- het voortbestaan van de financiële onderneming bedreigt.

Ingevolge art. 3:88 lid 2 Wft dient een externe accountant die het onderzoek uitvoert van de jaarrekening van een:

- afwikkelonderneming⁷²;
- clearinginstelling;
- bank;
- verzekeraar;

dan wel van de staten van een financiële onderneming, DNB zo spoedig mogelijk kennis te geven van elke omstandigheid waarvan hij bij de uitvoering van het onderzoek kennis heeft gekregen en die leidt tot weigering van het afgeven van een verklaring omtrent de getrouwheid of tot het maken van voorbehouden.

Het derde lid van dit artikel verklaart de twee voorgaande leden van overeenkomstige toepassing op een externe accountant die naast het onderzoek van de jaarrekening of de staten, bedoeld in het eerste en tweede lid, ook het onderzoek uitvoert van de jaarrekening of de staten van een persoon waarmee een financiële onderneming als bedoeld in het eerste of tweede lid, in een formele of feitelijke zeggenschapsstructuur is verbonden, bijvoorbeeld een groepsmaatschappij.

3.1.2 Verstrekken van inlichtingen door externe accountant aan DNB - Wft

Ingevolge het vierde lid van art. 3:88 lid 2 Wft verstrekt de externe accountant, bedoeld in het tweede lid, zo spoedig mogelijk bij algemene maatregel van bestuur te bepalen inlichtingen aan DNB ten behoeve van het toezicht op de financiële onderneming. Bij algemene maatregel van bestuur worden voorts regels gesteld met betrekking tot de in acht te nemen procedures. De inlichtingen zijn uitgewerkt in art. 136 van het Bpr en betreffen:

⁷¹ Met ingang van 2014 wordt ook een staat van een branche van een bank gecontroleerd door een externe accountant, te weten de staat over verliezen die voortvloeien uit door onroerend goed gedekte leningen.

⁷² Deze melding wordt in beginsel gedaan aan de primaire toezichthouder DNB of AFM. Niettemin is de meldingsplicht betreffende de afwikkelonderneming zowel in art. 3:88 lid 2 Wft als in art. 4:27 lid 2 Wft opgenomen, zodat in dit geval zowel aan DNB als aan de AFM moet worden gemeld.

- Het accountantsverslag aan de bestuurders en de raad van commissarissen;
- De directiebrief;
- Overige correspondentie tussen de externe accountant en de financiële onderneming die rechtstreeks betrekking heeft op de verklaring omtrent de getrouwheid van de jaarrekening of de staten van de financiële onderneming; en
- Indien DNB daarom verzoekt, een nadere toelichting op deze gegevens.

De in acht te nemen procedures zijn uitgewerkt in art. 137 van het Bpr. De externe accountant die voornemens is gegevens te verstrekken, stelt de financiële onderneming daarvan in kennis. Indien de financiële onderneming dat wenst, kan zij zelf de gegevens aan DNB verstrekken. In dat geval stelt zij de externe accountant daarvan in kennis. De externe accountant vergewist zich ervan dat DNB de gegevens heeft ontvangen en dat de inhoud van de gegevens hem geen aanleiding geeft alsnog gegevens aan DNB te verstrekken. Indien de externe accountant schriftelijk gegevens verstrekt aan DNB, zendt hij onverwijld aan de financiële onderneming een afschrift van de gegevens en, indien van toepassing, van de begeleidende brief.

3.1.3 Overige bepalingen meldingen en inlichtingen externe accountant aan DNB - Wft

Ingevolge het vijfde lid van art. 3:88 Wft stelt DNB de financiële onderneming in de gelegenheid aanwezig te zijn bij de kennisgeving en bij het verstrekken van inlichtingen door de externe accountant.

De externe accountant die op grond van deze bepalingen tot een melding of tot het verstrekken van inlichtingen aan DNB is overgegaan, is op grond van art. 3:88 lid 6 Wft niet aansprakelijk voor schade die een derde dientengevolge lijdt, tenzij aannemelijk wordt gemaakt dat, gelet op alle feiten en omstandigheden, in redelijkheid niet tot kennisgeving of tot het verstrekken van inlichtingen had mogen worden overgegaan.

De bepalingen van art. 3:88 Wft zijn van overeenkomstige toepassing op⁷³:

- Externe accountants die het onderzoek uitvoeren van de staten van een in Nederland gelegen bijkantoor van een bank met zetel in een andere EU-lidstaat (art. 3:90 Wft).
- Externe accountants die het onderzoek uitvoeren van de staten van een in Nederland gelegen bijkantoor van een beleggingsonderneming, bank, levensverzekeraar of schadeverzekeraar met zetel in een staat die geen EU-lidstaat is, of van een beleggingsonderneming met zetel in een staat die geen EU-lidstaat is die diensten verricht naar Nederland (art. 3:91 Wft).
- Externe accountants die het onderzoek uitvoeren van de staten van een in Nederland gelegen bijkantoor van een afwikkelonderneming, clearinginstelling, herverzekeraar of natuura-uitvaartverzekeraar met zetel in een 'niet aangewezen staat'. Een aangewezen staat is een staat die op grond van de Wft is aangewezen als staat waar toezicht wordt uitgeoefend dat in voldoende mate waarborgen biedt ten aanzien van de belangen die de Wft beoogt te beschermen (art. 3:93 Wft).

3.1.4 Meldingsplicht van externe accountant aan de AFM - Wft

In art. 4:27 lid 1 Wft is bepaald dat een externe accountant die het onderzoek uitvoert van de jaarrekening van een:

- Beleggingsonderneming;
- Beleggingsinstelling;
- Icbe;
- Beheerder van een beleggingsinstelling;
- Beheerder van een icbe;
- Elektronischgeldinstelling;
- Betaalinstelling;
- Afwikkelonderneming;
- Clearinginstelling;
- Bank;
- Verzekeraar;

de AFM zo spoedig mogelijk elke omstandigheid meldt waarvan hij bij de uitvoering van het onderzoek

⁷³ Met ingang van 2014 wordt ook een staat van een branche van een bank gecontroleerd door een externe accountant, te weten de staat over verliezen die voortvloeien uit door onroerend goed gedekte leningen.

kennis heeft gekregen en die in strijd is met op grond deel 4 van de wet opgelegde verplichtingen.

Ingevolge art. 4:27 lid 2 Wft dient een externe accountant die het onderzoek uitvoert van de jaarrekening van een:

- Beleggingsonderneming;
- Beleggingsinstelling;
- Icbe;
- Beheerder van een beleggingsinstelling;
- Beheerder van een icbe;
- Afwikkelonderneming⁷⁴;

de AFM zo spoedig mogelijk elke omstandigheid te melden waarvan hij bij de uitvoering van het onderzoek kennis heeft gekregen en die leidt tot weigering van het afgeven van een verklaring omtrent de getrouwheid of tot het maken van voorbehouden.

Het derde lid van dit artikel verklaart de twee voorgaande leden van overeenkomstige toepassing op een externe accountant die naast het onderzoek van de jaarrekening van de financiële onderneming, bedoeld in het eerste onderscheidenlijk tweede lid, ook het onderzoek uitvoert van de jaarrekening van een andere persoon met welke de financiële onderneming in een formele of feitelijke zeggenschapsstructuur is verbonden, bijvoorbeeld een groepsmaatschappij.

3.1.5 Verstrekken van inlichtingen door externe accountant aan de AFM - Wft

Ingevolge het vierde lid van dit artikel verstrekt de externe accountant, bedoeld in het tweede lid, zo spoedig mogelijk bij algemene maatregel van bestuur te bepalen inlichtingen aan de AFM ten behoeve van het toezicht op de financiële onderneming. Bij algemene maatregel van bestuur worden voorts regels gesteld met betrekking tot de in acht te nemen procedures. De inlichtingen zijn uitgewerkt in art. 107 lid 1 Bgfo en betreffen:

- Het accountantsverslag aan de bestuurders en de raad van commissarissen;
- De directiebrief; en
- Correspondentie tussen de externe accountant en de financiële onderneming die rechtstreeks betrekking heeft op de verklaring omtrent de getrouwheid van de jaarrekening van de financiële onderneming.

Ingevolge art. 107 lid 2 Bgfo bevatten de directiebrieven, bedoeld in het eerste lid, onderdeel b, met betrekking tot een icbe en een beheerder van een icbe in ieder geval een verklaring van de externe accountant of en zo ja, in hoeverre hij de inrichting van de bedrijfsvoering heeft beoordeeld.

De in acht te nemen procedures zijn uitgewerkt in art. 108 Bgfo. De externe accountant die voornemens is gegevens te verstrekken, stelt de financiële onderneming daarvan in kennis. Indien de financiële onderneming dat wenst, kan zij zelf de gegevens aan de AFM verstrekken. In dat geval stelt zij de externe accountant daarvan in kennis. De externe accountant vergewist zich ervan dat de AFM de gegevens heeft ontvangen en dat de inhoud van de gegevens hem geen aanleiding geeft alsnog gegevens aan de AFM te verstrekken. Indien de externe accountant schriftelijk gegevens verstrekt aan de AFM, zendt hij onverwijld aan de financiële onderneming een afschrift van de gegevens en, indien van toepassing, van de begeleidende brief.

3.1.6 Overige bepalingen meldingen en inlichtingen externe accountant aan de AFM - Wft

Ingevolge het vijfde lid van art. 4:27 Wft stelt de AFM de financiële onderneming in de gelegenheid aanwezig te zijn bij de melding en bij het verstrekken van inlichtingen door de externe accountant.

De externe accountant die op grond van deze bepalingen tot een melding of tot het verstrekken van inlichtingen aan de AFM is overgegaan, is op grond van art. 4:27 lid 6 Wft niet aansprakelijk voor schade die een derde dientengevolge lijdt, tenzij aannemelijk wordt gemaakt dat gelet op alle feiten en omstandigheden in redelijkheid niet tot melding of tot het verstrekken van inlichtingen had mogen worden overgegaan.

⁷⁴ Deze melding wordt in beginsel gedaan aan de primaire toezichthouder DNB of AFM. Niettemin is de meldingsplicht betreffende de afwikkelonderneming zowel in art. 3:88 lid 2 Wft als in art. 4:27 lid 2 Wft opgenomen, zodat in dit geval zowel aan DNB als aan de AFM moet worden gemeld.

Art. 4:27 lid 2 en lid 4 Wft zijn volgens lid 7 zijn niet van toepassing op accountants die het onderzoek uitvoeren van de jaarrekening van een beleggingsonderneming die voor de uitoefening van het bedrijf van bank een door DNB verleende vergunning heeft. In die situatie geldt immers al een meldingsplicht aan DNB.

3.1.7 Meldingsplicht van externe accountant pensioenfonds aan DNB – Pw, WvB

In art. 170 lid 1 Pw en art. 165 lid 1 WvB is bepaald dat een externe accountant die het onderzoek naar de staten uitvoert de toezichthouder zo spoedig mogelijk elke omstandigheid meldt waarvan hij bij de uitvoering van het onderzoek kennis heeft gekregen en die:

- In strijd is met deze wet;
- De nakoming van de door het pensioenfonds aangegane verplichtingen bedreigt; of
- Leidt tot de weigering van het afgeven van de verklaring omtrent de getrouwheid of tot het maken van voorbehouden.

3.1.8 Verstrekken van inlichtingen door externe accountant pensioenfonds aan DNB – Pw, WvB

Ingevolge art. 170 lid 3 Pw en art. 165 lid 3 WvB verstrekt de externe accountant zo spoedig mogelijk alle inlichtingen aan de toezichthouder die deze redelijkerwijs nodig heeft voor het toezicht op de naleving van deze wet. De toezichthouder stelt het betrokken pensioenfonds in de gelegenheid aanwezig te zijn bij het verstrekken van inlichtingen door de externe accountant.

3.1.9 Overige bepalingen meldingen en inlichtingen externe accountant pensioenfonds aan DNB – Pw, WvB

De externe accountant biedt ingevolge art. 170 lid 4 Pw en art. 165 lid 4 WvB desgevraagd de toezichthouder inzicht in zijn controlewerkzaamheden.

De externe accountant die op grond van deze bepalingen tot een melding of het verstrekken van inlichtingen aan de toezichthouder is overgegaan, is op grond van art. 170 lid 5 Pw en art. 165 lid 5 WvB niet aansprakelijk voor schade die een derde als gevolg daarvan lijdt, tenzij aannemelijk wordt gemaakt dat, gelet op alle feiten en omstandigheden, in redelijkheid niet tot melding of het verstrekken van inlichtingen had mogen worden overgegaan.

3.2 Toetsing en beoordeling organisatie-inrichting en risicobeheersing

Ingevolge art. 17 Bpr wordt de effectiviteit van de organisatie-inrichting en van de procedures en maatregelen van een:

- Elektronischgeldinstelling;
- Betaalinstelling;
- Clearinginstelling;
- Wisselinstelling;
- Bank;
- Verzekeraar;
- Entiteit voor risicoacceptatie;
- Premiepensioeninstelling;

ten minste jaarlijks op onafhankelijke wijze getoetst. Daartoe dient de entiteit te beschikken over een organisatieonderdeel dat deze interne controlefunctie uitoefent. De entiteit moet erin voorzien dat gesignaleerde tekortkomingen worden opgeheven.

Artikel 17a Bpr vereist dat dit organisatieonderdeel van een bank die in Nederland beleggingsdiensten mag verlenen of beleggingsactiviteiten mag verrichten, als taken heeft:

- Het vaststellen en uitvoeren van een controleplan om de deugdelijkheid en effectiviteit van de systemen, interne controleprocedures en regels van de bank te onderzoeken en te beoordelen;
- Het doen van aanbevelingen op basis van de resultaten van deze werkzaamheden;
- Het controleren of aan deze aanbevelingen gevolg wordt gegeven; en
- Het ten minste jaarlijks rapporteren aan de personen die het dagelijks beleid van de bank bepalen en aan het orgaan, indien aanwezig, dat is belast met toezicht op het beleid en de algemene gang van zaken van de bank inzake aangelegenheden met betrekking tot de interne controle en de genomen maatregelen in geval van gesignaleerde tekortkomingen.

Ingevolge art. 30 lid 6 Bgfo wordt de effectiviteit van de organisatie-inrichting en van de procedures en maatregelen bij een beheerder van een icbe of een beleggingsonderneming onafhankelijk getoetst. Daartoe beschikt de beheerder of de beleggingsonderneming over een organisatieonderdeel dat een interne controlefunctie uitoefent. Volgens art. 31a Bgfo heeft dit organisatieonderdeel als taak:

- Het vaststellen en uitvoeren van een controleplan om de deugdelijkheid en effectiviteit van de systemen, interne controleprocedures en regels van de financiële onderneming te onderzoeken en te beoordelen;
- Het doen van aanbevelingen op basis van de resultaten van deze werkzaamheden;
- Het controleren of aan deze aanbevelingen gevolg wordt gegeven; en
- Het ten minste jaarlijks rapporteren aan de personen die het dagelijks beleid van de financiële onderneming bepalen en aan het orgaan, indien aanwezig, dat is belast met toezicht op het beleid en de algemene gang van zaken van de financiële onderneming inzake aangelegenheden met betrekking tot de interne controle en de genomen maatregelen in geval van gesignaleerde tekortkomingen.

Ingevolge art. 22 Bpr voorziet de opdracht tot onderzoek van de jaarrekening van een:

- Elektronischgeldinstelling;
- Betaalinstelling;
- Clearinginstelling;
- Bank;
- Verzekeraar;
- Entiteit voor risicoacceptatie;
- Premiepensioeninstelling;

aan de externe accountant in een toetsing en beoordeling op hoofdlijnen met betrekking tot de toereikendheid van de organisatie-inrichting en risicobeheersing.

3.3 *Controle staten financiële ondernemingen en pensioenfondsen*

3.3.1 *Controle staten financiële ondernemingen*

Ingevolge de hierna genoemde artikelen van de CRR verstrekken banken en beleggingsondernemingen ('instellingen' volgens de CRR) staten betreffende de daarbij vermelde onderwerpen aan de toezichthouder:

- Art. 99: eigenvermogensvereisten en financiële informatie;
- Art. 101 lid 4 onder a): verliezen die voortvloeien uit door onroerend goed gedekte leningen;
- Art. 394 lid 1: grote blootstellingen en andere grootste blootstellingen;
- Art. 430: de hefboomratio;
- Art. 415: liquiditeitsdekkingsvereisten en vereisten inzake netto stabiele financiering.

De staten zijn door de EBA uitgewerkt en door de EU gepubliceerd met Uitvoeringsverordening nr. 680/2014.

Ingevolge art. 3:72 lid 1 Wft verstrekt een

- Beleggingsonderneming;
- Beheerder van een beleggingsinstelling;
- Beheerder van een icbe;
- Elektronischgeldinstelling;
- Betaalinstelling;
- Afwijkelonderneming;
- Clearinginstelling;
- Bank;

periodiek binnen de daartoe vastgestelde termijnen staten aan DNB, al dan niet tevens op geconsolideerde basis, die deze nodig heeft voor het toezicht⁷⁵.

Ingevolge art. 3:72 lid 3 Wft verstrekt een

- Verzekeraar;

⁷⁵ De verstrekking van staten door een premiepensioeninstelling is in art. 3:72 lid 1 Wft niet genoemd. Niettemin kan uit de overige bepalingen worden opgemaakt dat de wetgever ook de verstrekking van staten door een premiepensioeninstelling had willen vereisen.

- Entiteit voor risicoacceptatie;
periodiek binnen de daartoe vastgestelde termijnen staten aan DNB, die deze nodig heeft voor het toezicht.

Ingevolge art. 3:72 lid 5 Wft worden bij of krachtens algemene maatregel van bestuur regels gesteld met betrekking tot de inhoud en de modellen van de staten en de wijze, de periodiciteit en de termijnen van de verstrekking, en wordt bepaald welke staten worden verstrekt en welke staten openbaar worden gemaakt.

Ingevolge art. 3:72 lid 7 Wft worden staten verstrekt door een:

- Beheerder van een beleggingsinstelling;
- Beheerder van een icbe;
- Afwikkelonderneming;
- Clearinginstelling;
- Bank;
- Verzekeraar;
- Entiteit voor risicoacceptatie;
- Premiepensioeninstelling⁷⁶;

periodiek voorzien van een verklaring omtrent de getrouwheid, afgegeven door een externe accountant. DNB kan bepalen dat staten, verstrekt door een beleggingsonderneming, voorzien zijn van een verklaring omtrent de getrouwheid. De externe accountant waarmerkt de betrokken staten.

In art. 133 lid 1 Bpr is bepaald dat het onderzoek van de staten door de externe accountant, uitmondend in een verklaring omtrent de getrouwheid, een maal per jaar wordt uitgevoerd. DNB stelt regels waarin wordt bepaald welke staten door de externe accountant in zijn onderzoek worden betrokken. De externe accountant waarmerkt deze staten.

In art. 2:5 Regeling staten financiële ondernemingen Wft van DNB is bepaald dat een externe accountant bij zijn onderzoek de staten betreft die zijn opgenomen in bijlage 7 bij deze regeling.

3.3.2 Controle staten pensioenfondsen

Ingevolge art. 147 lid 2 Pw en art. 142 lid 2 Wvb verstrekt een pensioenfonds periodiek binnen de daartoe vastgestelde termijnen staten aan de toezichthouder die de toezichthouder nodig heeft voor de juiste uitoefening van zijn taak, bedoeld in art. 151 resp. art. 146.

Ingevolge art. 151 lid 3 Pw en art. 146 lid 3 Wvb is DNB belast met het prudentiële toezicht (gericht op de normen ten aanzien van de financiële soliditeit van pensioenfondsen en het bijdragen aan de financiële stabiliteit van de sector van pensioenfondsen) en het materiële toezicht (gericht op alle normen in de Pw en de Wvb die geen onderdeel uitmaken van gedrags- of prudentieel toezicht).

Ingevolge art. 147 lid 5 Pw en art. 141 lid 5 Wvb zijn de staten periodiek voorzien van een verklaring omtrent de getrouwheid, afgegeven door een externe accountant. Ten bewijze dat de staten door hem zijn onderzocht, waarmerkt de externe accountant de staten.

Ingevolge het Rapportagekader pensioenfondsen dient de externe accountant de gehele set jaarstaten te waarmerken.

DNB heeft volgens het Rapportagekader pensioenfondsen naast de toezichttaak, ook een informatietaak. Daarom wordt in de jaarstaten ook gevraagd naar de belangrijkste kenmerken van het pensioenfonds en de pensioenregelingen. De controle beperkt zich, conform de Pw en de Wvb, evenwel tot de staten die de toezichthouder nodig heeft voor de juiste uitoefening van de toezichttaak.

3.4 Onderzoek vermogensscheiding beleggingsonderneming

Op grond van art. 165d van het Bgfo legt een beleggingsonderneming een maal per jaar aan de AFM een verslag over van een externe accountant over de deugdelijkheid van de door de beleggingson-

⁷⁶ De verstrekking van staten door een premiepensioeninstelling is in art. 3:72 lid 1 Wft niet genoemd. Niettemin kan uit de overige bepalingen worden opgemaakt dat de wetgever ook de verstrekking van staten door een premiepensioeninstelling had willen vereisen.

derneeming ingevolge de art. 165 tot en met 165c van het besluit getroffen regelingen betreffende de scheiding van gelden en financiële instrumenten die voor een cliënt worden aangehouden, gelden en financiële instrumenten die voor andere cliënten worden aangehouden en eigen gelden en financiële instrumenten. Het onderzoek betreft de opzet en het bestaan van de regelingen.

3.5 Onderzoek kostprijsmodellen (BGfo)

De bepalingen over het provisieverbod en het kostprijsmodel staan in het Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft (BGfo)⁷⁷.

Artikel 86g BGfo

- 1 Een aanbieder van een financieel product stelt een kostprijsmodel op. Dit kostprijsmodel wordt gebruikt voor de berekening van de advieskosten en distributiekosten die zijn gericht op het tot stand brengen van een overeenkomst ten aanzien van de genoemde producten met een consument of, indien het een verzekering betreft, cliënt.
- 2 De aanbieder laat de juistheid van het kostprijsmodel controleren door een accountant. Tevens controleert een accountant jaarlijks of de begrote kosten voor advies en distributie juist en volledig zijn toegerekend aan de financiële producten, bedoeld in het eerste lid.

⁷⁷ De vereisten zijn uitgewerkt in de Nota van toelichting bij het ontwerp Wijzigingsbesluit financiële markten 2013. Het ministerie van Financiën heeft zich laten adviseren over het kostprijsmodel. Het adviesrapport 'Inzicht in advies- en distributiekosten' d.d. 11 oktober 2011, maakt geen formeel onderdeel uit van het wettelijk kader, maar het wettelijk kader is er wel op gebaseerd. Het rapport kan daarom als deel van de normering ingevolge het besluit worden beschouwd. Overigens bevat het rapport geen elementen die ongebruikelijk zijn voor een dergelijk kostprijsmodel.

Bijlage 4: Themalijst beleggingsonderneming

De themalijsten bevatten per soort entiteit de wet- en regelgeving waarmee de externe accountant bij de controle van de jaarrekening of de staten voor DNB geconfronteerd kan worden ten behoeve van eventuele meldingen aan toezichthouders. Deze lijsten zijn 'thematisch' opgezet en niet uitputtend. De externe accountant zal deze lijsten aanpassen aan de specifieke omstandigheden.

4.1 Inleiding

In art. 1:1 Wft wordt een beleggingsonderneming gedefinieerd als degene die een beleggingsdienst verleent of een beleggingsactiviteit verricht. Volgens art. 2:96 Wft is hiervoor een vergunning vereist.

4.2 Doel

Deze themalijst is een hulpmiddel bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening (of incidenteel, op verzoek van DNB, de staten) van een beleggingsonderneming. De themalijst bevat de wet- en regelgeving waarmee de externe accountant bij de (planning van de) controle van de jaarrekening of de staten voor DNB geconfronteerd kan worden ten behoeve van eventuele meldingen aan toezichthouders. De externe accountant heeft een signalerende rol indien hij bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening of de staten afwijkingen van de wet- en regelgeving constateert. Deze lijst is 'thematisch' opgezet en niet uitputtend. De externe accountant zal deze lijst aanpassen aan de specifieke omstandigheden.

Aandachtspunt	Referentie	Toelichting
Prudentieel toezicht (DNB)		
Structurering en inrichting Soliditeit van de beleggingsonderneming.	art. 3:17 Wft	AO/IB.
Minimum vermogen Eisen aan minimumomvang en samenstelling van het eigen vermogen.	art. 3:53 Wft, art. 48 Bpr, art. 90 Bpr	Vermogenseisen en procedures ter vaststelling van vermogen.
Solvabiliteit Eisen aan minimumomvang van het toetsingsvermogen.	art. 3:18a Wft, art. 3:57 Wft, art. 48 Bpr, art. 60 Bpr	Toetsingsvermogen en procedures ter vaststelling van het toetsingsvermogen. Internal capital adequacy assessment process (ICAAP).
Deelnemingen Vvgb van DNB of de minister van Financiën nodig.	art. 3:95 t/m 108 Wft, art. 138 t/m 140 Bpr	Vaststellen of de vereiste vvgb is verkregen.
Gedragstoezicht (AFM)		
Vergunning Vergunning vereist voor het uitoefenen bedrijf van beleggingsonderneming.	art. 2:96 Wft	
Deskundigheid, betrouwbaarheid en integriteit Samenstelling directie en integere bedrijfsvoering, incidentenregeling.	art. 4:9 t/m 4:11 Wft, art. 12 t/m 16 Bgfo, art. 23 t/m 27 Bgfo	Vergunning en correspondentie met de toezichthouders (zie toelichting).
Zeggenschapstructuur Eisen aan transparantie t.b.v. toezicht.	art. 4:13 Wft	
Structurering en inrichting bedrijfsvoering Eisen aan opzet en werking bedrijfsvoering en verantwoording daarover.	art. 4:14 Wft, art. 23 t/m 27, 30 t/m 31c, 32, 35 t/m 35i Bgfo, art. 23, 23b t/m 23f, 24, 24a, 25 Bpr	AO/IB (zie toelichting).

Aandachtspunt	Referentie	Toelichting
Interne controlefunctie De effectiviteit van de organisatie-inrichting en van de procedures en maatregelen wordt onafhankelijk getoetst door een organisatieonderdeel dat een interne controlefunctie uitoefent.	art. 30 Bgfo	
Zorgvuldige dienstverlening / informatieplicht Eisen aan dienstverlening aan cliënten en verschaffing van informatie aan de markt.	art. 4:19, 4:20 Wft, art. 4.88, 4:89 Wft, art. 169 Bgfo, art. 4:90 t/m 4:90e Wft, art. 4:91a t/m I Wft, hfdst. 8 Bgfo, art. 6:1 t/m 6:20 Nrgfo	AO/IB (zie toelichting).
Aantal en plaats beleidsbepalers Minimaal twee natuurlijke personen die hun werkzaamheden vanuit Nederland verrichten.	art. 4:83, 4:84 Wft	
Vermogensscheiding		Zie hoofdstuk 5 van deze handreiking.

4.3 Toelichting

4.3.1 Algemeen

Beleggingsondernemingen moeten op grond van art. 2:96 Wft een vergunning hebben om hun activiteiten uit te voeren. De vergunning wordt verleend door de AFM indien aan de vereisten is voldaan. Er zijn uitzonderingen op de vergunningplicht zoals voor beleggingsondernemingen die een vergunning als verzekeraar of bank hebben, zoals verleend door DNB (art. 2.97 Wft).

De definitie van een beleggingsonderneming is degene die een beleggingsdienst verleent of een beleggingsactiviteit verricht (art. 1:1 Wft). Hierbij is het verlenen van een beleggingsdienst gedefinieerd als in de uitoefening van een beroep of bedrijf:

- Ontvangen en doorgeven van orders van cliënten met betrekking tot financiële instrumenten;
- Voor rekening van cliënten uitvoeren van orders met betrekking tot financiële instrumenten;
- Beheren van een individueel vermogen;
- Adviseren over financiële instrumenten;
- Overnemen of plaatsen van financiële instrumenten bij aanbieding ervan met plaatsingsgarantie;
- Plaatsen van financiële instrumenten bij aanbieding ervan zonder plaatsingsgarantie.

Een beleggingsactiviteit wordt gedefinieerd als in de uitoefening van beroep of bedrijf:

- Handelen voor eigen rekening;
- Exploiteren van een multilaterale handelsfaciliteit.

Een multilaterale handelsfaciliteit is een door een beleggingsonderneming geëxploiteerd multilateraal systeem dat meerdere koop- en verkoopintenties van derden met betrekking tot financiële instrumenten, binnen dit systeem en volgens de niet-discretionaire regels, samenbrengt op zodanige wijze dat er een overeenkomst uit voortvloeit overeenkomstig de geldende regels inzake de vergunningverlening en het doorlopende toezicht.

Hiernaast kan een beleggingsonderneming een systematische interne afhandeling toepassen. Dit houdt in dat de beleggingsonderneming frequent op georganiseerde, regelmatige en systematische wijze, voor eigen rekening en buiten een gereguleerde markt of een multilaterale handelsfaciliteit om transacties uitvoert door orders van cliënten met betrekking tot aandelen uit te voeren.

4.3.2 Prudentieel toezicht

Structurering en inrichting

De bedrijfsvoering zou zodanig ingericht moeten zijn dat de soliditeit wordt gewaarborgd. Hierbij dient o.a. gedacht te worden aan:

- Het beheersen van financiële risico's;
- Het beheersen van andere risico's die de soliditeit kunnen aantasten;
- Het zorgen voor de instandhouding van de vereiste financiële waarborgen.

Eigen vermogen en solvabiliteit

De regels met betrekking tot de solvabiliteit van beleggingsondernemingen vinden hun grondslag in de Wft en zijn uitgewerkt in het Bpr. Deze regels hebben betrekking tot het minimumbedrag aan eigen vermogen dat beleggingsondernemingen bij aanvang van hun werkzaamheden, dus bij de vergunningaanvraag, en daarna doorlopend moeten aanhouden. Dit betreft een minimumbedrag aan eigen vermogen, dat afhangt van de aard van de activiteiten van de beleggingsonderneming op basis van de vergunning. Daarnaast dienen beleggingsondernemingen een bepaald toetsingsvermogen aan te houden. Ook gelden er regels ter beperking van solvabiliteitsrisico's. De beleggingsonderneming dient maximaal één maal per kwartaal met staten aan de toezichhouder over haar eigen vermogen en solvabiliteit te rapporteren.

Bij de beoordeling van de interne organisatie en de risicobeheersing besteedt de externe accountant aandacht aan de naleving van de solvabiliteitsvereisten. Deze solvabiliteitsvereisten stellen hoge eisen aan de kwaliteit van de AO/IB waarmee de kapitaaltoereikendheid wordt bewaakt en waarmee moet worden gewaarborgd dat de beleggingsonderneming te allen tijde aan de vereisten voldoet.

4.3.3 Gedragstoezicht

Deskundigheid, betrouwbaarheid en integriteit

Ten minste twee natuurlijke personen bepalen het dagelijkse beleid van een beleggingsonderneming (art. 4:83 Wft). Deze personen dienen deskundig te zijn in verband met de uitoefening van het bedrijf van de beleggingsonderneming (art. 4:9 Wft).

Een beleggingsonderneming voert een adequaat beleid dat een integere uitoefening van zijn bedrijf waarborgt. Hieronder wordt onder andere verstaan dat belangenverstremeling wordt tegengegaan en dat wordt tegengegaan dat de beleggingsonderneming of haar werknemers strafbare feiten of andere wetsovertredingen begaan die het vertrouwen kunnen schaden (art. 4:11 Wft).

De beleggingsonderneming dient aan de hand van een analyse van de relevante integriteitsrisico's, het beleid zelf in te vullen, maar is wel gebonden aan de kaders van art. 23 t/m 27 Bgfo. De kaders hebben onder meer betrekking op:

- De behandeling en administratieve vastlegging van incidenten, zoals handel met voorkennis, fraude, witwassen (de beleggingsonderneming moet de AFM onverwijld informeren over incidenten);
- Beoordelen van betrouwbaarheid van personeelsleden die een integriteitgevoelige functie bekleeden (zelftoetsing);
- De acceptatie van cliënten (customer due diligence).

Verder dient de beleggingsonderneming op verzoek van de AFM de administratie te onderzoeken op personen die in verband met terroristische activiteiten de integriteit van de financiële sector kunnen schaden (o.a. watchlist).

Structurering en inrichting

De bedrijfsvoering van de beleggingsonderneming moet aan een aantal eisen voldoen (art. 4:14 Wft en art. 30 Bgfo). De beheerste bedrijfsvoering omvat, naast de hierboven opgenomen beheersing van integriteitsrisico's, in ieder geval:

- Duidelijke en adequate organisatiestructuur;
- Duidelijke en adequate verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden;
- Adequate vastlegging van rechten en verplichtingen;
- Adequaatsysteem van beoordelen en valideren van intern ontwikkelde modellen;
- Adequaatsysteem van informatievoorziening en communicatie;
- Adequaatsysteem van monitoring compliance en interne auditor;
- Vastlegging van incidenten;
- Adequaatsysteem van cliëntacceptatie en vastlegging daarvan.

Bij de controle van de AO/IB kan de externe accountant o.a. de volgende werkzaamheden overwegen:

- Kennisnemen van verantwoordingen, interne documenten, notulen;
- Gesprekken met relevante afdelingen/ functionarissen;
- Kennisnemen van rapportages toezichthouders;
- Aandacht voor financiële en ICT-risico's (o.a. functiescheiding, integriteit; voortdurende beschikbaarheid en beveiliging, modelvalidatie);
- Beoordelen systeem van risicobeheer;
- Beoordelen systeem van monitoring compliance en interne auditor.

Bij uitbesteding gelden specifieke regels (art. 4:16 Wft en art. 37, 38a t/m 38f Bgfo).

Zorgvuldige dienstverlening en informatieplicht

Hieronder vallen eisen betreffende:

- Informatieplicht aan cliënten;
- Adequate maatregelen ter bescherming van de rechten van cliënten;
- Adequaat beleid ter voorkoming van belangenconflicten;
- Beleid en procedures, alsmede de evaluatie daarvan, die best execution, directe orderuitvoering en het best mogelijke resultaat voor cliënten mogelijk maken, alsmede eisen aan documentatie en vastlegging van relevante gegevens;
- Exploiteren van een multilaterale handelsfaciliteit.

De preventief te toetsen gedragselementen die hun weerslag in de bedrijfsvoering krijgen zijn:

- Het waarborgen van de informatieverstrekking aan cliënten: cliënten dienen te worden beschermd tegen onjuiste of onvolledige informatieverstrekking. Informatie dient correct, duidelijk en niet misleidend te zijn. Dit houdt tevens in dat het commerciële oogmerk van de verstrekte informatie herkenbaar is.
- Het vastleggen van de relatie met cliënten: met iedere cliënt dient een schriftelijke cliëntenovereenkomst gesloten te worden. Afhankelijk van het type dienstverlening worden cliëntenprofielen opgesteld. Voorts wordt voor iedere (niet professionele) belegger / cliënt een dossier aangelegd met daarin ten minste een overeenkomst waarin alle te verlenen diensten zijn vastgelegd.
- Zorgvuldige behandeling van cliënten: dit heeft onder meer als doel om cliënten te beschermen tegen agressieve verkoopmethoden zoals cold calling en churning.
- Het tegengaan van belangenconflicten tussen de financiële onderneming en haar cliënten en tussen haar cliënten onderling (Chinese walls).
- Het waarborgen van de rechten van cliënten.
- Bij het exploiteren van een multilaterale handelsfaciliteit dienen adequate procedures en regels van kracht te zijn die billijke en ordelijke handel mogelijk maken. Voorts wordt informatie openbaar gemaakt teneinde markttransparantie te waarborgen.
- Vermogensscheiding: waarborgen dat gelden van cliënten niet voor eigen rekening van de onderneming worden gebruikt.

Bij de controle van de AO/IB kan de externe accountant o.a. de volgende werkzaamheden overwegen:

- Gesprekken met de compliance-afdeling, de risicobeheerafdeling en de interne auditor en beoordelen van hun werkzaamheden inzake gedragscodes, insider regelingen, Chinese walls;
- Beoordelen cliëntenadministratie;
- Beoordelen orderbehandelingsprocedures;
- Beoordelen handelsprocedures en procedures ter verschaffing van informatie aan de markt;
- Kennisnemen van correspondentie met toezichthouders.

Bijlage 5: Themalijst (beheerder van een) beleggingsinstelling en (beheerder van een) icbe

De themalijsten bevatten per soort entiteit de wet- en regelgeving waarmee de externe accountant bij de controle van de jaarrekening of de staten voor DNB geconfronteerd kan worden ten behoeve van eventuele meldingen aan toezichthouders. Deze lijsten zijn 'thematisch' opgezet en niet uitputtend. De externe accountant zal deze lijsten aanpassen aan de specifieke omstandigheden.

5.1 Inleiding

Beleggingsinstellingen zijn beleggingsmaatschappijen of beleggingsfondsen. Een beleggingsmaatschappij is een rechtspersoon die gelden of andere goederen ter collectieve belegging vraagt of verkrijgt teneinde de deelnemers in de opbrengst van de beleggingen te doen delen. Een beleggingsfonds is een niet in een beleggingsmaatschappij ondergebracht vermogen waarin ter collectieve belegging gevraagde of verkregen gelden of andere goederen zijn of worden opgenomen teneinde de deelnemers in de opbrengst van de beleggingen te doen delen.

Een beheerder, zijnde een rechtspersoon die het beheer voert over één of meerdere beleggingsinstellingen, dient over een vergunning te beschikken. De beheerder valt daarmee onder het toezicht van DNB en de AFM.

Voor invoering van de AIFMD in de Nederlandse wet per 22 juli 2013 bestond voor bepaalde beleggingsinstellingen waarvan de deelnemingsrechten werden aangeboden aan minder dan 150 personen of aan uitsluitend gekwalificeerde (lees: professionele) beleggers de mogelijkheid om dit zonder vergunning te doen. Na de invoering van de AIFMD is dit niet meer mogelijk en vallen alle beheerders onder de reikwijdte van de AIFMD, behalve de beheerders van icbe's. Dit betekent dat er kort gezegd twee categorieën beheerders zijn:

- beheerders die onder de AIFMD vallen; en
- beheerders die onder de icbe-richtlijn (UCITS Directive) vallen.

Afhankelijk van de totale omvang van de activa die de beheerder beheert en het type belegger waaraan wordt aangeboden, valt een beheerder van een (alternatieve) beleggingsinstelling, die niet als icbe kwalificeert, onder een van de volgende drie regimes:

- 1 Het registratieregime: Als een beheerder uitsluitend deelnemingsrechten aanbiedt aan professionele beleggers en (een of meerdere) beleggingsinstellingen beheert waarvan het totaal aan beheerde activa:
 - kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen, ingeval van een beheerder die fondsen beheert die de eerste vijf jaar closed-end zijn en geen gebruik maken van leverage; of
 - kleiner of gelijk is aan € 100 miljoen.
- 2 Het volledige regime: Als een beheerder uitsluitend deelnemingsrechten aanbiedt aan professionele beleggers en (een of meerdere) beleggingsinstellingen beheert waarvan het totaal aan beheerde activa:
 - groter is dan € 500 miljoen, ingeval van een beheerder die fondsen beheert die de eerste vijf jaar closed-end zijn en geen gebruik maken van leverage; of
 - groter is dan € 100 miljoen.
- 3 Het retailregime, zijnde het 'top-up retail' regime: Als een beheerder (ook) deelnemingsrechten aanbiedt aan niet-professionele (retail) beleggers, dan moet de beheerder in beginsel aan alle regels van het volledige vergunningregime voldoen. Daarnaast gelden er nog aanvullende regels die specifiek zijn gesteld ten behoeve van de retailbelegger (de zgn. top-up retailregels). Slechts indien het totaal aan beheerde activa kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen (ingeval van een beheerder die fondsen beheert die de eerste vijf jaar closed-end zijn en geen gebruik maken van leverage) of kleiner of gelijk is aan € 100 miljoen, en de deelnemingsrechten in de beheerde abi's:
 - worden aangeboden aan minder dan 150 personen;
 - slechts kunnen worden verworven tegen een tegenwaarde van ten minste € 100.000 per deelnemer; of
 - een nominale waarde per recht hebben van ten minste € 100.000;kan een beheerder die (ook) deelnemingsrechten aanbiedt aan niet-professionele (retail-)beleggers toch gebruik maken van het registratieregime. In een beperkt aantal gevallen kan een beheerder gebruik maken van een uitzondering of vrijstelling.

De beheerder van een beleggingsfonds dient er voor te zorgen dat de activa van het fonds ten behoeve van de deelnemers worden bewaard door een van de beheerder onafhankelijke bewaarder, en dat de bewaarder slechts met medewerking van de beheerder over de vermogensbestanddelen van het beleggingsfonds kan beschikken (art. 4:42 Wft). De beheerder van de beleggingsinstelling gaat daartoe met de bewaarder een schriftelijke overeenkomst inzake beheer en bewaring aan. Aan de inhoud van deze overeenkomst zijn ook vereisten gesteld (art. 4:43 Wft).

5.2 Doel

Deze themalijst is een hulpmiddel bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening van een (beheerder van een) beleggingsinstelling of een (beheerder van een) icbe. De themalijst bevat de wet- en regelgeving waarmee de externe accountant bij de controle van de jaarrekening geconfronteerd kan worden ten behoeve van eventuele meldingen aan toezichthouders. De externe accountant heeft een signalerende rol indien hij bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening afwijkingen van de wet- en regelgeving constateert. Deze lijst is 'thematisch' opgezet en niet uitputtend. De externe accountant zal deze lijst aanpassen aan de specifieke omstandigheden.

Aandachtspunt	Referentie	Toelichting
Prudentieel toezicht (DNB)		
Structurering en inrichting Soliditeit van de (beheerder van de) beleggingsinstelling.	art. 3:17 Wft, art. 26, 26.1 Bpr	AO/IB.
Minimum eigen vermogen Eisen aan de minimumomvang en samenstelling van het eigen vermogen van de beheerder.	art. 3:53 Wft, art. 48 e.v. Bpr	Vermogenseisen en procedures ter vaststelling van het vermogen.
Liquiditeit	art. 3:63 Wft, art. 109 en 112 Bpr	Betreft open-end beleggingsinstellingen.
Gedragstoezicht (AFM)		
Algemeen Vergunningsvereiste voor aanbieden deelnemingsrechten in beleggingsinstellingen.	art. 2:65 Wft	
Deskundigheid, betrouwbaarheid en integriteit Eisen aan beleidsbepalers en integere bedrijfsvoering, incidentenregeling.	art. 4:9 t/m 4:11 Wft, art. 12 e.v. Bgfo, art. 17 t/m 22 Bgfo	Vergunning en correspondentie met de toezichthouders (zie toelichting).
Zeggenschapsstructuur Eisen aan transparantie t.b.v. toezicht.	art. 4:13 Wft	
Structurering en inrichting bedrijfsvoering Eisen aan opzet en werking bedrijfsvoering en verantwoording daarover, incidentenregeling. Overeenkomst met bewaarder (indien vereist).	art. 4:14, 4:37e, 4:41, 4:52a Wft, art. 20, 29a, 30, 33a, 34, 37, 38 Bgfo, art. 121 Bgfo, art. 4:42, 4:43 Wft	AO/IB (zie toelichting).
Aantal en plaats beleidsbepalers Minimaal twee natuurlijke personen die hun werkzaamheden vanuit Nederland verrichten.	art. 4:37c, 4:39, 4:40 Wft	
Informatieverstrekking en zorgvuldige dienstverlening Eisen aan informatieverstrekking en zorgvuldige dienstverlening.	art. 4:18c t/m 4:18e, 4:22, 4:37c leden 6 en 8, 4:37l, 4:37m Wft, art. 55, 65, 66, 115v, 115w, 115x, 115y, 115aa, 115bb, 118 Bgfo	AO/IB (zie toelichting).

Aanvullende bepalingen voor icbe's		
Interne controlefunctie (alleen beheerder icbe) De effectiviteit van de organisatie-inrichting en van de procedures en maatregelen wordt onafhankelijk getoetst door een organisatieonderdeel dat een interne controlefunctie uitoefent.	art. 30 Bgfo	
Berekening intrinsieke waarde Eenmaal per kwartaal de berekening uitvoeren.	art. 127 lid 1 Bgfo	
Handelen icbe conform de regelgeving	art. 144 Bgfo	
Informatieverstrekking en zorgvuldige dienstverlening Eisen aan informatieverstrekking en zorgvuldige dienstverlening.	art. 4:46 t/m 4:52a Wft, art. 50, 60 lid 11, 66a, 83, 88, 89, 119, 120 Bgfo	AO/IB (zie toelichting)

5.3 Toelichting

5.3.1 Algemeen

Het is verboden om in Nederland een recht van deelneming in een beleggingsinstelling aan te bieden zonder dat de beheerder van de beleggingsinstelling een door de AFM verleende vergunning voor het beheren van beleggingsinstellingen heeft (art. 2:65 Wft). Een beleggingsinstelling kan zowel de juridische vorm hebben van een beleggingsmaatschappij (een rechtspersoon die gelden of andere goederen ter collectieve belegging vraagt of verkrijgt teneinde de deelnemers in de opbrengst van de beleggingen te doen delen) of van een beleggingsfonds (een niet in een beleggingsmaatschappij ondergebracht vermogen waarin ter collectieve belegging gevraagde of verkregen gelden of andere goederen zijn of worden opgenomen teneinde de deelnemers in de opbrengst van de beleggingen te doen delen).

De bepalingen ingevolge de Wft ten aanzien van een beleggingsinstelling die een beleggingsfonds of een beleggingsmaatschappij met aparte beheerder is, zijn gericht tot haar beheerder. De beheerder is derhalve als vergunninghoudende instelling gehouden om te bewaken dat de verplichtingen die voor de beleggingsinstelling gelden worden nageleefd.

Afhankelijk van het type beleggingsinstelling, rust de vergunningsplicht (verleend door de AFM) en de plicht om te voldoen aan de vereisten van de Wft die voor beleggingsinstellingen gelden, op de beheerder of op de beleggingsinstelling zelf. Hieronder volgt een overzicht.

Type beleggingsinstelling	Vergunningsplicht rust op
Beleggingsfonds	Beheerder (art. 2:65 sub a Wft)
Beleggingsmaatschappij zonder aparte beheerder	Beleggingsmaatschappij (art. 2:65 sub b Wft)
Beleggingsmaatschappij met aparte beheerder	Beheerder (art. 2:65 sub a Wft); de beleggingsmaatschappij moet wel voldoen aan een aantal regels waarvoor de vergunninghoudende beheerder moet zorgdragen (art. 1:13 Wft)

Ingevolge art. 4:44 Wft dienen alle beleggingsfondsen een onafhankelijke bewaarder te hebben. Beleggingsmaatschappijen hoeven hun activa in beginsel niet in bewaring te geven aan een onafhankelijke bewaarder.

5.3.2 Prudentieel toezicht

Structurering en inrichting

De bedrijfsvoering zou zodanig ingericht moeten zijn dat de soliditeit wordt gewaarborgd. Hierbij dient o.a. gedacht te worden aan:

- Het beheersen van financiële risico's;
- Het beheersen van andere risico's die de soliditeit kunnen aantasten;
- Het zorgen voor de instandhouding van de vereiste financiële waarborgen.

Een open-end beleggingsinstelling zou met het oog op de bewaking van de liquiditeitsrisico's onder

meer de volgende procedures dienen te hebben:

- Autorisatieprocedures;
- Limietstellingen;
- Limietbewaking;
- Procedures ingeval van noodsituaties liquiditeiten.

Minimum eigen vermogen

Voor beheerders geldt een minimumbedrag aan eigen vermogen van € 125.000 (art. 3:53 Wft, art. 48 Bpr). Daarnaast bestaan ook vereisten aan de samenstelling van het eigen vermogen (art. 51 Bpr) en dient de beheerder te beschikken over procedures en maatregelen die waarborgen dat de omvang en samenstelling van en mutaties in de aan te houden financiële waarborgen getrouw en volledig kunnen worden vastgesteld (art. 26 Bpr).

Voor bewaarders geldt een minimumbedrag aan eigen vermogen van € 225.000 of € 125.000 voor een beheerder met een belegd vermogen kleiner dan € 250 miljoen (art. 3:53 Wft, art. 48 Bpr). Daarnaast bestaan ook vereisten aan de samenstelling van het eigen vermogen (art. 51 Bpr) en dient de bewaarder te beschikken over procedures en maatregelen die waarborgen dat de omvang en samenstelling van en mutaties in de aan te houden financiële waarborgen getrouw en volledig kunnen worden vastgesteld (art. 26 Bpr).

Liquiditeitsvereiste

Een beleggingsinstelling waarvan de rechten van deelneming op verzoek van de deelnemers ten laste van de activa direct of indirect worden ingekocht of terugbetaald heeft een liquiditeitsvereiste van tien procent van het beheerde vermogen (art. 109 Bpr).

5.3.3 Gedragstoezicht

Deskundigheid, betrouwbaarheid en integriteit

Ten minste twee natuurlijke personen bepalen het dagelijkse beleid van een beheerder, een beleggingsmaatschappij en een bewaarder (art. 4:39 Wft). Deze personen dienen deskundig te zijn in verband met de uitoefening van het bedrijf (art. 4:9 Wft).

Een beheerder, een beleggingsinstelling en een bewaarder voeren een adequaat beleid dat een integere uitoefening van het bedrijf waarborgt. Hieronder wordt onder andere verstaan dat belangenverstremming wordt tegengegaan en dat wordt tegengegaan dat de beheerder, de beleggingsinstelling of haar werknemers strafbare feiten of andere wetsovertredingen begaan die het vertrouwen kunnen schaden (art. 4:11 Wft).

De beheerder, de beleggingsinstelling en de bewaarder dienen aan de hand van een analyse van de integriteitrisico's het beleid zelf in te vullen, maar zijn wel gebonden aan de kaders van art. 17 t/m 22 Bgfo.

- Dit heeft onder meer betrekking op de behandeling en administratieve vastlegging van incidenten. De beheerder en de beleggingsinstelling moeten de AFM onverwijld informeren over incidenten;
- Beoordeling van betrouwbaarheid van personeelsleden in een integriteitgevoelige functie (zelftoetsing); en
- De acceptatie van deelnemers (customer due diligence).

Verder dienen de beheerder en de beleggingsinstelling op verzoek van de AFM de administratie te onderzoeken op personen die in verband met terroristische activiteiten de integriteit van de financiële sector kunnen schaden (o.a. watchlist).

Structurering en inrichting

De beheerder, de beleggingsinstelling en de bewaarder richten de bedrijfsvoering zodanig in dat deze een beheerste en integere uitoefening van zijn bedrijf waarborgt (art. 4:14 Wft). De beheerder en de beleggingsinstelling dienen de bedrijfsvoering te beschrijven en daarnaast bepaalt art. 121 Bgfo dat het jaarverslag van een beleggingsinstelling een verklaring van de beheerder moet bevatten, dat deze voor de beleggingsinstelling beschikt over een beschrijving van de inrichting van de bedrijfsvoering die voldoet aan het bepaalde ingevolge art. 4:14 lid 1 Wft, en dat de bedrijfsvoering van de beleggingsinstelling effectief en overeenkomstig de beschrijving functioneert. De vereisten aan de bedrijfsvoering bestrijken een relatief breed terrein (art. 30 en 34 Bgfo). Ook in het geval dat activiteiten door de beheerder zijn uitbesteed aan derden bestaan er verschillende vereisten waar rekening mee moet wor-

den gehouden (art. 37 en 38 Bgfo).

De beleggingsinstelling gaat met de bewaarder (indien van toepassing) een schriftelijke overeenkomst inzake beheer en bewaring aan. Aan de inhoud van deze overeenkomst zijn ook vereisten gesteld (art. 4:43 Wft).

Bij de controle van de AO/IB kan de externe accountant o.a. de volgende werkzaamheden overwegen:

- Beoordelen vereiste functiescheiding tussen front office en back office en verbijzonderde interne controle;
- Kennisname van de werkzaamheden die intern zijn uitgevoerd om te komen tot de verklaring over de bedrijfsvoering;
- Bij het uitvoeren van lijncontroles en proceduretests aandacht geven aan de aspecten van wet- en regelgeving;
- Beoordelen van de rapportages van de compliance-afdeling, de risicobeheerafdeling en de interne auditor;
- Beoordelen van de fund governance⁷⁸.

Informatieverstrekking en zorgvuldige dienstverlening

Een de beheerder en de beleggingsmaatschappij dient te handelen in het belang van de belegger. Er is een groot aantal vereisten voor informatieverstrekking en zorgvuldige dienstverlening.

Een beheerder en een beleggingsmaatschappij zonder aparte beheerder dienen te beschikken over een website waarop bepaalde informatie wordt vermeld (art. 4:46 Wft). Deze informatie betreft onder andere het prospectus, het registratiedocument en de vermelding van de intrinsieke waarde van de beleggingsinstelling telkens wanneer de deelnemingsrechten worden aangeboden, verkocht of ingekocht. Ook voorwaardenwijzigingen dienen op de website te worden vermeld. Ook de jaarrekeningen over de laatste drie jaar moeten worden vermeld (art. 120 Bgfo), evenals het fondsreglement of de statuten (art. 50 Bgfo).

Er worden uitgebreide eisen gesteld aan het prospectus. De externe accountant dient een verklaring af te geven dat de vereiste informatie (beleggingsinstelling top-up: art. 4:371 Wft en artikel 115j en 115x en bijlage I Bgfo, icbe: art. 4:49 lid 2a t/m 2e Wft en art. 118 en bijlage I Bgfo) is opgenomen.

Deelnemingsrechten in een beleggingsinstelling gelden onder de Wft als een complex product. Op grond hiervan zijn vereisten gesteld aan reclame-uitingen en het beschikbaar maken van een zogenaamde financiële bijsluiter (art. 4:22 Wft en par. 8.1 Bgfo).

Bij de controle van de AO/IB kan de externe accountant onder meer overwegen kennis te nemen van de bevindingen van de compliance-afdeling, de risicobeheerafdeling en de interne auditor en deze te bespreken.

Aanvullende eisen voor icbe's

Indien een master-icbe en een feeder-icbe verschillende accountants hebben, sluiten deze overeenkomstig art. 4:57c Wft een overeenkomst tot uitwisseling van informatie. De accountant van een feeder-icbe betreft in zijn accountantsverslag het accountantsverslag van de master-icbe.

Volgens art. 1:59a Wft stelt de AFM een feeder-icbe met zetel in Nederland onverwijld in kennis of doet aan de toezichthoudende instantie van de lidstaat van de zetel van de feeder-icbe onverwijld mededeling van de genomen besluiten, getroffen maatregelen en geconstateerde overtredingen van hetgeen ingevolge de art. 4:57a tot en met 4:57c, 4:61, 4:61a en 4:61b Wft, is bepaald en alle meldingen op grond van art. 4:27 Wft die betrekking hebben op de master-icbe met zetel in Nederland waarin de feeder-icbe deelneemt of, indien van toepassing, de beheerder, bewaarder of accountant van de master-icbe.

Volgens art. 4:62f Wft vraagt een verdwijnende icbe een externe accountant onderzoek te doen naar de juistheid van de criteria voor de waardering van de activa en passiva voor de berekening van de ruilverhouding, de intrinsieke waarde per recht van deelneming, de berekeningsmethode voor de ruil-

⁷⁸ Principles of fund governance van DUFAS.

verhouding van de rechten van deelneming en de feitelijke ruilverhouding. De accountant stelt van zijn onderzoek een verslag op dat door de beheerder kosteloos beschikbaar gesteld dient te worden aan de deelnemers van de bij de fusie betrokken icbe's, de AFM en de betrokken toezichthoudende instanties.

Volgens art. 127 lid 1 Bgfo draagt een icbe een externe accountant op om zich ten minste eenmaal per kwartaal ervan te vergewissen dat de berekening van de waarde van rechten van deelneming plaatsvindt overeenkomstig haar statuten en het besluit en dat de activa van de beleggingsmaatschappij zijn belegd in overeenstemming met haar statuten en met art. 130 tot en met 143 Bgfo, waarbij tussen elk van de tijdstippen van vergewissing een periode van ten minste een week ligt.

Volgens art. 144 Bgfo legt een icbe binnen vier weken na een verzoek daartoe van de AFM, dan wel binnen vier weken na afloop van het boekjaar, een mededeling van een externe accountant over aan de AFM waaruit blijkt dat de icbe in overeenstemming heeft gehandeld met art. 130 tot en met 143 Bgfo.

Over de werkzaamheden ingevolge art. 127 Bgfo hoeft niet aan de AFM te worden gerapporteerd, over de werkzaamheden ingevolge art. 144 Bgfo wel.

Er is voor bewaarders van icbe's een aantal vereisten voor informatieverstrekking en zorgvuldige dienstverlening. Voor bewaarders van icbe's geldt de plicht om binnen vier maanden na afloop van het boekjaar een jaarrekening openbaar te maken (art. 4:51 Wft en art. 4:52 Wft).

Bijlage 6: Themalijst elektronischgeldinstelling

De themalijsten bevatten per soort entiteit de wet- en regelgeving waarmee de externe accountant bij de controle van de jaarrekening of de staten voor DNB geconfronteerd kan worden ten behoeve van eventuele meldingen aan toezichthouders. Deze lijsten zijn 'thematisch' opgezet en niet uitputtend. De externe accountant zal deze lijsten aanpassen aan de specifieke omstandigheden.

6.1 Inleiding

Het is verboden om zonder een daartoe door DNB verleende vergunning het bedrijf uit te oefenen van elektronischgeldinstelling.

Een elektronischgeldinstelling is degene die zijn bedrijf maakt van de uitgifte van elektronisch geld, zijnde een geldswaarde die elektronisch of magnetisch is opgeslagen die een vordering op de uitgever vertegenwoordigt, die is uitgegeven in ruil voor ontvangen geld om betalingstransacties te verrichten en waarmee betalingen kunnen worden verricht aan een andere persoon dan de uitgever.

6.2 Doel

Deze themalijst is een hulpmiddel bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening van een elektronischgeldinstelling. De themalijst bevat de wet- en regelgeving waarmee de externe accountant bij de controle van de jaarrekening geconfronteerd kan worden ten behoeve van eventuele meldingen aan toezichthouders. De externe accountant heeft een signalerende rol indien hij bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening afwijkingen van de wet- en regelgeving constateert. Deze lijst is 'thematisch' opgezet en niet uitputtend. De externe accountant zal deze lijst aanpassen aan de specifieke omstandigheden.

Aandachtspunt	Referentie	Toelichting
Prudentieel toezicht (DNB)		
Vergunning Vergunning vereist voor het uitgeven van elektronisch geld.	art. 2:10a Wft e.v.	
Geschiktheid, betrouwbaarheid Eisen aan dagelijkse beleidsbepalers en aan toezichthouders op dit beleid.	art. 3:8 Wft, art. 3:9 Wft, art. 5 t/m 9 Bpr	
Integere bedrijfsuitoefening Waarborgen integere bedrijfsuitoefening, incidentenregeling.	art. 3:10 Wft, art. 3:17 Wft, art. 10 t/m 16 Bpr, toezichthoudersregelingen	AO/IB (zie toelichting).
Aantal en plaats beleidsbepalers Minimaal twee natuurlijke personen die hun werkzaamheden vanuit Nederland verrichten.	art. 3:15 Wft	
Zeggenschapsstructuur Eisen aan transparantie t.b.v. toezicht	art. 3:16 Wft	
Beheerste bedrijfsvoering Beheersing van processen en bedrijfsrisico's.	art. 3:17 Wft, art. 17 t/m 26a Bpr	AO/IB (zie toelichting).
Interne auditor De effectiviteit van de organisatie-inrichting en van de procedures en maatregelen dient ten minste jaarlijks intern op onafhankelijke wijze te worden getoetst. Daartoe dient de organisatie te beschikken over een organisatieonderdeel dat deze interne controlefunctie uitoefent.	art. 17 lid 4 Bpr	
Uitbesteden van werkzaamheden Eisen t.a.v. beheersen risico's van uitbesteding.	art. 3:18 Wft, art. 27 t/m 32a Bpr	AO/IB (zie toelichting).

Aandachtspunt	Referentie	Toelichting
Veiligstellen geldmiddelen	art. 3:29a Wft, art. 40a t/m c Bpr	
Minimum eigen vermogen Eisen aan de minimum omvang en samenstelling van het eigen vermogen.	art. 3:53 lid 1 Wft, art. 48 Bpr, art. 50 Bpr, art. 90 Bpr, toezichthoudersregelingen	
Solvabiliteit Eisen aan minimumomvang van het toetsingsvermogen.	art. 3:57 Wft, art. 59 e.v. Bpr, toezichthoudersregelingen	Toetsingsvermogen en procedures ter vaststelling van het toetsingsvermogen. Internal capital adequacy assessment process (ICAAP).
Afzonderlijke boekhouding betaaldiensten en elektronisch geld	art. 3:74b Wft	
Kennisgeven van (wijziging in) gekwalificeerde deelneming in een elektronischgeldinstelling	art. 3:108a Wft	

6.3 Toelichting

6.3.1 Algemeen

Het is verboden om actief te zijn als elektronischgeldinstelling in Nederland, tenzij men een vergunning heeft of een wettelijke uitzondering geldt (art. 2:10f Wft).

6.3.2 Prudentieel toezicht

Structurering en inrichting

De bedrijfsvoering zou zodanig ingericht moeten zijn dat de soliditeit wordt gewaarborgd. Hierbij dient o.a. gedacht te worden aan:

- Het beheersen van financiële risico's;
- Het beheersen van andere risico's die de soliditeit kunnen aantasten;
- Het zorgen voor de instandhouding van de vereiste financiële waarborgen.

Integere bedrijfsuitoefening

Onder integriteit wordt verstaan het tegengaan van:

- Belangenverstremgeling;
- Het voorkomen van betrokkenheid bij / begaan van:
 - Strafbare feiten en andere wetsovertredingen;
 - Bepaalde cliënten waardoor het vertrouwen kan worden geschaad; en
 - Maatschappelijk onbetamelijke handelingen.

Elektronischgeldinstellingen moeten hun bedrijfsvoering zo inrichten dat een integere bedrijfsuitoefening gewaarborgd is. Om integriteitrisico's te beheersen moet een elektronischgeldinstelling continu de beheersingscyclus doorlopen: risico's analyseren, beleid maken, beleid vertalen in procedures en maatregelen, beleid, procedures en maatregelen toetsen en eventueel bijstellen. Het toezicht hierop moet worden neergelegd bij een onafhankelijke compliance-functie.

Het betreft minimaal de beheersing van de volgende integriteitrisico's:

- De omgang met incidenten die een gevaar vormen voor een integere uitoefening van het bedrijf van een elektronischgeldinstelling (bijvoorbeeld fraude, witwassen). De instelling moet DNB onverwijld informeren over incidenten;
- Personen die een integriteitgevoelige functie bekleden (zelftoetsing);
- Het vaststellen van de identiteit, de aard en de achtergrond van de cliënten (customer due diligence: voorkomen witwassen en terrorismefinanciering).

Verder dient de elektronischgeldinstelling op verzoek van de toezichthouder de administratie te onderzoeken op personen die in verband met terroristische activiteiten de integriteit van de financiële sector

kunnen schaden (o.a. watchlist).

Bij de controle van de AO/IB kan de externe accountant o.a. de volgende werkzaamheden overwegen:

- Bij het uitvoeren van lijncontroles en proceduretests aandacht geven aan de aspecten van wet- en regelgeving;
- Gesprekken met compliance-afdeling, de risicobeheerafdeling en interne auditor en beoordelen van hun werkzaamheden;
- Kennismaken van correspondentie met toezichthouders.

Beheerste bedrijfsuitoefening

De beheerste bedrijfsvoering omvat in ieder geval:

- Duidelijke en adequate organisatiestructuur;
- Duidelijke en adequate verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden;
- Adequate vastlegging van rechten en verplichtingen;
- Eenduidige rapportagelijnen;
- Adequaat systeem van informatievoorziening en communicatie;
- Adequaat systeem van risicobeheer (inclusief risicoanalyses);
- Adequaat systeem van monitoring compliance en interne auditor.

Bij de controle van de AO/IB kan de externe accountant o.a. de volgende werkzaamheden overwegen:

- Kennismaken van verantwoordingen, interne documenten, notulen;
- Gesprekken met relevante afdelingen/ functionarissen;
- Kennismaken van rapportages toezichthouders;
- Aandacht voor financiële en ICT-risico's (o.a. functiescheiding, integriteit, voortdurende beschikbaarheid en beveiliging, modelvalidatie);
- Beoordelen systeem van risicobeheer;
- Beoordelen systeem van monitoring compliance en interne auditor.

Uitbesteden van werkzaamheden

Beheersing van risico's van uitbesteding die een materiële invloed kunnen hebben op de financiële prestaties, financiële positie, continuïteit of reputatie van de instelling (risico's in kaart brengen). Bij uitbesteding blijft de instelling zelf verantwoordelijk voor de beheersing van die bedrijfsprocessen. Toereikende procedures, maatregelen, deskundigheid en informatie om de uitvoering van de uitbestede werkzaamheden te kunnen beoordelen zijn cruciaal. Structurele aandacht, goede afspraken en tijdig optreden zijn voorwaarden voor de uitbesteding. Uitbesteding mag geen belemmering vormen voor de uitoefening van toezicht.

Bij de controle van de AO/IB kan de externe accountant o.a. de volgende werkzaamheden overwegen:

- Beoordelen uitbestedingsovereenkomst;
- Beoordelen ISAE 3402-rapport (indien van toepassing);
- Beoordelen toereikendheid procedures, maatregelen, deskundigheid en informatie;
- Beoordelen toets van interne auditor op beheersing uitbestede werkzaamheden.

Solvabiliteit

Bij de beoordeling van de interne organisatie en de risicobeheersing besteedt de externe accountant aandacht aan de naleving van de solvabiliteitsvereisten, waaronder de vereisten van de 'tweede pijler' (het proces van interne beoordeling van de kapitaaltoereikendheid). Deze solvabiliteitsvereisten stellen hoge eisen aan de kwaliteit van de AO/IB waarmee de kapitaaltoereikendheid wordt bewaakt en waarmee moet worden gewaarborgd dat de elektronischgeldinstelling te allen tijde aan de vereisten voldoet.

Bijlage 7: Themalijst betaalinstelling

De themalijsten bevatten per soort entiteit de wet- en regelgeving waarmee de externe accountant bij de controle van de jaarrekening of de staten voor DNB geconfronteerd kan worden ten behoeve van eventuele meldingen aan toezichthouders. Deze lijsten zijn 'thematisch' opgezet en niet uitputtend. De externe accountant zal deze lijsten aanpassen aan de specifieke omstandigheden.

7.1 Inleiding

Het is verboden om zonder een daartoe door DNB verleende vergunning het bedrijf uit te oefenen van betaalinstelling.

Een betaalinstelling is een betaaldienstverlener waaraan een vergunning is verleend. Van een betaaldienstverlener is sprake indien men zijn bedrijf maakt van het verlenen van betaaldiensten. Een betaaldienst is in de Wft gedefinieerd als een bedrijfswerkzaamheid als bedoeld in de bijlage bij de richtlijn betaaldiensten. Samengevat betreft het:

- Plaatsen van contanten op een betaalrekening;
- Opnemen van contanten van een betaalrekening;
- Uitvoering van betalingstransacties;
- Uitvoering van betalingstransacties waarbij de geldmiddelen zijn gedekt door een kredietlijn;
- Uitgifte en/of aanvaarding van betaalinstrumenten;
- Geldtransfers;
- Uitvoering van betalingstransacties met digitale autorisatie.

7.2 Doel

Deze themalijst is een hulpmiddel bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening van een betaalinstelling. De themalijst bevat de wet- en regelgeving waarmee de externe accountant bij de controle van de jaarrekening geconfronteerd kan worden ten behoeve van eventuele meldingen aan toezichthouders. De externe accountant heeft een signalerende rol indien hij bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening afwijkingen van de wet- en regelgeving constateert. Deze lijst is 'thematisch' opgezet en niet uitputtend. De externe accountant zal deze lijst aanpassen aan de specifieke omstandigheden.

Aandachtspunt	Referentie	Toelichting
Prudentieel toezicht (DNB)		
Vergunning Vergunning vereist voor uitoefenen bedrijf betaalinstelling.	art. 2:3a Wft e.v.	
Geschiktheid, betrouwbaarheid Eisen aan dagelijkse beleidsbepalers en aan toezichthouders op dit beleid.	art. 3:8 Wft, art. 3:9 Wft, art. 5 t/m 9 Bpr	
Integere bedrijfsuitoefening Waarborgen integere bedrijfsuitoefening, incidentenregeling.	art. 3:10 Wft, art. 3:17 Wft, art. 10 t/m 16 Bpr, toezichthoudersregelingen	AO/IB (zie toelichting).
Aantal en plaats beleidsbepalers Minimaal twee natuurlijke personen die hun werkzaamheden vanuit Nederland verrichten.	art. 3:15 Wft	
Zeggenschapsstructuur Eisen aan transparantie t.b.v. toezicht	art. 3:16 Wft	
Beheerste bedrijfsvoering Beheersing van processen en bedrijfsrisico's.	art. 3:17 Wft, art. 17 t/m 26a Bpr	AO/IB (zie toelichting).

<i>Aandachtspunt</i>	<i>Referentie</i>	<i>Toelichting</i>
Interne auditor De effectiviteit van de organisatie-inrichting en van de procedures en maatregelen dient ten minste jaarlijks intern op onafhankelijke wijze te worden getoetst. Daartoe dient de organisatie te beschikken over een organisatieonderdeel dat deze interne controlefunctie uitoefent.	art. 17 lid 4 Bpr	
Uitbesteden van werkzaamheden Eisen t.a.v. beheersen risico's van uitbesteding.	art. 3:18 Wft, art. 27 t/m 32a Bpr	AO/IB (zie toelichting).
Veiligstellen geldmiddelen	art. 3:29 a Wft, art. 40a t/mc Bpr	
Minimum eigen vermogen Eisen aan de minimum omvang en samenstelling van het eigen vermogen.	art. 3:53 lid 1 Wft, art. 48 Bpr, art. 50 Bpr, art. 90 Bpr, toezichthoudersregelingen	
Solvabiliteit Eisen aan minimumomvang van het toetsingsvermogen.	art. 3:57 Wft, art. 59 e.v. Bpr, toezichthoudersregelingen	

7.3 Toelichting

7.3.1 Algemeen

Het is verboden om actief te zijn als betaalinstantie in Nederland, tenzij men een vergunning heeft of een wettelijke uitzondering geldt (art. 2:3a Wft).

7.3.2 Prudentieel toezicht

Structurering en inrichting

De bedrijfsvoering zou zodanig ingericht moeten zijn dat de soliditeit wordt gewaarborgd. Hierbij dient o.a. gedacht te worden aan:

- Het beheersen van financiële risico's;
- Het beheersen van andere risico's die de soliditeit kunnen aantasten;
- Het zorgen voor de instandhouding van de vereiste financiële waarborgen.

Integere bedrijfsuitoefening

Onder integriteit wordt verstaan het tegengaan van:

- Belangenverstremgeling;
- Het voorkomen van betrokkenheid bij / begaan van:
 - Strafbare feiten en andere wetsovertredingen;
 - Bepaalde cliënten waardoor het vertrouwen kan worden geschaad; en
 - Maatschappelijk onbetamelijke handelingen.

Betaalinstanties moeten hun bedrijfsvoering zo inrichten dat een integere bedrijfsuitoefening gewaarborgd is. Om integriteitsrisico's te beheersen moet een betaalinstantie continu de beheersingscyclus doorlopen: risico's analyseren, beleid maken, beleid vertalen in procedures en maatregelen, beleid, procedures en maatregelen toetsen en eventueel bijstellen. Het toezicht hierop moet worden neergelegd bij een onafhankelijke compliance-functie.

Het betreft minimaal de beheersing van de volgende integriteitsrisico's:

- Het tegengaan van (de schijn van) belangenverstremgeling (privébelangen, personeelscondities);
- De omgang met incidenten die een gevaar vormen voor een integere uitoefening van het bedrijf van een betaalinstantie (bijvoorbeeld handel met voorkennis, fraude, witwassen). De instantie moet DNB onverwijld informeren over incidenten;
- Personen die een integriteitgevoelige functie bekleden (zelftoetsing);
- Het vaststellen van de identiteit, de aard en de achtergrond van de cliënten (customer due diligence: voorkomen witwassen en terrorismefinanciering).

Verder dient de betaalinstantie op verzoek van de toezichthouder de administratie te onderzoeken op personen die in verband met terroristische activiteiten de integriteit van de financiële sector kunnen

schaden (o.a. watchlist).

Bij de controle van de AO/IB kan de externe accountant o.a. de volgende werkzaamheden overwegen:

- Bij het uitvoeren van lijncontroles en proceduretests aandacht geven aan de aspecten van wet- en regelgeving;
- Gesprekken met compliance-afdeling, de risicobeheerafdeling en interne auditor en beoordelen van hun werkzaamheden;
- Kennismaken van correspondentie met toezichthouders.

Beheerste bedrijfsuitoefening

De beheerste bedrijfsvoering omvat in ieder geval:

- Duidelijke en adequate organisatiestructuur;
- Duidelijke en adequate verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden;
- Adequate vastlegging van rechten en verplichtingen;
- Eenduidige rapportagelijnen;
- Adequaat systeem van informatievoorziening en communicatie;
- Adequaat systeem van risicobeheer (inclusief risicoanalyses);
- Adequaat systeem van monitoring compliance en interne auditor.

Bij de controle van de AO/IB kan de externe accountant o.a. de volgende werkzaamheden overwegen:

- Kennismaken van verantwoordingen, interne documenten, notulen;
- Gesprekken met relevante afdelingen/ functionarissen;
- Kennismaken van rapportages toezichthouders;
- Aandacht voor financiële en ICT-risico's (o.a. functiescheiding, integriteit, voortdurende beschikbaarheid en beveiliging, modelvalidatie);
- Beoordelen systeem van risicobeheer;
- Beoordelen systeem van monitoring compliance en interne auditor.

Uitbesteden van werkzaamheden

Beheersing van risico's van uitbesteding die een materiële invloed kunnen hebben op de financiële prestaties, financiële positie, continuïteit of reputatie van de instelling (risico's in kaart brengen). Bij uitbesteding blijft de instelling zelf verantwoordelijk voor de beheersing van die bedrijfsprocessen. Toereikende procedures, maatregelen, deskundigheid en informatie om de uitvoering van de uitbestede werkzaamheden te kunnen beoordelen zijn cruciaal. Structurele aandacht, goede afspraken en tijdig optreden zijn voorwaarden voor de uitbesteding. Uitbesteding mag geen belemmering vormen voor de uitoefening van toezicht.

Bij de controle van de AO/IB kan de externe accountant o.a. de volgende werkzaamheden overwegen:

- Beoordelen uitbestedingsovereenkomst;
- Beoordelen ISAE 3402-rapport (indien van toepassing);
- Beoordelen toereikendheid procedures, maatregelen, deskundigheid en informatie;
- Beoordelen toets van interne auditor op beheersing uitbestede werkzaamheden.

Solvabiliteit

Bij de beoordeling van de interne organisatie en de risicobeheersing besteedt de externe accountant aandacht aan de naleving van de solvabiliteitsvereisten. Deze solvabiliteitsvereisten stellen hoge eisen aan de kwaliteit van de AO/IB waarmee de kapitaaltoereikendheid wordt bewaakt en waarmee moet worden gewaarborgd dat de betaalinstanting te allen tijde aan de vereisten voldoet.

Bijlage 8: Themalijst clearinginstelling

De themalijsten bevatten per soort entiteit de wet- en regelgeving waarmee de externe accountant bij de controle van de jaarrekening of de staten voor DNB geconfronteerd kan worden ten behoeve van eventuele meldingen aan toezichthouders. Deze lijsten zijn 'thematisch' opgezet en niet uitputtend. De externe accountant zal deze lijsten aanpassen aan de specifieke omstandigheden.

8.1 Inleiding

Clearinginstellingen moeten op grond van de Wft een vergunning hebben om hun activiteiten uit te voeren en vallen onder het toezicht van DNB en de AFM.

Onder een clearinginstelling wordt verstaan een instelling die optreedt als tegenpartij tussen handelende partijen op een markt in financiële instrumenten enerzijds en de centrale tegenpartij anderzijds. Het gaat hier zowel om een clearinginstelling die alleen voor zichzelf optreedt (individual clearing member) als ook voor anderen (general clearing member).

8.2 Doel

Deze themalijst is een hulpmiddel bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening of de staten van een clearinginstelling. De themalijst bevat de wet- en regelgeving waarmee de externe accountant bij de controle van de jaarrekening of de staten voor DNB geconfronteerd kan worden ten behoeve van eventuele meldingen aan toezichthouders. De externe accountant heeft een signalerende rol indien hij bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening of de staten afwijkingen van de wet- en regelgeving constateert. Deze lijst is 'thematisch' opgezet en niet uitputtend. De externe accountant zal deze lijst aanpassen aan de specifieke omstandigheden.

Aandachtspunt	Referentie	Toelichting
Prudentieel toezicht (DNB)		
Vergunning Vergunning vereist voor uitoefenen bedrijf van clearinginstelling.	art. 2:4 Wft e.v.	
Geschiktheid, betrouwbaarheid Eisen aan dagelijkse beleidsbepalers en aan toezichthouders op dit beleid.	art. 3:8 Wft, art. 3:9 Wft, art. 5 t/m 9 Bpr	
Integere bedrijfsuitoefening Waarborgen integere bedrijfsuitoefening, incidentenregeling.	art. 3:10 Wft, art. 3:17 Wft, art. 10 t/m 16 Bpr, toezichthoudersregelingen	AO/IB (zie toelichting).
Aantal en plaats beleidsbepalers Minimaal twee natuurlijke personen die hun werkzaamheden vanuit Nederland verrichten.	art. 3:15 Wft	
Zeggenschapsstructuur Eisen aan transparantie t.b.v. toezicht.	art. 3:16 Wft	
Beheerste bedrijfsvoering Beheersing van processen en bedrijfsrisico's.	art. 3:17 Wft, art. 17 t/m 26a Bpr	AO/IB (zie toelichting)
Interne auditor De effectiviteit van de organisatie-inrichting en van de procedures en maatregelen dient ten minste jaarlijks intern op onafhankelijke wijze te worden getoetst. Daartoe dient de organisatie te beschikken over een organisatieonderdeel dat deze interne controlefunctie uitoefent.	art. 17 lid 4 Bpr	
Minimum aantal leden RvC Minimaal drie leden RvC.	art. 3:19 Wft	

Aandachtspunt	Referentie	Toelichting
Minimum eigen vermogen Eisen aan minimumomvang en samenstelling van het eigen vermogen.	art. 3:53 lid 1 Wft, art. 48 Bpr, art. 50 Bpr, art. 89 Bpr, toezichthoudersregelingen	
Solvabiliteit Eisen aan minimumomvang van het toetsingsvermogen.	art. 3:57 Wft, art. 59 e.v. Bpr, toezichthoudersregelingen	Staten worden eenmaal per jaar gecertificeerd door een externe accountant.
Liquiditeit Eisen aan minimumliquiditeit.	art. 3:63 Wft e.v., art. 106 t/m 108 Bpr, art. 111 Bpr, toezichthoudersregelingen	Staten worden eenmaal per jaar gecertificeerd door een externe accountant.
Gedragstoezicht (AFM)		
Toegankelijkheid en transparantie Objectieve en openbare voorwaarden voor toelaten cliënten.	art. 4:77 Wft	
Marktintegriteit Integere bedrijfsvoering t.a.v. het optreden op markten in financiële instrumenten.	art. 5:68 Wft, Besluit marktmissbruik Wft	AO/IB (zie toelichting).
Informatieverstrekking Eisen aan informatieverstrekking aan cliënten.	art. 4:78 Wft, art. 162 Bgfo	AO/IB (zie toelichting).
Structurering en inricht Gedrag norms en klachtenbehandeling.	art. 4:14 lid 2 c Wft, art. 4:17 Wft	AO/IB (zie toelichting).

8.3 Toelichting

8.3.1 Algemeen

Clearinginstellingen dienen op grond van de Wft een vergunning hebben om hun activiteiten uit te voeren (art. 2:4 lid 1 Wft). DNB verleent de vergunning indien aan de vereisten is voldaan. Er zijn uitzonderingen op de vergunningplicht. De vergunningplicht geldt bijvoorbeeld niet voor een clearinginstelling die haar zetel heeft in Nederland en beschikt over een bankvergunning.

De definitie van clearinginstelling (art. 1:1 Wft) luidt als volgt: degene die zijn bedrijf maakt van het sluiten van overeenkomsten betreffende financiële instrumenten met een centrale tegenpartij die optreedt als exclusieve wederpartij bij deze overeenkomsten, waarvan de bedingen die de kern van de prestaties aangeven overeenkomen met de bedingen die deel uitmaken van overeenkomsten, gesloten door derden of door hemzelf in zijn hoedanigheid van partij, op een markt in financiële instrumenten en die in de laatstbedoelde overeenkomsten de kern van de prestaties aangeven".

Clearinginstellingen zijn verantwoordelijk voor de afwikkeling van effectentransacties van de eigen onderneming dan wel van effectentransacties van andere ondernemingen. Cruciaal voor de clearingactiviteit is de bufferfunctie tussen de individuele koper of verkoper en de centrale tegenpartij. Deze bufferfunctie bestaat uit het bevorderen door de clearinginstellingen tegenover de centrale tegenpartij dat de opdracht tot kopen en de opdracht tot verkopen die door de oorspronkelijke opdrachtgevers zijn ingelegd bij hun respectieve toegelaten instellingen kunnen worden nagekomen. Aangezien de clearinginstellingen de beurstransacties van gewoonlijk een groot aantal toegelaten instellingen afwickelen, ontstaat een aantrekkelijke "trechterwerking". Een groot aantal transacties wordt door een veel kleiner aantal clearinginstellingen geacht te zijn aangegaan. Dit heeft als voordeel dat salderen van posities mogelijk wordt. Het toezicht is gericht op het beperken van de financiële risico's die andere instellingen lopen door de financiële positie en het gedrag van de clearinginstelling.

8.3.2 Prudentieel toezicht

Structurering en inrichting

De bedrijfsvoering zou zodanig ingericht moeten zijn dat de soliditeit wordt gewaarborgd. Hierbij dient o.a. gedacht te worden aan:

- Het beheersen van financiële risico's;
- Het beheersen van andere risico's die de soliditeit kunnen aantasten;
- Het zorgen voor de instandhouding van de vereiste financiële waarborgen.

Integere bedrijfsuitoefening

Onder integriteit wordt verstaan het tegengaan van:

- Belangenverstremgeling;
- Het voorkomen van betrokkenheid bij / begaan van:
 - Strafbare feiten en andere wetsovertredingen;
 - Bepaalde cliënten waardoor het vertrouwen kan worden geschaad; en
 - Maatschappelijk onbetamelijke handelingen.

Clearinginstellingen moeten hun bedrijfsvoering zo inrichten dat een integere bedrijfsuitoefening gewaarborgd is. Om integriteitrisico's te beheersen moet een clearinginstelling continu de beheersingscyclus doorlopen: risico's analyseren, beleid maken, beleid vertalen in procedures en maatregelen, beleid, procedures en maatregelen toetsen en eventueel bijstellen. Het toezicht hierop moet worden neergelegd bij een onafhankelijke compliance-functie.

Minimaal beheersing van de volgende integriteitrisico's:

- Het tegengaan van (de schijn van) belangenverstremgeling (privébelangen, personeelscondities).
- De omgang met incidenten die een gevaar vormen voor een integere uitoefening van het bedrijf van een financiële onderneming (bijvoorbeeld handel met voorkennis, fraude, witwassen). De instelling moet DNB onverwijld informeren over incidenten.
- Personen die een integriteitgevoelige functie bekleden (zelftoetsing).
- Het vaststellen van de identiteit, de aard en de achtergrond van de cliënten (customer due diligence, voorkomen witwassen en terrorismefinanciering). Bij clearinginstellingen betreft het financieren van ingenomen posities van market makers.

Verder dient de financiële onderneming op verzoek van de toezichthouder de administratie te onderzoeken op personen die in verband met terroristische activiteiten de integriteit van de financiële sector kunnen schaden (o.a. watchlist).

Bij de controle van de AO/IB kan de externe accountant o.a. de volgende werkzaamheden overwegen:

- Bij het uitvoeren van lijncontroles en proceduretests aandacht geven aan de aspecten van wet- en regelgeving;
- Gesprekken met de compliance-afdeling, de risicobeheerafdeling en interne auditor en beoordelen van hun werkzaamheden;
- Kennismaken van correspondentie met toezichthouders.

Beheerste bedrijfsuitoefening

De beheerste bedrijfsvoering omvat in ieder geval:

- Duidelijke en adequate organisatiestructuur;
- Duidelijke en adequate verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden;
- Adequate vastlegging van rechten en verplichtingen;
- Eenduidige rapportagelijnen;
- Adequaatsysteem van informatievoorziening en communicatie;
- Adequaatsysteem van risicobeheer (inclusief risicoanalyses);
- Adequaatsysteem van monitoring compliance en interne auditor.

Bij de controle van de AO/IB kan de externe accountant o.a. de volgende werkzaamheden overwegen:

- Kennismaken van verantwoordingen, interne documenten, notulen;
- Gesprekken met relevante afdelingen/ functionarissen;
- Kennismaken van rapportages toezichthouders;
- Aandacht voor financiële en ICT-risico's (o.a. functiescheiding, integriteit, voortdurende beschikbaarheid handelsplatforms en beveiliging, modelvalidatie)

- Beoordelen systeem van risicobeheer;
- Beoordelen systeem van monitoring compliance en interne auditor.

Uitbesteden van werkzaamheden

Beheersing van risico's van uitbesteding die een materiële invloed kunnen hebben op de financiële prestaties, financiële positie, continuïteit of reputatie van de instelling (risico's in kaart brengen). Bij uitbesteding blijft de instelling zelf verantwoordelijk voor de beheersing van die bedrijfsprocessen. Toereikende procedures, maatregelen, deskundigheid en informatie om de uitvoering van de uitbestede werkzaamheden te kunnen beoordelen zijn cruciaal. Structurele aandacht, goede afspraken en tijdig optreden zijn voorwaarden voor de uitbesteding. Uitbesteding mag geen belemmering vormen voor de uitoefening van toezicht.

Bij de controle van de AO/IB kan de externe accountant o.a. de volgende werkzaamheden overwegen:

- Beoordelen uitbestedingsovereenkomst;
- Beoordelen ISAE 3402-rapport (indien van toepassing);
- Beoordelen toereikendheid procedures, maatregelen, deskundigheid en informatie;
- Beoordelen toets van interne auditor op beheersing uitbestede werkzaamheden.

Solvabiliteit

Bij de beoordeling van de interne organisatie en de risicobeheersing besteedt de externe accountant aandacht aan de naleving van de solvabiliteitsvereisten, waaronder de vereisten van de 'tweede pijler' (het proces van interne beoordeling van de kapitaaltoereikendheid). Deze solvabiliteitsvereisten stellen hoge eisen aan de kwaliteit van de AO/IB waarmee de kapitaaltoereikendheid wordt bewaakt en waarmee moet worden gewaarborgd dat de clearinginstelling te allen tijde aan de vereisten voldoet.

Bij de controle van de staten vraagt de juiste en volledige toepassing van de zogenoemde 'prudentiële correcties' de nodige aandacht. Met deze prudentiële correcties worden de cijfers op bedrijfseconomische grondslagen aangepast voor toezichtdoeleinden.

Liquiditeit

Clearinginstellingen moeten voldoen aan liquiditeitseisen. Ook een solvabele financiële onderneming kan in de problemen raken als toevertrouwde of toegezegde middelen bij opvraging niet tijdig kunnen worden (terug)betaald. Daarom worden er door de toezichthouder eisen gesteld aan de organisatie en bedrijfsvoering m.b.t. het beheer van liquiditeitsrisico. Daarnaast worden minimumeisen gesteld aan de aanwezige liquiditeit. Met behulp van de liquiditeitsrapportage wordt de aanwezige liquiditeit afgezet tegen de vereiste liquiditeit, afgeleid van balans en buiten-balansposten, gegroepeerd naar liquiditeitstypische kenmerken. De grote posten voor de liquiditeit verdienen bijzondere aandacht.

Bij de beoordeling van de interne organisatie en de risicobeheersing besteedt de externe accountant aandacht aan de naleving van de liquiditeitsvereisten, waaronder het proces van interne beoordeling van de liquiditeit. Deze liquiditeitsvereisten stellen hoge eisen aan de kwaliteit van de AO/IB waarmee de liquiditeit wordt bewaakt en waarmee moet worden gewaarborgd dat de clearinginstelling te allen tijde aan de vereisten voldoet.

8.3.3 Gedragstoezicht

Algemeen

Clearinginstellingen die zijn toegelaten tot de Nederlandse financiële markten dienen doorlopend te voldoen aan de gedragsregels die zijn opgenomen in de Wft en verder zijn uitgewerkt in het Bgfo en de daarop gebaseerde Nrgfo. Bij het opstellen van de gedragsregels is rekening gehouden met het feit dat clearinginstellingen geen direct contact met retailklanten hebben, maar alleen handelen met professionele tegenpartijen. Van deze partijen kan worden verwacht dat zij voldoende in staat zijn hun eigen belangen te behartigen. Uitgebreide gedragsvoorschriften ten aanzien van clearinginstellingen zijn daarom niet nodig geacht.

Toegankelijkheid en transparantie

Voor het effectief functioneren van de kapitaalmarkt is het van belang dat marktpartijen toegang hebben tot de clearing. De clearinginstelling vormt een cruciale schakel tussen het handelsplatform en de centrale afwikkeling. Zonder toegang tot de centrale afwikkeling is het voor een handelende partij niet mogelijk om haar activiteiten op het handelsplatform te verrichten. Om dit te waarborgen moeten clea-

ringinstellingen objectieve toegangsvoorwaarden hebben, die openbaar zijn. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan risicoteknische overwegingen.

Marktintegriteit

Clearinginstellingen zijn onderworpen aan wettelijke regels op het gebied van integere bedrijfsvoering ten aanzien van het optreden op markten in financiële instrumenten. Deze regels houden in dat clearinginstellingen adequate maatregelen treffen om belangenconflicten met betrekking tot transacties in financiële instrumenten te beheersen voor zover die zich voordoen. Hierbij kan gedacht worden aan het verzuimen om cliënten aan te sporen effecten te leveren, omdat de clearinginstelling verdient aan het uitlenen van eigen stukken aan de cliënt, of het niet voorkomen van een cashcompensatie in geval van een 'buy in' ten koste van een cliënt waarbij de clearinginstelling de ontvangende partij is. Daarnaast moet een clearinginstelling met zetel in Nederland adequate maatregelen nemen om te voorkomen dat koersgevoelige informatie bekend wordt buiten de kring van personen die uit hoofde van uitoefening van hun werkzaamheden met deze informatie bekend dienen te zijn. Ook moet een clearinginstelling waarborgen dat de aan de onderneming verbonden personen uiterste zorgvuldigheid betrachten in de behandeling van deze informatie. Tevens moet de clearinginstelling met zetel in Nederland beschikken over een gedragscode voor privétransacties door aan de onderneming verbonden personen die direct of indirect bij transacties van de onderneming in financiële instrumenten zijn betrokken dan wel anderszins uit hoofde van hun werkzaamheden over voorwetenschap beschikken of kunnen beschikken. Tot slot moet de clearinginstelling met een zetel in Nederland over een adequaat controlemechanisme beschikken.

Bij de controle van de AO/IB kan de externe accountant o.a. de volgende werkzaamheden overwegen:

- Bij het uitvoeren van lijncontroles en proceduretests aandacht geven aan de aspecten van wet- en regelgeving;
- Gesprekken met de compliance-afdeling (gedragscodes/insiderregelingen), risicobeheer en de interne auditor en beoordelen van hun werkzaamheden;
- Kennisnemen van correspondentie met toezichthouders.

Informatieverstrekking

De uitgebreide informatieverplichtingen die gelden voor financiële ondernemingen en cliënten/consumenten zijn niet van toepassing op de verhouding tussen clearinginstellingen en hun professionele klanten. Wel wordt een clearinginstelling geacht haar cliënten na afloop van iedere handelsdag te informeren over haar posities. Het is niet uitgesloten dat het in bepaalde gevallen noodzakelijk is om de cliënt ook op andere momenten informatie te verstrekken. Tevens dient zij de cliënt zo snel mogelijk te informeren indien zich een onderdekking voor wat betreft het onderpand bij de door de cliënt aangegane verplichtingen voordoet. Dit is iets wat veelal vanuit de aard van de dienstverlening al vanzelfsprekend gebeurt.

Bij de controle van de AO/IB kan de externe accountant o.a. de volgende werkzaamheden overwegen:

- Kennisnemen verantwoordingen, interne documenten;
- Gesprekken met relevante afdelingen/functionarissen;
- Beoordelen cliëntenadministratie (margeverplichtingen, risicoposities).

Zorgvuldige dienstverlening

De clearinginstelling dient haar cliënten zorgvuldig te behandelen. Daarvoor wordt zij geacht te handelen in het belang van de cliënt, dat wil zeggen de belangen van de cliënt voorrang te geven boven haar eigen belang en cliënten onder gelijke omstandigheden gelijk te behandelen.

Bij het uitvoeren van lijncontroles en proceduretests kan de externe accountant overwegen aandacht te geven aan aspecten van wet- en regelgeving.

Bedrijfsvoering

Een clearinginstelling moet de bedrijfsvoering op zodanige wijze inrichten dat dit ondersteunend is aan het realiseren van de gestelde gedragsnormen in de Wft.

Bijlage 9: Themalijst bank

De themalijsten bevatten per soort entiteit de wet- en regelgeving waarmee de externe accountant bij de controle van de jaarrekening of de staten voor DNB geconfronteerd kan worden ten behoeve van eventuele meldingen aan toezichthouders. Deze lijsten zijn 'thematisch' opgezet en niet uitputtend. De externe accountant zal deze lijsten aanpassen aan de specifieke omstandigheden.

9.1 Inleiding

Het is verboden om zonder een daartoe door DNB verleende vergunning het bedrijf uit te oefenen van bank.

Van een bank is sprake indien men zijn bedrijf maakt van het buiten besloten kring ter beschikking verkrijgen van opvorderbare gelden van anderen dan professionele marktpartijen, en van het voor eigen rekening verrichten van kredietuitzettingen. In de Wft zijn aparte definities opgenomen van de begrippen 'besloten kring', 'opvorderbare gelden' en 'professionele marktpartij'.

Veel banken zijn tevens als beleggingsonderneming actief. In dat geval zijn de aandachtspunten en de themalijst voor beleggingsondernemingen ook van toepassing.

9.2 Doel

Deze themalijst is een hulpmiddel bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening of de staten van een bank. De themalijst bevat de wet- en regelgeving waarmee de externe accountant bij de controle van de jaarrekening of de staten voor DNB geconfronteerd kan worden ten behoeve van eventuele meldingen aan toezichthouders. De externe accountant heeft een signalerende rol indien hij bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening of de staten afwijkingen van de wet- en regelgeving constateert. Deze lijst is 'thematisch' opgezet en niet uitputtend. De externe accountant zal deze lijst aanpassen aan de specifieke omstandigheden. Deze lijst is 'thematisch' opgezet en niet uitputtend. De externe accountant zal deze lijst aanpassen aan de specifieke omstandigheden.

Aandachtspunt	Referentie	Toelichting
Prudentieel toezicht (DNB)		
Vergunning Vergunning vereist voor uitoefenen bankbedrijf.	art. 2:11 Wft e.v., art. 3:7 Wft	
Geschiktheid, betrouwbaarheid Eisen aan dagelijkse beleidsbepalers en aan toezichthouders op dit beleid.	art. 3:8 Wft, art. 3:9 Wft, art. 5 t/m 9 Bpr	
Integere bedrijfsuitoefening Waarborgen integere bedrijfsuitoefening, incidentenregeling.	art. 3:10 Wft, art. 3:17 Wft, art. 10 t/m 16 Bpr, toezichthoudersregelingen	AO/IB (zie toelichting).
Aantal en plaats beleidsbepalers Minimaal twee natuurlijke personen die hun werkzaamheden vanuit Nederland verrichten.	art. 3:15 Wft	
Zeggenschapsstructuur Eisen aan transparantie t.b.v. toezicht	art. 3:16 Wft	
Beheerste bedrijfsvoering Beheersing van processen en bedrijfsrisico's.	art. 3:17 Wft, art. 17 t/m 23 Bpr	AO/IB (zie toelichting).
Interne auditor De effectiviteit van de organisatie-inrichting en van de procedures en maatregelen dient ten minste jaarlijks intern op onafhankelijke wijze te worden getoetst. Daartoe dient de organisatie te beschikken over een organisatieonderdeel dat deze interne controlefunctie uitoefent.	art. 17 lid 4 Bpr	

Aandachtspunt	Referentie	Toelichting
Uitbesteden van werkzaamheden Eisen t.a.v. beheersen risico's van uitbesteding.	art. 3:18 Wft, art. 27 t/m 32 Bpr	AO/IB (zie toelichting).
Minimum aantal leden RvC Minimaal drie leden RvC.	art. 3:19 Wft	
Minimum eigen vermogen Eisen aan de minimum omvang en samenstelling van het eigen vermogen.	art. 3:53 lid 1 Wft, art. 48 Bpr, art. 50 Bpr, art. 89 Bpr, toezichhoudersregelingen	
Solvabiliteit Eisen aan minimumomvang van het toetsingsvermogen.	art. 3:18a Wft, art. 3: 57 Wft, art. 59 e.v. Bpr, CRR	ICAAP. Staten worden eenmaal per jaar gecertificeerd door een externe accountant.
Liquiditeit Eisen aan minimumliquiditeit.	art. 3:63 Wft e.v., art. 23B Bpr, art. 106 Bpr, art. 108 Bpr art. 111 Bpr, toezichhoudersregelingen, CRR	ILAAP.
Vvgb Banken hebben voor bepaalde handelingen vooraf een vvgb van DNB of de minister van Financiën nodig (bv. deelnemingen, reorganisatie, etc.)	art. 3:95 t/m 106 Wft, art. 138 t/m 140 Bpr	Vaststellen of de vereiste vvgb is verkregen.
Gedragtoezicht (AFM)		
Beleggingsdiensten Additionele eisen aan bedrijfsvoering en voldoen aan gedragsregels.	art. 2:13 Wft, art. 4:14 lid 2 c Wft, art. 4:87 Wft, art. 4:88 Wft, Bgfo, Nrgfo	AO/IB (zie toelichting).

9.3 Toelichting

9.3.1 Algemeen

Het is verboden om actief te zijn als bank in Nederland, tenzij men een vergunning heeft of een wettelijke uitzondering geldt (art. 2:11 Wft).

9.3.2 Prudentieel toezicht

Structurering en inrichting

De bedrijfsvoering zou zodanig ingericht moeten zijn dat de soliditeit wordt gewaarborgd. Hierbij dient o.a. gedacht te worden aan:

- Het beheersen van financiële risico's;
- Het beheersen van andere risico's die de soliditeit kunnen aantasten;
- Het zorgen voor de instandhouding van de vereiste financiële waarborgen.

Integere bedrijfsuitoefening

Onder integriteit wordt verstaan het tegengaan van:

- Belangenverstremgeling;
- Het voorkomen van betrokkenheid bij / begaan van:
 - Strafbare feiten en andere wetsovertredingen;
 - Bepaalde cliënten waardoor het vertrouwen kan worden geschaad; en
 - Maatschappelijk onbetamelijke handelingen.

Banken moeten hun bedrijfsvoering zo inrichten dat een integere bedrijfsuitoefening gewaarborgd is. Om integriteitsrisico's te beheersen moet een bank continu de beheersingscyclus doorlopen: risico's analyseren, beleid maken, beleid vertalen in procedures en maatregelen, beleid, procedures en maatregelen toetsen en eventueel bijstellen. Het toezicht hierop moet worden neergelegd bij een onafhankelijke compliance-functie.

Het betreft minimaal de beheersing van de volgende integriteitrisico's:

- Het tegengaan van (de schijn van) belangenverstremgeling (privébelangen, personeelscondities);
- De omgang met incidenten die een gevaar vormen voor een integere uitoefening van het bedrijf van een financiële onderneming (bijvoorbeeld handel met voorkennis, fraude, witwassen). De instelling moet DNB onverwijld informeren over incidenten;
- Personen die een integriteitgevoelige functie bekleden (zelftoetsing);
- Het vaststellen van de identiteit, de aard en de achtergrond van de cliënten (customer due diligence: voorkomen witwassen en terrorismefinanciering);
- Het verstrekken van back-to-back leningen (legitieme doelstelling en zekerheden).

Verder dient de financiële onderneming op verzoek van de toezichthouder de administratie te onderzoeken op personen die in verband met terroristische activiteiten de integriteit van de financiële sector kunnen schaden (o.a. watchlist).

Bij de controle van de AO/IB kan de externe accountant o.a. de volgende werkzaamheden overwegen:

- Bij het uitvoeren van lijncontroles en proceduretests aandacht geven aan de aspecten van wet- en regelgeving;
- Gesprekken met compliance-afdeling, de risicobeheerafdeling en interne auditor en beoordelen van hun werkzaamheden;
- Kennisnemen van correspondentie met toezichthouders.

Beheerste bedrijfsuitoefening

De beheerste bedrijfsvoering omvat in ieder geval:

- Duidelijke en adequate organisatiestructuur;
- Duidelijke en adequate verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden;
- Adequate vastlegging van rechten en verplichtingen;
- Eenduidige rapportagelijnen;
- Adequaat systeem van informatievoorziening en communicatie;
- Adequaat systeem van risicobeheer (inclusief risicoanalyses);
- Adequaat systeem van monitoring compliance en interne auditor.

Bij de controle van de AO/IB kan de externe accountant o.a. de volgende werkzaamheden overwegen:

- Kennisnemen van verantwoordingen, interne documenten, notulen;
- Gesprekken met relevante afdelingen/ functionarissen;
- Kennisnemen van rapportages toezichthouders;
- Aandacht voor financiële en ICT-risico's (o.a. functiescheiding, integriteit, voortdurende beschikbaarheid en beveiliging, modelvalidatie);
- Beoordelen systeem van risicobeheer;
- Beoordelen systeem van monitoring compliance en interne auditor.

Uitbesteden van werkzaamheden

Beheersing van risico's van uitbesteding die een materiële invloed kunnen hebben op de financiële prestaties, financiële positie, continuïteit of reputatie van de instelling (risico's in kaart brengen). Bij uitbesteding blijft de instelling zelf verantwoordelijk voor de beheersing van die bedrijfsprocessen.

Toereikende procedures, maatregelen, deskundigheid en informatie om de uitvoering van de uitbestede werkzaamheden te kunnen beoordelen zijn cruciaal. Structurele aandacht, goede afspraken en tijdig optreden zijn voorwaarden voor de uitbesteding. Uitbesteding mag geen belemmering vormen voor de uitoefening van toezicht.

Bij de controle van de AO/IB kan de externe accountant o.a. de volgende werkzaamheden overwegen:

- Beoordelen uitbestedingsovereenkomst;
- Beoordelen ISAE 3402-rapport (indien van toepassing);
- Beoordelen toereikendheid procedures, maatregelen, deskundigheid en informatie;
- Beoordelen toets van interne auditor op beheersing uitbestede werkzaamheden.

Solvabiliteit

Bij de beoordeling van de interne organisatie en de risicobeheersing besteedt de externe accountant aandacht aan de naleving van de solvabiliteitsvereisten, waaronder de vereisten van de 'tweede pijler' (het proces van interne beoordeling van de kapitaaltoereikendheid). Deze solvabiliteitsvereisten stellen hoge eisen aan de kwaliteit van de AO/IB waarmee de kapitaaltoereikendheid wordt bewaakt en waarmee moet worden gewaarborgd dat de bank te allen tijde aan de vereisten voldoet.

Bij de controle van de staten vraagt de juiste en volledige toepassing van de zogenoemde 'prudentiële correcties' de nodige aandacht. Met deze prudentiële correcties worden de cijfers op bedrijfseconomische grondslagen aangepast voor toezichtdoeleinden.

Liquiditeit

Banken moeten voldoen aan liquiditeitseisen. Ook een solvabele financiële onderneming kan in de problemen raken als toevertrouwde of toegezegde middelen bij opvraging niet tijdig kunnen worden (terug)betaald. Daarom worden er door de toezichthouder eisen gesteld aan de organisatie en bedrijfsvoering m.b.t. het beheer van liquiditeitsrisico. Daarnaast worden minimumeisen gesteld aan de aanwezige liquiditeit. Met behulp van de liquiditeitsrapportage wordt de aanwezige liquiditeit afgezet tegen de vereiste liquiditeit, afgeleid van balans en buiten-balansposten, gegroepeerd naar liquiditeitstypische kenmerken.

Bij de beoordeling van de interne organisatie en de risicobeheersing besteedt de externe accountant aandacht aan de naleving van de liquiditeitsvereisten, waaronder het proces van interne beoordeling van de liquiditeit. Deze liquiditeitsvereisten stellen hoge eisen aan de kwaliteit van de AO/IB waarmee de liquiditeit wordt bewaakt en waarmee moet worden gewaarborgd dat de bank te allen tijde aan de vereisten voldoet.

9.3.3 Gedragstoezicht

Beleggingsdiensten

Banken krijgen alleen een uitbreiding van hun vergunning voor beleggingsdiensten, wanneer zij aantonen dat wordt voldaan aan:

- Eisen m.b.t. de inrichting van de bedrijfsvoering;
- Eisen inzake het treffen van adequate maatregelen ter bescherming van de rechten van cliënten;
- Eisen m.b.t. het voeren van een adequaat beleid ter voorkoming van belangenconflicten.

De AFM toetst of aan bovengenoemde bepalingen is voldaan.

De vijf preventief te toetsen gedragselementen die hun weerslag in de bedrijfsvoering krijgen zijn:

- Het waarborgen van de informatieverstrekking aan cliënten. Cliënten dienen te worden beschermd tegen onjuiste of onvolledige informatieverstrekking.
- Het vastleggen van de relatie met cliënten. Met iedere cliënt dient een schriftelijke cliëntenovereenkomst gesloten te worden. Afhankelijk van het type dienstverlening worden cliëntenprofielen opgesteld.
- Zorgvuldige behandeling van cliënten. Dit heeft onder meer als doel om cliënten te beschermen tegen agressieve verkoopmethoden zoals 'cold calling' en 'churning' (onnodig veel transacties genereren of onevenredig hoge transactiekosten berekenen).
- Het tegengaan van belangenconflicten tussen de financiële onderneming en haar cliënten en tussen haar cliënten onderling (Chinese walls).
- Het waarborgen van de rechten van cliënten. Vermogensscheiding: waarborgen dat gelden van cliënten niet voor eigen rekening van de onderneming worden gebruikt.

Bij de controle van de AO/IB kan de externe accountant o.a. de volgende werkzaamheden overwegen:

- Gesprekken met compliance-afdeling, de risicobeheerafdeling en interne auditor en beoordelen van hun werkzaamheden inzake gedragscodes, insiderregelingen, Chinese walls;
- Beoordelen cliëntenadministratie;
- Kennisnemen van correspondentie met toezichthouders.

Bijlage 10: Themalijst verzekeraar

De themalijsten bevatten per soort entiteit de wet- en regelgeving waarmee de externe accountant bij de controle van de jaarrekening of de staten voor DNB geconfronteerd kan worden ten behoeve van eventuele meldingen aan toezichthouders. Deze lijsten zijn 'thematisch' opgezet en niet uitputtend. De externe accountant zal deze lijsten aanpassen aan de specifieke omstandigheden.

10.1 Inleiding

Het begrip verzekeraars omvat levensverzekeraars, schadeverzekeraars, natura-uitvaartverzekeraars en herverzekeraars. Deze verzekeraars, zoals bedoeld in art. 1:1 Wft, moeten een vergunning hebben van DNB om hun activiteiten uit te voeren. Om te kunnen bepalen of genoemde vergunningplicht van toepassing is op (voorgenomen) activiteiten dient eerst te worden bepaald of sprake is van verzekeren. Een verzekeraar sluit bedrijfsmatig voor eigen rekening verzekeringen af. De Wft verwijst naar het Burgerlijk Wetboek voor een definitie van het begrip verzekering. In art 7:925 BW staat dat een verzekering een overeenkomst is waarbij de ene partij, de verzekeraar, zich tegen het genot van premie jegens haar wederpartij, de verzekeringnemer, verbindt tot het doen van een of meer uitkeringen en bij het sluiten der overeenkomst voor partijen geen zekerheid bestaat, dat, wanneer of tot welk bedrag enige uitkering moet worden gedaan, of ook hoe lang de overeengekomen premiebetaling zal duren.

10.2 Doel

Deze themalijst is een hulpmiddel bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening of de staten van een verzekeraar. De themalijst bevat de wet- en regelgeving waarmee de externe accountant bij de controle van de jaarrekening of de staten voor DNB geconfronteerd kan worden ten behoeve van eventuele meldingen aan toezichthouders. De externe accountant heeft een signalerende rol indien hij bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening of de staten afwijkingen van de wet- en regelgeving constateert. Deze lijst is 'thematisch' opgezet en niet uitputtend. De externe accountant zal deze lijst indien nodig aanpassen aan de specifieke omstandigheden.

Aandachtspunt	Referentie	Toelichting
Prudentieel toezicht (DNB)		
Vergunning Vergunning vereist voor uitoefenen verzekeringsbedrijf en verbod op nevenactiviteiten.	art. 2:26a Wft e.v. (herverzekering), art. 2:27 Wft e.v. (leven en schade), art. 2:48 Wft e.v. (natura-uitvaart), art. 3:6 Wft (waarborgen en garantiefondsen), 2:54a Wft (entiteit voor risicoacceptatie), art. 3:29 Wft (doorgeven wijzigingen), art. 3:36 Wft, Bijl. 1 Wft, art. 12 t/m 25 Besluit markttoetreding, art. 41 Bpr	
Geschiktheid, betrouwbaarheid Eisen aan dagelijkse beleidsbepalers en aan toezichthouders op dit beleid.	art. 3:8 Wft, art. 3:9 Wft, art. 5 t/m 9 Bpr	
Integere bedrijfsuitoefening Waarborgen integere bedrijfsuitoefening, incidentenregeling.	art. 3:10 Wft, art. 3:17 Wft, art. 10 t/m 16 Bpr	AO/IB (zie toelichting).
Aantal en plaats beleidsbepalers Minimaal twee natuurlijke personen die hun werkzaamheden vanuit Nederland verrichten.	art. 3:15 Wft	
Zeggenschapsstructuur Eisen aan transparantie t.b.v. toezicht.	art. 3:16 Wft, art. 3:21 Wft	

Aandachtspunt	Referentie	Toelichting
Beheerste bedrijfsvoering Beheersing van processen en bedrijfsrisico's.	art. 3:17 Wft, art. 3:38 Wft, art. 16 t/m 23 Bpr	AO/IB (zie toelichting).
Interne auditor De effectiviteit van de organisatie-inrichting en van de procedures en maatregelen dient ten minste jaarlijks intern op onafhankelijke wijze te worden getoetst. Daartoe dient de organisatie te beschikken over een organisatieonderdeel dat deze interne controlefunctie uitoefent.	art. 17 lid 4 Bpr	
Uitbesteden van werkzaamheden Eisen t.a.v. beheersen risico's van uitbesteding.	art. 3:18 Wft, art. 27 t/m 32 Bpr	AO/IB (zie toelichting).
Minimum aantal leden RvC Minimaal 3 leden RvC, afhankelijk van rechtsvorm.	art. 3:19 Wft	
Rechtsvorm Eisen aan rechtsvorm.	art. 3:20 Wft	Een verzekeraar met zetel in Nederland heeft de rechtsvorm van naamloze vennootschap, onderlinge waarborgmaatschappij of Europese vennootschap.
Minimum eigen vermogen Eisen aan de minimum omvang en samenstelling van het eigen vermogen (garantiefonds), afhankelijk van de branche.	art. 3:53 Wft, art. 49 Bpr, art. 52 t/m 58 Bpr	
Solvabiliteitsmarge Eisen aan minimumomvang van de solvabiliteitsmarge.	art. 3:57 Wft, art. 59, 65 t/m 68, 95 t/m 98 Bpr, toezichhoudersregelingen	ORSA. Staten worden eenmaal per jaar gecertificeerd door een externe accountant.
Technische voorzieningen Eisen aan toereikendheid, afhankelijk van de branche (toereikendheidstoets).	art. 3:67 t/m 3:69 Wft, art. 114 t/m 128 Bpr, toezichhoudersregelingen	Nagaan of de technische voorzieningen toereikend zijn (o.b.v. actuarieel verslag art. 3:73 Wft e.v., zie toelichting). Aandacht voor de complexiteit van de toereikendheidstoets.
Deelnemingen Vvgb van DNB of de Minister van Financiën nodig.	art. 3:95 t/m 106 Wft art. 138 t/m 140 Bpr	Vaststellen of de vereiste vvgb is verkregen.
Pensioenverzekeraars Meldingsplicht bij premieachterstand.	Art 29 Pw	Een verzekeraar informeert de deelnemers en de werkgever wanneer de premieachterstand het noodzakelijk maakt de opbouw van pensioenaanspraken te beëindigen door premievrijmaking of pensioenaanspraken zonder premievrije waarde te laten vervallen.

Aandachtspunt	Referentie	Toelichting
Gedragstoezicht (AFM)		
Eisten t.a.v. verzekeringsovereenkomsten	art. 4:63 t/m 4:71 Wft	

10.3 Toelichting

10.3.1 Algemeen

Op grond van de Wft moeten verzekeraars een vergunning hebben van DNB om hun activiteiten uit te voeren. Hier zijn enkele uitzonderingen op (art. 2:27 Wft). Er bestaan vrijstellingen voor kleine(re) onderlinge schadeverzekeraars die geen staten inleveren (art. 3:72 Wft art. 8 Besluit reikwijdte bepalingen Wft en art. 427 1 BW2).

10.3.2 Prudentieel toezicht

Integere bedrijfsuitoefening

Onder integriteit wordt verstaan het tegengaan van:

- Belangenverstremgeling;
- Het voorkomen van betrokkenheid bij / begaan van:
 - Strafbare feiten en andere wetsovertredingen;
 - Bepaalde cliënten waardoor het vertrouwen kan worden geschaad; en
 - Maatschappelijk onbetamelijke handelingen.

Verzekeraars moeten hun bedrijfsvoering zo inrichten dat een integere bedrijfsuitoefening gewaarborgd is. Om integriteitrisico's te beheersen moet een verzekeraar continu de beheersingscyclus doorlopen: risico's analyseren, beleid maken, beleid vertalen in procedures en maatregelen, beleid, procedures en maatregelen toetsen en eventueel bijstellen. Het toezicht hierop moet worden neergelegd bij een onafhankelijke compliance-functie.

Minimaal beheersing van de volgende integriteitrisico's:

- Het tegengaan van (de schijn van) belangenverstremgeling (privébelangen, personeelscondities);
- De omgang met incidenten die een gevaar vormen voor een integere uitoefening van het bedrijf van een financiële onderneming (bijvoorbeeld handel met voorkennis, fraude, witwassen). De verzekeraar moet DNB onverwijld informeren over incidenten;
- Personen die een integriteitgevoelige functie bekleden (zelftoetsing);
- Het vaststellen van de identiteit, de aard en de achtergrond van de cliënten (customer due diligence: voorkomen witwassen en terrorismefinanciering).

Verder dient de financiële onderneming op verzoek van de toezichthouder de administratie te onderzoeken op personen die in verband met terroristische activiteiten de integriteit van de financiële sector kunnen schaden (o.a. watchlist).

Bij de controle van de AO/IB kan de externe accountant o.a. de volgende werkzaamheden overwegen:

- Bij het uitvoeren van lijncontroles en proceduretests aandacht geven aan de aspecten van wet- en regelgeving;
- Gesprekken met compliance-afdeling, de risicobeheerafdeling en interne auditor en beoordelen van hun werkzaamheden;
- Kennisnemen van correspondentie met toezichthouders.

Beheerste bedrijfsuitoefening

De beheerste bedrijfsvoering omvat in ieder geval:

- Duidelijke en adequate organisatiestructuur;
- Duidelijke en adequate verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden;
- Adequate vastlegging van rechten en verplichtingen;
- Eenduidige rapportagelijnen;
- Adequaatsysteem van informatievoorziening en communicatie;
- Adequaatsysteem van risicobeheer (inclusief risicoanalyses);

- Adequaat systeem van monitoring compliance en interne auditor.

Bij de controle van de AO/IB kan de externe accountant o.a. de volgende werkzaamheden overwegen:

- Kennismaken van verantwoordingen, interne documenten, notulen;
- Gesprekken met relevante afdelingen/ functionarissen;
- Kennismaken van rapportages toezichhouders;
- Aandacht voor financiële en ICT-risico's (o.a. functiescheiding, integriteit, voortdurende beschikbaarheid en beveiliging, modelvalidatie);
- Beoordelen systeem van risicobeheer;
- Beoordelen systeem van monitoring compliance en interne auditor.

Uitbesteden van werkzaamheden

Beheersing van risico's van uitbesteding die een materiële invloed kunnen hebben op de financiële prestaties, financiële positie, continuïteit of reputatie van de verzekeraar (risico's in kaart brengen). Bij uitbesteding blijft de verzekeraar zelf verantwoordelijk voor de beheersing van die bedrijfsprocessen. Toereikende procedures, maatregelen, deskundigheid en informatie om de uitvoering van de uitbestede werkzaamheden te kunnen beoordelen zijn cruciaal. Structurele aandacht, goede afspraken en tijdig optreden zijn voorwaarden voor de uitbesteding. Uitbesteding mag geen belemmering vormen voor de uitoefening van toezicht.

Bij de controle van de AO/IB kan de externe accountant o.a. de volgende werkzaamheden overwegen:

- Beoordelen uitbestedingsovereenkomst;
- Beoordelen ISAE 3402-rapport (indien van toepassing);
- Beoordelen toereikendheid procedures, maatregelen, deskundigheid en informatie;
- Beoordelen toets van Internal audit op beheersing uitbestede werkzaamheden.

Solvabiliteitsmarge en toereikendheid technische voorzieningen

Voor de solvabiliteitsmarge en de toereikendheid van de technische voorzieningen gelden specifieke berekeningswijzen. Hierbij dient o.a. aandacht te worden besteed aan:

- Het actuariële verslag en de samenwerking tussen externe accountant en actuaris (basisgegevens);
- Prudentiële correcties;
- Toereikendheidstoets.

Bij de beoordeling van de interne organisatie en de risicobeheersing besteedt de externe accountant aandacht aan de naleving van de solvabiliteitsvereisten, waaronder de vereisten van de 'tweede pijler' (het proces van interne beoordeling van de kapitaaltoereikendheid). Deze solvabiliteitsvereisten stellen hoge eisen aan de kwaliteit van de AO/IB waarmee de kapitaaltoereikendheid wordt bewaakt en waarmee moet worden gewaarborgd dat de verzekeraar te allen tijde aan de vereisten voldoet.

Bij de controle van de financiële positie dient de externe accountant zich ervan bewust te zijn dat de verzekeraar in bepaalde situaties aanpassingen (prudentiële correcties) op de cijfers in de jaarrekening moet aanbrengen om te komen tot de voor het toezicht toegestane respectievelijk verlangde voorzieningen en solvabiliteit, zoals deze in de staten tot uitdrukking komen. De werking van deze correcties kan, afhankelijk van de gekozen verwerkingswijze en de gesloten verzekeringen, tamelijk complex zijn. Vooral verschillen in de waarderingsgrondslagen tussen de beleggingen en de technische voorzieningen zijn hierbij van belang.

De externe accountant dient zich verder bewust te zijn van de technische complexiteiten die een rol kunnen spelen bij de door de verzekeraar toe te passen toereikendheidstoets alsmede van de consistente toepassing daarvan.

Natura-uitvaartverzekeraars

Voor een verzekeraar die een vergunning heeft als bedoeld in art. 2:37 lid 1 Wft of art 2:40 lid 1 Wft voor de uitoefening van het bedrijf van levensverzekeraar in de branche 'Levensverzekeraar algemeen', en op grond daarvan het bedrijf van natura-uitvaartverzekeraar uitoefent, zijn uitsluitend de bepalingen voor een levensverzekeraar van toepassing. Een aparte vergunning voor het uitoefenen van het bedrijf van natura-uitvaartverzekeraar is dan niet nodig.

Voor een verzekeraar die een vergunning heeft als bedoeld in art. 2:48 lid 1 Wft of art. 2:50 lid 1 Wft voor de uitoefening van het bedrijf natura-uitvaartverzekeraar, zijn uitsluitend de bepalingen inzake de uitoefening van het bedrijf van natura-uitvaartverzekeraar van toepassing.

OPGEDEELD in HR 1142 t/m HR 1145

Bijlage 11: Themalijst pensioenfonds

De themalijsten bevatten per soort entiteit de wet- en regelgeving waarmee de externe accountant bij de controle van de jaarrekening of de staten voor DNB geconfronteerd kan worden ten behoeve van eventuele meldingen aan toezichthouders. Deze lijsten zijn 'thematisch' opgezet en niet uitputtend. De externe accountant zal deze lijsten aanpassen aan de specifieke omstandigheden.

11.1 Inleiding

Een werkgever moet de verplichtingen uit een pensioenovereenkomst buiten de sfeer van zijn onderneming brengen. Deze veiligstelling kan geschieden in een ondernemingspensioenfonds verbonden aan die werkgever, een bedrijfstakpensioenfonds, een beroepspensioenfonds, maar ook door een uitvoeringsovereenkomst met een verzekeraar (art. 23 Pw) aan te gaan. Een pensioenfonds moet een rechtspersoon zijn en is meestal een stichting.

Op grond van art. 102 Pw en art. 107 Wvb moet een pensioenfonds zich na oprichting melden bij DNB.

11.2 Doel

Deze themalijst is een hulpmiddel bij de uitvoering van de controle van de staten van een pensioenfonds. De themalijst bevat de wet- en regelgeving waarmee de externe accountant bij de controle van de staten voor DNB geconfronteerd kan worden ten behoeve van eventuele meldingen aan de toezichthouder. De externe accountant heeft een signalerende rol indien hij bij de uitvoering van de staten afwijkingen van de wet- en regelgeving constateert. Deze lijst is 'thematisch' opgezet en niet uitputtend. De externe accountant zal deze lijst indien nodig aanpassen aan de specifieke omstandigheden.

Aandachtspunt	Referentie	Toelichting
Pensioenovereenkomst		
Karakterisering Het pensioenfonds classificeert zijn regelingen (uitkerings-, kapitaal- of premieovereenkomst).	art. 10 Pw ⁷⁹	
Uitvoeringsovereenkomst		
Eisen uitvoeringsovereenkomst	art. 25 Pw	Eisen te stellen aan uitvoeringsovereenkomst en monitoring afspraken.
Premie-inning en meldingsplicht premieachterstand	art. 26, 27 en 28 Pw	Bewaking premie-inning en tijdige melding aan deelnemers bij achterstanden indien sprake is van een dekkingstekort.
Algemene bepalingen pensioenuitvoerder		
Waarborging goed bestuur	art. 33 Pw, pension fund governance, art. 11 Bup	Vereiste organen (bestuur, intern toezicht, visitatiecommissie) en (wettelijk) vereiste toelichtingen in het jaarverslag.
Uitbesteding	art. 34 Pw, hfdst. 4 Bup	Proces uitbesteding, naleving van verbod op uitbesteding van bepaalde diensten, uitvoeren van een risicoanalyse.
Registreren deelnemingsjaren	Art 36 Pw	Het pensioenfonds registreert de deelnemingsjaren van de deelnemers en verstrekt hierover informatie aan de deelnemers en gewezen deelnemers.

⁷⁹ De vergelijkbare bepalingen van de Wvb zijn niet steeds vermeld.

Aandachtspunt	Referentie	Toelichting
Zorgplicht	art. 52 Pw	De pensioenuitvoerder onderzoekt ten minste een keer per jaar of de beleggingen van de deelnemer of gewezen deelnemer zich binnen de op basis van het derde lid gestelde grenzen bevinden en informeert de deelnemer en de gewezen deelnemer hierover.
Eisen ten aanzien van vermelding in de toelichting	art. 96 Pw	Vermelding van: <ul style="list-style-type: none"> • Dwangsommen en boetes; • Aanwijzing of bewindvoerder; • Korte- of langetermijnherstelplan; • Beëindiging curatele.
Communicatie over toeslagen	art. 13, 95 en 129 Pw en uitingen op grond van art. 38 t/m 46 (opgaven deelnemers) Pw	Communicatie over voorwaardelijke toeslagen in pensioenovereenkomst, reglement en overige communicatie is consistent geheel in relatie tot gewekte verwachtingen, financiering en realiseren van voorwaardelijke toeslagen.
Algemene bepalingen pensioenfondsen		
Eisen aan deskundigheid bestuur	art.105 Pw, hfdst. 7 Bup	Aandacht voor invoering van plan deskundigheidsbevordering van koepels.
Aantal beleidsbepalers	art. 105 Pw, hfdst. 7 Bup	
Eisen overeenkomsten	art. 118 t/m 120 Pw	
Financieel toetsingskader pensioenfondsen		
Vaststellen technische voorzieningen	art. 126 PW	
Eisen ten aanzien van vermelding premie in de jaarrekening en jaarverslag	art. 130	Vermelden van kostendekkende, feitelijke en gedempte premie.
Minimum eigen vermogen Eisen aan minimumomvang en samenstelling van het eigen vermogen.	art. 131 en 133 Pw, art. 11 Bftp	
Vereist eigen vermogen Eisen aan minimum omvang van de reserves	art. 132 Pw art. 12 Bftp	Staten worden eenmaal per jaar gecertificeerd door een externe accountant (zie controle staten).
Meldingsplicht bij premieachterstand en tekort minimaal vereist eigen vermogen	art. 28, 138 en 140 Pw	Bij onderdekking melding aan de deelnemers en aan de toezichthouder.

Aandachtspunt	Referentie	Toelichting
Herstelplan bij reserve- of dekkingstekort	Art 138 t/m 140	Wanneer een pensioenfonds voorziet of redelijkerwijs kan voorzien dat er een reserve- of dekkingstekort ontstaat, dient een herstelplan te worden ingediend bij de toezichhouder. Gedurende het herstel dient de uitvoering te worden geëvalueerd en dienen eventueel aanvullende maatregelen te worden getroffen als blijkt dat niet tijdig kan worden voldaan aan de vermogensseisen.
Beheerste en integere bedrijfsvoering	art. 143 Pw, art. 18 t/m 21 Bftp	
Continuïteitsanalyse	art. 143 Pw, art. 22 Bftp	Eens in de 3 jaar dient een pensioenfonds een continuïteitsanalyse opstellen.
ABTN	art. 145 Pw, art. 24 Bftp	
Premiekortingen en terugbetalingen	art. 129 Pw	Art. 129 met betrekking tot premiestelling, vereist eigen vermogen, dekking door waarden en vereiste consistentie en voorwaarden toeslagen.
Kortingen op pensioenaanspraken	art. 134 Pw	
Verbod op aangaan van leningen	art. 136 Pw, art. 14 Bftp	Leningen niet langer dan een jaar, of ten behoeve verbetering risicoprofiel fonds (achtergestelde lening).

11.3 Toelichting

Algemeen

Volgens art. 143 van de Pw richt een pensioenfonds zijn organisatie zodanig in dat deze een beheerste en integere bedrijfsvoering waarborgt, waartoe in het Bup nadere regels zijn gesteld ten aanzien van:

- Beheersing van processen en bedrijfsrisico's;
- Integriteit;
- Soliditeit; en
- Beheersen van de financiële positie.

Dit wordt nader uitgewerkt in de art. 18 tot en met 22 van het Bftp. Hieronder zijn de belangrijkste bepalingen uit deze artikelen opgenomen:

Beheerste bedrijfsvoering

Een fonds beschikt over goede administratieve en boekhoudkundige procedures en adequate interne controlemechanismen, stelt beleid op ten aanzien van de beheersing van te lopen risico's en draagt zorg voor de uitvoering van dat beleid.

Integriteitsrisico

Een fonds draagt zorg voor een systematische analyse van integriteitsrisico's en stelt aan de hand van deze analyse een integriteitsbeleid vast en draagt zorg voor de uitvoering van dat beleid.

Belangenverstrengeling

Een fonds beschikt over procedures en maatregelen met betrekking tot het tegengaan van verstrengeling van privébelangen met de belangen van het fonds van personen die het beleid van het fonds bepalen, leden van het orgaan dat is belast met het toezicht op het beleid en de algemene gang van zaken van het fonds en andere werknemers of andere personen die in opdracht van het fonds op structurele basis werkzaamheden voor het fonds verrichten.

Een fonds beschikt over een gedragscode die voor bestuurders en medewerkers van het fonds voor-

schriften geeft ter voorkoming van belangenconflicten en van misbruik en oneigenlijk gebruik van de bij het fonds aanwezige informatie of zaken.

Soliditeit van het fonds

Een fonds voert een beleid gericht op het duurzaam beheersen van te lopen financiële risico's en andere dan financiële risico's.

Continuïteitsanalyse

Een fonds voert ten minste eens in de drie jaar een continuïteitsanalyse uit waarbij met een stochastische benaderingswijze wordt gezien of het fonds aan haar verplichtingen op de lange termijn kan voldoen. De continuïteitsanalyse biedt tevens inzicht in de mate waarin de voorwaardelijke toeslagverlening naar verwachting kan worden toegekend.

Indien naar de mening van DNB sprake is van aanzienlijke wijzigingen in de huidige of verwachte financiële positie van het fonds, voert het fonds tussentijds een extra continuïteitsanalyse uit.

De continuïteitsanalyse omvat 15 prognosejaren, gerekend vanaf de rapportagedatum. Het fonds heeft voorbij deze tijdshorizon van 15 prognosejaren een kwalitatief beeld van de verwachtingen, risico's en het beleid.

Regels met betrekking tot de continuïteitsanalyse zijn opgenomen in de Regeling Pensioenwet (art. 2) en in de Regeling Parameters.

Bijlage 12: Interpretaties vermogensscheiding

In deze bijlage zijn de door NBA met de AFM afgestemde interpretaties van de wet- en regelgeving en vragen en antwoorden over vermogensscheiding opgenomen.

12.1 Interpretaties AFM

12.1.1 Reikwijdte

De verplichting van art. 165d Bgfo is van toepassing op beleggingsondernemingen die financiële instrumenten of gelden voor een cliënt aanhouden. De bepalingen van de Nrgfo leiden er in Nederland in principe toe dat een bank betrokken is bij de afwikkeling van transacties en de bewaring van financiële instrumenten van cliënten. Dit betekent dat een bankbeleggings-onderneming jaarlijks een verslag van een externe accountant aan de AFM dient te overleggen over de deugdelijkheid van de in haar bedrijfsvoering getroffen maatregelen om te voldoen aan de art. 165 tot en met 165c. Een orderremissier, broker of vermogensbeheerder (niet zijnde een bank), die betrokken is bij het doorgeven of uitvoeren van orders van een cliënt, dient er voor te zorgen dat de cliënt haar financiële instrumenten en gelden op één of meerdere rekeningen op eigen naam aanhoudt bij een bank (zie art. 6:15 en art. 6:16 Nrgfo). Een dergelijke orderremissier, broker of vermogensbeheerder mag dus geen gelden en financiële instrumenten van cliënten in ontvangst nemen en aanhouden. In dat geval is de verplichting om een verslag van een externe accountant te overleggen dan ook niet van toepassing.

12.1.2 Selectiecriteria bewaarplaatsen

De AFM is van oordeel dat de bewaarinstelling bij de keuze van een derde instelling de nodige zorgvuldigheid in acht dient te nemen, teneinde de belangen van haar cliënten zoveel als redelijkerwijs mogelijk is te beschermen.

In art. 165a, eerste lid, Bgfo is bepaald dat een beleggingsonderneming die financiële instrumenten voor een cliënt aanhoudt op een rekening bij een derde, de nodige bekwaamheid, zorgvuldigheid en waakzaamheid toepast bij de selectie, aanwijzing en periodieke beoordeling van de derde en van de regelingen voor het aanhouden en bewaren van de betrokken financiële instrumenten. De beleggingsonderneming houdt daarbij rekening met de deskundigheid en marktreputatie van de betrokken derde, evenals met alle op het aanhouden van deze financiële instrumenten betrekking hebbende wettelijke verplichtingen of marktpraktijken die de rechten van de cliënt nadelig kunnen beïnvloeden.

In art. 6:14 Nrgfo is onder meer bepaald dat een beleggingsonderneming een zodanige regeling treft met betrekking tot de financiële instrumenten en gelden van cliënten, dat de rechten van die cliënten voldoende beschermd zijn. Hiermee dient te worden voorkomen dat financiële instrumenten en gelden door de beleggingsonderneming voor eigen rekening worden gebruikt.

In art. 6:18 Nrgfo is onder meer bepaald dat een bewaarinstelling uitsluitend optreedt in het belang van de cliënten van de beleggingsonderneming voor wie financiële instrumenten bij de bewaarder in bewaring zijn gegeven.

Op het moment dat de bewaarinstelling met betrekking tot de door cliënten van de bank aan de bewaarinstelling in bewaring gegeven financiële instrumenten die zich in het buitenland bevinden, gebruik maakt van de (bewaar)diensten van een derde instelling in het buitenland, brengt art. 6:14 juncto art. 6:18 Nrgfo met zich dat de bewaarinstelling bij de keuze van zo een derde instelling de nodige zorgvuldigheid in acht neemt, teneinde de belangen van haar cliënten zoveel als redelijkerwijs mogelijk is te beschermen. Om tot een zorgvuldige keuze te kunnen komen, dient door de bewaarinstelling onderzoek te worden gedaan naar onder meer (i) de regeling van de vermogensrechtelijke positie van de cliënt bij insolventie of faillissement van de bewaarinstelling of de derde waar financiële instrumenten bewaard worden, (ii) of de financiële instrumenten in het buitenland bewaard worden bij een betrouwbare instelling en (iii) de toepasselijkheid van Nederlandse en niet Nederlandse wet- en regelgeving met betrekking tot de compensatie van de financiële schade van de cliënten ten gevolge van insolventie of faillissement van de instelling.

Het begrip 'derde' is niet als zodanig gedefinieerd in de Wft of in de uitvoeringsrichtlijn MiFID. De AFM is echter van oordeel dat de bepaling zou moeten reiken tot de derde waar de beleggingsonderneming (of de bewaarinstelling) de financiële instrumenten van cliënten rechtstreeks wil aanhouden. Dit is in

de regel de derde waarmee de beleggingsonderneming of de bewaarinstelling rechtstreeks een custody agreement wil gaan afsluiten of heeft afgesloten. Hieruit volgt dat de beleggingsonderneming bij de selectie, aanwijzing en periodieke beoordeling van de derde, niet het achterliggende netwerk aan subcustodians van deze derde hoeft te beoordelen op de aspecten genoemd in art. 165a Bgfo. De beleggingsonderneming kan door het onderzoeken van (a) de specifieke regels of marktpraktijken waaraan het aanhouden en bewaren van financiële instrumenten voor rekening van een andere persoon is gebonden in het rechtsgebied van de betrokken derde; (b) de mate waarin de derde is onderworpen aan het toezicht op de naleving van deze regels; en (c) de deskundigheid en marktrepputatie van de betrokken derde, reeds een voldoende oordeel vormen over de kwaliteit van de wijze van vermogensscheiding en een keuze maken.

12.1.3 Fiscale eenheid

De AFM is van oordeel dat het deel uitmaken van de fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting en hoofdelijke aansprakelijkheid voor een loonbelastingclaim door de bewaarinstelling dient te worden voorkomen.

In art. 6:18, onder b, negende gedachtestreep, Nrgfo is bepaald dat een bewaarinstelling uitsluitend optreedt in het belang van de cliënten van de beleggingsonderneming voor wie financiële instrumenten bij de bewaarder in bewaring zijn gegeven.

De bepalingen van de vermogensscheiding dienen te waarborgen dat het vermogen van de bewaarinstelling separaat blijft van het vermogen van de beleggingsonderneming. De Wet op de vennootschapsbelasting 1969 (Vpb) en de Wet op de omzetbelasting 1968 (OB) kennen beide de fiscale faciliteit van de fiscale eenheid. Het fiscale eenheid regime veroorzaakt dat het vermogen van de bewaarinstelling fiscaal deel uitmaakt van het vermogen van de beleggingsonderneming. Vanwege de financiële risico's (claims van de fiscus op de activa van de bewaarinstelling) zou een bewaarinstelling in principe geen onderdeel mogen uitmaken van een fiscale eenheid voor de Vpb of de OB.

De fiscale eenheid voor de Vpb ontstaat op verzoek van twee belastingplichtigen, die aan de wettelijke voorwaarden voldoen. Doordat slechts op verzoek een fiscale eenheid Vpb ontstaat, is de toepassing van het fiscale eenheid regime in principe een beslissing van de belastingplichtigen (beleggingsonderneming en de bewaarinstelling).

De fiscale eenheid voor de OB is een faciliteit die onafhankelijk van de eigen beslissing van de belastingplichtige kan bestaan. Indien de verhouding tussen de beleggingsonderneming en de bewaarinstelling aan de voorwaarden van de wet voldoet, kan de Inspecteur de toepassing van de fiscale eenheid voor de OB ambtshalve stellen. Vanaf dat moment is er een civiele aansprakelijkheid van de bewaarinstelling voor de omzetbelasting binnen de fiscale eenheid.

De Wet op de loonbelasting 1964 kent een inlenersaansprakelijkheid. Indien de bewaarinstelling personeel inleent bij een andere entiteit van het concern, is de bewaarinstelling hoofdelijk aansprakelijk voor een eventuele loonbelastingclaim met betrekking tot deze werknemers.

De AFM wijst de bank op haar verantwoordelijkheid voor de toepassing van de bepalingen inzake vermogensscheiding bij belangenverstremgeling vanuit fiscaliteit. Het bestaan van de fiscale eenheid voor de Vpb, alsmede de inlenersaansprakelijkheid in de loonbelasting is door de bank zelf te bepalen.

12.1.4 Garantieverklaring

In art. 6:18, onder b, zevende gedachtestreep, Nrgfo is bepaald dat de nakoming van de verplichtingen door de bewaarinstelling is gegarandeerd door de beleggingsonderneming.

De AFM is van oordeel dat er sprake dient te zijn van een onvoorwaardelijke garantie van de bank. Bij een 'onvoorwaardelijke' garantie kan de cliënt de bank aanspreken als de bewaarinstelling haar verplichtingen jegens de cliënt niet of niet volledig na kan komen. De AFM is voorts van mening dat de bank haar cliënten moet informeren over het bestaan en de inhoud van de garantstelling.

12.1.5 Verpanding

De AFM is van oordeel dat het verstrekken van een pandrecht uit hoofde van beheer- of bewaarkos-

ten in beginsel niet in overeenstemming is met hetgeen is bepaald in art. 6:18 Nrgfo. Mocht dit in internationale verhoudingen op problemen stuiten, dan dient een waarborg te worden gecreëerd om de financiële instrumenten van de cliënten onbezwaard te laten zijn in het geval van een deconfiture van de bewaarinstelling.

In art. 6:18, onder b, negende gedachtestreep, Nrgfo is bepaald dat een bewaarinstelling uitsluitend optreedt in het belang van de cliënten van de beleggingsonderneming voor wie financiële instrumenten bij de bewaarder in bewaring zijn gegeven.

Het verstrekken van een (eerste) pandrecht door een bewaarinstelling op de in bewaring gegeven financiële instrumenten van cliënten ten gunste van derden tot meerdere zekerheid voor de betaling van beheer- of bewaarkosten die gemaakt zijn ten behoeve van deze financiële instrumenten, is niet in het belang van de cliënten. In geval van een faillissement van een bewaarinstelling zou de pandhouder het pandrecht kunnen uitwinnen op de financiële instrumenten die bewaard worden voor de cliënten, indien deze bewaarinstelling in verzuim zou zijn met de betaling van beheer- of bewaarkosten. Dit betekent dat de mogelijkheid bestaat dat de bewaarinstelling op haar beurt niet meer volledig kan voldoen aan haar verplichtingen jegens haar cliënten.

12.1.6 Herverpanding

De AFM is van oordeel dat het herverpanden van rechten van de cliënt door de bank in beginsel niet in overeenstemming is met art. 6:14 Nrgfo, tenzij de cliënt hiervoor uitdrukkelijk toestemming verleent in een aparte cliëntenovereenkomst, de cliënt is gewezen op de risico's en door de beleggingsonderneming voldoende waarborgen zijn getroffen voor de bescherming van de cliënt.

In art. 6:14, eerste lid, Nrgfo is bepaald dat een beleggingsonderneming met betrekking tot de financiële instrumenten en gelden van cliënten een zodanige regeling dient te treffen dat naar het oordeel van de AFM de rechten van cliënten voldoende zijn beschermd.

Indien er door de cliënten van de bank een pandrecht wordt verstrekt op hun financiële instrumenten, ten gunste van de bank en de bank daarnaast, bijvoorbeeld op grond van haar algemene voorwaarden, tevens bevoegd is om de financiële instrumenten en andere vermogensrechten die door de cliënt aan haar zijn verpand te herverpanden, dan is dat niet in overeenstemming met art. 6:14, eerste lid Nrgfo.

Door deze herverpanding van financiële instrumenten van cliënten van de bank aan derden kan immers een ongewenste situatie ontstaan. Het risico bestaat dat de cliënt aan zijn verplichtingen jegens de bank heeft voldaan (waardoor zijn verpanding is komen te vervallen), terwijl de financiële instrumenten mogelijk nog wel door de bank zijn herverpand aan een derde. De bank zal dan eerst aan haar verplichting jegens de derde dienen te voldoen, alvorens ook dat pandrecht kan komen te vervallen. De cliënt blijft in dit geval afhankelijk van de bank en bij een faillissement van deze bank ontstaat er mogelijk een probleem. De bank zal in de regel haar verplichtingen jegens de derde niet meer kunnen voldoen. Het pandrecht zal dan in de regel worden uitgewonnen door de derde (separatist) en de cliënten van de bank hebben in dat geval het nakijken. Dit risico blijkt veelal niet uit de formulering zoals opgenomen in de algemene voorwaarden dienstverlening inzake financiële instrumenten zoals overeengekomen tussen de bank en haar cliënten.

12.2 Vragen en antwoorden AFM

12.2.1 Op welke beleggingsonderneming is de verplichting van toepassing om aan de AFM een verslag van de externe accountant over de vermogensscheiding te overleggen?

De verplichting van art. 165d Bgfo is van toepassing op beleggingsondernemingen die financiële instrumenten of gelden voor een cliënt aanhouden.

De regelingen in de Nrgfo leiden er in Nederland in principe toe dat een bank betrokken is bij de afwikkeling van transacties en de bewaring van financiële instrumenten van cliënten. Dit betekent dat een bankbeleggingsonderneming jaarlijks een verslag van een externe accountant aan de AFM dient te overleggen over de deugdelijkheid van de in haar bedrijfsvoering getroffen maatregelen om te voldoen aan de art. 165 tot en met 165c.

Een orderremissier, broker of vermogensbeheerder (niet zijnde een bank), die betrokken is bij het doorgeven of uitvoeren van orders van een cliënt, dient er voor te zorgen dat de cliënt haar financiële instrumenten en gelden op één of meerdere rekeningen op eigen naam aanhoudt bij een bank (zie art. 6:15 en 6:16 Nrgfo). Een dergelijke orderremissier, broker of vermogensbeheerder mag dus geen gelden en financiële instrumenten van cliënten in ontvangst nemen en aanhouden. In dat geval is de verplichting om een verslag van een externe accountant te overleggen dan ook niet van toepassing.

12.2.2 Binnen welke termijn dient een beleggingsonderneming een verslag van de externe accountant over de vermogensscheiding aan de AFM te overleggen?

Een bankbeleggingsonderneming dient het verslag van de externe accountant binnen zes maanden na afloop van het boekjaar aan de AFM te verstrekken, analoog aan de gehanteerde termijn in art. 3:71 en art. 4:85 Wft voor de jaarrekening en het jaarverslag.

Bijlage 13: Assurance-rapport onderzoek kostprijsmodel

Deze bijlage bevat een voorbeeld van een assurance-rapport voor het onderzoek van het kostprijsmodel voor de begrote kosten voor advies en distributie van bepaalde financiële producten en de toerekening van kosten aan deze financiële producten.

Model assurance-rapport onderzoek ex art. 86g lid 2 Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft van het kostprijsmodel ex art. 86g lid 1 van dit besluit

Hierna is een model voor een assurance-rapport opgenomen op basis van een oordeel met beperking. Dit model zal naar verwachting in de praktijk het meest gebruikt worden⁸⁰. De voorbeelden van teksten dienen niet zonder meer te worden overgenomen maar moeten aan de specifieke situatie worden aangepast.

“Aan: Opdrachtgever (bestuur van ... [naam en rechtsvorm])

Assurance-rapport van de onafhankelijke accountant

Opdracht

Wij hebben, ingevolge art. 86g lid 2 Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft, het kostprijsmodel⁸¹ zoals beschreven in de bijlage bij dit rapport van ... [naam en rechtsvorm] te ... [statutaire vestigingsplaats] en de toerekening van de begrote kosten voor advies en distributie aan de financiële producten⁸² ex art. 86g lid 1 van dit besluit zoals beschreven in de bijlage, per ... [datum] onderzocht, teneinde vast te stellen of deze in overeenstemming zijn met deze bepaling. Het bestuur van de entiteit is verantwoordelijk voor de naleving van art. 86g lid 1 van het Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft. Het is onze verantwoordelijkheid een assurance-rapport over het kostprijsmodel en de toerekening van de begrote kosten voor advies en distributie aan de financiële producten te verstrekken.

Werkzaamheden

Wij hebben ons onderzoek verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Standaard 3000 “Assurance-opdrachten anders dan opdrachten tot controle en beoordeling van historische financiële informatie”. Dienovereenkomstig dienen wij ons onderzoek zodanig te plannen en uit te voeren, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat het kostprijsmodel en de toerekening van de begrote kosten voor advies en distributie aan de financiële producten in overeenstemming zijn met art. 86g lid 1 van het Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft. Een assurance-opdracht omvat onder meer een onderzoek door middel van deelwaarnemingen van relevante gegevens. Wij hebben onder meer de volgende werkzaamheden uitgevoerd^{83 84}:

- ⁸⁰ Standaard 3000: De accountant dient geen goedkeurende conclusie te verstrekken indien de volgende situaties zich voordoen en de accountant van mening is dat het effect daarvan van materieel belang is of kan zijn:
- a er is een beperking in de reikwijdte van de werkzaamheden van de accountant, dat wil zeggen dat de omstandigheden een belemmering vormen voor de accountant om de noodzakelijke assurance-informatie te verkrijgen die het opdracht-risico tot gewenste niveau reduceert of dat de verantwoordelijke partij dan wel de opdrachtgever een beperking oplegt die dit belemmert. In dat geval dient de accountant een conclusie met beperking of een conclusie van oordeelhouding te verstrekken;
 - b in gevallen waarin de informatie omtrent het object van onderzoek afwijkingen van materieel belang vertoont, dient de accountant een conclusie met beperking of een afkeurende conclusie te verstrekken.
- De accountant dient een conclusie met beperking te verstrekken indien het effect van een bepaalde zaak niet zodanig van materieel belang of van invloed is dat een afkeurende conclusie of een conclusie van oordeelonthouding is vereist. In een conclusie met beperking wordt het woord ‘uitgezonderd’ gebruikt voor het effect op datgene waarop de beperking betrekking heeft.
- ⁸¹ Het kostprijsmodel (object van onderzoek) zo nodig nader aanduiden en beschrijven, bijvoorbeeld of het een kostprijsmodel voor een bepaald product of een productgroep betreft.
- ⁸² De financiële producten (object van onderzoek) zo nodig nader aanduiden en beschrijven, bijvoorbeeld of het een specifiek financieel product of een productgroep betreft.
- ⁸³ Omdat er geen specifieke standaard bestaat die aanwijzingen geeft voor procedures ten behoeve van het verzamelen van informatie omtrent dit onderzoek wordt in de samenvatting van uitgevoerde werkzaamheden een meer gedetailleerde omschrijving opgenomen. Hoewel de voorbeeldtekst aan de specifieke omstandigheden moet worden aangepast, is deze tekst richtinggevend voor de inrichting van het onderzoek.
- ⁸⁴ Desgewenst kan de gedetailleerde omschrijving van de werkzaamheden als bijlage bij het rapport worden opgenomen.

- Wij hebben de interne beschrijvingen van het kostprijsmodel, de hiermee samenhangende processen en beheersingsmaatregelen en de toerekening van begrote kosten aan producten verkregen.
- Wij hebben onderzocht of het kostprijsmodel:
 - inzichtelijk, goed gedocumenteerd en controleerbaar is;
 - of het kostprijsmodel deel uitmaakt van het proces van begroting, planning en budgettering; en
 - of het kostprijsmodel is gebaseerd op de inrichting van de bedrijfsprocessen.
- Wij hebben onderzocht of in het kostprijsmodel de volgende bouwstenen worden onderkend:
 - categorieën van advies en distributie;
 - een procesmodel advies- en distributieactiviteiten (tijdsbesteding van kennismaking via advies en offerte tot contract en nazorg);
 - kostensoorten (in hoofdzaak personeel, marketing, ICT, kantoor en management); en
 - kostenallocatie.
- Wij hebben onderzocht of:
 - de aannames die worden gehanteerd voor het kostprijsmodel redelijk zijn en regelmatig⁸⁵ worden getoetst;
 - de begrote tijdsbesteding per handeling is gebaseerd op gedegen analyse en onderzoek⁸⁶;
 - de kostencategorieën juist en volledig worden opgenomen; en
 - de allocaties en verdeelsleutels aanvaardbaar zijn.
- Wij hebben onderzocht of de gegevens die worden gebruikt in het kostprijsmodel aansluiten op de bedrijfsprocessen, de managementcyclus en de administratie.
- Wij hebben onderzocht of:
 - de toerekening van begrote kosten aan producten inzichtelijk, goed gedocumenteerd en controleerbaar is;
 - de aannames die worden gehanteerd voor de toerekening redelijk zijn en regelmatig⁸⁷ worden getoetst;
 - de toerekening wordt gerelateerd aan de totaal begrote kosten, waarbij inzichtelijk wordt gemaakt welk deel daarvan wordt toegerekend aan advies- en distributiekosten;
 - de begrote kosten juist en volledig worden toegerekend;
 - sprake is van een duidelijk verband tussen de begrote kosten en de verleende dienst;
 - goede differentiatie plaatsvindt naar processen, productsoorten en producten;
 - het interne beheersingsproces rond de schatting van aantallen te verkopen producten in opzet goed is; en
 - het interne beheersingsproces rond de vaststelling van de (positieve) winstmarge in opzet goed is.
- Wij hebben onderzocht of de juiste tarieven in het dienstverleningsdocument zijn vermeld.
- Wij hebben werking van de processen en beheersingsmaatregelen rond het kostprijsmodel en de toerekening van begrote kosten onderzocht.
- Wij hebben onderzocht of het kostprijsmodel en de toerekening van begrote kosten regelmatig⁸⁸ worden gevalideerd aan de hand van de werkelijke kosten en gegevens over aantallen verkochte producten (*back-testing*).
- De begrote kosten voor advies en distributie zijn gebaseerd op de begroting van ... [naam cliënt] voor ... [boekjaar]. Wij hebben onderzocht of deze informatie in overeenstemming is met de gegevens van de begroting van ... [naam cliënt] voor ... [boekjaar]. Wij hebben deze begroting niet onderzocht.

⁸⁵ De frequentie hangt mede af van de veranderingen in de relevante omstandigheden.

⁸⁶ Verwacht mag worden dat de begrote tijdsbesteding is gebaseerd op een voldoende omvangrijke waarneming van tijdregistraties.

⁸⁷ De frequentie hangt mede af van de veranderingen in de relevante omstandigheden.

⁸⁸ De frequentie hangt mede af van de veranderingen in de relevante omstandigheden.

- De toerekening van de begrote kosten voor advies en distributie aan de financiële producten is gebaseerd op het begrote aantal te verkopen producten. Wij hebben onderzocht of deze informatie is ontleend aan de gegevens van de begroting van ... [naam cliënt] voor ... [boekjaar]. De juistheid van het begrote aantal te verkopen producten kunnen wij niet vaststellen en hebben wij niet onderzocht.
- In de tarieven die ... [naam cliënt] hanteert voor advies en distributie is een winstmarge begrepen. Deze winstmarge moet een marktconforme winstmarge voor adviesdiensten zijn en mag niet structureel negatief zijn⁸⁹. Wij hebben onderzocht of de gemiddelde begrote winstmarge positief is. Of de winstmarge een marktconforme winstmarge voor adviesdiensten is kunnen wij niet vaststellen en hebben wij niet onderzocht.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onderbouwing van het oordeel met beperking

Artikel 86g lid 1 van het Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft bevat open normen voor het kostprijsmodel en de toerekening van de begrote kosten voor advies en distributie aan de financiële producten. Omdat het kostprijsmodel niet in detail is voorgeschreven is sprake van een bandbreedte aan bedrijfseconomisch aanvaardbare uitkomsten. Wij wijzen in het bijzonder op de volgende interpretaties van ... [naam cliënt] bij de uitwerking van het kostprijsmodel en de toerekening van kosten aan financiële producten⁹⁰:

- ... [naam cliënt] hanteert informatiesysteem ... [naam informatiesysteem] voor de registratie van cliëntgegevens. Dit systeem is al geruime tijd in gebruik. ... [naam cliënt] veronderstelt dat 10% van de capaciteit van het systeem wordt gebruikt in verband met advies en distributie betreffende ... [naam product]. Omdat de economische levensduur van dit systeem is verstreken worden geen begrote afschrijvinglasten opgenomen in het kostprijsmodel voor ... [naam product].
- Doorbelaste overheadkosten en holdingkosten maken circa 4% uit van het totaal aan advies- en distributiekosten. Gelet op het relatief beperkte belang van deze kosten, heeft ... [naam cliënt] niet geanalyseerd of de begrote overheadkosten en holdingkosten juist en volledig in het kostprijsmodel zijn opgenomen. Wij hebben de juistheid en volledigheid van de begrote overheadkosten en holdingkosten niet onderzocht.
- ... [naam cliënt] veronderstelt dat sprake is van een overcapaciteit in de verkooporganisatie van circa 20%. Het voornemen bestaat om de desbetreffende medewerkers over te plaatsen of op te nemen in een afvloeiingsregeling. De met deze personeelsleden samenhangende begrote kosten zijn niet opgenomen in het kostprijsmodel.

Wij hebben het kostprijsmodel en de toerekening van de begrote kosten voor advies en distributie aan de financiële producten per ... [datum] onderzocht. De werkelijke omstandigheden, gegevens en uitkomsten zullen afwijken van de gehanteerde veronderstellingen, waaronder de begrote kosten en de prognose van het aantal te verkopen financiële producten.

Oordeel met beperking

Op grond van onze werkzaamheden komen wij tot het oordeel dat het kostprijsmodel⁹¹ van ... [naam] en de toerekening van de begrote kosten voor advies en distributie aan de financiële producten⁹² per ... [datum] in alle van materieel belang zijnde aspecten in overeenstemming zijn met art. 86g lid 1 van

⁸⁹ Wanneer wel sprake is van structureel negatieve winstmarges dan dient de accountant hiervan melding te maken omdat dit strijdig is met de vereisten.

⁹⁰ Elk onderzoek vraagt een rapportage op maat. De opgenomen tekst is een voorbeeld en dient niet als een sjabloon te worden toegepast.

⁹¹ Het kostprijsmodel (object van onderzoek) zo nodig nader aanduiden en beschrijven, bijvoorbeeld of het een kostprijsmodel voor een bepaald product of een productgroep betreft.

⁹² De financiële producten (object van onderzoek) zo nodig nader aanduiden en beschrijven, bijvoorbeeld of het een specifiek financieel product of een productgroep betreft.

het Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft, uitgezonderd het mogelijke effect van de aangelegenheid beschreven in de paragraaf "Onderbouwing van het oordeel met beperking".

Toelichting

Zonder afbreuk te doen aan ons oordeel vestigen wij de aandacht op ...⁹³

Overige aspecten – beperking in verspreidingskring en het gebruik

Dit assurance-rapport met bijlagen over de naleving van art. 86g lid 1 van het Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft is uitsluitend bedoeld voor ... (bestuur van ... [naam en rechtsvorm]). ... (bestuur van ... [naam en rechtsvorm]) kan deze informatie na een verzoek daartoe beschikbaar stellen aan de Autoriteit Financiële Markten. Deze informatie kan niet zonder meer voor andere doeleinden worden gebruikt. Voor elke andere verspreiding is onze machtiging vereist.

... [plaats], ... [datum]

... [naam accountantsorganisatie]

... [naam externe accountant en ondertekening met die naam]

Bijlagen

Beschrijvingen van het kostprijsmodel, de hiermee samenhangende processen en beheersingsmaatregelen en de toerekening van kosten aan producten"

⁹³ Hier zou aandacht gegeven kunnen worden aan uitgangspunten en veronderstellingen ten aanzien van de criteria, indien en voor zover deze liggen binnen de open normen van het BGfo.

Bijlage 14: Assurance-rapport in onderpand geven van kredietvorderingen

Deze bijlage bevat een voorbeeld van een assurance-rapport voor het onderzoek van het door een bank aan DNB in onderpand geven van kredietvorderingen.

Assurance-rapport over het aan De Nederlandsche Bank N.V. in onderpand geven van kredietvorderingen

“Aan: ... [naam bank]

Opdracht

Wij hebben onderzocht of de administratieve organisatie en de hierin opgenomen interne beheersingsmaatregelen gedurende ... [boekjaar] voor het aan De Nederlandsche Bank N.V. (DNB) in onderpand geven van kredietvorderingen van ... [naam bank, statutaire vestigingsplaats] voldoen aan de bepalingen van de Handleiding Monetaire Beleidstransacties (HMB)⁹⁴ en of deze in alle van materieel belang zijnde opzichten effectief zijn. Tevens hebben wij onderzocht of de kenmerken van de door DNB geselecteerde, per 31 december ... [jaar] door ... [naam bank] aan DNB in onderpand gegeven, kredietvorderingen, zoals vermeld in de bijlage bij dit rapport, aansluiten op de administratie van de bank en of deze kredietvorderingen bestaan.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de bank is verantwoordelijk voor de administratieve organisatie en de hierin opgenomen interne beheersingsmaatregelen voor het aan DNB in onderpand geven van kredietvorderingen en voor de naleving van de bepalingen in de HMB voor het in onderpand geven van kredietvorderingen.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is, op basis van onze werkzaamheden, het geven van een oordeel over de administratieve organisatie en de hierin opgenomen interne beheersingsmaatregelen voor het aan DNB in onderpand geven van kredietvorderingen en het geven van een oordeel over de in de bijlage opgenomen kenmerken van de door DNB geselecteerde, per 31 december ... [jaar] door de bank aan DNB in onderpand gegeven, kredietvorderingen en over de vraag of deze kredietvorderingen bestaan⁹⁵.

Wij hebben onze opdracht uitgevoerd overeenkomstig Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Standaard 3000, “Assurance-opdrachten anders dan opdrachten tot controle of beoordeling van historische financiële informatie”. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en onze werkzaamheden zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen over de administratieve organisatie en de hierin opgenomen interne beheersingsmaatregelen gedurende ... [boekjaar] voor het aan DNB in onderpand geven van kredietvorderingen en de door DNB geselecteerde, per 31 december ... [jaar] door de bank aan DNB in onderpand gegeven, kredietvorderingen. Een assurance-opdracht omvat onder meer een onderzoek door middel van deelwaarnemingen van de relevante gegevens.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Inherente beperkingen verbonden aan interne beheersing

⁹⁴ Het betreft alleen de bepalingen van paragraaf 7.3 van het handboek. De criteria voor beleenbaarheid staan volgens paragraaf 7.1.1 van het handboek vermeld in hoofdstuk 6 van Bijlage I bij het Richtsnoer van de Europese Centrale Bank van 20 september 2011 betreffende monetaire beleidsinstrumenten en -procedures van het Eurosysteem (ECB/2011/14), en de daarbij behorende Appendix 7 ‘Vestiging van een geldig zekerheidsrecht op kredietvorderingen’. Zie hiervoor de tekst na dit assurance-rapport.

⁹⁵ De accountant onderzoekt opzet, bestaan en werking van de administratieve organisatie en de hierin opgenomen interne beheersingsmaatregelen gedurende het boekjaar, onder meer aan de hand van een door hem of haar zelf te bepalen deelwaarneming van kredietvorderingen. Daarenboven onderzoekt de accountant een aantal door DNB geselecteerde, per 31 december van het boekjaar aan DNB in onderpand gegeven, kredietvorderingen.

Vanwege de inherente beperkingen verbonden aan interne beheersing, kunnen onjuistheden te wijten aan een fout of fraude voorkomen en niet worden gedetecteerd. Ook de projectie van een evaluatie van de interne beheersing naar toekomstige periodes is onderworpen aan het risico dat de interne beheersing niet meer effectief zal zijn als gevolg van veranderingen in de omstandigheden, of dat de mate van naleving van het beleid of de procedures kunnen verslechteren.

Oordeel

Naar ons oordeel

- 1 voldoen de administratieve organisatie en de hierin opgenomen interne beheersingsmaatregelen gedurende ... [boekjaar] voor het aan DNB in onderpand geven van kredietvorderingen van ... [naam bank] aan de bepalingen van de HMB en zijn deze in alle van materieel belang zijnde opzichten effectief.
- 2 sluiten de kenmerken van de door DNB geselecteerde, per 31 december ... [jaar] door ... [naam bank] aan DNB in onderpand gegeven, kredietvorderingen zoals vermeld in de bijlage bij dit rapport, aan op de administratie van de bank en bestaan deze kredietvorderingen.

Beperking in het gebruik en verspreidingskring

Dit assurance-rapport is opgesteld ten behoeve van DNB met als doel te voldoen aan de bepalingen van de HMB en kan derhalve niet voor andere doeleinden worden gebruikt. Ons assurance-rapport is derhalve uitsluitend bestemd voor ... [naam bank] en DNB en dient niet te worden verspreid aan of te worden gebruikt door anderen.

... [plaats], ... [datum]

... [naam accountantsorganisatie]

... [naam externe accountant en ondertekening met die naam]"

Bijlage: Door DNB geselecteerde, per 31 december ... [jaar] door ... [naam bank] aan DNB in onderpand gegeven, kredietvorderingen

Credit Claim Number	Credit Claim Name	Date Issuance	Date maturity	Debtor ID	Denomination	Issued amount	Outstanding value at 31-12-2xxx	Actual debt at 1-x-2xxx	Credit quality	Interest Payment
NL1234123456789	Name debtor	dd-mm-yyyy	dd-mm-yyyy	NL123456789B012	EUR	5.000.000	4.000.000	3.000.000	AAA	Fixed

Bijlage 15: Rapport gegevensaanlevering Belastingdienst

Deze bijlage bevat een voorbeeld van een rapport van feitelijke bevindingen over overeengekomen specifieke werkzaamheden betreffende de aanlevering van gegevens aan de Belastingdienst.

Rapport van feitelijke bevindingen over de gegevensaanlevering aan de Belastingdienst

“Aan: ... [naam cliënt]

Opdracht

Wij hebben een aantal specifieke werkzaamheden verricht met betrekking tot de gegevensaanlevering⁹⁶ aan de Belastingdienst per eind 2013 zoals hierna omschreven. Voor onze opdrachtvoorwaarden verwijzen wij naar onze opdrachtbrief van ... [datum]. Deze rapportage bevat de uitkomsten van deze werkzaamheden.

Aard en reikwijdte van de verrichte werkzaamheden

Wij hebben onze werkzaamheden verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Standaard 4400, ‘Opdrachten tot het verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden met betrekking tot financiële informatie’.

Het doel van deze opdracht tot het verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden is het verrichten van die werkzaamheden die wij met ... [naam cliënt] zijn overeengekomen en het rapporteren over de feitelijke bevindingen. Aangezien wij slechts verslag doen van feitelijke bevindingen uit hoofde van de overeengekomen werkzaamheden betekent dit dat geen accountantscontrole, beoordelingsopdracht of andere assurance-opdracht is uitgevoerd in overeenstemming met de Nederlandse controle- en overige standaarden. Dit houdt in dat onze rapportage geen zekerheid verstrekt over de gegevensaanlevering aan de Belastingdienst.

Het is de bedoeling dat u zich zelf een oordeel vormt over de werkzaamheden en over de in dit rapport weergegeven bevindingen en op basis daarvan uw eigen conclusie trekt. Wij wijzen u erop dat indien wij aanvullende werkzaamheden zouden hebben verricht of een controle-, beoordelings- of andere assurance-opdracht zouden hebben uitgevoerd, wellicht andere onderwerpen zouden zijn geconstateerd die voor rapportering in aanmerking zouden zijn gekomen.

Beschrijving uitgevoerde specifieke werkzaamheden

Wij hebben de werkzaamheden zoals met u overeengekomen en die hierna zijn opgenomen, uitgevoerd. De toereikendheid en geschiktheid van de te verrichten werkzaamheden is de verantwoordelijkheid van de gebruikers van deze rapportage met wie de werkzaamheden zijn overeengekomen. Derhalve doen wij geen uitspraak over de toereikendheid en geschiktheid van de verrichte werkzaamheden in relatie tot het doel waarvoor deze worden verricht, noch voor elk ander doel.

Wij hebben de volgende werkzaamheden verricht:

- 1 We hebben vastgesteld dat een beschrijving van de administratieve organisatie en interne beheersing voor de gegevensaanlevering aan de Belastingdienst beschikbaar is.
- 2 We hebben kennisgenomen van de aansluiting die door de onderneming is opgesteld van de gegevens die aan de Belastingdienst zijn aangeleverd op de bronsystemen van de onderneming en de analyse van eventuele verschillen die zich daarbij hebben voorgedaan.
- 3 We hebben bij de onderneming de klachten opgevraagd die cliënten hebben ingediend over de informatie die zij van de onderneming hebben ontvangen voor hun belastingaangifte en of deze klachten hebben geleid tot aanpassing van de gegevens die aan de Belastingdienst worden aangeleverd.
- 4 We hebben vastgesteld dat:
 - de totalen van betaal-, spaar-, leen- en beleggingsproducten volgens de financiële administratie voor zowel ingezetenen als niet-ingezetenen per jaareinde ... [jaar] zijn verantwoord in de jaarrekening over ... [jaar] en aansluiten op de basisbestanden voor de gegevensaanlevering aan de Belastingdienst;

⁹⁶ Desgewenst specifiek verwijzen naar de ingediende gegevens.

- de richtlijnen zoals opgenomen in de 'Handleiding Gegevensaanlevering van bank- en beleggingsproducten' ... [jaar] zijn verwerkt in de definities voor de verzameling van gegevens die aan de Belastingdienst worden aangeleverd;
 - de totalen van het bestand met verzamelde gegevens over ... [jaar] betreffende betaal-, spaar-, leen- en beleggingsproducten, rente, dividend en bronbelasting aansluiten op de gegevens die aan de Belastingdienst zijn aangeleverd.
- 5 Wij hebben voor een willekeurige selectie van ... [aantal] natuurlijke personen / rechtspersonen uit de ... [omschrijving]-opgave de volgende gegevens aangesloten op de bronsystemen⁹⁷ van de bank⁹⁸:
- saldo einde boekjaar;
 - in het boekjaar ontvangen rente/dividend;
 - plaats en land van ingezetenschap;
 - identiteit.
- 6 Wij hebben voor een willekeurige selectie van ... [aantal] natuurlijke personen / rechtspersonen uit de bronsystemen⁹⁹ van de bank waarvan de gegevens niet aan de Belastingdienst zijn aangeleverd vastgesteld dat dat in overeenstemming is met de 'Handleiding Gegevensaanlevering van bank- en beleggingsproducten' ... [jaar]¹⁰⁰.

Beschrijving van de feitelijke bevindingen

xxx

Overige aspecten - beperking in verspreidingskring en het gebruik

Deze rapportage is uitsluitend bedoeld voor ... [naam cliënt] en de Belastingdienst. De rapportage mag niet aan anderen partijen worden verspreid, noch mag eruit worden geciteerd, of eraan worden gerefereerd, zonder onze voorafgaande schriftelijke toestemming.

... [plaats], ... [datum]

... [naam accountantsorganisatie]

... [naam externe accountant en ondertekening met die naam]"

⁹⁷ Desgewenst de bronsystemen omschrijven.

⁹⁸ Deze paragraaf kan voor meerdere deelselecties worden opgenomen.

⁹⁹ Desgewenst de bronsystemen omschrijven.

¹⁰⁰ Deze paragraaf kan voor meerdere deelselecties worden opgenomen.

Bijlage 16: Voorbeelden van teksten

Deze bijlage bevat voorbeelden van teksten voor opdrachtbevestigingen, bevestigingen bij de jaarrekening of staten en directiebrieven of accountantsverslagen.

- 16.1 Aanvullende paragrafen opdrachtbevestiging
 - 16.1.1 Meldingen en inlichtingen aan toezichthouders
 - 16.1.2 Toetsing en beoordeling organisatie-inrichting en risicobeheersing
 - 16.1.3 Controle staten
 - 16.1.4 Onderzoek vermogensscheiding
 - 16.1.5 Onderzoek kostprijsmodel
 - 16.1.6 Onderzoek in onderpand geven van kredietvorderingen
 - 16.1.7 Werkzaamheden gegevensaanlevering Belastingdienst
- 16.2 Aanvullende paragrafen bevestiging bij de jaarrekening of de staten
- 16.3 Aanvullende paragrafen directiebrieven of accountantsverslag
 - 16.3.1 Meldingen aan toezichthouders
 - 16.3.2 Toetsing en beoordeling organisatie-inrichting en risicobeheersing

16.1 Aanvullende paragrafen opdrachtbevestiging

16.1.1 Meldingen en inlichtingen aan toezichthouders

Deze tekst wordt opgenomen voor een:

- beleggingsonderneming;
- beleggingsinstelling;
- icbe;
- beheerder van een beleggingsinstelling;
- beheerder van een icbe;
- elektronischgeldinstelling;
- betaalinstantie;
- afwikkelonderneming;
- clearinginstelling;
- bank;
- verzekeraar;
- (staten van) een bijkantoor.

Wij hebben als externe accountant die de jaarrekening en de staten ten behoeve van De Nederlandsche Bank¹⁰¹ controleert van [klant], overeenkomstig art. 3:88, lid 1 en lid 2¹⁰², van de Wet op het financieel toezicht, de verplichting om De Nederlandsche Bank zo spoedig mogelijk kennis te geven van elke omstandigheid waarvan wij bij de uitvoering van ons onderzoek kennis hebben gekregen en die:

- in strijd is met de ingevolge deel 3 van de wet opgelegde verplichtingen; of
- het voortbestaan van [klant] bedreigt;¹⁰³

Deze tekst wordt opgenomen voor een:

- afwikkelonderneming;
- clearinginstelling;
- bank;
- verzekeraar.

- die leidt tot weigering van het afgeven van een verklaring omtrent de getrouwheid of tot het maken van voorbehouden.

¹⁰¹ De passage "de jaarrekening en", is niet van toepassing bij bijkantoren. De passage "en de staten ten behoeve van De Nederlandsche Bank" alleen indien van toepassing.

¹⁰² De passage "en lid 2" alleen indien van toepassing (betreft het derde opsommingsteken).

¹⁰³ "," vervangen door "." indien het derde opsommingsteken niet van toepassing is.

Wij hebben als externe accountant die de jaarrekening en de staten ten behoeve van de toezichthouder¹⁰⁴ controleert van [klant], overeenkomstig art. 3:88, lid 4, van de Wet op het financieel toezicht, de verplichting bepaalde inlichtingen te verstrekken aan De Nederlandsche Bank ten behoeve van het toezicht. Overeenkomstig art. 136, lid 1, van het Besluit prudentiële regels Wft betreffen deze inlichtingen:

- het accountantsverslag aan de bestuurders en de raad van commissarissen;
- de directiebrieven;
- overige correspondentie tussen de externe accountant en [klant] die rechtstreeks betrekking heeft op de verklaring omtrent de getrouwheid van de jaarrekening of de staten van [klant]; en
- indien De Nederlandsche Bank daarom verzoekt, een nadere toelichting op de gegevens, hiervoor bedoeld.

Deze tekst wordt opgenomen voor een;

- beleggingsonderneming;
- beleggingsinstelling;
- icbe;
- beheerder van een beleggingsinstelling;
- beheerder van een icbe;
- elektronischgeldinstelling;
- betaalinstelling;
- afwikkelonderneming;
- clearinginstelling;
- bank;
- verzekeraar.

Wij hebben als externe accountant die de jaarrekening controleert van [klant], overeenkomstig art. 4:27, lid 1 en lid 2¹⁰⁵, van de Wet op het financieel toezicht, de verplichting om Autoriteit Financiële Markten zo spoedig mogelijk elke omstandigheid te melden waarvan wij bij de uitvoering van ons onderzoek kennis hebben gekregen en die:¹⁰⁶

- in strijd is met de ingevolge deel 4 van de wet opgelegde verplichtingen;¹⁰⁷

Deze tekst wordt opgenomen voor een:

- beleggingsonderneming;
- beleggingsinstelling;
- icbe;
- beheerder van een beleggingsinstelling;
- beheerder van een icbe;
- afwikkelonderneming.

-
- leidt tot weigering van het afgeven van een verklaring omtrent de getrouwheid of tot het maken van voorbehouden.

Wij hebben als externe accountant die de jaarrekening controleert van [klant], overeenkomstig art. 4:27, lid 4, van de Wet op het financieel toezicht, de verplichting bepaalde inlichtingen te verstrekken aan Autoriteit Financiële Markten ten behoeve van het toezicht. Overeenkomstig art. 107, lid 1, van het Besluit gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft betreffen deze inlichtingen:

- het accountantsverslag aan de bestuurders en de raad van commissarissen;
- de directiebrieven¹⁰⁸;
- correspondentie tussen de externe accountant en [klant] die rechtstreeks betrekking heeft op de verklaring omtrent de getrouwheid van de jaarrekening van [klant].

Deze tekst wordt opgenomen voor alle ondernemingen waarop de meldingsplichten van toepassing

¹⁰⁴ De passage “en de staten ten behoeve van de toezichthouder” alleen indien van toepassing.

¹⁰⁵ De passage “en lid 2” alleen indien van toepassing (betreft het tweede opsommingsteken).

¹⁰⁶ “:” en opsommingsteken wegnemen indien het tweede opsommingsteken niet van toepassing is.

¹⁰⁷ “;” vervangen door “.” indien het tweede opsommingsteken niet van toepassing is.

¹⁰⁸ Op grond van art. 107 lid 2 Bgfo bevat de directiebrieven met betrekking tot een icbe en een beheerder van een icbe in ieder geval een verklaring van de externe accountant of en zo ja, in hoeverre hij de inrichting van de bedrijfsvoering heeft beoordeeld.

zijn.

De controle van de jaarrekening en de staten ten behoeve van De Nederlandsche Bank¹⁰⁹ wordt uitgevoerd in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder begrepen de wet- en regelgeving die geldt voor *[klant]*. De externe accountant behoeft op grond van de meldingsplichten geen andere werkzaamheden te verrichten dan de werkzaamheden die op grond van de opdracht tot controle van de jaarrekening en de staten zullen worden uitgevoerd. Dit impliceert dat onze werkzaamheden niet zijn gericht op een systematische vaststelling dat aan alle wet- en regelgeving wordt voldaan. De controle van de jaarrekening en de staten is gericht op de getrouwheid daarvan en om die reden bestaat geen zekerheid dat de toezichthouder alle voor hem belangrijke omstandigheden (tijdig) krijgt gemeld.

Mede ter verkrijging van een deugdelijke grondslag, maken wij de inhoud van een eventueel voorgenomen melding tevoren aan *[klant]* kenbaar. Alvorens wij tot melding aan De Nederlandsche Bank of Autoriteit Financiële Markten zullen overgaan, zullen wij *[klant]* in de gelegenheid stellen om de melding zelf onverwijld te verrichten. Dit laat onverlet de wettelijke eis om zo spoedig mogelijk tot melding van de bovengenoemde omstandigheden over te gaan.

Ingevolge de bepalingen in de Wet op het financieel toezicht is de externe accountant die op grond van de wettelijke meldingsplicht tot een melding of tot het verstrekken van inlichtingen aan De Nederlandsche Bank of Autoriteit Financiële Markten is overgegaan, niet aansprakelijk voor schade die een derde dientengevolge lijdt, tenzij aannemelijk wordt gemaakt dat, gelet op alle feiten en omstandigheden, in redelijkheid niet tot kennisgeving of tot het verstrekken van inlichtingen had mogen worden overgegaan.

Deze tekst wordt opgenomen voor een pensioenfonds.

Wij hebben als externe accountant die het onderzoek naar de staten ten behoeve van de toezichthouder uitvoert van *[klant]*, overeenkomstig art. 170 lid 1 van de Pensioenwet¹¹⁰, de verplichting om De Nederlandsche Bank zo spoedig mogelijk elke omstandigheid te melden waarvan wij bij de uitvoering van ons onderzoek kennis hebben gekregen en die:

- in strijd is met de Pensioenwet;
- de nakoming van de door het pensioenfonds aangepane verplichtingen bedreigt; of
- leidt tot weigering van het afgeven van de verklaring omtrent de getrouwheid of tot het maken van voorbehouden.

Wij hebben, overeenkomstig art. 170 lid 3 van de Pensioenwet, de verplichting om De Nederlandsche Bank zo spoedig mogelijk alle inlichtingen te verstrekken die zij nodig heeft voor het toezicht op de naleving van de Pensioenwet.

Desgevraagd dienen wij, overeenkomstig art. 170 lid 4 van de Pensioenwet, De Nederlandsche Bank inzicht in onze controlewerkzaamheden te bieden.

Het onderzoek naar de staten ten behoeve van de toezichthouder wordt uitgevoerd in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder begrepen de wet- en regelgeving die geldt voor *[klant]*. De externe accountant behoeft op grond van de meldingsplichten geen andere werkzaamheden te verrichten dan de werkzaamheden die op grond van de opdracht tot controle van de staten zullen worden uitgevoerd. Dit impliceert dat onze werkzaamheden niet zijn gericht op een systematische vaststelling dat aan alle wet- en regelgeving wordt voldaan. De controle van de staten is gericht op de getrouwheid daarvan en om die reden bestaat geen zekerheid dat de toezichthouder alle voor hem belangrijke omstandigheden (tijdig) krijgt gemeld.

Mede ter verkrijging van een deugdelijke grondslag, maken wij de inhoud van een eventueel voorgenomen melding tevoren aan *[klant]* kenbaar. Alvorens wij tot melding aan De Nederlandsche Bank zullen overgaan, zullen wij *[klant]* in de gelegenheid stellen om de melding zelf onverwijld te verrichten. Dit laat onverlet de wettelijke eis om zo spoedig mogelijk tot melding van de bovengenoemde omstandigheden over te gaan.

¹⁰⁹ De passage “de jaarrekening en”, is niet van toepassing bij bijkantoren. De passage “en de staten ten behoeve van De Nederlandsche Bank” alleen indien van toepassing.

¹¹⁰ Zo nodig verwijzen naar de vergelijkbare bepalingen van de Wvb.

Ingevolge art. 170 lid 5 van de Pensioenwet is de externe accountant die op grond van de wettelijke verplichtingen tot een melding of tot het verstrekken van inlichtingen aan De Nederlandsche Bank is overgegaan, niet aansprakelijk voor schade die een derde dientengevolge lijdt, tenzij aannemelijk wordt gemaakt dat, gelet op alle feiten en omstandigheden, in redelijkheid niet tot melding of tot het verstrekken van inlichtingen had mogen worden overgegaan.

16.1.2 Toetsing en beoordeling organisatie-inrichting en risicobeheersing

Deze tekst wordt opgenomen voor een:

- elektronischgeldinstelling;
- betaalinstelling;
- clearinginstelling;
- bank;
- verzekeraar;
- bijkantoor;
- entiteit voor risicoacceptatie;
- premiepensioeninstelling.

Wij zijn (voorts) met u overeengekomen de toetsing en beoordeling op hoofdlijnen met betrekking tot de toereikendheid van de organisatie-inrichting en risicobeheersing te verrichten die voortvloeien uit art. 22 Besluit prudentiële regels Wft. Deze toetsing en beoordeling zijn nader omschreven in de Handreiking *Specifieke wettelijke verplichtingen van de interne auditor en de externe accountant in de financiële sector*, uitgegeven door de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants.

16.1.3 Controle staten

Deze tekst wordt opgenomen voor een:

- afwikkelonderneming;
- clearinginstelling;
- bank;
- verzekeraar;
- entiteit voor risicoacceptatie;
- premiepensioeninstelling.

Ingevolge art. 3:72 lid 7 Wft dienen de staten, verstrekt door een *[afwikkelonderneming, clearinginstelling, bank, verzekeraar, entiteit voor risicoacceptatie of premiepensioeninstelling]* aan De Nederlandsche Bank, eenmaal per jaar te worden voorzien van een verklaring omtrent de getrouwheid, afgegeven door een externe accountant.

Wij zijn met u overeengekomen een onderzoek resp. specifieke werkzaamheden uit te voeren, uitmondende in een controleverklaring bij de staten en een rapport van feitelijke bevindingen betreffende de 'Rapportage renterisico'¹¹¹, met inachtneming van de Handreiking *Specifieke wettelijke verplichtingen van de interne auditor en de externe accountant in de financiële sector*, uitgegeven door de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants. Wij zijn met u overeengekomen de volgende specifieke werkzaamheden betreffende de 'Rapportage renterisico' uit te voeren:

...¹¹²

Deze tekst wordt opgenomen voor een pensioenfond.

Ingevolge *[art. 147 lid 5 Pensioenwet, art. 141 lid 5 Wet verplichte beroepspensioenregeling]* dienen de staten, verstrekt door een pensioenfonds aan De Nederlandsche Bank, eenmaal per jaar te worden voorzien van een verklaring omtrent de getrouwheid, afgegeven door een externe accountant.

Wij zijn met u overeengekomen een onderzoek uit te voeren, uitmondende in een controleverklaring

¹¹¹ 'en een rapport van feitelijke bevindingen betreffende de 'Rapportage renterisico' is alleen van toepassing op banken.

¹¹² Zie Deel 3 van de HRA, tekst 12.4.1 Rapport van feitelijke bevindingen ex art. 3:72 lid 7 Wft bij Rapportage renterisico kredietinstelling ex art. 3:72 lid 1 Wft. Het sjabloon is eind 2013 aangepast. De tekst in de HRA is ten tijde van het schrijven van deze handreiking nog niet geactualiseerd.

bij de staten, met inachtneming van de Handreiking *Specifieke wettelijke verplichtingen van de interne auditor en de externe accountant in de financiële sector*, uitgegeven door de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants.

16.1.4 Onderzoek vermogensscheiding beleggingsondernemingen

Deze tekst wordt opgenomen voor een beleggingsonderneming.

Ingevolge art. 165d van het Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft legt een beleggingsonderneming eenmaal per jaar aan de AFM een verslag over van een externe accountant over de naleving door de beleggingsonderneming van de art. 165 tot en met 165 c betreffende de scheiding van gelden en financiële instrumenten die voor een cliënt worden aangehouden, gelden en financiële instrumenten die voor andere cliënten worden aangehouden en eigen gelden en financiële instrumenten.

Wij zijn met u overeengekomen een onderzoek uit te voeren, uitmondende in een rapport, met inachtneming van de Handreiking *Specifieke wettelijke verplichtingen van de interne auditor en de externe accountant in de financiële sector*, uitgegeven door de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants.

16.1.5 Onderzoek kostprijsmodel

Deze tekst wordt, indien van toepassing, opgenomen voor een bank en een verzekeraar.

Ingevolge artikel 86g lid 2 Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft, dient het kostprijsmodel [*omschrijving*] van [*klant*] en de toerekening van de begrote kosten voor advies en distributie aan de financiële producten ex art. 86g lid 1 van dit besluit, jaarlijks te worden onderzocht, teneinde vast te stellen of deze in overeenstemming zijn met deze bepaling.

Wij zijn met u overeengekomen een assurance-opdracht uit te voeren met betrekking tot het kostprijsmodel [*omschrijving*] en de toerekening van de begrote kosten voor advies en distributie aan de financiële producten, uitmondende in een assurance-rapport, met inachtneming van de *Specifieke wettelijke verplichtingen van de interne auditor en de externe accountant in de financiële sector*, uitgegeven door de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants.

Het doel van de assurance-opdracht is het verschaffen van een redelijke mate van zekerheid dat het kostprijsmodel en de toerekening van de begrote kosten voor advies en distributie aan de financiële producten in overeenstemming zijn met de bepalingen van artikel 86g lid 1 Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft.

Het onderzoeksobject valt uiteen in informatie waarover een redelijke mate van zekerheid is te verstrekken, bijvoorbeeld de werkelijke en de begrote kosten van advies en distributie, en informatie waarover de accountant zich geen of slechts in beperkte mate een oordeel kan vormen, bijvoorbeeld de gehanteerde veronderstellingen over het aantal producten dat naar verwachting wordt verkocht, of de winstmarge die wordt gehanteerd. Het is daarom niet mogelijk om een redelijke mate van zekerheid te verstrekken bij het kostprijsmodel en de kostenallocatie als geheel. Het ministerie van Financiën en de Autoriteit Financiële Markten hebben er tijdens overleg met de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants begrip voor getoond dat de accountant dienaangaande voorbehouden zal moeten maken in de rapportage.

Wij zullen onze opdracht uitvoeren in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder begrepen de Verordening gedragscode en de Nadere voorschriften onafhankelijkheid van de openbaar accountant.

Wij zullen de opdracht uitvoeren en de uitslag van ons onderzoek weergeven in een assurance-rapporten in overeenstemming met Standaard 3000 'Assuranceopdrachten anders dan opdrachten tot controle of beoordeling van historische financiële informatie'. Indien u prijs stelt op een exemplaar van dit document kunnen wij u dit toesturen.

Wij zijn gehouden ons onderzoek zodanig te plannen en uit te voeren dat, voor zover mogelijk, een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de kostprijsmodellen en de toerekening van de be-

grote kosten geen afwijkingen van materieel belang bevatten in overeenstemming met de van toepassing zijnde criteria. Een assurance-opdracht omvat onder meer een onderzoek door middel van deelwaarnemingen van relevante gegevens. Daarbij zullen wij ondermeer betrekken:

- de beschrijving van de kostprijsmodellen, de processen en beheersingsmaatregelen en de toerekening van de begrote kosten aan financiële producten;
- inzichtelijkheid en controleerbaarheid van de documentatie;
- samenhang met het proces van begroting, planning en budgettering;
- redelijkheid van de aannames die worden gehanteerd en of deze regelmatig worden getoetst;
- gedegenheid van de analyse en het onderzoek van de begrote tijdsbesteding per handeling;
- juistheid en volledigheid van de opgenomen kostencategorieën;
- aanvaardbaarheid van allocaties en verdeelsleutels;
- aansluiting van de gegevens op de bedrijfsprocessen, de managementcyclus en de administratie;
- de relatie tussen de kosten en de verleende dienst;
- de differentiatie naar processen, productsoorten en producten;
- het interne beheersingsproces rond de schatting van het aantal te verkopen producten;
- het interne beheersingsproces rond de vaststelling van de (positieve) winstmarge;
- de tarieven zoals vermeld in de dienstverleningsdocumenten;
- validatie en *back-testing*.

Vanwege het feit dat deelwaarneming als methode wordt toegepast en andere beperkingen die inherent zijn aan een assurance-opdracht, gevoegd bij de beperkingen die inherent zijn aan elk systeem van interne beheersing, is er een risico dat materiële fouten in de beoordeelde informatie onontdekt blijven.

Wij zijn de accountant van de vennootschap en controleren de jaarrekening van de vennootschap in overeenstemming met Nederlands recht. Onze controle van de jaarrekening is niet geschikt om assurance te verstrekken met betrekking tot de kostprijsmodellen en de toerekening van kosten en derhalve is sprake van een aanvullende opdracht die wij in deze brief aan u bevestigen.

16.1.6 Onderzoek in onderpand geven van kredietvorderingen

Deze tekst wordt, indien van toepassing, opgenomen voor een bank.

De bank verpand kredietvorderingen aan De Nederlandsche Bank in het kader van monetaire beleidstransacties van De Nederlandsche Bank respectievelijk de Europese Centrale Bank. De Handleiding Monetaire Beleidstransacties vereist dat een externe accountant de naleving van de beleningscriteria onderzoekt.

Wij zijn met u overeengekomen om een assurance-opdracht uit te voeren betreffende de aan De Nederlandsche Bank verpande kredietvorderingen. uitmondende in een assurance-rapport, met inachtneming van de Handreiking *Specifieke wettelijke verplichtingen van de interne auditor en de externe accountant in de financiële sector*, uitgegeven door de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants.

Het doel van de assurance-opdracht, in overeenstemming met de bepalingen van de Handleiding Monetaire Beleidstransacties, is het verschaffen van een redelijke mate van zekerheid dat:

- de interne beheersingsmaatregelen zoals opgenomen in de administratieve organisatie van de bank die verband houden met de verpande kredietvorderingen conform hoofdstuk 7.1-7.3 van de Handleiding Monetaire Beleidstransacties, gedurende ... [boekjaar] op afdoende wijze zijn opgezet, bestaan en dat deze effectief hebben gewerkt.
 - de kenmerken van de door De Nederlandsche Bank geselecteerde per 31 december ... [boekjaar] verpande kredietvorderingen, zoals opgenomen in de bijlage 'random selectie ex-post check kredietvorderingen ... [jaartal] – ... [naam bank]' aansluiten op de leningadministratie van de bank en of deze kredietvorderingen bestaan op die datum.
-

16.1.7 Werkzaamheden gegevensaanlevering Belastingdienst

Deze tekst wordt, indien van toepassing, opgenomen.

Op grond van de Algemene wet rijksbelastingen, de Wet op de internationale bijstandsverlening bij de heffing van belastingen, de Europese spaarrenterichtlijn en internationale verdragen, levert de financiële onderneming bepaalde gegevens over cliënten en tegoeden aan de Belastingdienst. De Belastingdienst en de financiële ondernemingen hebben afgesproken dat interne auditors of externe accountants werkzaamheden uitvoeren betreffende de gegevensaanlevering.

Wij zijn met u overeengekomen specifieke werkzaamheden uit te voeren met betrekking tot de gegevens die de bank aan de Belastingdienst levert, uitmondende in een rapport van feitelijke bevindingen, met inachtneming van de Handreiking *Specifieke wettelijke verplichtingen van de interne auditor en de externe accountant in de financiële sector*, uitgegeven door de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants.

De aard van de hierna beschreven uit te voeren werkzaamheden brengt met zich mee dat op het genoemde cijfermateriaal geen accountantscontrole zal worden toegepast, terwijl tevens geen beoordelingsopdracht zal worden uitgevoerd. Een en ander impliceert dat aan onze rapportage geen zekerheid met betrekking tot de getrouwheid van het cijfermateriaal kan worden ontleend. Wij hebben geen verplichting andere werkzaamheden te verrichten dan de werkzaamheden die in deze brief worden genoemd.

Wij zijn met u overeengekomen de volgende werkzaamheden te verrichten:

- 1 We zullen vaststellen dat een beschrijving van de administratieve organisatie en interne beheersing voor de gegevensaanlevering aan de Belastingdienst beschikbaar is.
- 2 We zullen kennisnemen van de aansluiting die door de onderneming is opgesteld van de gegevens die aan de Belastingdienst zijn aangeleverd op de bronsystemen van de onderneming en de analyse van eventuele verschillen die zich daarbij hebben voorgedaan.
- 3 We zullen bij de onderneming de klachten opvragen die cliënten hebben ingediend over de informatie die zij van de onderneming hebben ontvangen voor hun belastingaangifte en of deze klachten hebben geleid tot aanpassing van de gegevens die aan de Belastingdienst worden aangeleverd.
- 4 We zullen vaststellen dat:
 - de totalen van betaal-, spaar-, leen- en beleggingsproducten volgens de financiële administratie voor zowel ingezetenen als niet-ingezetenen per jaareinde ... [jaar] zijn verantwoord in de jaarrekening over ... [jaar] en aansluiten op de basisbestanden voor de gegevensaanlevering aan de Belastingdienst;
 - de richtlijnen zoals opgenomen in de 'Handleiding Gegevensaanlevering van bank- en beleggingsproducten' ... [jaar] zijn verwerkt in de definities voor de verzameling van gegevens die aan de Belastingdienst worden aangeleverd;
 - de totalen van het bestand met verzamelde gegevens over ... [jaar] betreffende betaal-, spaar-, leen- en beleggingsproducten, rente, dividend en bronbelasting aansluiten op de gegevens die aan de Belastingdienst zijn aangeleverd.
- 5 Wij zullen voor een willekeurige selectie van ... [aantal] natuurlijke personen / rechtspersonen uit de ... [omschrijving]-opgave de volgende gegevens aansluiten op de bronsystemen¹¹³ van de onderneming¹¹⁴:
 - saldo einde boekjaar;
 - in het boekjaar ontvangen rente/dividend;
 - plaats en land van ingezetenschap;
 - identiteit.
- 6 Wij zullen voor een willekeurige selectie van ... [aantal] natuurlijke personen / rechtspersonen uit de bronsystemen¹¹⁵ van de onderneming waarvan de gegevens niet aan de Belastingdienst zijn aangeleverd vaststellen dat dat in overeenstemming is met de 'Handleiding Gegevensaanlevering van bank- en beleggingsproducten' ... [jaar]¹¹⁶.

16.2 Aanvullende paragrafen bevestiging bij de jaarrekening of de staten

Aan de standaardtekst van de bevestiging bij de jaarrekening of de staten worden de volgende para-

¹¹³ Desgewenst de bronsystemen omschrijven.

¹¹⁴ Deze paragraaf kan voor meerdere deelselecties worden opgenomen.

¹¹⁵ Desgewenst de bronsystemen omschrijven.

¹¹⁶ Deze paragraaf kan voor meerdere deelselecties worden opgenomen.

grafen, voor zover relevant, toegevoegd.

Deze tekst wordt opgenomen voor een:

- beleggingsonderneming;
- beleggingsinstelling (maatschappij);
- icbe (maatschappij);
- beheerder van een beleggingsinstelling;
- beheerder van een icbe;
- elektronischgeldinstelling;
- betaalinstelling;
- afwikkelonderneming;
- clearinginstelling;
- wisselinstelling;
- bank;
- verzekeraar;
- entiteit voor risicoacceptatie;
- pensioenfonds;
- (staten van) een bijkantoor.

De activiteiten en diensten van *[de vennootschap en haar deelnemingen / het fonds]* zijn in lijn met de vergunningen afgegeven door De Nederlandsche Bank, de Autoriteit Financiële Markten en andere toezichthouders.

Wij hebben u geïnformeerd over alle communicatie met de toezichthouder(s) omtrent de naleving van wet- en regelgeving en mogelijke overtredingen daarvan, onderzoeken door en besprekingen met de toezichthouder(s) alsmede vastleggingen daarvan.

Deze tekst wordt opgenomen voor een;

- beleggingsonderneming;
- beleggingsinstelling (maatschappij);
- icbe (maatschappij);
- beheerder van een beleggingsinstelling;
- beheerder van een icbe;
- elektronischgeldinstelling;
- betaalinstelling;
- afwikkelonderneming;
- clearinginstelling;
- bank;
- verzekeraar;
- pensioenfonds;
- (staten van) een bijkantoor.

Wij hebben u geïnformeerd omtrent alle bij ons bekende omstandigheden die u, als externe accountant, aanleiding kunnen geven tot het doen van een melding aan de toezichthouder(s) ingevolge uw wettelijke meldingsplicht.

Alleen indien zich omstandigheden hebben voorgedaan die aanleiding hebben gegeven tot het doen van een melding wordt de volgende passage opgenomen.

De omstandigheden die aanleiding hebben gegeven tot het doen van een melding aan de toezichthouder(s) zijn de volgende.

...

16.3 *Aanvullende paragrafen directiebrief of accountantsverslag*

16.3.1 Meldingen aan toezichthouders

Indien een melding heeft plaatsgevonden dan wordt dit vermeld in de brief van bevindingen of het accountantsverslag. Daartoe wordt de volgende tekst gebruikt.

Deze tekst wordt opgenomen voor een:

- beleggingsonderneming;
- beleggingsinstelling;
- icbe;
- beheerder van een beleggingsinstelling;
- beheerder van een icbe;
- elektronischgeldinstelling;
- betaalinstelling;
- afwikkelonderneming;
- clearinginstelling;
- bank;
- verzekeraar;
- (staten van) een bijkantoor;
- Pensioenfonds.

Bij onze werkzaamheden hebben wij kennis gekregen van de volgende omstandigheden waarop de wettelijke meldingsplicht van een externe accountant zoals bedoeld in [art. 3:88 van de Wet op het financieel toezicht / art. 4:27 van de Wet op het Financieel toezicht / art. 170 van de Pensioenwet], van toepassing is.

...

Wij hebben vastgesteld dat [klant] De Nederlandsche Bank en/of Autoriteit Financiële Markten op [datum] op de hoogte heeft gesteld van deze omstandigheden¹¹⁷.

Wij hebben met een brief d.d. [datum] deze omstandigheden aan De Nederlandsche Bank en/of Autoriteit Financiële Markten gemeld.

16.3.2 Toetsing en beoordeling organisatie-inrichting en risicobeheersing

De volgende tekst over de toetsing en beoordeling op hoofdlijnen met betrekking tot de toereikendheid van de organisatie-inrichting en risicobeheersing wordt opgenomen in de brief van bevindingen of het accountantsverslag.

Deze tekst wordt opgenomen voor een;

- elektronischgeldinstelling;
- betaalinstelling;
- clearinginstelling;
- bank;
- verzekeraar;
- entiteit voor risicoacceptatie;
- premiepensioeninstelling.

Conform art. 22 Besluit prudentiële regels Wft hebben wij, in overeenstemming met de opdrachtbevestiging d.d. ..., de toereikendheid van de organisatie-inrichting en risicobeheersing op hoofdlijnen getoetst en beoordeeld.

Naast de bevindingen zoals omschreven in deze brief / dit verslag, hebben deze werkzaamheden geen andere bevindingen opgeleverd waarvan kennisneming door u noodzakelijk zou zijn.

of

Naast de bevindingen zoals omschreven in deze brief / dit verslag, hebben deze werkzaamheden de volgende andere bevindingen opgeleverd:

....

¹¹⁷ Alleen indien van toepassing.

OPGEDEELD in HR 1142 t/m HR 1145

Koninklijke Nederlandse
Beroepsorganisatie
van Accountants

NBA

Postbus 7984
1008 AD Amsterdam
Antonio Vivaldistraat 2-8
1083 HP Amsterdam
T 020 301 03 01
nba@nba.nl
www.nba.nl

OPGEDEELD in HR 1142 t/m HR 1145